

קובץ גליונות

פרשת פינחס

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

לידידינו היקרים

נותרו מס' שבתות מועט להקדשה עד לסיומה של השנה:

- כ"ד תמוז מטות
- ז' אלול שופטים
- כ"ח אלול נצבים ר"ה
- ב' אב מסעי
- י"ד אלול כי תצא
- ו' תשרי וילך יו"כ
- ט' אב דברים
- כ"א אלול כי תבא
- חג הסוכות

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

ברכת מזל טוב לידידינו

ר' יצחק רביץ הי"ו לרגל שמחת
נישואי בנו הבה"ח שמואל נ"י
עב"ג גולדה חיה תח"י בת ידידינו החשוב
ר' שלמה זליג אורלנצקי הי"ו
יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על אדני התורה והיראה
לתפארת המשפחות
בברכת מזל טוב
מערכת 'קובץ גליונות'

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:10	8:27	9:02
בני ברק	7:26	8:28	8:59
קרית ספר	7:20	8:27	9:01
בית שמש	7:10	8:27	9:01
אופקים	7:18	8:27	9:00
חיפה	7:21	8:30	9:02

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת

מרת תקוה לוטה בת ר' שמואל ע"ה | נלב"ע ד' תמוז תשס"ג | תנצב"ה
הוקדש ע"י ידידינו עו"ד ערן פלס הי"ו

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משיבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• י תמוז בלק	• ט אב דברים	• כח אלול נצבים ר"ה
• יז תמוז פינחס	• ז אלול שופטים	• ו תשרי וילך יו"כ
• כד תמוז מטות	• יד אלול כי תצא	• חג הסוכות
• ב אב מסעי	• כא אלול כי תבא	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

גיליון מס' 481 פרשת פנחס
תשפ"ב שנה עשירית

להקדשות ולשותפות בהפצת
דברי התורה של רבינו זצוק"ל
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח סלו ללבב בערבובות

בשבוע שעבר הבאנו מנהגים שרבינו ואביו זיע"א לא נהגו בהם, אף שידועים כתלויים בשמם, וביניהם מנינו את 'סגולת הערבה', וכן מרן ז"ל יב"ח"א מע"כ הגר"ש שליט"א בראותו את הדברים ציין שאף שרבינו זצ"ל לא שמר מהערבות כסגולה, אבל מ"מ הראה שיש לזה מקור בהגהות על גליון הירושלמי דפוס וילנא (שבת פ"ב ה"ו) וז"ל הירוש' ר' כהן אחיו דרבי חייה בר בא הוה פריש. אתא בעי מיפרוש מן חגא לחנוכה. אמר לאחיו צלי עלי. א"ל אין דצלייתי עלך. אלא אין חמיתנין לצבור מצליין למטרא לא תתרחץ על צלותי. הא דאת קטר לולבך קטור רגלך. (פי' ע"פ רבינו ז"ל, שרב כהן רצה לפרוש בספינה לים וביקש את ברכת אחיו ר' חייה בר אבא, ונענה לו אחיו, אך הוסיף ואמר שמשעה שמתפללין תפילת גשם עד חנוכה אין כדאי לפרוש אפילו עם תפילה, שהים סוער מפני הגשמים, וסימנך בשעה שאתה קושר לולבך אחרי החג, קשור רגלך מלהפליג בים), ובגליון כתב מהר"ם די לונזאנו: מכאן משמע שהיו נוהגים להצניע לולבם בביתם אחר החג, והעיר ע"ז הרחיד"א: הכי חזינו לרבנן קשישאי שומרים הד' מינים בכל שנה ואמרו שזה יועיל לשמירה, ועוד מצאתי בכתבים ואכמ"ל, עכ"ל. [ובס' אשיחה (ח"ב עמ' רצ"ד) שאל לרבינו ז"ל האם עפ"ז צריך זהירות גדולה שלא ליסוע מעבר לים לחו"ל בין במטוס בין באניה בין סוכות לחנוכה, והשיב רבינו: יתכן שהיום שהאוניות יותר חזקות מכל מקום הנוהר תבוא עליו ברכה].

עוד ציין מע"כ הגר"ע טבצ'ניק שליט"א שסגולה זו קדמונית היא, בהיותה נזכרת כבר בראשונים, בס' מנורת המאור לר"י אבוהב (נר ג' כלל ד' ח"ו פ"ז) וז"ל: **ושמעתי שיש בה סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים.** ושוב חובה להדגיש שלא באנו בזה ח"ו לערער כביכול מנהגות ומסורות של ישראל קדושים, רק ציינתי את מנהג רבינו זללה"ה עצמו כפי הבנתי הדלה וכפי שראיתי משמו וכתביו, ויש לציין בזה שהי' רגיל רבינו ז"ל להביא את דברי הרשב"א שלא תדחה מנהג הנשים באלף טעמים, כי מסתמא קבלה היא בידם [ואין זה לשון הרשב"א אלא בסגנון קרוב לזה, עי' בשו"ת ח"ב סי' רס"ח ובח"א סי' ט']. וכ"כ בס' כל משאלותיך (עמ' נ"ה).

אבל על הוריו, מתי אין לו לגשת כש"ץ

הנה המנהג הרווח ברוב המקומות שאבל אינו ניגש לעמוד בשבתות וי"ט, אבל בשאר יומי דפגרא כמו חוה"מ ר"ח וכן חנוכה וכדו' יש מנהגים חלוקים באיזה תפילות אין ניגשים, ובאמת במ"ב יש כמה סתירות בזה כמו שציין רבינו ז"ל בשונה הלכות (סי' קלא דין ל"ה) ואמר רבינו זצ"ל שלהלכה נקיטנא שאין אבילים מתפללים לפני העמוד כלל בימים שא"א בהם למנצח זולת ת"ב ועיור"כ, דמש"כ בבה"ל בקו' מאמר קדישין הוא העיקר להלכה, ששם נקבצו כל הלכות החיובים, [ומצאו כן בקונטרס נועם מגדים לבעל הפמ"ג, ושוב נמצא כן בס' גנזי שערי ציון לרב"צ במבשר (עמ' ל"ג): הלכה למעשה מפי החזון איש שליט"א אבל רשאי להתפלל בליל ר"ח לפני העמוד כאשר אין אחר שיכול להתפלל, עכ"ל ומשמע שלכתחילה יש להמנע] וכן הנהיג רבינו ז"ל בבית מדרשו, והיה מציין ע"ז שכן דעת הגר"א כמש"כ בס' מעלות הסולם (הערה י"ג אות ו') שפ"א בפורים רצה אבל א' להתפלל מנחה בבית מדרשו של הגאון ולעבור לפני התיבה וכאשר התעטף ראשו בטלית לעבור לפני התיבה מנע אותו הגאון ואמר בצחות על מה שהתעטף ראשו בטלית אבל וחפוי ראש,

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה רזנברג ב"ר שלמה אריה ז"ל

היומן

ניסן תשע"ח

כמה שאלות ששאלו היום בבוקר:

ביקשו לשאול אודות אחד שרוצה להיות בברית מילה גם הסנדק וגם המוהל האם ראוי, ומרן השיב שלא נוהגים כן.

שאלו האם אפשר לתת סנדקאות לחולה השרוי במצב 'צמח', והסתפק בזה מרן, ונטה יותר שלא כדאי לתת.

נכנסו שתי כיתות של תשב"ר מירושלים וביקשו שמרן יבחן אותם על פרק השותפין, ומרן נענה ושאלם שאלה אחת קלה, לאחר מכן אמרו שהולכים להבחן גם אצל הגאון רבי שרגא שליט"א חתן מרן, ומרן בירכם שיצליחו במבחן אצל רבי שרגא.

אח"כ נכנסו כיתה נוספת מת"ת אחר וביקשו להבחן על פרק ארבעה אבות. מרן שאל שתי שאלות קלות בענין תשלומי קרן ובענין פלגא נזקא קנסא או ממזנא, ובירכם בהצלחה.

לפני שיצאו הילדים, התחילו לשיר 'אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי', ונראה היה שמרן לא הרגיש בדבר ותכף החזיק את הסימניה כדרכו והמשיך ללמוד בריכוז עמוק כמו אין לפניו עשרות ילדים ששרים בחדרו בקול רם, והמחזה היה נפלא.

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו "אורחות יושר"

י. בשעת ברכות וקדיש אסור

לעשות אפי' שום מלאכה קלה.

בשעת ברכות וקדיש אסור לעשות אפילו שום מלאכה – כתב השו"ע בסימן קצ"א סעיף ג' "אסור לעשות מלאכה בעודו מבדק".

וכתב הט"ז שזהו בכל המצות כי הוא מורה על עשיית המצוה בלי כוונה אלא דרך ארעי ומקרה וזה נכלל במאמר תורתינו [ויקרא כו, כא] ואם תלכו עמי בקרי, שפירושו אף שתלכו עמי דהיינו עשיית המצוה, מכל מקום היא בדרך מקרה וארעי, ונראה לי שבכלל זה יש גם כן שלא לעסוק בתורה באותה שעה וכו', עד כאן תוכן דבריו.

(אורחות יושר עם ביאור ערך תפילה)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

חדש! עובדות חדשות וגדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שנים קדמוניות - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת מטות - הגאון הגדול רבי חיים שאול קרליץ (כ' תמוז)

פרשת מסעי - ראש ישיבת פונב"ז הגאון רבי שמואל רוזובסקי (כ"ז תמוז)

גליין בין הזמנים - חשיפה ראשונית על הקשר המסתורי של רבינו עם חכמי הקבלה ותורת הנסתר (ה' באב)

עוד בקרוב בס"ד: על רשכבה"ג הגר"ח"ע גרודזינסקי (ה' אב), ועל הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל (כ"ב אב)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי אריה ליב עפשטיין בעל ה'פרדס'

היה לנו סבא גדול

כאשר נולד לבן רבינו רבי א"ש קניבסקי בנו הגדול, קרא לו זקינו הקדוש מרן הסטייפלר ואמר לו, היה לנו סבא גדול, שכמעט לא קוראים על שמו, קראו לו רבי אריה ליב עפשטיין, כדאי שתקרא על שמו. כמובן, הוא קיים את דבריו וקרא את בנו הגדול אריה ליב (והיה בזה מן החידוש היות והיה עוד סב שקראו לו ממש כך, הלא הוא זקינו של הרבנית בת שבע קניבסקי, הצדיק רבי אריה לוי, אבל אבי הבן התכוין לרבי אריה ליב עפשטיין).

ויגדל הילד לאיש, והנה זכה רבי אריה ליב קניבסקי ב"ר א"ש לעמוד לשמש את רבינו שנים רבות, ומידי פעם היה רבינו מניח את ידו על כתפו ושואל אותו 'אריה, התדע על שם מי אתה קרוי --- ומיד המשיך בערגה: הלא הנך קרוי על שמו של הסבא הגדול שלנו!!'

רבינו מקבל מהרב אוהב ציון
את אחד מחיבורי הפרדס
מדפוס ראשון שנת תקי"ד

הכנה לבר מצוה

סיפר רא"ש קניבסקי: שקודם שנעשה בר מצוה, ניגש עמו רבינו לארון הספרים, וחפש אחרי ספר קטן וישן, היה זה ספר הפרדס במהדורתו הישנה, וכשמצא החל להקריא לו מה שכותב (בדפי הספר הראשונים): וקבלתי מרבי המובהק החריף והבקי הישיר מו"ה יצחק אייזיק זצלה"ה, שבלייל הנכנס ל"ד שנה משני האדם אחר י"ג שנה שלמות, וכן בלייל הנכנס ל"א שנה אחר כלות שנה שלמות, כאשר יסכים האדם בדעתו באותו לילה לעבודת השי"ת וית' כן יצמיח ויעלה, והוא בדוק ומנוסה עכ"ל.

ללמוד ליל גיל העשרים

ועובדא דומה סיפר בן רבינו רבי יצחק שאול קניבסקי: שקודם שנעשה בן כ' (וכבר היה נשוי ולא רווק), קרא לו רבינו ואמר לו שהנהגה נכונה היא שישאר נעור כל הלילה ויעסוק בתורה, והראה לו את ספר הפרדס הנ"ל (הובא בחלק הדרושים שבת ומועד ג' דרוש לשבת, דף מו) שכותב: דע שמסורת קבלה בידינו כו' וידוע שאין האדם נדון בב"ד של מעלה אלא מבין כ' שנה ומעלה, ומי שנכנס ביום אחד של שנת כ"א אם יבחר בטוב וימאס ברע, וישתדל לעסוק בתורה ובמצות אזי בלילה הראשונה כשישן על מיטתו אזי מיכאל שר הגדול שולח מלאך אחד מגדולי מחנותיו כפי הראוי לו, ומצוה להוליך נפשו ולהכניסה בפתח היכל הראשון מחמשים היכלות של טהרה, ומכניסה לפנים עד כדי שיעור זכות נפשו וכו'.

וכן סיפר רבינו על עצמו כשנעשה בגיל כ', אמר לו אביו זי"ע להיות נער כל הלילה (הר"י אוהב ציון).

וכן היה רבינו משיב כששאלו האם יש מקור למה שרבים נוהגים להישאר ער או לצום ביום ההולדת של שנת העשרים, והיה משיב שלצום אין ענין אבל להיות נעור בלילה וללמוד יש ענין גדול, על פי דברי הפרדס הנ"ל.

ספר 'אור השנים'

ספרו של בעל הפרדס 'אור השנים' המפרט את רשימת המצוות והלוויין שנכון להרהר וממקיימים כמעט בכל פעולה ביום, היה בלתי ניתן להשגה, ועל כן מרן הגר"א"ל שטיינמן זצוק"ל החליט בשנת תשכ"ז

להדפיסו בשנית לתועלת הכלל. ובהוצאה נוספת משנת תשמ"ז אף כתב בראש הספר 'הקדמת המהדיר'.

ובשנים ההם, הוא שלח את בנו הג"ר שרגא שליט"א לחלק את הספר לכמה תלמידי חכמים ולהניח בכמה בתי מדרשות, חנים אין כסף כדי לזכות את הרבים.

גם רבינו זצ"ל היה בין אלו שקיבלו את הספר, והוא אף שמר אותו, אף שברשותו כבר היה את ההוצאות הקודמות.

עמידה בקדושה דסידרא

סיפר רבנו, שמנהג מרן החזון איש היה לעמוד בתפילת שחרית בשעה שאומרים את 'קדושה דסידרא', ושאלוהו שבמשנה ברורה כתוב שצריך לשבת (ע"י שו"ע סימן קל"ב ס"א) דינה כקדושה שביוצר' ובמשנה ברורה סימן נ"ט סק"ב), וענה בשאלה 'וכי כתוב שאסור לעמוד'...?

אבל את הסיבה האמיתית אמר פעם למקורבו רבי דוד פרנקל זצ"ל, שיש בידו קבלה מזקנו בעל הפרדס, לעמוד בזמן זה, ואף אחר שעבר החזון איש ניתוח והיה קשה לו לעמוד, ישב כל השמונה עשרה, אבל כשהגיע לקדושה דסידרא נעמד (ורבינו הביא לדבריו ראיה מדברי הגר"א למגילת אסתר ח' ד', וע"ע אורחות יושר סימן ל' סעיף ל"ב, ובספר מעשה איש ח"א עמוד קכ"ט מכתב יד רבינו).

אנחנו נכדיו!

ומסופר שכאשר נתמנה בן רבינו הג"ר שלמה בישיבת 'תפארת ציון' והחל להתפלל תפילת שחרית עם תלמידי הישיבה, ה' נעמד כשהגיע לקדושה דסידרא, ומשיגה הישיבה הגה"צ רבי מרדכי עמרם שהיה מדקדק גדול בהלכה מאוד הפריע לו הענין, שנוהג שלא כמשנה ברורה וגם משנה את סדר התפילה בישיבה הנהוג מתמיד. ורבי שלמה השיב לו שנוהג כן כמנהג אביו.

ובהזדמנות הראשונה שהיתה לו פגש ברבינו, ו'התלונן' בפניו כי בנו חורג מהמנהג שבישיבות, והוא חושש שחלק מהבחורים יתחילו לעמוד וחלק יישבו ולא היה ישוב הדעת בישיבה.

רבינו שמע את דבריו וענה לו במשפט קצר 'מה אפשר לעשות, הלא אנחנו מנכדיו של בעל הפרדס ז"ל'...

רבי מרדכי עמרם זצ"ל, שהיה איש אמת באופן מפליא, הבין את הדברים, ומאז החל להנהיג בישיבה שכולם צריכים לעמוד בקדושה דסידרא (מפי עד ראיה רבי אליעזר הלוי ליברמן, וראה בחוברת 'לחושבי שמו' מתשובות הרמ"ע יעקבזון תשובה רנ"ו).

רבי מרדכי עמרם
יעקבזון משוחח
עם רבינו

ההדרת הספרים

ובשנים האחרונות החל הג"ר יצחק אוהב ציון מירושלים, להחזיר מחדש את ספריו של בעל ה'פרדס' וכשיספר על כך בפני רבינו שמח מאוד, ועודד אותו להמשיך במלאכה הגדולה הזו, ואף ייעץ לו בהדפסת הספר והורה לו הוראות שונות.

תודתנו לכל אלו ששלחו חומרים.

נודה מאוד למי שיכול לשלוח אלינו או להפנות אותנו למי שבידו

תמונות מהצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל,

יצחק גולדשטוף: 05331-45900 | k.gilyonot@gmail.com

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com ✉

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

עסק התורה – ללמוד וללמד ולעשות

יש מצוה של עסק התורה, וציוונו לעסוק בדברי תורה, ודיברת בם. ויש גם חיוב ללמד אחרים, ולמדתם אותם את בניכם, ושיננתם לבניך – אלו התלמידים. ולכן מבקשים בתפילה ותן בלבנו ללמוד וללמד, כי זהו החיוב, ללמוד וגם ללמד.

ושנינו בפרקי אבות (ד, ה) הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, והיינו שאם אדם לומד גם כדי שיוכל ללמד, כי הוא חייב גם ללמד, ולומד גם בשביל עצם הלימוד וגם בשביל ללמד, אזי מכיוון שהוא רוצה את זה, יש לו סיעתא דשמיא, ומן השמים מספיקין בידו ללמוד וללמד, כי הבא ליטהר מסייעין אותו, וכל שכן כשבא ילטהר, להשפיע על אחרים.

ועוד אמרו שם, הלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, והיינו שאם אדם לומד גם כדי לעשות, כי יש תרי"ג מצוות וצריך לדעת אותם, ולומד כדי לדעת לקיים את מה שהוא חייב, וזו סיבה נוספת לחיוב עסק התורה, מלבד מה שהוא חיוב בשביל עצם הלימוד וגם חיוב כדי ללמד, זה גם חיוב כדי לדעת איך לקיים את התרי"ג מצוות! ומי שלומד לשם כך, הלומד על מנת לעשות, זוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ללמוד לעצמו, וללמד לאחרים, לשמור מצוות לא תעשה, ולעשות מצוות עשה.

מתיקות התורה נגד היצר הרע

אבל יש יצר הרע, והיצר הרע לא נותן ללמוד, וכידוע שהיצר הרע מתגבר ונלחם בעיקר נגד תורה, מפני שתורה היא הדבר הכי חזק נגד היצר הרע, וכמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי לו תורה תבלין, לכן היצר הרע 'מתלבש' בעיקר על זה, שלא ללמוד תורה.

ולכן ברא הקב"ה את התורה 'תבלין', והיינו עם טעם, כמו תבלין שנותן טעם באוכל, כך התורה יש בה טעם מיוחד, כדי שלא יהיה כל כך קשה נגד היצר הרע, כי היצר הרע חזק מאד, והתורה היא התבלין לו, ולכן התורה היא תבלין עם טעם, כדי שלא יהיה קשה לעסוק בזה ולקיים את התרופה נגד היצר הרע.

ואמנם חשוב לדעת, כי לעסוק בדברי תורה זה לא מידת חסידות ולא איזו חומרא מיוחדת, אלא זהו החיוב! ולמדתם אותם, ושיננתם וגוי ודיברת בם, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, כפשטיה דקרא, ואין זמן פנוי מחיוב עסק התורה, כל אחד לפי כוחו, כמה זמן שהוא יכול.

ולכן יש מתיקות בתורה, מפני שאחרת זה היה קשה, וכדי שיהיה קל נגד היצר הרע, ברא הקב"ה את האדם ואת התורה כך, שיש לאדם מתיקות בתורה, ויש כל מיני טעמים בדברי תורה, שנמשלו ללחם ולמים, לין, לדבש ולחלב.

הנאות הגוף – מה המטרה

וכמו שגם בצרכי הגוף, שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה (ספר החינוך מצוה תפח), וברא הקב"ה את האדם עם טבע שהגוף 'רוצה' את הדברים האלו, ואינו צריך 'להבין' לעשות אותם, אלא מטבעו הוא נמשך ורוצה את זה, כדי שהגוף יחיה ויתקיים, כך גם התורה תבלין, בראה הקב"ה עם טעם ומתיקות, כדי שאדם יעסוק בתורה ויתקיים לחיי נצח.

והנה באיגרת הגר"א ידוע שכל דבריו יש להם מקורות מחז"ל, וכמדומה שכבר יש מי שחיבר מראי מקומות עם המקורות לכל מה שכתוב באיגרת הגר"א, וכתוב שם **שכל ההנאות יהפכו בקבר למרה**, והיינו שכל הנאות העולם הזה הם גיהינום.

ולכאורה הרי הגוף צריך את זה, וכמו שנתבאר שכך ברא הקב"ה בטבע שיש הנאה בצרכי הגוף כדי שיחיה ויתקיים, ומדוע זה גיהינום? והביאור הוא כי תלוי מה הכוונה ומה המטרה בצרכי הגוף, ואם הכוונה היא סתם בשביל ההנאה, שהוא רוצה את ההנאה, אזי באמת זהו גיהינום, וצריך שירצה את התוצאה – שעל ידי זה יוכל לקיים תרי"ג מצוות, ואמנם האוכל טעים כדי שיוכל לאכול, אבל המטרה היא תרי"ג מצוות!

ואם זוהי המטרה, אז זה גן עדן, כי זה לשם שמים, כמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות שאפילו כשאדם ישן, אם הוא ישן עם חשבון בשביל תרי"ג מצוות, גם השינה היא עבודת השם, והוא עובד השם בשנתו, וכן עם האוכל, אם כוונתו לשם שמים, הוא עובד השם באכילתו, ותלוי מה הכוונה, למה הוא אוכל ומה המטרה בזה.

ועל כל פנים כמו בצרכי הגוף, שנבראו עם טעם, כך גם התורה היא 'תבלין' ונבראה עם טעם ומתיקות, כדי שאדם יעסוק בתורה נגד היצר הרע ויזכה לחיי נצח.

התורה תבלין לתיקון המידות

וענין התבלין של תורה נגד היצר הרע, איזה יצר הרע התורה מתקנת? יצר הרע של מידות! יש מידות רעות, שהם יצר הרע, והתורה היא תבלין שיהיו מידות טובות.

עסק התורה נותן מידות טובות, כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל, ב) מאי את אויבים בשער וכו' אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקים בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה ואינם זרים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר את זהב בסופה וכו', והיינו למרות שבתחילה נעשו כאויבים, כי יש ויכוחים והתנגדות, וזה יכול לגרום שנאה, אבל אם ממשיכים ללמוד התוצאה היא שבסוף נעשים אוהבים, וזהו כוח התורה שהיא תבלין לתיקון המידות, וכנגד היצר הרע של מידות רעות, התורה היא תבלין למידות טובות.

וכך המציאות כידוע, ושמעתי שכן רואים גם אצל אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, שאם עוסקים בתורה המידות משתנות, ועל ידי זה לבסוף חוזרים למוטב, כמו שאמרו (פתיחתא דאיכ"ר ב) שהמאור שבה מחזיר למוטב, המאור שבתורה, אור התורה, מתקן ומשנה את המידות שיהיו מידות טובות.

ביטול תורה – ביזוי התורה

וראיתי מכבר בקדמונים שכתבו משל, אם יש באיזה מקום הרבה דינרי זהב מפורזים שכל הקודם וזה בהם, הרי בודאי כל מי שיש לו אפשרות יקום וייקח כפי יכולתו, ואם אדם עומד מנגד ואינו לוקח, זהו מפני שהוא לא מחשיב את הזהב. וכך גם מי שיוכל לעסוק בתורה ואינו עוסק, שעליו אמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה, מה הפירוש בזה? שהוא לא מחשיב את התורה! כי אם היה

מחשיב בודאי היה עוסק, וכשאני לומד הוא כמי שאני לוקח דינרי זהב, שאני מחשיב את הזהב. ואני זכור היכן ראיתי משל זה (והראו בזה לדברי החסיד יעב"ץ על פרקי אבות פ"ג משנה ג', וכן ביסוד ושורש העבודה שער הניצוץ פ"א, עיין שם).

ואמנם אם אחד לא יודע מה זה זהב, הרי הוא לא יודע, ואינו מבוה, ובכך יש ללמד זכות על אלו שאינם עוסקים בתורה, שהם לא יודעים את החשיבות, ואינם מבוזים, אלא הם אינם יודעים את גודל החשיבות בזה, וכמו אחד שאינו יודע מה זה זהב, הם לא יודעים.

שגגת תלמוד עולה זדון

ובאמת אמרו (אבות ד, יג) ששגגת תלמוד עולה זדון, והיינו שאם אדם לא למד ולכן הוא חוטא בשוגג, זה נקרא מזיד ולא שוגג, כי הסיבה שאינו יודע היא מפני שלא למד, והרי הוא חייב ללמוד, ויש עליו תביעה למה אינו לומד, ושגגה כזו שבאה מחמת חסרון לימוד נקראת מזיד, כי אם היה לומד הוא היה יודע ולא עושה את החטא.

אך גם בזה יש מקום ללמד זכות, שכל זה הוא באדם שיודע שהוא חייב ללמוד, אבל אם אינו יודע את החיוב ללמוד, הרי גם בזה שלא למד הוא שוגג, ויש לו שני חטאים בשוגג, הא' מה שלא למד, והב' החטא האחר שחטא מחמת שלא למד, אבל הם שגגות ולא זדונות, וכל מה שאמרו ששגגת תלמוד עולה זדון, זהו רק מתי שיודע שהוא חייב ללמוד, שאז נחשב לו לשתי זדונות, גם מה שאינו לומד וגם החטא האחר שחטא מחמת שלא למד.

לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון

והנה בתפילה אנו אומרים ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון, 'חטא' זה שוגג, 'ועוון' זה מזיד, ולכאורה אם כבר מבקשים על שגגה שלא תהיה, קל וחומר שלא יהיה גם מזיד, ולמה צריכים תפילה נוספת על זדון, תפילה אחת שלא יהיה ניסיון שיגרום חטא בשוגג, ועוד תפילה שלא יהיה ניסיון שיגרום עבירה ועוון, הרי אם אין חטא בשגגה למה שיהיה עבירה ועוון במזיד?

והביאור בזה כי יש יצר הרע חזק ויש יצר הרע חלש, והיצר הרע החלש פחות קשה להתגבר עליו. ועל חטא בשוגג שהוא בטעות ובחוסר שימת לב או שאינו יודע, היצר הרע לא מפתה כל כך על זה, והוא יצר הרע חלש שיותר נקל להתגבר עליו, ולכן מבקשים על זה תחילה ואל תביאנו לא לידי 'חטא'.

אבל יש יצר הרע יותר חזק, שיודעים שזה איסור ולמרות זאת מתחשק מאד והיצר הרע חזק מאד לעבור על האיסור, ויש דברים כאלה שמושכים מאד, כגון חמדת הממון, שזה דוחק את האדם, ויתירה מכך חמדת הכבוד, כמו שהאריך המסילת ישרים בפרק י"א איך שהכבוד דוחק את האדם ומכריחו לדברים אסורים.

ועל זה מוסיפים ומבקשים ולא לידי 'עבירה ועוון', כי יכולות להיות סיבות כאלה שגורמות לעשות במזיד, שקשה מאד להתגבר על היצר הרע הזה, שהוא יצר הרע חזק מאד, ממון או כבוד, הלוחץ מאד את האדם עד שאינו יכול לעמוד בניסיון, וצריכים תפילה מיוחדת לעמוד בניסיון כנגד קשיים כאלה.

עושר שאינו הגון סופו הפסד

וחמדת הממון גורמת לאדם לעשות דברים שאינם הגונים, ולמשל יכול להיות דבר כזה, אם יש לאחד מגרש והוא רוצה למכור את המגרש, ויש לו שכן שיש לו גם כן מגרש סמוך, ואותו השכן מעוניין מאד לקנות את המגרש בשבילו, שיוכל לחבר עם השטח שלו למגרש אחד, ויש לו מכך תועלת רבה, ומוכן לשלם בעד זה הרבה

כסף, והשכן שרוצה למכור לא ידע ששכנו מעוניין בזה ורוצה לשלם על זה הרבה, ונדע מכך לאדם שלישי, והוא הזדרז ורכש את המגרש מהמוכר במחיר זול, ואחר כך הלך ומכרו לשכן במחיר גבוה, וכי הגון לעשות דבר כזה?

ועל כגון זה אמר ירמיה (יו, יא) "עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזובנו", היינו שמי שמשיג עשירות בדרך שאינה הוגנת, סופו להפסיד מזה, ובחצי ימיו יעזובנו, הוא לא יאריך ימים ל"ע, כך כתוב בירמיה, ואנשים לא יודעים את זה.

החיים המאושרים עם מידות טובות

וכהנה יש עוד הרבה דברים של מידות טובות, שעל זה התורה תבלין ומביאה לתיקון המידות, ואנשים לא יודעים את זה, ואם היו עוסקים בתורה אזי הכל היה עם מידות טובות, ועם מידות טובות היו מרגישים טוב מאד! כי מי שיש לו מידות טובות הוא מאושר, שאינו מקנא באף אחד, ומפרגן לאחרים, ואין לו שום קנאה ושום קפידא, כי הכל בידי שמים, ולא שייך קפידא על אף אחד, וכך עם אמונה ועם מידות טובות כל החיים הם טובים ומאושרים.

וכדי לזכות לזה צריכים את עסק התורה שהיא התבלין לתיקון המידות, אשרינו מה טוב חלקנו שאנו ברוך השם עוסקים בתורה, כל אחד כמה שהוא יכול, עם מידות טובות והנהגה לפי המידות הטובות, ובוה אנו מרגישים מאושרים וחיים חיים טובים.

תפילת רבים על כלל ישראל

ואנו מבקשים רחמים על כל ישראל שיזכו לזה, השיבנו לתורתך וקרבו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, בלשון רבים, שכל כלל ישראל יזכו לעסוק בתורה ולחזור בתשובה שלמה.

ואם באמת היו תפילות של הציבור בכוונה ממש מתוך רחמנות על הרחוקים, כבר היה סייעתא דשמיא והיו חוזרים בתשובה, ואמנם יש גדולי הדור ובכל מקום יש יחידים שמבקשים רחמים, אבל הם יחידים, וצריכים תפילת רבים, שעל זה נאמר (עיין ברכות ח) הן קל כביר לא ימאס, ואם היה תפילת רבים בכוונה מתוך רחמים על הציבור, כבר הייתה התפילה מועילה והיה סייעתא דשמיא!

והעצה לזה היא לימוד ספרי המוסר, שהם גם התורה-תבלין ליצר הרע כמו שכתב המשנה ברורה בסימן א', ומביאים גם ליראת שמים ומידות טובות, וכוללים גם תורה, וגם יראת שמים ומידות טובות, שהם שלושת הדברים שהעולם עומד עליהם: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, עבודה זה יראת שמים, וגמילות חסדים זה מידות טובות.

ובאמת המידות הטובות קיימות בטבע כלל ישראל, כמו שאמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, ומדוע זה כך? כי הקב"ה 'בחר בנו מכל העמים', והפירוש בזה שהוא עשה אותנו למובחרים, בעלי מידות טובות, ואחרי זה ומכוח זה 'נתן לנו את תורתו', וכן אנו אומרים בתפילת ימים טובים 'אתה בחרתנו מכל העמים', דהיינו שעשית אותנו למובחרים, ואחר כך 'קידשתנו במצוותיך'.

ועל זה אנו מודים להקב"ה, שהוא עשה אותנו למובחרים עם מידות טובות כאלה שלא כמו כל העמים, וכבר דיברנו שזה דבר ידוע ומפורסם, שהאופי של יהודי הוא אחרת ממי שאינו יהודי. אשרינו מה טוב חלקנו! ובעזרת השם נזכה כולנו, כל אחד ואחד מכל כלל ישראל, להיות מובחרים עם אשריך בעולם הזה.

לעילוי נשמת

רבי **יצחק אייזיק צבי**

בן רבי **יהודה אריה הכהן** זצ"ל
נלב"ע י' תמוז תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי **ישעיה ב"ר משה** זצ"ל

נלב"ע ט"ו אלול תשפ"א
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב **יוסף ב"ר שלמה וולך** זצ"ל

נלב"ע ח' תמוז תשנ"ב
תנצב"ה

לעילוי נשמת הג"ר **שלום צבי הכהן**

שפירא ז"ל בן הקדוש **בנציון** ה"ד

נלב"ע י"ג תמוז התשס"א - תנצב"ה

נדבת בניו וצאצאיו תלמידי רבינו שליט"א

הלכות והנהגות

ממרן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת פנחס תשפ"ב | גליון י'

נושא בהלכה בפרשת השבוע

אם מותר להסתכן לצורך מצווה

מתוך גליונות ספר "ויגד משה" על התורה הנמצא בשלבי עריכה ע"י הגאון רבי שלום מאיר ולך שליט"א

וירא פינחס ויקח רומח בידו (במדבר כה, ז)

איך הותר פינחס להסתכן

"וירא פינחס". מה ראה, ראה שבא מלאך והשחית בעם (סנהדרין פב ע"א). כלומר, איך הותר לו להסתכן, שהרי שישה נסים נעשו לו כדי שיינצל (שם ע"ב וברש"י). אבל להצלת רבים מותר להסתכן.

ואביא עובדות שיחיד מר עצמו לסכנה בשביל רבים. עיין ברש"י (תענית יח ע"ב ד"ה לודקיא, שסיפר מעשה של הרוגי לוד שנהרגו על בתו של מלך שנמצאת הרגוה, ואמרו שהיהודים הרגוה, וגזרו גזרה על שונאיהן של ישראל. ועמדו אלו ופדו את ישראל, ואמרו אנו הרגנוה, והרג המלך לאלו בלבד.

ועובדא היתה בוילנא שגנבו מהכנסיה שלהם כלים וחשדו ביהודים ואמרו שאם לא יחזירו תוך כ"ד שעות יהיו פוגרומים ורבים עלולים להרג. הגר צדק הלך לרבינו הגר"א זצ"ל והציע שיגיד שהוא גנב ויש סיכוי כיון שהיה קאתולי שלא יהרגו אותו. הגר"א השיב תחכה עד מחר ואשיב לך. הגר צדק לא המתין, שפחד מפוגרום, והודה שאשם,

ופסקו עליו מיתה. קרוביו השפיעו שיכול להשתמד ולהפטר, אך הוא סירב ולבסוף נשרף. ולא נתבאר מה היתה ספיקת רבינו הגר"א זצ"ל. יש אומרים שציפה אולי נבטל הגזירה בתפלות.

והגר"ח במגיפת חולירע בבריסק פסק שחייבין לטפל בנפגעים בחולירע אף שמסתכנים בכך, ולא נוכל לעזוב רבים למות בטענה שמסתכן. והוא בעצמו טיפל, ולא חש לטענת רבים שעלול להסתכן. ולדבריו בסכנת רבים אין ליחידים לפטור עצמם בטענת סכנה.

וכן במגיפה בלאדז פסק הגאון רבי אליהו חיים מייזלעס זצ"ל שחייבין לפעול ואין לחשוש לסכנה, והוא בעצמו פשט בגדי רבנות ועסק בהצלה ולא חש לטענת רבים שמסתכן, ומיהו יש לחלק בין סכנה לסכנה.

מלשכת הגזית

חתן שנתן לארוסתו טבעת ואמר לה דזה לאירוסין וביטל השידוך אם יש לחוש לקידושין ולהצריכה גט

נשאל רבינו אודות מעשה שהיה בחתן שנתן לארוסתו טבעת ואמר לה "זהו לאירוסין", ואח"כ החתן עזב השידוך, אם יש לחוש שחל קידושין במה שנתן לה הטבעת ואמר לה "לשם אירוסין", שהרי בלשון תורה "אירוסין הוא קידושין", או שאין לחוש לכך כיון שבלשון בני אדם בזמנינו "אירוסין" אינו קידושין אלא "שידוכים".

והשיב רבינו דאין צריך כלל לחוש לקידושין, כיון שהיום מקדשים רק במעמד החופה, ולכן כשמסר לה הטבעת שלא במעמד החופה הרי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שודאי לא היתה כוונתו לקדשה, ומה שאמר לאירוסין, דיבר בלשון בני"א שקורין לשידוכים אירוסין. [ואף שכתב הרמ"א ריש סי' מ"ב שאין הולכים בקידושין אחר אומדנות הנוכחות, זהו דוקא באופן שהיתה כוונתם לעשות מעשה קידושין ורק שרצה לעשות כן רק בתור שחוק בעלמא, אבל היכא שלא היה לו כלל כוונה למעשה קידושין, בזה גם הרמ"א מודה דאין לחוש לקידושין].

אמנם הוסיף רבינו שכדי שלא יבואו לזלזל בעלמא בחששות קידושין, ראוי שהחתן יבוא לבי"ד ולומר לפנייהם המעשה, והבי"ד יפסקו שאין לחוש כלל לקידושין.

ומכיון שמצינו שיש יחידים השקולים כרבים, דוגמת יאיר בן מנשה השקול כרובה של הסנהדרין (בבא בתרא קכא ע"ב) ואבישי בן צרויה (ברכות סב ע"ב), ויש שבעים איש שכל אחד ואחד שקול כחמישים אלף, וחמישים אלף שכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין (סוטה לה ע"ב), לכן מותר לאדם להסתכן גם כדי להציל גדול בישראל.

והנה בימי הזעם אצל הנאצים ימח שמש שמענו עובדות שהסתכנו להציל גדול בישראל או אדמו"ר שסברו שחייב חשובים יותר. וכוונתם לשם שמים, ומצוה רבה קעבדי.

ובספר חסידים (סימן תרח"ץ) כתב, "שנים שיושבים וביקשו האויבים להרוג אחד מהם. אם אחד תלמיד חכם והשני הדיוט, מצוה להדיוט לומר הרגוני ולא לחברי. כרבי ראובן בן איצטרובלי שביקש שיהרגוהו ולא לרבי עקיבא כי רבים היו צריכים לרבי עקיבא. והגר"עב"ץ כתב בספרו "מגדל עוז" (אבן בוחן פינה א' אות ע"ח ואות פ"ה) שלתלמיד חכם מותר למסור נפשו עבור תלמיד חכם גדול ממנו. אבל נראה פשוט שאין אדם רשאי למסור נפשו להריגה

להציל חבריו מרצון פשוט ומאהבה שאינה תלויה בדבר אם אינו יודע בבירור שחבירו תלמיד חכם וצדיק ממנו, עיין שם. ומסברא אמנא שאם הציבור צריכים אותו יותר ממנו יש מקום למסור נפשו, ולא מודדים אם תלמיד חכם וצדיק ממנו. אף שאם מופלג בחכמה או יראה ודאי עדיף. ודברי הגר"עב"ץ שאסור למסור נפשו להציל חבריו כמוהו הם חידוש.

ועיין בשו"ת "אגרות משה" (יורה דעה ח"ב סוף סימן קעד) שמביא סברא מחודשת, שאם הקדוש ברוך הוא סיבב שחבירו בסכנה ולא הוא אין לו להחליפו. עיין שם היטב, וצריך עיון.

(תשובות והנהגות ח"ה סוף סימן שצ)

הדברים נערכו מתוך ספרי מרן רבינו שליט"א ורשימות תלמידים ונועדו לעורר לב המעיין

הדרכות והנהגות

שנאמדו ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה דק" - ולדמ"ם ומחנכים

התעניינות בעולם החיצון טורדת את בני הישיבות מעליה

עורר רבינו על מצב בני הישיבות בדורינו שיש מהם שמתעניינים בעולם החיצון ומחמת זה חסר אצלם הרבה בשקיעות בלימוד, ואמר שבדרך זו אי אפשר לגדול ולצמוח, וסיפר בעניין זה שהגאון הארגונובער זצ"ל הצפין עצמו בתוך בית מדרש מיד בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, וביקש מאחד מ ידידיו שבסוף המלחמה יבוא להודיעו כי נגמר המלחמה, וכך הוה - הארגונובער אכן ישב ולמד שלושה שנים ברציפות ספון בבית מדרש בלא להתעניין כלל בעולם החיצון ובלא שום ידיעה מהנעשה במלחמה, ורק בסוף המלחמה באו להודיעו כי נגמר המלחמה וניתן לצאת מכותלי בית המדרש.

טעמו של החזון"א שנמנע מלשרי זמירות שבת

פעם טען אחד בפני רבינו, אודות מה שהחזון איש היה מקצר בזמירות שבת, שזהו נס ומפלט גדול לכל היהדות כולה, שהלא בכל רגע של החזון איש שהיה לומד בו תורה, נעשה מזה "ספר חזון איש" שהאיר עיני כל ישראל בתורת ה', וא"כ אם החזון איש היה מאריך בזמירות השבת, אזי רגע לרגע היה מצטרף למעט ממנו שעות רבות של עיון בתורת ה', ואז היה מתמעט ספר חזון איש והיה ההפסד ניכר בכל עולם התורה.

רבינו ביטל את דבריו ואמר לו, וכי אתה חושב שהבנת התורה מיתלי תלי בשעות הלימוד בלבד? הלא צריך סייעתא דשמיא, וכל אותם גדולים ששוררו זמירות שבת כנהוג מתוך דבקות, זוכים לסייעתא דשמיא וממילא זוכה לפתוח ליבו בתורה הקדושה לזכות להבין בשעה אחת מה שצריך לזה כמה שעות, ומה שהחזון"א לא היה אומר זמירות שבת במשך זמן רב, אין זה כדי 'לחסוך זמן' עבור לימוד התורה.

הכל נכלל ביראת שמים

רבינו הדייק פעם אחד לפני כניסתו לישיבה, שיניח דגש על "תורה ויראת שמים", והנה הלה פנה ללכת, ושוב קרא לו רבינו ואמר לו "סיאיז פאלש גיזאגט" [והיינו מה שאמרתי קודם אין זה אמת], אלא יראת שמים בלבד, ובזה נכלל הכל, דא ביה כולא ביה.

גדולי ישראל היו מורי ההלכה למעשה

אמר רבינו שכי כל דבר חידוש שעומד במבחן ההלכה - עד לאסוקי שמעתא

אליבא דהלכתא, יש לזה אור אחר.

וסיפר שהגאון רבי איסר זלמן זצ"ל אמר על עצמו, שהוא עצמו היה רב בישראל לפני שנעשה ראש ישיבה, אך למרבה הפלא הוא רואה שמעריכים אותו יותר על היותו ראש ישיבה יותר מהיותו רב בישראל, ולהפך מה שהיה בדורות הקודמים, שכן בדורות הקודמים כל מנהיגי ישראל היו הגדולים בהכרעה ובפסק, וידעו שעיקר מעלת הלימוד הוא להוציא הלכה מתוך לימודו, וכן מצאנו בחז"ל שכשהתפעלו מילד אמרו עליו "מובטחני בו שיהא מורה הוראה בישראל", ולא אמרו "מובטחני בו שיהיה ראש ישיבה בישראל", והרי שעיקר הגדלות נמדד לפי כוחו להורות הלכה למעשה.

ואמנם מצאנו כן בהגר"ח מבריסק שאף שהיה רב העיר בריסק, לא פסק הלכה למעשה, ושלח השאלות למו"צ ר' שמחה זעליג, וכן גם בנו הגרי"ז, (אלא שאעפ"כ הגרי"ז דרש לראות כל גט קודם נתינתו - לבדוק שאין בו חששות עפ"י הלכה), אך מ"מ גדולי ישראל לדורותיהם היו גדולים בכח ההכרעה בהלכה למעשה בכל חלקי התורה.

הדרכה לבחור שמתקשה בלימודו

נכנס לרבינו בחור אחד וטען שאין לו טעם בלימוד ושואל עצה היאך להשיג טעם בלימוד. רבינו תפס בידיו וליטפם כמה פעמים, ואמר לו: "אני רואה עליך שאתה בחור טוב". הבחור המשיך והתלונן, "אני כבר תקופה נזרק מכמה ישיבות, אין לי טעם בלימוד, עכשיו רוצים לזרוק אותי גם מהישיבה שאני לומד בה עכשיו". אמר לו רבינו, אם אין לך טעם בלימוד הגמרא תתחיל ללמוד שולחן ערוך, תטעם ותראה כי טוב הוא". שאל הבחור איזה חלק בשולחן ערוך? אמר לו רבינו "תלמד קיצור שולחן ערוך". ואז אמר לו רבינו, "תבוא אלי בעוד תקופה לספר לי מה אתה לומד, וכמה התקדמת". (והוסיף לו בנועם שיחו: "הבחור רוצה גם ללמוד ש"ס בלילה אחד וגם לישון באותו לילה").

בשלב הזה הבחור פרץ בבכי מר, ואמר, "אני צריך ברכה להינצל מהאינטרנט". רבינו ניחמו בדברים ואמר לו שבשעה שיקבל טעם בלימוד התורה לא יהיה לו ניסיון להימשך אחר האינטרנט, וכעת יתחיל בלימוד קיצור שולחן ערוך, ואט אט יכנס לדרך המלך, והפנה אותו ליועצי חינוך שיסייעו בידו בהדרכות מעשיות בדבר הדרך לצאת מסבך האינטרנט.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

בשנים שהיה רבינו בראש העין, מלבד מה שעמד שם בראשות הכולל, יסד שם ישיבה עפ"י עצת הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שאמר שהתימנים צריכים לדעת מהו ישיבה, וזאת מלבד המטרה העליונה שהדור הצעיר יתחנכו בדרך המסורה ולא יימשכו ח"ו אחר רוחות ודעות זרות שנשבו במלא הקיטור ע"י פושעי ישראל ושותפיהם. וממחשבה למעשה, התחיל רבינו שליט"א מיד לטפל בייסוד הישיבה לדור הצעיר, ובר"ח אלול תש"ל נערך מעמד חנוכת הבית לפתיחת הישיבה.

דרכו של רבינו בהקמת הישיבה בראש העין לא היתה סוגה בשושנים, ונתקל בלא מעט קשיים. ראשית כל, בתימן לא ידעו מה זה מושג שנקרא "ישיבה", [כי כולם היו שמורים וגדורים בחיי התורה והמסורה, ולא היה חשש שיתקלקלו באם לא ילמדו בישיבה, ואשר לכן נהגו בלימודים שונים בחבורות בחלק משעות היום, ובשאר היום היו עובדים לפרנסתם]. וכעת עמדה לפני רבינו שליט"א משימה לא פשוטה - להחזיר מושג חדש של "ישיבה" ביהדות תימן.

ואם לא די בזה, נתקל רבינו שליט"א בסירוב חד משמעי מהורי הבחורים שהתנגדו לשלוח את בניהם לישיבה, בטענה שאם בניהם ילכו לישיבה, לא ידעו שום מקצוע ומה יהא אתם לפרנסתם.

גם כאן עמד רבינו שליט"א כחומה בצורה ולא הסתכל ימין או שמאל, ופתח ישיבה לשמירה על הדור הצעיר, וכמענה לטענת ההורים שדאגו לעתיד פרנסת בניהם, לימד רבינו שליט"א את כל התלמידים את מקצוע "ספרות" פעם אחת בשבוע במוצש"ק - מתוך דגש על לימוד כל הלכות סת"ם עם דקדוקי ההלכה, ובזה הצליח לפעול על לב ההורים שסיכמו לשלוח את בניהם, ועי"ז ניצלו נפשותיהם הרכות של צעירי הצאן.

וכך כתב רבינו בהקדמתו לספרו "מצוות היום בזה הלשון: "וחדשנו בישיבה אצלינו שפעם בשבוע במוצש"ק לומדים צורת האותיות היאך והדינים, והנה יש מקטרגים עלינו שמעריבים בזה חול בקודש, והעלינו שהבל בפיהם שתורתנו הקדושה אינה ספר חוקים ומשפטים לבד רק זאת התורה קדושתה מרובה שבה סיני קבלנו אותה עם אותיות דאשורית ובעצם כחב יד מלכו של עולם באצבע אלקים חרות על הלוחות ולימוד צורת האותיות כגוף התורה עצמה. והסקנו שבדרך זה יכולים עוד היום להציל ילדים שהוריהם ספרדים או תימנים שרצונם ללמד בנם אומנות קלה ונקייה ומעבירים אותם לחפשיים ללמוד אומנות ומתקלקלים לגמרי, משא"כ בכתבת אותיות יוכלו אחר כך להתפרנס בכבוד אף שתורתם אומנתם כל ימי חייהם בעזרה שיי"ת והעלינו שאין בלימוד זה פגם ח"ו בקדושת הישיבה רק מוסיפין בכך קדושה על קדושה ורמזנו מהחובה לבית ישראל לא להעלים עין ולקפוץ יד מהישיבה בשעה שהמדובר בהצלת עוד נפשות בעזרה שיי"ת להם", עכ"ל.

וב"ה, גם בזה ראה רבינו שליט"א סייעתא דשמיא למעלה מדרך הטבע, והישיבה התפתחה והעמידה לגיונות לגיונות של תלמידים, כאשר רבינו שליט"א מוסר לפנייהם שיעורים בדרך הלימוד הישיבתית - בדרך הסברה והשכל, והשריש בהם את השקפת התורה בכל מקרי הזמן ואת הזהירות מעוקרי הדת בארה"ק שחיפשו לצוד אותם, כאשר מפארי גידולי הישיבה צמחו ונעשו למרביצי תורה ויראה, רבנים ומורי הודאה, והיה בזה בכדי הצלת יהדות תימן כפשוטו.

מערכי תורה

פנחס

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

שאו את ראש כל עדת בני ישראל

כתוב (כ"ו, א') 'ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה וגו', שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'. הנה יש הפסק פרשה באמצע הפסוק, וצריך לבאר למה הפסיק הפרשה באמצע הפסוק, ואם ראוי המקרא ליחלק, למה לא נתחלקו לשני פסוקים. ונראה לבאר בזה, דהנה ברש"י כתב שתי טעמים למה נמנו, משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות, דבר אחר, שכשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירים במנין. והנה לפי הטעם הראשון שהמנין הוא משום המגיפה, כמו הרועה המונה את צאנו, א"כ תחילת הפסוק ד'ויהי אחרי המגיפה' הוא נתינת טעם להמשך הפסוק, לציווי על המנין, וא"כ הוא דבר אחד וענין אחד, וצריך ליכתב בפסוק אחד, אכן לפי הטעם השני, דמשום שנמסרו לו במנין, מחזירין במנין, אין זה שייך למגפה, וא"כ תחילת הפסוק אינו שייך להציווי על המנין. ונמצא דמחד הוא הקדמה להמשך הפסוק, ומאידך הוא ענין בפ"ע. ולפי זה יש לבאר דלכך הוא נכתב בפסוק אחד, ומ"מ הפסיק הפרשה באמצע, דמה שנכתב בפסוק אחד, הוא משום דלפי הטעם הראשון, הוא דבר אחד עם המנין, ומה שהפסיק בפרשה באמצע, הוא משום דלפי הטעם השני, המנין הוא ענין בפ"ע שאינו שייך למגפה.

ירושת הבת

בדין ירושת הבת במקום שאין בן כתוב (כ"ז, ז' ח') 'והעברת את נחלת אביהן להן וגו', ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, ופירש רש"י והעברת, לשון עברה, ד"א, על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט וכו', בכולן הוא אומר ונתתם, ובבת הוא אומר והעברתם. ועוד יש לפרש בטעם השינוי, דבכולן הוא אומר 'ונתתם', ובבת הוא אומר 'והעברתם', דשאני ירושת כל היורשים אחר הבן, מירושת הבת במקום שאין בן, דשאר יורשים, הרי קורבתם יותר רחוקה מהבן, אבל בבת קורבתה להאב היא כמו קורבת הבן, ורק דיש דין קדימה של בן על הבת, [מטעם דבמקום אביו קאי, או מטעם אחר], אבל בקורבתם שוים הם הבן והבת. לפי זה יש לבאר, דבכל הירושות נתחדש ונאמר בזה נתינה חדשה, ולכן כתבה תורה 'ונתתם', שזהו נתינה אחרת מהנתינה שהיה אצל הבן, אבל בבת, דירושתה במקום שאין בן, אינו מכח קורבה ושאריות אחרת מהקורבה והשאריות של הבן, א"כ אין זה נתינה חדשה, אלא רק העברת הירושה להבת, שהיא באותה קורבה של בן, לכן כתוב 'והעברתם', שאין זה אלא העברה, ולא נתינה חדשה.

איש אשר רוח בו - שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד

כתוב (כ"ז, ט') שמשוה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה', וכתב רש"י, אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. והנה להלך בפסוק י"ח כתוב, ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וגו', וכתב רש"י, כאשר שאלת, שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והיינו דבזה שנצטוו למנות את יהושע שהוא איש אשר רוח בו נאמר לו גם שנתקבלה תפלתו שיהא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והנה בתרגום מפרש, איש אשר רוח בו, 'גבר די רוח נבואה ביה'. וצריך ביאור, מה השייכות שהוא איש שיש בו רוח נבואה, לענין בקשתו של משה רבנו שיהא איש על העדה שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ואיך במה שהוא נביא מתקיים הענין שהוא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ויש לומר, דהנה בסוף תרי עשר בסוף נבואת מלאכי, שהוא סיום כל ספרי הנביאים, והוא סוף הנבואה בישראל [עד שתחזור בב"א], כתוב 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים', ואיתא מהגר"א לבאר בזה, שבזמן שעמדו להם נביאים לישראל, היה הנביא אומר לכל אחד ואחד את עיקר עבודתו ותפקידו בעולם, ומה הוא תיקונו המיוחד לפי שורש נשמתו, ובזה היה מתחזק, אבל כשפסקה נבואה מישראל, אז אין מי שיהא מודיע להם לישראל, מהו עיקר עבודתו של כל אחד, ממילא צריך כל אחד ואחד, להתחזק בכל ענייני התורה והמצוות כולם, וממילא בכלל זה יעשה את עבודתו המיוחדת לו. ולפי"ז פירש הגר"א, שבסוף נבואת מלאכי שהוא הנביא האחרון, אמר להם מלאכי זכרו תורת משה עבדי, שמעכשיו כבר אין מי שיאמר לכל אחד עבודתו המיוחדת, ועל כן צריכים הם לזכור את כל תורת משה, ורק ע"י קיום כל התורה כולה, יגיע כל אחד לתיקון שלו.

ולפי"ז יש לומר, דבקשת משה רבנו, איש שידוע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, כוללת גם שידע מהו עיקר עבודתו ותיקונו המיוחד לו לפי שורש נשמתו, ובזה נענה שיהושע הוא איש אשר רוח נבואה ביה, וממילא יוכל להעמיד כל אחד על תיקונו המיוחד לו.

נוצר תאנה יאכל פריה

כתוב (כ"ז, כ"ט) שמשוה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה' וכתב רש"י, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי, שירשו בני את גדולתי, א"ל הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה יאכל פריה. הנה נמשלה הנהגת יהושע שלא למוש מתוך האוהל, לנצירת התאנה, ונראה לבאר בזה, דהנה בנצירת התאנה יש ענין מיוחד יותר מכל פירות, שלעולם צריך לשמור על התאנה, וזה עפ"י המבואר בעירובין דף נ"ד דתאנה כל זמן שאדם ממשיך בה, מוצא בה תאנים, ופירש רש"י שאינן מתבשלין בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, וכל שעה ראוי לאכול מהן, ומבואר דבנצירת התאנה יש ענין מיוחד, שכיון שאינה מתבשלת בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, ובשביל לאסוף התאנים צריך לשמור עליה כל הזמן בלא הפסק, ותמיד להיות מוכן ומזומן ללקט התאנים המוכנות מיד כדי שלא יפלו מהעץ ויפסדו, וכמו דאיתא בגמ' באלו מציאות, דתאנה עם נפילה נמאסת, הרי דמיד עם נפילתה היא נמאסת, ולכן צריך תדיר לשמור עליה ולא לימנע משמירתה אפילו שעה אחת, שלא להפסיד את פירותיה.

והנה איתא בביצה דף כ"ד, אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי, כי אמרה להא שמעתא, באורתא אמר מותרין באכילה, בצפרא אמר מותרין לקבל, אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי, לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה. הרי שבתורה יש ענין מיוחד ומסויים שלא ימנע עצמו אפילו שעה אחת מבית המדרש, אלא בכל עת ובכל שעה לא להמיש מתוך האוהל, ואם מחסר שעה אחת, הרי מפסיד בזה, וכמו שהביא רב, דלוי דלא היה בבית המדרש שעה אחת, לא הדר ביה. וכן מצינו עוד בכמה מקומות בש"ס דבשעה אחת נתחדשו הלכות וזכו להם אותם שהיו בבית המדרש באותה שעה.

ולפי זה יש לומר הביאור במה שנמשלה הנהגת יהושע שלא ימיש מתוך האוהל לנצירת התאנה, דכמו דבנצירת התאנה מחמת דרך בישולה שהיא מתבשלת היום מעט ולמחר מעט, לכן מיוחדת היא בנצירתה שתמיד צריך לשומרה, ואם שעה אחת אינו נוצרה היא נפסדת ולא יאכל את פריה, כמו כן הוא בתורה, דאם מונע עצמו שעה אחת מבית המדרש, הרי הוא מפסיד בזה את אותם החידושים וההלכות שמתחדשים באותה שעה שמנע עצמו ולא היה בבית המדרש. וזהו שאמרו חז"ל, דיהושע שלא מש מתוך האוהל, הוא נהג בבית המדרש, כמנהג נוצרי התאנה, שכמו שנוצרי התאנה שומרים על התאנה תמיד, ובכך אינם מפסידים שום תאנה, כמו"כ יהושע שלא מש מתוך האוהל, לא הפסיד שום דבר הלכה, וכל התורה מסורה בידו, ורק על ידי כך שלא מש מתוך האוהל לא הפסיד, אבל מי שמונע עצמו שעה אחת מבית המדרש הרי הוא מפסיד.

ולדיא מבואר כן בדברי הגמ' בתמורה דף ט"ז, בשעה שנפטר משה רבינו א"ל ליהושע שאל ממני כל הספקות שיש לך, א"ל רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי ומשרתי יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. ומבואר דבכך שלא מש מתוך האוהל ולא הניח את משה רבנו שעה אחת, לא היה לו שום ספיקות, וכל התורה הייתה מסורה בידו, הרי דהענין שיהושע לא מש מתוך האהל, הוא בשביל זה שלא יהא מפסיד שום דבר הלכה בהעדרו, וזהו שיהושע היה נוצר התאנה.

מוסף דראש חודש לעתיד לבא

בקרוב מוסף דראש חודש כתוב (כ"ה, י"ד) 'זאת עולת חודש בחדשו וגו'. צריך ביאור למה כתוב זאת עולת חודש בחדשו, רק על עולת ראש חודש, ולא נאמר גם על חטאת דראש חודש, שיהא זה חטאת חודש בחדשו, ולמה הבדיל בזה בין העולה לחטאת. ונראה לבאר בזה, דהנה במשנה בריש שבעות תנן, דחטאת ראש חודש בא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. והנה לעתיד לבא הרי לא יהא טומאת מקדש וקדשיו, ועיין בתוס' זבחים דף מה ע"א, דבהלכה של איסור, לא שייך לפסוק הלכתא למשיחא, ובגליון שם הביאו מתוספות ישנים הטעם דאז יהיו כולם צדיקים. ונמצא דלעתיד לבא, לא תבא החטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ושאינן החטאת דלעתיד לבא, מהחטאת שבאה עד אז, דהשתא החטאת באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, מה שלא יהיה כן לעתיד לבא. אשר לפי זה יש לומר, דלכן הכתוב אומר 'זאת עולת חודש בחדשו', רק על העולה, ולא על החטאת, דבעולה אין שום חילוקים, ולעולם היא באה באותו אופן ובאותה תורה, אבל בחטאת, יש חילוק, דלא לעולם היא באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, על כן לא אמר הכתוב שחטאת זו תהיה מידי חודש בחדשו.

צפית לישועה

רבנו החפץ חיים זיע"א פעל פעולות רבות להכין את עצמו ואת הרבים לביאת המשיח בב"א, לצורך זה יסד בראדן כולל קדשים שילמדו בו כהנים ויהיו בקיאים בעבודת הקרבנות, ולזה הוציא הספר אסיפת זקנים בהם ספרי אחרונים על סדר קדשים כדי שיהא מצוי ללומדים ספרי מפרשים לעיונם. כן כתב מאמר חיזוק בגדול חשיבות לימוד קדשים הנקרא תורה אור, וברוב גדולתו ערך את חיבורו לקושי הלכות שהוא כדוגמת חיבור הרי"ף על קדשים, בו פיררשים ודקדוקים וחדושי הלכות. בכלל פעולותיו אלו שלח החפץ חיים מכתבים לכל רבני העיירות שבסביבתו, בו ביקש מהם שישלחו לו רשימות מסודרות בהם יפורט כמה כהנים יש בעירם, מי מהם ראוי לעבודה ואינו בעל מום ל"ע, כדי שיהא בידו רשימה מרוכזת של כהנים המוכנים לעבודה בבית המקדש. הרבנים לא חשו להשיבו, מלבד זקני מרן הגרי"ז זצ"ל שקיבל המכתב, ואמר 'אם החפץ חיים מבקש חייבים להענות לבקשתו', ושלח רשימה מפורטת של הכהנים הראויים לעבודה. פעם אחת הגיע שליח מראדן לבריסק ומסר לרבנו הגר"ח זצ"ל דרישת שלום מהחפץ חיים, השיבו הגר"ח שימסור לחפץ חיים דרישת שלום ממנו, והוסיף ואמר שיאמר לחפץ חיים שהוא דורש בשלום כל אלו שאין להם בית, וגם שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו. השליח לא הבין כונת הגר"ח והיו הדברים תמוהים בעיניו. מפני כך היה נבוך למסור הדברים לחפץ חיים ונמנע מלמסרם. כעבור זמן ראהו החפץ חיים ושאל אותו מה השיב לו הגר"ח, ונאלץ למסור לו את דברי הגר"ח, ויהי כשמוע החפץ חיים את דברי הגר"ח שמח מאוד, וביאר לשליח פשרן של דברים, הדרישת שלום לאלו שאין להם בית, כונת הגר"ח ליראי השם, שבפסוק כתוב בית אהרן ובית הלוי, אבל על יראי ה' לא כתוב בית, ועליהם נתכין הגר"ח שהוא דורש בשלום, ומה שאמר שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו, כונתו לראות כהנים בעבודתם, שהולכים יחיפים, ואבנים על לבו, כונתו שאהיה כהן גדול הנחשאת את אבני החושן על לבו.

כשהולכים עם שכל - נופלים

השבוע אנחנו מסיימים 'רשימה' של אנשים שהיו הכי גדולים וירדו לשאול תחתית בגלל המידות שלהם. היה בהתחלה את פרשת שלח - חטא המרגלים - שהיו נשיאים, והכתוב מעיד עליהם כולם אנשים (פרש"י - חשובים) ראשי בני ישראל המה. ואח"כ קרח ועדתו, ר"נ נשיאי עדה, ופרש"י ראשי סנהדראות. ועל זה באה פרשת חוקת להפסיק. ואחרי פרשת בלק (בלעם שהיה כמשה רבינו יודע דעת עליו), ולזה יש את פרשת פנחס.

הצד השווה - כולם רצו להבין עפ"י השכל שלהם - וזה מה שיקבע - אבל יש חילוק בין שלח וקרח ובלעם.

ונקדים: רבי חיים מבריסק אמר (כלפי שיטת לימוד מסויימת) התפקיד שלנו הוא לדעת מה כתוב, לא למה כתוב. אין לנו עניין לדעת את השכל של תורה, למה היא אמרה, אנחנו קטנים בשביל זה... צריך להבין מה היא אמרה!

בפרשיות שלח וקרח, זה היה דברים של שכל, אל תקבל את הדברים כמו שאומרים לך. למשל: הקב"ה אומר "טובה הארץ מאד מאד", בסדר... שלחו מרגלים אנו רוצים לראות! אם אנחנו רואים מסקנות הפוכות מה אנחנו יכולים לעשות... נכון שהקב"ה אמר טובה הארץ, אבל אנו רואים הפוך...! קרח: טלית שכולה תכלת, בית מלא ספרים, יש ק"ו שיהיה פטור ממוזזה, הכל זה עניין של שכל. ממילא זה הביא את שניהם למרידה בקב"ה, וקרח הוסיף שאין תורה מן השמים, ואין משה אדון הנביאים.

מול הרצון להתנהג עפ"י שכל - יש רק תרופה אחת. חקת! חוקה חקתי וגזירה גזרתי, ואין לך רשות להרהר אחריה, זה מה שכתוב. ואם התורה אומרת לך - תעשה, מבלי לחשוב על מה ולמה...

ובעומק הפשט, רש"י מביא את המדרש "תבוא האם ותקנה צואת בנה", דהיינו חטא עבודה זרה - בחטא העגל - שגם שם הם הלכו עם שכל, שעשו חשבון שמשה עדיין לא הגיע והרי אמר שיבוא בשש, והשטן הראה להם את מטתו של משה בשמים והלכו וחטאו, והיו צריכים לדעת שאם משה אמר שיבוא הוא יבוא וגם אם לא נראה להם, וכמו שבאמת היה בסוף. ועי"ז תבוא האם - פרה אדומה שהיא חוקה, שאתה לא מבין, היא תבוא ותקנה צואת בנה - שהם רצו להבין כל דבר...! הרצון שלהם להבין כל דבר הביא לכך שהם עשו את העגל! ועי"ז באה הפרה לומר, אין שכל ואין הבנה, רק עושים כי כך התורה צוותה.

ועי' ברכות (י, א) שחזקיהו המלך שלא עסק בפו"ר כי ראה שיצא ממנו מלך רשע כמנשה, ונגזר עליו מיתה, וא"ל הנביא ישעיה, בהדי כבשי דרחמנא (פרש"י סתרים דהקדוש ברוך הוא) למה לך, מאי דמיפקדת עביד. ועי"ע סנהדרין (כא, ב) ואמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שני מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהם גדול עולם, דהיינו שלמה כמבואר התם.

וכן ידוע שהגר"א אומר, על מה שאמר רבי ישמעאל (שבת יב, ב) כמה גדלו דברי חכמים שאמרו "לא יקרא לאור הנר". שהרי הסיבה היתה - שמא יטה, ורבי ישמעאל אמר, אני אקרא ולא אטה.

רבי ישמעאל לא טעה בדין תורה שלו... באמת מסבירא היה צריך להיות שיקרא ולא יטה, ואעפ"כ הטה. ולכן כמה גדלו דברי חכמים, שחכמים לא כתבו במשנה לא יקרא שמא יטה. חכמים אמרו לא יקרא! - כזה ראה וקדש.

בכל דבר שאנחנו הולכים עם השכל שלנו להתחכם נגד הכתוב - אנחנו נופלים.

כבר הבאנו כמה פעמים, שמרן ראש ישיבה זיע"א היה מביא את האברבנאל, שאמר שבזמן גזירות האינקוויזיציה, כל הפילוסופים הגדולים שדברו על שכל, ואמונה בשכל - כולם נפלו! והיחידים שהחזיקו מעמד - הם היהודים התמימים שידעו להגיד "שמע ישראל" ולקפוץ לתוך האש.

לצערנו היום יש הרבה כאלו שהחליפו את לימוד המוסר בדברים עם שכל. כביכול דברים עמוקים יותר ונשגבים, המוסר הפשוט כבר לא התאים להם... הם לומדים רק דברים עם שכל, ח"ו לא באנו ללול בהם, זה באמת דברים נהדרים!

אבל החכמה היא ללמוד ולדעת גם את המוסר הפשוט! עם כל הפילוסופיות וכל שאר הדברים, זה דברים חשובים ונחמדים מאד, אבל כשזה גיע למעשה - בלי המוסר הפשוט לא יחזיק מעמד. ובמיוחד שחלק גדול מגיע עד כדי אפיקרסות.

חכמתם של גדולי ישראל

דבר נוסף אנחנו יודעים, מה שאמר הרה"י רבי יחזקאל סרנא זצ"ל: "אורזים את השכל במוזודה ונוסעים לחזון איש"!

וסיפרנו, שפעם החפץ חיים קרא לאסיפה של רבנים, והגאון רבי ברוך בער פגש איזה רב נכבד, ושאל אותו מתי כבודו נוסע?... ואמר לו, אני לא נוסע, שאל אותו ר' ברוך בער למה אתה לא נוסע?, אמר לו אותו רב, יש לי "פרנציפ", שבנושא הזה (שהח"ח רצה לדבר עליו) אני לא מתערב! אז אמר לו רבי ברוך בער - כשהחפץ חיים קורא לך, לוקחים גם את ה'פרנציפ' לחפץ חיים... קח את כל הפרנציפים אתך ותסע לחפץ חיים.

רבי משה פיינשטיין זצ"ל מביא דבר כ"כ אמיתי ונכון: מה למדנו ב- חקת?... זו מצוה בלי טעם... הגויים לועגים לנו, השטן לועג לנו.

והנה כתוב בפרשת ואתחנן (ד, ו) "ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעו את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה". ורש"י מסביר, מה הכוונה כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים?... בזאת תחשבו חכמים ונבונים בעיני העמים, במה שישמעו את כל החוקים האלו!

אנחנו שומעים טוב?...! הם לועגים עלינו! צוחקים עלינו! ועל זה אתה אומר שהגויים יגידו "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה". אומר רבי משה פיינשטיין, וזה דבר כל כך אמיתי שרואים אותו לאורך כל הדרך! בהתחלה - הם לועגים לנו, אבל אחרי שהם רואים שזה מצליח והם אלו שנופלים, אז הם מבינים שאנחנו היינו החכמים.

ונביא דוגמא: החזון אי"ש (לפני כשבעים שנה) היה מייצץ לכולם לקנות מגרשים בבני ברק. זה היה אז בגרושים! וסוחריו הנדל"ן היו אומרים על זה, מה החזון אי"ש מבין בנדל"ן... בבני ברק לא חלמו שייצא משה... זו היתה שכונה קטנה עם צריפונים והפסקות חשמל... ומה היה הסוף?... כל אלו שלא שמעו לחזון אי"ש - או שהפסידו את כל כספם או שנשארו להם כמה גרושים, אך כל אלו ששמעו לחזון אי"ש - נהיו גבירים גדולים מאד - ויכלו לחתן גם את הנכדים שלהם... והיום הם אומרים לך, אח...! כמה פיקח אתה ששמעת לדברי החזון אי"ש... הם נזכרים בזה לאחר מעשה.

אומר רבי משה פיינשטיין, בהתחלה הם לועגים לנו, נכון. אבל פתאום הם רואים את החכמה של עם ישראל, כמה עם ישראל מצליח. הם מתחילים להבין כמה הם חכמים, במה הם חכמים?... שהם שומעים למה שהתורה אומרת גם אם הם לא מבינים! אתם שומעים במה אני חכם?...! שאני שומע למה שאומרים לי גם כשאני לא מבין. ואז - אני רואה בסוף את ההצלחה.

בלעם - זו סוגיא אחרת :

בלעם זה לא ללכת עם השכל שלו וכשלא מבין אז היה חולק ע"ז, הוא לבד אמר "לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות קטנה או גדולה". אלא מה - אומר ר' אלחנן (בהרחבה בלשוננו) - יש אנשים שיש להם תרי"ג מצוות, לבלעם היה תרי"ג בעיות... איך אני עושה מה שאני רוצה בלי להסתבך עם החוק...

בלעם היה חכם גדול ויודע דעת עליון. אני לא אוכל לעבור את פי ה', חס ושלום! אז איך אני עושה בלי להסתבך?... איך אני משכנע את הקב"ה שיגיד כמו שאני רוצה, איך אני מעלים ממנו, הרי הוא ידע מה באמת רצון ה', וזה לא הפריע לו בכלל [ע"י בקונטרס דברי סופרים ס"א, ועיין רש"י (כב, כב) כי הולך הוא - ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך].

הקב"ה בא אליו בחלום ושאל אותו, "מי האנשים האלה עמך", כביכול יש דברים שהוא לא יודע אז אני כבר אסתדר איתו... כדאיתא ברש"י בשם התנחומא, יש שעה שהוא כועס - אז אני אמצא פתח לקלל... כל מיני פתרונות איך לעקוף את החוק... לא חס ושלום לעשות נגד...

ועל זה אין תרופה - שהרי אינו עושה שום דבר האסור. רק פנחס בן אלעזר, כמו שרש"י מביא בפרשת מטות - בלעם אמר שם ועלה למעלה עד כסא הכבוד, פנחס גם אמר שם ועלה למעלה, נפגשו שם בכסא הכבוד... ושם פנחס הראה לו את הציץ שכתוב בו "קודש לה'" והוא נפל למטה חי, והביאוהו למשפט והרגו אותו בחרב. יבוא מי שמסר נפשו ועצמו למען כבוד ה' וכלל ישראל, ויפיל את מי שביזה כבוד שמים וכלל ישראל למען עצמו כבודו וממונו. וסוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא - וגם אם יעלה לשמים שיאו - משם אורידך!

עשה רצונך כרצוני

מרב"ה זיע"א אומר, אבל אצלנו אין מושג לבוא ולחשוב איך אני עוקף... אני רוצה לדעת מה הקב"ה רוצה, ואת רצוני - נעשה ונשמע! וממילא, יש אצלנו הרבה פעמים הרגשה על כל מיני דברים - זה שייך ל"מהדרים", ולפנים משורת הדין, אני עוד לא בדרגה הזו... אבל מה פירוש שאתה לא בדרגה?... אם הקב"ה אוהב את זה, ורוצה את זה, אז למה אתה לא בדרגה? אתה לא בדרגה לחשוב מה ה' אוהב?... מה הוא רוצה באמת - גם אם אתה לא חייב.

רש"י מביא בפסוק "ויקם בלעם בבקר", אומרים חז"ל שהיה מזה כח של טומאה, אך הקב"ה אמר לו, כבר אברהם הקדים אותך שנאמר "וישכם אברהם בבקר".

שואל הרה"ק זיע"א באיילת השחר, וכי רק זו מעלתו של אברהם?... הוא הלך לעקוד בן שנוול לו בגיל מאה שנה בכזו שמחה בלי לערער כלום, ולהישאר עם ישמעאל, אז זו מעלתו - שהוא השכים בבקר?... אלא, אומר הרה"ק - נכון. אבל לעקוד את יצחק - הוא היה חייב, לקום מוקדם הוא לא היה חייב. בזה שהוא קם מוקדם הוא מראה שהוא חיפש איך לעשות יותר נחת רוח לקב"ה. ובהוא הצליח!

אותו דבר כתוב בגמ' בשבת (לג, ב) כשרבי שמעון בר יוחאי יצא מהמערות עם רבי אלעזר בנו, וראו אנשים שעוסקים בחיי שעה - כל מקום שנתנו בו עיניהם היה נשרף. יצאה בת קול ואמרה להם לחזור והם חזרו למערה, וכשיצאו בפעם השניה, רבי אלעזר היה עדיין שורף ורבי שמעון היה מתקן. עד שהם ראו יהודי שרץ בערב שבת, ושאלו אותו למה אתה רץ? וענה להם לכבוד שבת! ולמה לך שתי אגודות של הדסים?... אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור. ואז גם רבי אלעזר נחה דעתו.

למה נחה דעתו של רבי אלעזר, יש כזו מצוה לרוץ עם בשמים?... זה לא כתוב בהלכה בשום מקום... אלא אמר הרה"ק - זו חביבות המצוה. כשהם יצאו מהמערות הם ראו שבני אדם עיקר החביבות

שלהם זה העבודה ובה שמחים ומאושרים, ותורה ומצוות בקרן זוית, כעת הם ראו שיש חביבות למצוות! ונחה דעתייהו.

בישיבת אור ישראל הקטנה היה המשגיח (בזמני) הגה"צ רבי אברהם שורץ. הוא נפטר בצעירותו. ופעם פגש אותו הגאון ר' יצחק בורדיאנסקי - המשגיח של "קול תורה" ושאל אותו על מה המשגיח דיבר?... אמר לו על אדם הראשון. ותמה, ילדים צעירים אתה מלמד על אדם הראשון?... והסביר הרב שורץ, לא... הסברתי מה ההבדל בין אדם הראשון קודם החטא, לאדם הראשון אחרי החטא. אדם הראשון קודם החטא - אהב לעשות מצוות והיה חייב לאכול, אדם הראשון אחרי החטא - אוהב לאכול וחייב לעשות מצוות... זה כל ההבדל וזה מה שאמרתי להם.

הם הלכו וראו יהודי רץ... התלהבות של מצוה... מחדש... א' כנגד נעשה א' כנגד נשמע. את זה הם חיפשו. עד עכשיו הם ראו שכולם עובדים לפרנסתם, וזה החיים וההנאה... ומוכרחים גם להתפלל, הם לא יכלו לסבול את זה. עכשיו הם ראו יהודי שמשקיע במצוות, שאיכפת לו... וגם יהודי א' כבר מספיק שבזכותו הכל יהיה קיים. במטה אפרים דן מה הדין באחד שיש לו לקיים או סוכה יום א' או לולב ז' ימים ואינו יכול לקיים שניהם **ובאופן מסוים המבואר שם**, וכתב המטה אפרים, כיון שיש צדדים לכאן ולכאן, מה שירצה יעשה, ויש שם הגהה של מרן הג"ר דב לנדו שליט"א, היות ולא נפסק לכאן ולכאן - יעשה את מה שהוא **לא רוצה**... מה שהוא רוצה - זה כי הוא רוצה... אבל מה שהוא לא רוצה - הוא עושה בגלל שהקב"ה ציוה אותו.

וכמו שבעזוב תעזוב עמו - כאשר יש אוהב לפרוק ושונא לטעון, יקדים לטעון לשונא, לכוף יצרו, כי אני עושה מה שהקב"ה מצוה, ונגד רצוני.

לבלעם היתה נשמה גבוהה

כעת נדע: רש"י מביא שאומות העולם באו בטענה לקב"ה אם היה לנו נביא כמשה - גם אנחנו לא היינו חוטאים. ואע"פ שסברו לקבל את התורה, כי זה נגד טבעם ולא היו מוכנים להשתנות אבל טענו שאם יהיה להם א' כמשה, שיהיה גדול בחכמה ובדעת ובהשגת אלוקות הוא ימשוך אותם למעלה. ולכן נתן להם את בלעם.

אך עדיין יש לטעון הם בקשו א' לדוגמא כמו מרן שה"ת זצ"ל בדורינו, ונתנו להם רשע מרושע שפרץ גדרי עולם.

ועכ"ז... וכך כתוב בספרים, שלבלעם היתה נשמה גבוהה. וכשהגויים קבלו אותו - הוא היה מסתמא הבעל מידות הכי טוב בין הגויים! רק המדות רעות היו מוסתרות וברגע שהוא עלה לגדולה וקבל כבוד - כל המידות שלו פרצו החוצה...

אמר להם הקב"ה לגויים - אתם לא כמו בני ישראל... נתתי גדולה לאברהם - ואמר ואנכי עפר ואפר. נתתי גדולה למשה ואהרן אמרו ונחנו מה...

יהודי כל כמה שהוא מקבל יותר גדולה - הוא מרגיש שהוא יותר חייב לקב"ה. אך אצל גוי - זה רק מטפח את ה"אני" שלו. ולכן כתוב שהקב"ה חשק בנו.

אין אפשרות בעולם של תורה - עולם רוחני, להפריד את השכל והלב, [ו"י"א שלכן אסור להפסיק בהנחת תפילין בין יד שהוא כנגד הלב ובין של ראש], תורה חייבת מדות טובות, ובלי זה הוא מפסיד הכל.

אריה לא מרגיש שהוא אריה...

ופה אנו מגיעים למושגים חדשים :

כתוב בפסוק (כג, כד) "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא". אומר רש"י, כשהן עומדים משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות: ללבוש ציצית, לקרוא את שמע, ולהניח תפילין.

ברוך ה' כמעט כל הישיבה נמצאת בתפילה, אז קוראים להם אריות כי כולם קמים לתפילה!! וצריך להבין, מה הפשט בזה, וכי צריך לזה כזו גבורה עילאית!!... למה באמת אנחנו לא מרגישים את ה"אריה" שלנו?...

אמר הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל, כתוב בגמ' (ב"מ פד, א) שריש לקיש, לפני שהוא קיבל עול תורה, הוא היה קופץ את הירדן בבת אחת. הוא היה גיבור גדול. אך אחרי שרבי יוחנן דיבר אתו והוא קיבל עול תורה - - הוא כבר לא יכל. נשאלת השאלה, הרי הוא עוד לא התחיל ללמוד, הוא רק קיבל עול תורה, למה הוא לא יכל לקפוץ את הירדן?... עדיין כוחו במתניו?...

אומר רבי יעקב ניימן וזה יסוד גדול: זו לא גבורה רוחנית, אלא זה **כח נפשי של רצון. וכשבן אדם רוצה משהו באמת - אז הכחות של הגוף שלו נהיים אחרים!** ידוע שבזמן שריפה או סכנת נפשות - בן אדם מקבל כוחות הרבה הרבה יותר מהרגיל! כי אז כח הרצון פועם בקרבו עם כל העצמה! גם בזמן השואה, איך היו אנשים שהצליחו לשרוד את התקופה הזאת? הכח רצון של לחיות עמד מול קשיים שאף אחד לא יכול להבין את זה. ברגע וריש לקיש קיבל עול תורה, כבר לא היה לו עניין לקפוץ את הירדן, אז גם הכח הפיזי לא עמד בזה.

מה שאנחנו לא מרגישים את ה"אריה" שבנו, זה בגלל שיש לנו כח רצון לקום לתפילה ולהתפלל כמו בן אדם, וממילא אנחנו נהיים באמת אריה. אריה לא מרגיש שהוא אריה... זה הכח שלו. וכ"ה באריה ממש כמבואר בעמק דבר (כג, כד) על תוספת - הן עם כלביא יקום, ושוב כארי יתנשא, שהארי גבור בטבעו, ועוד יש לו טבע של התנשאות הנפש שמועיל לו הרבה להפיק רצונו יותר מכפי כוחו. [ועיין שלהי יבמות (קכ"ב, ב) יישר כחך אריה, ופרש"י **גבור חיל ולב אריה יש לך**].

חשיבות התפילה בישיבה

מרב הרב שך זצ"ל היה מרבה לדבר על חשיבות התפילה בישיבה. הוא היה אומר, שאחד שלא מתפלל בישיבה אז התורה שלו היא כמו תורה של גוי! מה הפשט... גוי לוקח את התורה בתור 'חכמה'. ולהבדיל אלף אלפי הבדלות גם היום באוניברסיטה, אלו שלומדים להיות 'עורכי דין', יש תובנה שנקראת 'משפט תלמודי'. כביכול, יש משפט תורכי, ומשפט אנגלי, ולהבדיל משפט תלמודי. הם מוכנים גם לשמוע מה התלמוד אומר... יסכר פי דוברי שקר! אצל יהודי אין כזה דבר. יהודי מקיים את התורה, כי יש לו קשר עם הבורא עולם! אדם שלא מעניין אותו תפילה, ולא מעניין אותו להתקשר עם הבורא עולם, הוא לא מוכן להשקיע בקשר הזה, אז הלימוד שלו הוא סתם חכמה. זה נחמד לשמוע, למה לא... זה נקרא תורה של גוי.

פעם המשגיח ר' ירוחם הלך ברחוב וראה בחור חוזר עם תיק תפילין. שאל אותו רבי ירוחם מה זה?... ואמר לו התפללתי בבית כנסת. למה? שאל ר' ירוחם. אמר הבחור בחוצפה: מה ההבדל?... העיקר שהתפללתי, מה זה משנה איפה. בכל מקום מתפללים. אמר לו רבי ירוחם, אתה צודק! אז מה ההבדל אם אתה לומד בישיבה או בבית כנסת או בכל מקום אחר?... התורה היא אותה תורה! אז תלך למקום אחר. ותעזוב את הישיבה...

מרב רבי משה פיינשטיין זצ"ל אומר וורט נפלא: כתוב בחז"ל (סנהדרין קה, ב) כל מה שבלעם רצה לקלל - נהפך לברכה. 'מברכותיו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו לקללם'. הוא רצה לסגור להם את הבתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל". ומאידך איתא בחז"ל שהוא שבח את הבית היהודי בזה שאין פתחיהן מכוונים וכדאיתא ברש"י, והוא מגמ' ב"ב ס, א).

והוא מסביר שם את כל העניין, ואומר: היצר הרע בא אליך ואומר תשמע, מה אני יגיד לך, לא לבא להתפלל בישיבה!!... זה לא מתאים... אלא למה אתה רוצה ללכת לישיבה, כי זה מקום קדוש. אתה יודע כמה בית יהודי קדוש?... מה טובו אהליך יעקב! כל הדרשות שאומרים בחתונות 'בית יהודי' 'בית נאמן', 'שכינה ביניהם' - - - השכינה נמצאת שמה! אז מה העניין ללכת לבית כנסת?... בא תתפלל בבית... וכך הוא רוצה לסגור את הביהכ"נ.

אמנם מרב שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל אמר, והזכיר זאת נאמן ביתו רבי אליהו מן, הנפילה של חלק מהאברכים מתחילה בגלל שפתאום אין להם מניין קבוע ישיבתי, הם הולכים לשטיבלאך, פעמים בא בקצרה ופעמים בא בארוכה, לפעמים הוא ממחר ולפעמים הוא ישן מאוחר - - - ואז - אם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. ופה הוא נופל.

והנה מהפרשיות האלו רואים שאדם יכול לקחת את הכוחות הכי גדולים ולא יאומן, עד איפה ליפול!...

הגמ' בע"ז (ד, ב) מביאה שהיה חי חיי אישות עם האתון שלו. זה דבר שלא נתפס... אחד שהוא יודע דעת עליון. כמשה רבינו!!! כתוב באור החיים הקדוש עה"פ "תמות נפשי מות ישרים" (כג ו) עוד ירצה שבהגיעו ליום המיתה ייטיב דרכיו ממעשיו הרעים וכו', וכיוצא בראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה ותיכף ימותו היו עושים, אלא שיודעים שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם מלך זקן וכסיל ר"ל. וכבר כ' הגר"א באגרתו, כי הרשע יודע בעצמו שרע ומר דרכו אך קשה לו לפרוש, והמשיך, וזה כל האדם לא יניח לו לחפצו [לעשות מה שרוצה] ועד יום מותו צריך האדם להתיסר וכו', רק ברסן פיו ותאותו.

אך אדם בלי מוסר, שלא יודע להלחם עם רצונותיו והוא לא מסוגל לעמוד נגד רצונותיו, אז כל הדברים הטובים הופכים להם לרועץ. בלעם איבד את הכל ואין לו חלק לעולם הבא. כמבואר במשנה (סנהדרין ריש פ' חלק). לרדת מ-"יודע דעת עליון", ולבסוף הוא מת לפני גיל שלוששים וחמש שנא' לא יחצו ימיהם, כמבוי בסנהדרין (קו, ב) ואין לו חלק לעולם הבא כמבוי. איבד את כל עולמו בידיים, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא - כי לא ידע להלחם נגד רצונותיו. בלעם קבל כל כך הרבה כלים ולא נשאר ממנו כלום, והרבה פעמים רואים "בן תורה" שלא קבל כ"כ כלים ובעל כשרון חלש ואדרבא עם כח הרצון והתפילה נהיה אדם גדול ממש [וכתוב בספרים דלפעמים ה' בכוונה שרוצה שיהיה אדם גדול - וחסר לו זכויות לכך, ולכן עושהו לחלש בכשרון או מפריע אחר, כדי שירבה בתפילה ועיד"ז יוכל לזכות להיות גדול ממש].

מיהו האדם המאושר?

ונקח דוגמא יש שני בני אדם: יש את ה"ברון רוטשילד" אשר קנאת העולם עליו. עד היום יש מושג כזה אני לא רוטשילד... אני לא גביר...

כעת נעשה חשבון: אומר הראש ישיבה, האדם הכי אומלל בבריאה - זה רוטשילד. למה? כי מכל הצאצאים שלו לא רק שאין שם כמעט דתים, אלא כמעט ואין שם יהודים רח"ל, כי בגלל הכסף - כל שרי המלוכה רצו להתחתן איתם והם נישאו לגויות. מה יש לו בשמים?... כסף - כבר מזמן אין לו. ול"ע יש לו הרבה גוים במשפחה.

והיה אבי משפחת סולובייצ'יק מחותנו של מרב רבי חיים מואלוז'ין, שהפסיד את כל כספו, ונהיה חילול ה' גדול, כי ידעו שהוא כזה "בעל צדקה" ובעל מעשים, אז רבי חיים מואלוז'ין הושיב בית דין לבדוק מה הוא חטא. ומצאו בו חטא אחד בלבד - - - המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. והוא בזבז הרבה יותר... אמר רבי חיים מואלוז'ין, בשביל זה לא נופלים מכל הנכסים... כנראה

גדולים מאד ומוכרחים לקחת אוטובוסים. איך אפשר להינצל ולשמור על העיניים?

ומאד מעניין מה שהם ענו: כל אי ענה, ולכל שאלה נתייחס בנפרד. ונתחיל מהשאלה השניה.

הרה"י אמר, מורידים עיניים וחושבים בלימוד.

רבי חיים קנייבסקי אמר, לא מספיק להוריד עיניים, צריך לעצום עיניים, שנאי עוצם עיניו מראות ברע.

ועל רבי חיים קנייבסקי עצמו מספרים, שהוא היה שכן של ר' גדליה נדל, (הוא היה גר מעליו) ופעם הוא נצרך לדבר איתו, אז הוא דפק בדלת ובדיוק אשתו, הרבנית קנייבסקי היתה שם ופתחה לו את הדלת. רבי חיים שאל, אולי אני יכול לדבר עם בעלך?... אמרה לו אתה בעלי... **רבי נסים קרליץ אמר**: יצרו של אדם מתגבר עליו, ואם אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, אם אתה באמת רוצה, ואתה מתפלל על זה, הקב"ה עוזר לך. אי אפשר בלי זה.

וכעת נראה איך מגיעים למתיקות התורה: (זה מאד מעניין).

הראש ישיבה אמר: שכתוב בחז"ל כל התחלות קשות. מכאן ואילך יערב לכם. אי אפשר לדלג על שום שלב, ואי אפשר להתחיל עם מתיקות... כל ההתחלות קשות. אבל אחרי שתחילו לעבוד - יערב לכם. תרגישו מתוק!

מנן שה"ת אמר: מתיקות של תורה באה רק עם יראת שמים. ואי אפשר להגיע ליראת שמים בלי מוסר.

רבי נסים קרליץ אמר: מתיקות התורה באה עם עמל. ועמל של תורה זה שלא מפסיקים כל רגע מהלימוד לכל שטות. אלא לומדים ברציפות. אלו שלשת התשובות.

צריך לדעת, מרגלים, קרח, בלעם, כל אחד יש לו את הנסיונות שלו. ולכל אדם יש נסיונות! ואם אין הקדוש ברוך הוא עוזרו - אינו יכול לו. חייבים להשתדל, לבקש, להתחנן, ללמוד מוסר ולקבל יראת שמים. אחרת - נופלים!

סיפר הרב ד"ר הרט, שפעם הגיע אחד למנן שה"ת רבי חיים קנייבסקי - עם רשימה של צרות רבות. שאל אותו רבי חיים, אתה יודע שיש?... אמר לו זה שליוה אותו, איך הוא יכול ללמוד שיש, יש לו כל כך הרבה צרות...!

אמר רבי חיים, אז למה זה לא כתוב ברשימה? זו הצרה הכי גדולה...! מה טובו אהליך יעקב... לקבל מתיקות בעבודת ה'... לראות כמה אנחנו מאושרים שיש לנו בורא עולם... מה **טובו** אהליך יעקב... איך שבלעם יודע את הכל אך הוא משתוקק, תמות נפשי מות ישרים. הוא יודע שדרכו לגיהנם כמשי"כ באיגרת הגר"א.

מה יכול לעזור לנו?... רק מוסר, ויראת שמים. ואז - מגיע פנחס בן אלעזר והקב"ה מבטיח הנני נותן לו את בריתי שלום!

שנגזר עליו גדולה בתורה לכל זרעו, ואת זה אי אפשר עם כסף. וכך כולם ראו איך זה התחיל... הסולובייצ'יק הראשון היה חתן של רבי חיים מואלוז'ין, אח"כ היה את הבית הלוי, את רבי חיים מבריסק, את הרב מבריסק, ואח"כ בדור שלנו - את ר' יושע בער, ואת ר' משולם דוד, ושאר האחים הקדושים ושושלת הדורות ממשיכה. אין מאושר כמוהו...! הוא אמנם הפסיד את כל הכסף אבל הוא הגביר הכי גדול בבריאה! כל שושלת בריסק - לזכותו! כל עולם הלומדעיס...

אנחנו מקבלים רכוש גדול ותמיד רואים הפוך...! הקב"ה נותן לכל אי את האפשרות לגדול, וכ"א מקבלים את הכלים שלו - רצה - נעשה לו חיים, לא רצה ח"ו... ואז זה רק הופך לו לרועץ. ומאז צריכים להזהר במוסר ובמדות טובות, שרק עי"ז אפשר לגדול ולא ליפול.

מעלת הרב נכרת ע"י התלמידים

המשנה אומרת מה בין תלמידי בלעם הרשע לתלמידיו של אברהם אבינו... היה אומר הרה"י רבי דוד פוברסקי זצ"ל, למה שואלים מה ההבדל בין התלמידים, שישאלו מה בין בלעם לאברהם?... ואמר: הרבה פעמים אתה רואה מלמעלה את שני ה"מלמדים" שווים בהכל, אך המידות רעות מתחבאות בפנים ולא כ"כ רואים את זה... אבל בתלמידים כבר רואים את ההבדל... (בשם נוורדוק).

זה אברהם וזה בלעם - ותולדותיהן כיוצא בהן.

פעם היתה תנועה מסויימת שלא שמעה לגדולי ישראל, והם היו יהודים יראים ושלמים. אמר הסטייפלער - תראו את ההבדל בילדים שלהם... ולצערינו זה התקיים. הילדים זה כבר עולם אחר.

סיפר הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, שפעם ר' ירוחם ממיר דיבר עם פילוסוף יהודי גרמני, הוא רצה לקרב אותו. שאל אותו הפילוסוף, הרב קרא פעם ספרים של פילוסופים?... אמר ר' ירוחם - לא. אני לא מסתכל באלו ספרים. אז מאיפה הרב יודע שזה לא טוב?... אמר לו ר' ירוחם: אני פשוט מסתכל על התלמידים. התלמידים של הפילוסופיה - הם הנאצים, שגרמני כידוע הי' ערש עולם ההשכלה, ומורה דרכה. התלמידים של הישיבות - זה החפץ חיים, אז אני כבר יודע את ההבדל, לא צריך יותר לדעת כלום.

גם אצל התלמידים בעלי המידות טובות לא כ"כ רואים את ההבדל בישיבה, אך בהמשך הדרך רואים היטב - - זה שני עולמות!

מתיקות התורה ושמירת העיניים

ונסיים: בישיבת אור אלחנן לצעירים עשו מבצע שילמדו הרבה שעות בהתמדה, ונתנו להם מתנה, לבא ולהתברך משלשה גדולי ישראל: **מנן ראש הישיבה, מנן שר התורה, ומנן פוסק הדור רבי נסים קרליץ זיע"א**.

והם שאלו שתי שאלות. א. איך מגיעים למתיקות התורה...!

ב. אנחנו נמצאים בירושלים שם לא כולם בני תורה, והמרחקים שם

חדש !!

בס"ד התחברנו למערכת נדרים פלוס ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת הגיליון ואף להגדיל את ההדפסה וההפצה ניתן לתרום לגיליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 03-7630585 שלוחה 2071

תודה רבה ותזכור למצוות!

נא ללמוד ולהתפלל לרפואת

האשה הצדקנית מרת **יונה בת מרים**

והילד **חיים יונתן בן אדל אביגיל**

לרפוש בתוך שאר חולי ישראל

לע"י

הר"ר **משה אריה גבריאל בן הר"ר אהרן נויבירט זצ"ל**

נלב"ע ט' תמוז תשע"ח

ולע"י הילד **דוד בן הר"ר ישראל בן ציון היימן ז"ל**

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

ללמוד על מנת לעשות

מיועד לבקיאאות, והדרך לגדול עוברת דוקא דרך העיון והבקיאות גם יחד, אמנם 'עיון' אין פירושו לדבר באוויר דיבורים חסרי כל שורש, אלא ללמוד את הסוגיא מהיסוד דבר דבור על אופניו, גמ' רש"י תוס' ואז את המפרשים, ולא יתכן להעמיק בלימוד מבלי לדעת ללמוד את הסוגיא.

מה שאין כן המציאות יכולה להיות, שאברכים ובחורים מעבירים את כל זמנם בסדר א' בלימוד איטי יתר על המידה, עם נסיונות להעמיק ולמצוא דברים חדשים שאין שייכות בינם לסוגיא, וכאשר הם מגיעים לסדר ב' ורואים שלא הספיקו מאומה - הם מנסים ללמוד כמה שיותר במהירות, וכך נמצאו קרחים מכאן ומכאן.

לדוגמא כשלומדים קידושין, יכול בחור להעמיק בלי סוף בסוגיא דשליחות ולנסות לבאר מהי שליחות ומה הן גדריה, אך כאשר נבוא אליו ונשאל אותו מה הפירוש בפסוק 'ושיתם האפה מחומר השעורים' הוא ייאלם דומיה ולא יידע במה מדובר... וכיצד מציאות כזו תתכן, היאך יש אפשרות לברר מהי שליחות לפני שיודעים בכלל מה כתוב בסוגיא ומה אומר התוס', הלא אם אין יסוד ודאי לא יהיה בנין.

וכאמור, ודאי שכל מטרתו של העיון היא להעמיק ולנסות להבין כמה שיותר, ואדרבה ואדרבה, אבל החלק הראשוני והבסיסי בעיון עצמו הוא לדעת ללמוד, כפשוטו ממש, להעמיד את הסוגיא לפרטיה פרט אחרי פרט, לדעת מה כתוב בכל שלב, כיצד כל דבר מתחבר לחברו, וכן הלאה, ורק לאחר מכן אפשר להגיע לעומקים גדולים יותר ולהבין את הדברים בשורשם.

והחלק הזה של העיון - לדעת ללמוד גמרא רש"י ותוס' באמת - הוא דבר שנלמד רק בעת הזו בישיבה גדולה, וגם עבורו נועד סדר א', כי לפני כן עדיין לא אוזרים ברמה מתאימה בשביל להעמיד סוגיא על מתכונתה, ולאחר מכן כשכבר עוזבים את הישיבה בדרך כלל הלימוד הוא במרוצה ואין את העיתים להתלמד איך לומדים סוגיא באמת. וממילא אם לא עכשיו אימתי, הסיבה שבחור יכול להשאר בלי כלום היא כיון שהוא מעולם לא למד את הבסיס כיצד ללמוד, וכך הוא יכול להשאר עד סוף ימיו.

אני עמדת שנים רבות בראשות כולל גדול של אברכים רבים, והמציאות הוכיחה שכל אלו שמיהרו לעשות את תכניות המבחנים הידועות של הלימוד המהיר היו בדרך כלל כאלו שבאו מאותן ישיבות שבהן התעכבו יתר על המידה בסדר א' והניחו את העיקר. כי אכן, בסופו של דבר הם נעצרו וגילו מה קרה עם עצמם, והרגישו פתאום כדלים ורשים מלאים בחלל ריק, לכן כדי להרגיש סיפוק הם מיהרו וניסו לפנות לאפיקים אחרים, שכמובן הם גדולים ונפלאים, אך אם זה בא בלא שום הבנה ועיון הרי שאין כלל רווח מהענין, ומי יודע כמה ת"ח מופלגים איבדנו מכך.

באותם שנים אמר לי אחד מגדולי הדור, שיש בידו אמת מידה לבחון אברכים האם עדיין עתידים לפניהם לגדול לתלמידי חכמים מופלגים או שמא כבר אבד סברם, וזאת בצורה פשוטה, האם הם עדיין לומדים סדר א' בעיון, או שמא מקדישים את אותו זמן ללימוד פשוט כגון משנה ברורה על הסדר. וכמובן לא היתה הכוונה לזלזל חלילה בלימוד הלכה וכדומה, אך המסר מובן מאליו - אם את הזמן המיועד לעיון האדם זונח בשביל לימוד קל יותר - מסתבר שהוא עדיין לא למד כיצד ללמוד, ואם כן איך יוכל לצמוח ולגדול

פ"ד משנה ה'. רבי ישמעאל בנו אומר הלומד על מנת ללמוד מספיק בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות מספיק בידו ללמד וללמוד לשמור ולעשות.

'הלומד על מנת לעשות'

בביאור המשנה כתב רבינו יונה יסוד גדול, וזו לשונו: "הלומד על מנת ללמד - פ' חס ושלום שאין זה מדבר בלומד על מנת ללמד ולא לעשות, שזה אין מספיק בידו לא ללמוד ולא ללמד, אלא על מנת לעשות איסור והיתר כמשמעו, לא שיטרח ויעיין הרבה אולי ימצא איסור בדברים המותרים אך לוקה הדברים כפשוטן, מפני כך אין מספיק בידו אלא כפי מחשבתו ללמוד וללמד."

ועל 'הלומד על מנת לעשות' מבאר רבינו יונה: "מספיק בידו ללמוד וללמד ולעשות - ר"ל שדעתו לפלפל בלימוד כדי לדעת אמיתות הדברים, ורצונו לטרוח כמה ימים ושנים להשיג דבר קטן ולנהוג עצמו על פי האמת, הרי זה למד על מנת לעשות, שכל עיקר מחשבתו אין כי אם אל המעשה להיות אמיתי, ולפיכך מספיק בידו ללמוד וללמד ולעשות, שהכל בכלל המעשה."

ומבאר ברבינו יונה שהמשנה עוסקת בדרכי הלימוד, שישנם כאלו שלומדים מקופיא ואינם טורחים ומעיינים הרבה, רק 'לוקחים' הדברים כפשוטן, והם אינם זוכים אלא ללמוד וללמד כפי שרצו בתחילה, מה שאין כן לעומתם ישנם שרוצים להשיג את אמיתות הדברים עד שהם מוכנים 'לטרוח כמה ימים ושנים להשיג דבר קטן', ועליהם אומרת המשנה שיזכו להכל - 'ללמוד וללמד לשמור ולעשות'.

ולכאורה הדעת היתה נותנת שההפך יהיה הנכון, ומי שיתעכב 'ימים ושנים' על כל דבר קטן לא יוכל להספיק את כל דברי התורה הרחבה מיני ים, אולם בכל זאת כותב רבינו יונה - שמכיון שכל חפצו ומגמתו של אותו אדם היא להשיג את האמת כפי שהיא, משמייים מסייעים בעדו למעלה מדרך הטבע ללמוד את הכל ולדעת את המעשה אשר יעשון.

וכאן יבוא השואל וישאל: והלא עינינו הרואות רבים וכן טובים שלכאורה מקיימים את דברי רבינו יונה כמאמרם, וטורחים ימים ושנים על כל דבר קטן, אך אותם אנשים נשארים באותו דבר קטן... היכן הם כל התלמידי חכמים שהיו אמורים לצאת עם ידיעה מקיפה ללמוד וללמד לשמור ולעשות?...

ובזה אנו באים ליסוד הענין הגנוז ברבינו יונה, שבמה דברים אמורים במי 'שדעתו לפלפל בלימוד כדי לדעת אמיתות הדברים', ולא במי שמפלפל בלימוד כדי לפלפל בלימוד, כי המרחק בין זה לזה הוא כגובה שמים וארץ, ומי שאכן נשאר בפלפול על כל דבר קטן, בלי רצון אמיתי להשיג 'אמיתות הדברים' - לא יעלה בידו מאומה.

'הרבה עשו ולא עלתה בידם'

וכדי לעמוד על סוד הדבר פוק חזי בשוקא מאי עמא דבר, מציאות רווחת היא לראות בחורים העומדים בסוף שנותיהם בישיבה וכבר מגיעים תחת החופה, כשלתתם הם תופסים את עצמם ורואים שאין בידיהם כלום - הם שואלים את עצמם ולא מבינים: מה עשינו בישיבה? עם מה אנתנו יוצאים החוצה?... וההרגשה הזו היא הרגשה פשוטה, מובנת וקשה מנשוא, שאינה צריכה לשום ביאור.

דא עקא, שצורת הלימוד לעיתים עקורה בתכלית ממה שהיה אמור להיות מלכתחילה. הן כידוע לכל, 'סדר א' מיועד לעיון ו'סדר ב'

ת"ח ידידע למסבר סברא. ולדאבוננו זהו מצב מצוי ביותר שרבים יוצאים מהשיבות כשעדיין לא למדו מאומה בכל הסד"א.

לאחרונה בא אלי אברך ובידו ספר שכתב על עניינים העומדים בכבשנו של עולם, ולאחר כמה ימים מאז שנתן לי את הספר החזרתי לו אותו בצירוף שאלה פשוטה מאחוריו בכתב יד: "עוקצין כבר למדת"? ובאמת, אותו אברך חזר אלי והודה שמה בידו לעשות, הוא לא מצא סיפוק בלימוד ולכן התחיל ללמוד קבלה. וגם כאן נשאלת השאלה - היאך ניתן לבנות את הבנין לפני היסוד, וכיצד אפשר לנסות ולהעמיק בתורה, ובכלל זה בפנימיות התורה, בלי לדעת את הבסיס וללמוד איך מעמידים סוגיא.

ואם יבוא אי מי ויטען, מהיכן יש לי זמן בסדר א' גם ללמוד את הסוגיא כסדרה וגם להעמיק הלאה בטעמא ובסברא, אם מכח השיעור ואם מכח גברא, הלא אין מקום לקיים שניהם. תשובתו בצידו: **שיבחן נא את עצמו ויבדוק אימתי הוא מתחיל ואימתי הוא מסיים**. אם הוא מן המאחרים לבוא ומן הממהרים לצאת, ואולי גם מאלו שיוצאים תוך כדי - אין בידו שום כח טענה שאין לו זמן...

נדיר לראות כאלו שמגיעים באמת בתחילת הסדר ויוצאים בדקה האחרונה, שמרגישים מצוקת זמן כאילו אינם מספיקים את מה שהיו אמורים להספיק. אז יואיל כל אחד לשבת עם עצמו ולנסות לנצל באמת את הזמן, וכך לגלות מה באמת הוא יכול לעשות.

'אל בינתך אל תשען'

ובין אם כך ובין אם כך, זה ודאי אינו נכון להתחיל מהאמצע ולפתוח סוגיא בסברות שלא ידוע מאין באו ולאן הן הולכות, כי על מה נאמרים אותם פיתומי מילי? מוכרחים ללמוד ראשית כל את הגמרא, את דברי חז"ל שעליהם בכלל מדובר, ומהם להמשיך הלאה בתוך הדברים עצמם. אחרת הכל הוא בבחינת מגדלים הפורחים באויר, ואין כאן לא תורה ולא חכמה.

ואכן, מלבד חוסר הסיפוק האמור למי שאינו לומד את התורה כצורתה, יש כאן קלקול נוסף בעצם הדבר - שמי שמפריח סברות לכאן ולכאן בלי לדעת מהיכן, סברותיו אינן סברות של תורה כי אם סברות כרסיות ותו לא מיד, ובכל רגע הוא יכול להגיד משהו אחר כפי איך שחושק ליבו באותו רגע.

לעיתים ניתן לשמוע סברות מסברות שונות מאת בחורים שונים, והתימה זועקת: 'מבטן מי יצאו הפנינים הללו?... מהו השורש שהצמיח הגיגים כאלו, שנוגדים בפעמים רבות את השכל הישר. וכי מדובר כאן על אנשים עקומים או כאלו שלא זכו לפתוח ספר? הרי מדובר על בחורים בני תורה בעלי ראש בריא עם כשרון ותבונה, שלא היו אמורים להעלות דברים כגון אלו על דל שפתותם.

אך הביאור הוא, שהסברות של התורה אינן ככל חכמה בעלמא, ובעוד שבכל חכמה כל אחד יכול להגיד את הגיון ליבו והדברים יתקבלו על הדעת, חכמת התורה היא חכמה אלוקית שאינה מושגת לשכל האנושי, והדרך היחידה להבין אותה היא להתחבר אליה ולנסות להשיג מהו 'שכל התורה' - שהוא 'שכל' נפרד בפני עצמו שאין לו שייכות לכל חכמה אחרת.

ממילא גם אם האדם יהיה מלא חכמה ובינה, כל עוד שלא יהיה לו 'שכל תורני' שמבוסס על דברי חז"ל והצורה שבה נמסרה לנו התורה, כל מה שיאמר וינסה לבאר יהיה כחוכא ואיטלולא, בלי שום קשר בין הדברים לבין הסוגיא. עליו להצמד קודם כל לצורה העליונה של התורה, ורק לאחר לימוד הוא יוכל לקבל 'שכל תורני' שמתאים לאופי ולסגנון של הסברות האמיתיות כפי שהן אמורות להאמר.

מבלי לקבל את אותו שכל, ומבלי לדעת ללמוד כפי הצורה האמיתית של התורה, יכול האדם לשבת בבית המדרש במשך שנים - אולם כל הסברות שיאמר הן יהיו סברות עצמיות שלו, שאותן הוא ינק ממקומות אחרים שונים ומשונים שלא בהכרח שייכים לעולמה של תורה, ומכיון שכן לא יהיו כל דברי

אלא כעוף הפורה, אשר כל הלומד ירגיש מיד איך הם עקומים מעיקרא.

ה'עיון' האמיתי של הבנת הסוגיא בנוי ומבוסס על ידיעת התורה, שהלומד מורגל בדברי חז"ל והראשונים ויודע מהי צורת התורה שבה יש ללמוד ומה היא התבנית שעליה בנויים הסוגיות, ורק אחרי שיש בידו את הבסיס הוא יכול לעלות בדרגה ולהוסיף גם משלו, על פי מה שכבר יש בידו.

'לדעת אמיתת הדברים'

בגמ' בנדרים (מ"א, א') מובא המעשה ברבי, שהיה לומד כל ענין בשלוש עשרה אופנים ומלמד את רבי חייה רק שבעה מתוכם. לבסוף חלש רבי ושכח את מה שלימד, ורבי חייה לימד אותו בחזרה את השבעה שלמד, בלי שידע את הששה האחרים. "הוה ההוא קצרא (כובס) הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גריס להו, אזל ר' חייה וגמר יתהון קמי קצרא, ואתא ואהדר יתהון קמי רבי". דהיינו שהכובס שמע את רבי בזמנו לומד את כל הי"ג אופנים וזכר את כולם, ועל ידם יכל רבי חייה ללמד את רבי את ששת האופנים שנשכחו. ועד כדי כך הגיעו הדברים, שרבי אמר על אותו כובס 'אתה עשית אותי ואת חייה', ואיכא דאמרי 'אתה עשית את חייה וחייה עשה אותי'.

ולכאורה נשאלת השאלה, שאם כי יתכן שאותו כובס אדם גדול היה, עדיין ניתן להניח שהוא היה אדם פשוט כל עוד שלא פורש לנו מה היו מעשיו [א.ה. ועי' בשטמ"ק שם (וכן צידד המהרש"א)] שהיה זה אותו כובס שלא השתתף באשכבתיה דרבי כמבו' בכתובות (ק"ג, ב'), ושם בכתובות העלה החת"ס שמא היה זה הכובס שהוטל עליו המס בבבא בתרא (ח', א'), ואם אכן כן נמצא שכובס זה היה עם הארץ], ואם כן יקשה היאך יתכן שרבי חייה הצליח ללמוד מפי רבי רק שבעה אופנים בלימוד הסוגיא ואילו הכובס הפשוט ששמע את הדברים מאחורי רבי קלט אל מוחו את כל י"ג האופנים.

אמנם הא גופא מתבאר לנו כאן, שאמירת אופנים רבים בסוגיא לא מחייבת בהכרח שהאדם יבין את הסוגיא... הכובס ידע לצטט צורות רבות איך רבי למד את הדברים, בדרך הזו ובדרך הזו, בסגנון הזה ובצורה ההיא, אך אצלו זה היה כמו סברות בעלמא, בלי להבין היאך הסוגיא מתיישבת ומוסברת לפי אותן סברות. מה שאין כן רבי חייה למד את הדברים מפי רבי עם כל מהלך הסוגיא, מתוך ירידה לאשורו של ענין ומתוך הבנה כיצד כל פרט משתלב לפי הסברא, והוא לא יכל ללמוד אלא שבעה אופנים.

הלצה ידועה מספרת על 'טעלזער' צעיר שהגיע למתיבתא דרקיעא, ושם דרשו ממנו 'עמוד וערוך מקרא שקרית ומשנה ששנית' - תגיד מה למדת. אמר להם הטעלזער, תגידו אתם מה למדתם ואני אפרוך...

ואכן לא מופרך הוא למצוא כאלו שיודעים היטב לערב סברות בסברות שונות אחת מכאן ואחת מכאן ולפרוך את מה שיאמרו להם, אולם הם מצד עצמם לא יודעים ללמוד. כי קל הרבה יותר להפריח סברות מאשר לבנות יסודות, ובשביל לדעת באמת ללמוד צריכים להתיישב היטב ולהתפתח שלב אחרי שלב.

מסופר על בן ישיבה שהגיע אל מרן הגרי"ז ובפיו שאלה על שיטה מקובצת בבבא מציעא. כנראה שהכרת פניו של הברור ענתה בו במה מדובר, ומרן הגרי"ז שאל אותו - **"האם כבר אתה יודע את בבא מציעא גמרא רש"י ותוס', שאתה שואל שאלות בשטמ"ק"?**

חלק בלתי נפרד מהעיון הוא ידיעת הענין לאמיתו, וכמו שכותב רבינו יונה, וידיעת הענין שייכת רק לאחר שהאדם מתחיל ללמוד מהתחלה אריח על גבי לבינה, מתוך רצון להבין את האמת ולא לומר את כל הדברים אשר עלו על לב. על ידי כך יוכל האדם להוסיף עוד כהנה וכהנה בגמרא ובסברא ולהגיע באמת לעומקה של תורה, ומשמים יספיקו בעדו ללמוד וללמד לשמור ולעשות'.

דרך חיים

שיחת מורינו ראש הישיבה
הגאון רבי חיים מרדכי אוזבנדר שליט"א
ישיבת "עטרת שלמה" – קרית הישיבה

"כי נר מצוה ותורה
אור ודרך חיים
תוכחות מוסר"
(משלי ו, כג)

פרשת
פנחס
תשפ"ב

ימי בין המצרים – זמן של אבילות המחייב הנהגה שונה

הזה, אבל יש זמן בשנה שמוטב לו שלא הגיע, כביכול, נוח לו שלא נברא, לא מודים על שזכינו להגיע לימים האלו, הם ימי פורענות שלא מודים על שהחיינו והגיענו לזמן הזה. למתבונן, זה דברים נוראים ממש.

זמן של צרה והסתר פנים

דבר ראשון, צריך לדבר קצת על הימים האלו, לפי ערכינו והשגתינו, שנדע לפחות באיזו תקופה אנחנו נמצאים.

יש זמנים של צרה ויש זמנים של רחבות, אם הפוסקים נתנו לנו את הימים האלו, ואת האופן איך מתנהגים בימים האלו, שמע מינה שהימים האלו הם זמן של פורענות ושל צרה, זמן של היפך "מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה".

יש ווארט נוגע מאוד. הרב שך שואל בהקדמה לאבי עזרי, כתוב בפסוק (דברים לא, יז), "ומצאנו רעות רבות וצרות", זה הולך על זמנים של פורענות, הזמן של התוכחה, "ואמר ביום ההוא, הלא על כי אין אלוהי בקרבי מצאוני הרעות האלה", למה בהתחלה כתוב שמצאונו רעות רבות וצרות, ואחר כך כתוב רק, מצאוני הרעות האלה, ולא כתוב גם על הצרות.

עונה הרב שך, 'רעות' זו הפורענות עצמה, כמו שהיה בכלל ישראל בעבר, שחיטות ושמדות וכל מיני יסורים, אבל זה עדיין לא 'צרות'. 'צרות' זה כשאדם מרגיש שצר לו, 'מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים' (יומא כא, א), בירושלים אף פעם אדם לא הרגיש צר, היו 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים', היה מקום לכל ישראל, היתה רחבות שלא כדרך הטבע, יש ברכה במקום שהשכינה שורה, 'מקום ארון אינו מן המידה' (מגילה י, ב), אין שם מידות, אין שם צרות, אין שם הגבלות.

'צרות' זה דבר נוסף, יכול להיות שנותנים לאדם מכות מן השמים רח"ל, אבל אם הוא מקבל אותם כמו שצריך, זה לא צר, אם הוא יודע ש"שבטך ומשענתך", הוא יודע שיש אבא שנותן את המכות, אז זה לא צר לו.

והפסוק אומר, שיבוא זמן שמצאונו גם רעות רבות וגם צרות, והצרות מבחינה מסוימת היא עוד יותר גרועה מהרע, כי כשאדם צר לו, כביכול הוא לא רואה את הבורא עולם, "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (שם יח), יש הסתר פנים.

אבל, ברגע שיגיעו להכרה שיש אבא, ושהרעות באו על "כי אין אלוהי בקרבי", אז הצרות כבר לא קיימות ולא נמצאות, אדם שמכיר בזה תוך כדי הצרה אז הצרות בטלות עוד לפני הישועה, כמו שידוע איך שיהודים קיבלו את התוכחות, "המכות האלה אשר הוכיתי בית מאהבי" (זכריה יג, ו), "מכות אלו גרמו לי ליאהב לאבי שבשמים" (מכילתא יתרו ו), אם אדם מקבל את המכות כמו שצריך, אדרבה, זה עוד אופן של קרבת אלוהים.

לפני שבועיים היה היארצייט של הקלויזענבורגר רב'ה זצ"ל [הוא היה אדם גדול בענקים, כולם יודעים]. שמעתי מיהודי שסיפר שהיה יחד

תענית שבעה עשר בתמוז הנדחית ל"ח חמורה יותר

השנה התענית נדחית ל"ח בתמוז, מצד אחד תענית שנדחה זה יותר קל, אבל מצד שני י"ח יותר חמור מ"ז, יש דברים ידועים בחתם סופר במגילה (ה, ב), בגמ' כתוב, "ביקש רבי לעקור את תשעה באב שחל בשבת, הואיל ונדחה ידחה, ולא הודו לו חכמים", רבי אחז שתשעה באב שחל בשבת לא מתענים אחר השבת כי הואיל ונדחה נדחה.

ושואל החתם סופר, הרי בכל שנה שת"ב יוצא בשבת, גם י"ז בתמוז יוצא בשבת, אם כן למה רבי רצה לעקור רק את תשעה באב, היה צריך לעקור כבר את שבעה עשר בתמוז, שזה הרבה יותר קל כמו שכתוב בגמ'.

עונה החת"ס, י"ז בתמוז כשנדחה ל"ח, זה רק יותר סיבה לצום, כי ככל שנכנסים יותר לימי בין המצרים הפורענות מתרבה, מה שאין כן בת"ב האבילות של בין המצרים נגמרת בט', לכן רבי סבר שהואיל ונדחה ידחה.

אם כן, נכון שאנחנו לא עומדים בשבעה עשר בתמוז, אבל אנחנו עומדים במצב יותר גרוע משבעה עשר בתמוז, היהודים בירושלים היו במצב יותר גרוע ב"ח בתמוז מב"ז.

וכך ניתנו לנו דיני ומנהגי האבילות, הם מתחילים משבעה עשר בתמוז, וזה מתרבה והולך, יש דינים מראש חודש ועד התענית, יש דינים משנכנס אב, ויש דינים בשבוע שחל בו תשעה באב, כסדר כסדר הפורענות התגברה והלכה, הרי אם ביום הראשון נכנסו לירושלים, מובן שכל הזמן שהם היו בירושלים המצב רק נהיה יותר גרוע.

תקופת בין המצרים - ימים של פורענות וסכנה

יש תקופה שנקראת 'בין המצרים', כך כתוב ברש"י באיכה (א, ג) על הפסוק "כל רודפיה השיגוה בין המצרים", "ומדרש אגדה, בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב", חז"ל דורשים את המילים הנוראות האלו, ש"כל רודפיה השיגוה", על הימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב.

בפוסקים כתוב, שבימים האלו יש דברים ששולטים, שהקב"ה כביכול נותן שליטה לכוחות שאין להם שליטה כל ימות השנה.

בשו"ע (סי' תקנ"א, י"ח) נפסק, "לא יכו התלמידים", [אפילו תלמידים שמצוה להכותם, כמו שכתוב בגמ' במכות (ה, א) "דלא גמיר מצוה קעביד", כל שכן משהו אחר לא סלקא דעתך], כי בימים אלו זה סכנה. המקור לכך במדרש איכה (איכ"ר א, כט), בגלל שבימים אלו אם אדם מישראל חלילה מרים יד על חבריו, יש מאחוריו מזיק, שד, שאם הוא יתן מכה קלה השד יהרוג אותו.

זה ימים שבכל שנה ושנה חוזר על עצמו זמן פורענות, "טוב לזהר מלומר שהחיינו בין המצרים" (שו"ע שם י"ז), שהחיינו זה לא מדיני אבילות, אין דין שאבא לא אומר שהחיינו, אלא הטעם לזה, בגלל שאי אפשר לומר שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. כשמזדמן לאדם כלי חדש או בגד חדש, הוא צריך להודות שזכה לחיות עד הרגעים האלו ולהגיע לזמן

לע"ג חנה בת ר' משה ע"ה
גלב"ע י"ז תמוז תשס"ה
תנצב"ה.

לע"ג מנשה בן יעקב ז"ל
גלב"ע ח"י שבט תשנ"א
תנצב"ה.

לזכות
יהודה שלום בן שפרה
להצלחה ברו"ג

איתו במחנות, והיה שם יסורים שעליהם כתוב "כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת", כל מיני עבדות, "למען ענותו בסבלותם", היו מענים אותם לעבוד עבודות קשות ולסחוב ממקום למקום בלי שום תועלת, רשעות עם רוע ועם צער, זה מה שהם רצו שם, והאדם הזה עמד ליד הקלויזענבורגר רב'ה כשקיבלו את המכות, ושמע שהיה פסוק אחד שגור על לשונו, "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל", כמו שכתוב בתוכחה (דברים כח, מז).

היו הרבה יהודים שעברו את מה שהוא עבר, היו הרבה שעברו את הצרות ואת העינויים, אבל אצל אחרים זה היה 'צרות' רבות, זה היה בהסתר פנים, ה' ישמור ויציל, היו אנשים שבעטו וכפרו בעיקר, היו אנשים שזה לא הביא להם שום טובה, אדרבה, הם גם קיבלו את זה כאן וגם לעולם הבא, אבל אצלו, המכות האלו לא היו צרות, הוא לא הסיח דעת לרגע, מזה שיש מי שנותן אותם, יש דין ויש דיין.

והימים האלו שנקראים בלשון חז"ל בין המצרים, כביכול, לפום ריהטא, זה זמן של הסתר פנים, זמן שהרבה יותר קשה לראות, זמן פורענות ושל צרות, זה בין המצרים שאין מקום לנוס, אדם שיודע על מה מדובר מרגיש שלא נותנים לזוז, כביכול הקב"ה נותן לאחרים שליטה שיכולים להזיק ולעשות את מה שכל ימות השנה לא יכולים, כביכול מניחו ביד מישהו אחר, זה בין המצרים, וזה זמן קשה מאוד.

במדרש כתוב (פתיחתא דאסתר רבה), "וחיכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב (ישעיה ח, יז), אין לך שעה שהיתה קשה לישראל, כאותה שעה שכתב בה (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני בעת ההיא", אין קושי בעולם כמו זה, הצרה והפורענות הכי גדולה היא, שכביכול הקב"ה מסתיר פניו, אמנם מדובר כבר ש"וחיכיתי לה'", אבל הוא "מסתיר פניו".

צריך לדעת, זה זמן שלא פשוט בכלל, זה זמן של סכנה ופורענות, לא ילך בין חמה לצל, לא ילך יחידי, זה זמן מאוד לא פשוט, צריך לדעת את זה.

זכירת ירושלים במשך השנה כולה

דבר שני, כל זה מחייב אותנו איך להתנהג, וזה עיקר מה שנוגע לנו, הרי חוץ מהפורענות יש חובת אבילות שמוטלת על כל אדם מישראל גם כל השנה כולה.

חלק נכבד מהתפילות שלנו, ואולי אפילו רובם, סובבים כסדר סביב זה, ולירושלים עירך, את צמח דוד, הפיוטים של קבלת שבת, בברכה שתחת החופה, אין תנועה ואין זמן שאדם מישראל אמור להסיח דעת מזה.

בגמ' בסוף חזקת הבתים (ב"ב ס, ב), "משחרב בית המקדש, אדם בונה בית משייר אמה על אמה וכו', אשה לובשת תכשיטיה משיירת דבר מועט וכו', אדם עורך שולחן משייר תבשיל אחד", בכל דבר ודבר שאדם עושה הוא צריך לעשות לכל הפחות זכר למקדש.

אנחנו לא מסיחים דעת לרגע, "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו וכו', ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ" (ישעיה סא, ו-ז), מי שיודע קצת, עובדי ה', לא מיבעי בדורות הראשונים, גם בדורינו ראיתי יהודים כאלו, שאין שמונה עשרה אחד בלי דמעות בולירושלים עירך, אין היסח הדעת.

אצל עובדי ה' האבילות מתעוררת בזמני שמחה וביו"ט

הייתי פעם אצל ר' דן בליל פורים שחל במוצאי שבת, [מי שיודע קצת, ר' דן גברא רבה בכל חלקי עבודת ה', ודאי בעבודה של אבילות על ירושלים, נורא נוראות, שמעתי מעדי ראייה, שבתשיעי ועשירי במשך יומיים רצוף, הוא לא רק בתענית, אלא גם יושב על הקרקע ובוכה בכיות נוראות, כמו שיהודי צריך להיות. טוב לדעת שיש כאלו גם בדורינו, זה נותן לנו קצת], וליל פורים זה הרי זמן של שמחה, ועסוקים בדברים אחרים, והוא נוהג לומר זמירות למוצאי שבת שכתוב בסיפורים, וכדרכו שר ונעצר כל כמה קטעים ואמר משהו.

ובפיוט איש חסיד היה, כשהגיע לפיסקה "בורא עולם בקנין השלם זה הבנין", הוא אמר, כל מי שזקוק לישועה שאין לו בנים, לכונן עכשיו,

כתוב ברש"י מי שאין לו בנים אינו בנוי אלא הרוס, אז בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, וכך כל מי שזקוק לזיווג וכו', וכך פירט רשימה של צרות שבדרך כלל מעוררים את הלב.

ואחרי שפירט את כל הצרות שכבר בזה לבד היה מספיק לגרום לבכיות, הוא אמר, אבל את העיקר לא לשכוח! ואז הוא התחיל לבכות, ולירושלים עירך ברחמים תשוב, מבקשים על הצרות שלנו, בואו נבקש על הצרה הכי גדולה, בורא עולם בקנין השלם זה הבנין.

רק שנדע, כך צריך להיות יהודי, פורים, פסח, חנוכה, אין רגע בשנה פנוי מזה. אדרבה, החתם סופר אומר, שהאבילות על החורבן מתעוררת יותר בימים טובים, בגלל שכשאדם מישראל מגיע לפסח ולסוכות שהם זמני שמחה וישון, ונזכר איך אצל כלל ישראל אמור להיות רגל, "ושם נעלה ונראה ונשתחוה", זה הרבה יותר כואב.

בקנינות של תשעה באב יש כמה פיוטים שערוכים בדרך השוואה, איך היה פעם כשהיה טוב ואיך נראה היום כשלא טוב, איך היה בצאתי ממצרים, משה ירענו ואהרן ינחנו, אורים ותומים וכלי הקודש, ואיך נראה לצד השני בצאתי מירושלים, הרי יתרון האור זה כשאדם מעמיד אותו מול החושך, לכן אומר החתם סופר, וכך זה אצל עובדי ה', כשמגיע יום טוב ודאי שיש מצוה של שמחה, וודאי שמקיימים אותה, אבל "ערבה כל שמחה" (ישעיה כד, יא).

לאחר החורבן ערבה כל שמחה

הים של שלמה בביצה (פ"ב ס"ה) שואל, בגמ' בערבי פסחים (פסחים קט, א) כתוב, "בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר (דברים כז, ז), וזבחתי שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך, ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, שנאמר (תהילים קד, טו), ויין ישמח לבב אנוש", משמע שהיום אין שמחה אלא רק ביין, ואילו ברמב"ם (הל' יו"ט פ"ו ה"ח) כתוב, שצריך לשמוח גם בבשר וגם ביין.

ועונה הים של שלמה, הפשט בגמ' אחרת, ודאי שמצות שמחה היא בבשר כי בשר משמח, ומה שכתוב בגמ' שמשחרב בית המקדש אין שמחה אלא ביין, זה מטעם אחר, בגלל שלא שייך שאדם מישראל יבוא לידי שמחה בזמן שאין בית המקדש קיים, והרי הגמ' נכתבה לכל אחד מאיתנו גם בדורינו עד סוף כל הדורות, לכן יש עצה אחת ויחידה שתביא את האדם לידי שמחה, על ידי שישתה יין שמשכר ומשכיח את הצרות, כמו שכתוב בגמ' באיזהו נשך (ב"ב סו, ב) "דלמא לפכוחי פחדיה", אדם שותה יין כדי להשכיח את הצרה שלו, ואז יוכל לבוא לידי שמחה מהבשר.

נבין משיחתו של הים של שלמה איך יהודי מבין בפשיטות ובתמימות, אדם מישראל במשך כל ימות השנה, גם בפסח, לא יכול לבוא לידי שמחה, בגלל שלא שוכחים לרגע, "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי", אצלינו ירושלים היא משהו בלתי נפרד, כמו שהיד מחוברת ולא זה ממנו ואי אפשר לשכוח אותה, כך אדם מישראל לא יכול לשכוח מירושלים, וזה בכל ימות השנה. צריך לדעת לפחות מה זה אדם מישראל, מה דורשים מאיתנו, הרי התורה ניתנה נצחית, גם לדורינו, דור שפל.

ימים אלו מחייבים התנהגות אחרת

אבל בייחוד בתקופה הזאת, שכבר תיקנו וכתבו לנו בגמ' ברמב"ם ובשו"ע שצריך לעשות שינויים למעשה, אם בכל ימות השנה מניח אמה על אמה, אז עכשיו כבר אין ריקודים, ועכשיו נהגו שלא לישא נשים, ועכשיו לא מסתפרים, ויש שמתענים משבעה עשר בתמוז ועד תשעה באב, כך כתוב בשו"ע, זה לא למעשה לנו, אבל צריך לדעת איך צריכים להיראות הימים האלו, גם אם אנחנו לא מתענים אבל לפחות להתנזר עד כמה שניתן, לא להכנס לתוך אכילה ושתיה לפחות.

כשהייתי בחור היתה בבני ברק טרגדיה גדולה מאוד, תאונת דרכים שנהרגו בה כמה ראשי משפחות בחזא מחתא, וזה זעזע מאוד את הציבור, ואחרי שבוע או שבועיים עשו עצרת התעוררות, והרב וואזנר

דבר שני, שהוא עוד יותר חשוב, שכל אחד יכול להגיע לזה, יש עבודות ויש חלקי עבודה שזה נראה שזה רחוק מאיתנו, לב יודע מרת נפשו, אבל לזה כל אחד יכול להגיע.

בדרשות חתם סופר (דף ש), בהגה"ה למטה, הכותב של הדרשה כותב, שבישיבה של החתם סופר היה מנהג בכל השנה שאמרו תיקון חצות ברבים בליל שישי, [מסתמא כך היה המנהג בכל הישיבות, יש כאלו שנוהגים את זה בבין המצרים בחצות היום, אבל אצל החתם סופר זה היה כל ליל שישי], והיה שליח ציבור קבוע שהיה בוכה כשאמר תיקון חצות, פעם אחת הוא לא היה, והעמידו בחור אחר שהיה שליח ציבור במקומו, והוא לא הוריד דמעות, אז החתם סופר אמר שהוא צריך בדיקה, כנראה שנזרק בו שמץ של מינות, [זה היה תקופה לא רחוקה אחרי שבתי צבי, שהתקלקלה כל האמונה בביאת המשיח].

החתם סופר אמר עובדה, לא היה שייך שאדם יגיד תיקון חצות ולא יוריד דמעות, לא צריך להיות תלמיד חכם ולא צדיק בשביל זה, אלא אם הוא רק לא אפיקורס, אחד שהוא פשוט מאמין.

וכך גם בזמנינו, ראיתי ושמעתי מעידי ראייה ועידי שמיעה, שיש כאלו שבוכים בתשעה באב וגם לא בתשעה באב, כמו שהזכרתי קודם, שבוכים בוליוושים עירך בכל שמונה עשרה.

שנאמין ונדע את האמת לאמיתה, כל אחד יכול להגיע לזה, התורה נצחית, אז כל אחד יכול להגיע, אין שום דבר שמופקע.

וזה גופא חיזוק גודל בימים אלו, אם אדם חושב שבלאו הכי הוא לא יגיע, זה מרפה ממנו את כל ההנהגה החיצונית, אבל זה לא נכון, זה בדוק ומנוסה, כל אחד יכול להגיע למשהו התרוממות ועליה, למדריגה של אבילות על ירושלים כמו שצריך.

ואנחנו הרי יודעים שהכל תלוי באבילות, כמו שכתוב בגמ' סוף תענית (ל, ב), כל המתאבל על ירושלים זוכה וכל שאינו מתאבל אינו זוכה, "שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה".

ההנהגה החיצונית תעורר ההרגשה הפנימית

נזכור את שתי הנקודות שהם אחת. ההנהגה בימים אלו, גם אם לא אוחדים שם, אבל אי אפשר לזרוק אבנים כביכול כלפי מעלה, הקב"ה לא שוכח לרגע את חורבן בית המקדש, זה עומד נגד עיניו בכל רגע ורגע, החורבן קיים עכשיו, צריך להתנהג אחרת לפחות בימים אלו, דברים אחרים יהיו אחרי תשעה באב, עכשיו רק תורה ועבודה.

יש מאמר של החפץ חיים בליקוטי אמרים (פ"א), שכשאנחנו אומרים "ממקומך מלכנו תופיע ותמלוך עלינו, כי מחכים אנחנו לך", אנחנו עושים שקן בנפשינו, כולנו אומרים "כי מחכים אנחנו לך", והנהגה לא מתאימה עם זה, אז לפחות בימים אלו שהנהגה לא תהיה ההיפך.

ואנחנו מאמינים, כל משהו של שינוי, כל משהו של סוד מרע וכל משהו של עשה טוב, אם זה להוסיף משהו בתפילה, לקבל שבימים אלו הכוונה בוליוושים עירך לכל הפחות תהיה יותר, ולעמוד על זה חזק, לעצור אחרי על הצדיקים, ולכוין בכל מילה, כך לכל הפחות מראים שגלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, אנחנו רוצים ואנחנו משתדלים. הא חתא, ההנהגה חיצונית.

ושנית, להאמין באמת שהנהגה החיצונית תביא לתועלת פנימית, תביא באמת שהלב יפתח והמוח יפתח, שנזכה להיות מן המתאבלים, שנזכה להיות מאלו שמורידים דמעות על ירושלים, ויקוים בנו בקרוב עוד בשנה זו (שעיה סו, י), "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה", במהרה בימינו אמן.

זכרנו לברכה דיבר שם ואמר, יש חנויות בבני ברק שמוכרים כלי נגינה, אני לא מבין איך יכול להיות שבימים כאלו אנשים יהיו שם, הוא אמר באידיש, "דאס איז געלאכט אף יענעמ'ס צרות" [זה לצחוק מהצרות של השני], צריך להיות בן אדם.

הוא צודק, כל אחד מבין שיש הגינות מסוימת, שיש כאן משפחות ששרויים באבל ובצער גדול, נהרגו אברכים צעירים באמצע חייהם בפתאומיות קזאת, ואתה מסוגל... איך אתה מסוגל?!

יש לנו אבא שבשמים שמוריד עלינו דמעות כל יום, "שאוג ישאג על נהו" (ירמיה כה, ל), הקב"ה בוכה בכל עת, "ולא זו בלבד אלא בשעה שישאל נכנסין לבתי נכסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיה הגדול מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר וכו' מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם" (ברכות ג, א), לא מבעי מה שמוטל עלינו, אבל זיי א מענטש, "רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כז, י), יש לנו בורא עולם, אם רק היינו משיגים קצת הצער הנורא שיש להקב"ה.

זה זמן שנקבע לנו על ידי רבותינו, כל חכמי ישראל במשך כל הדורות, אז האם אדם ילך להתעסק בדבר שלא מתאים עם זה, הרי כל אחד מבין שיש זמנים שיש דברים שעכשיו לא עושים, עכשיו לא מתעסקים באכילה ושתייה, עכשיו לא מתעסקים בתענוגות, לא מתעסקים בדברים שעשויים להנאת הגוף, גם כל ימות השנה זה לא דבר טוב, אנחנו רחוקים מאיך שצריך להיות, אבל כל שכן בזמן של אבל וצרה, מתו מוטל לפנינו, עכשיו עכ"ם מקרקרים בהיכלו, הגויים עכשיו מסתובבים בירושלים ושוחטים על ימין ועל שמאל, עכשיו ברגע זה "שפכו דמם כמים סביבות ירושלים ואין קובר" (תהילים עט, ג), ברגע זה "כל רודפיה השיגוה", עכשיו זה קורה, בירושלים נשרף שריפה ואני אוכל? איך מאך זאך א לעבן, אני מתעסק בדברים של היפך?!

ההנהגה לכל הפחות, נזכור טוב, האדם נפעל לפי פעולותיו, אז זה מחייב את הפעולותיו, כל אחד רוצה לפחות שהלב יפתח קצת, האדם נפעל לפי פעולותיו, זה בדוק ומנוסה, גם בדורינו, לכל אחד בכל מצב, אנחנו מאמינים בני מאמינים, אם זה עבודה, אם זה שו"ע, אז כל אחד יכול, אם זה גמ' ורמב"ם, כל אחד יכול לקיים, התורה ניתנה לכל אחד מאיתנו.

כתוב בגמ' בסוף חזקת הבתים (ב"ב ס, ב), "ת"ר כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, נטפל להן ר' יהושע וכו', אמר להן, בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה, ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר, שאין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה וכו', דין הוא שנגזור על עצמינו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו, אלא וכו'".

"דין הוא", בעצם מתאים שהעולם נגמר, אין בשביל מה להתחתן ואין בשביל מה להקים משפחות, אין כלום, העולם בא לידי גמר. אז לפחות נבין, אנחנו נמצאים בזמן כזה, שחז"ל אומרים לנו שכן היה צריך להיות היחס משנחרב בית המקדש, אז לפחות לא לזרוק אבנים, כמו שהחפץ חיים אמר, שכשהמלך מגיע ולא יודעים איך לכבד אותו, לפחות לא לעשות ההיפך.

זה דבר ראשון, ההנהגה בימים אלו חייבת להיות אחרת, שזה לא זמן שמתכננים חופש, וזה לא זמן שמתכננים מה יהיה אחרי תשעה באב, אחרי תשעה באב לא קיים בכלל, עכשיו אנחנו נמצאים בימי בין המצרים. אדם שהיה שם בזמן שירושלים נשרפת והורגים ושופכים את הדם, לא חשב על שום חופש מה יהיה אחרי תשעה באב, גם אם הוא ידע שאחרי חורבן בית המקדש הוא יהיה באיזה מקום, אבל עכשיו זה זמן כזה שהנהגה צריכה להיות כך.

לזכות

הבה"ח בני גורדון הי"ו
לדגל יום נישואיו בשעט"מ

לזכות

הבה"ח יצחק קפלן הי"ו
לדגל יום נישואיו בשעט"מ

לזכות

הבה"ח אליהו זילברמן הי"ו
לדגל יום נישואיו בשעט"מ

לזכות

הבה"ח זאבי גפן הי"ו
לדגל יום נישואיו בשעט"מ

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 52 | תמוז תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

לדון לכף זכות

ביום שלישי בלילה, בשעה מאוחרת, צלצל הטלפון. ג.פ., ידיד טוב שלי, היה על הקו. "אולי תוכל לעזור לי", אמר, "אנו עורכים חתונה בקרוב, והייתי שמח אם תוכל להמליץ לנו על צלם טוב". לאחר הרהור קל, מסרתי לו את שמו של צלם מצוין הגובה מחירים הוגנים עבור שירותיו. "שמעתי על אודותיו", השיב לי חברי, "אך נאמר לי גם שאי אפשר לסמוך עליו".

"אה, באמת?" אמרתי, מופתע למדי. "על סמך מה אתה אומר זאת?"

"סיפרו לי שלאחרונה הוא החמין לחתונה, אך הגיע למקום בשעה מאוחרת, כשמחצית מן האירוע כבר חלף. לא אוכל לשכור את שירותיו של אדם כה חסר אחריות". אמר ג.פ.

זו כהחלטת האשמה רצינית, חשבתי לעצמי. "האם אתה בטוח בזאת?" שאלתי, "וזהי האשמה כבדה מאד?"

"אני די בטוח בכך", הייתה תשובתו. "ישראל ניצח על התומדות באותו ערב, והוא עצמו סיפר לי על כך. למעשה, פגשתי באדם נוסף שהשתתף באותו אירוע, והוא אכן אשר את העובדות. הבט, הדברים אינם פרי דמיוני. זוהי האמת במאת האחוזים! בדוק זאת בעצמך".

"בהחלט", אמרתי, למדתי להיות ספקני מאד כאשר לאמיתותו של כל סיפור, וידוע לי שגם אם סופרה לי האמת לאמיתה, ייתכן כי קיים הסבר הגון למעשה.

"אולי נסיבות בלתי צפויות גרמו לאיחורו?" אמרתי למתקשר, מנסה בכל מאודי לדנוג לכף זכות. "ייתכן שנצר מצב חירום כלשהו. מדוע הינך כה בטוח שהאיחור נבע מרשלנות או מבטלנות לשמה?"

"אפשר שהצדק איתך", השיב ג.פ., "אבל אני יכול לקחת את הסיכון. ובכלל, אין בנמצא סיבה המצדיקה איחור. היה עליו להתארגן מוקדם די הצורך כדי שגם אם מנוע מכונתו ידמום, תהי לו אפשרות להזמין מונית ולהגיע בזמן. פשוט, לא קיים תירוץ המתיר לצלם להגיע לאירוע לאחר שמחציתו כבר חלפה!"

קשה היה להתווכח עמו. היה לו טיעון כבד משקל, וקו ההגנה שלי לא היה משכנע מדי. כאשר הנחתי את השפופרת, מצאתי את עצמי במבוכה אמיתית. האם אני יכול להמליץ על אדם שאין לסמוך עליו? ההייתה זו רשלנות פשוטה מצידו? האם הטיעונים שהעליתי להגנתו היו רק חיפוי לחוסר האחריות שלו? למען האמת, אני עצמי לא הייתי משוכנע בטוהר כפיו, וכיצד יכלתי לשכנע אדם אחר?

ראשית, החלטתי לכרוך את הסיפור בכוחות עצמי, כדי לראות האם הוא אכן אמיתי. התקשרתי לנגן בתזמורת, שהיה אחד מחברי הקרובים, והוא אישר את הסיפור במלואו. לא היה ספק באשר למהימנותו.

בדיוק ביום המחרת נתקלתי בחברי הטוב, הצלם. העליתי את הנרשם המציק בעניין החתונה.

"האם נכונה העובדה, שהגעתי רק לאחר

המחצית הראשונה של החתונה?" שאלתי. "כן זה נכון", אמר, "אך מדוע אתה שואל?" רצה לדעת.

"זה עתה המלצתי עליך, והאנשים סירבו לשכור את שירותך. הם טענו שהינך חסר אחריות משום שלא הגעת בזמן".

הוא הביט בי בתדהמה ובזעזוע, ואחר פתח בסיפורו. האזנתי בקשב רב.

"בעלי השמחה כלל לא הזמין אותי", החל. "הצלם שהזמין לא הגיע בזמן. באמצע האירוע קיבלתי קריאת חירום להגיע למקום בדחיפות. על אף שהייתי עסוק מאד באותה שעה, הייתי הכל ודהרתי לעבר האולם בכל המהירות".

כמובט פגוע, הוסיף: "עשיתי זאת רק כטובה אישית בעבורם".

מסקנא:

ככל שנרבה בלימוד זכות על אנשים, כך נמעיט לדבר בנגותם, משום ש...

כל שנתבונן ונבין את הזולת, כך תפחת הסתייגותינו ממעשיו.

כל שניקה בחשבון אפשרויות נוספות, כך נמעיט בביקורת ובהטחת אשמה.

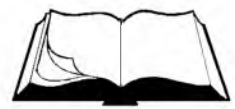
כל שנרבה במאמצים לשקול נתונים מחדש, יפחתו הסיכויים שנחרוץ משפט באופן שטחי וחפז.

משום שהכנה ודרשעה אינן יכולות לדרוך ככפיפה אחת.

(הצד השני של הסיפור)

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 473

י"ז בתמוז – תענית נדחזה, מדיני בין המצרים

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

כיבוס בגדים - משא ומתן של שמחה

◀ מותר לכבס בתעניות, אבל בתענית של י"ז בתמוז ועשרה בטבת אולי יש למעט במשא ומתן ובבנין של שמחה (י"ח חוט שני"י) ה' שבת חלק ד' עמ' שפ"א, ומקורו מ"ביאור הלכה" ס' תקנ"א סעיף ב' בשם "אליה רבה" ופמ"ג, דאפשר יש להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מ"ח עד התענית, וכוונתו רק ב' תעניות אלו, שזה משום אבילות על החורבן, וגם בדברים שאסור מעיקר הדין, שזהו משא ומתן ובנין של שמחה, אבל כיבוס שאינו אסור מעיקר הדין לאחר ר"ח אב אין איסור.

ויש סוברים שמותר בכל אלו (הגהות "דעת תורה" שם, שיש טעות סופר בדברי ה"אליה רבה", ואין שום מקור לדין זה).

קטנים

◀ קטנים אינם חייבים לצום אך אם יש בהם דעת להתאבל, ראוי לחנכם שיאכלו רק מאכל פשוט, כדי שיתאבלו עם הציבור (משנ"ב ס' תקנ"ג ס"ק ה').

חולה בתענית

◀ חולה אף שאין בו סכנה פטור מלהתענות, ואסור לו להחמיר על עצמו (משנ"ב ס' תקנ"ג ס"ק ד').

שכח - ואכל או ברח על אוכל

◀ אם טעה ושכח שהיום צום ואכל, אסור לו להמשיך לאכול, שמי שאכל שום יחזור ואכל שום: (משנ"ב ס' תקמ"ט ס"ק ג') אם כבר ברח על דבר מאכל - אסור לו לאכול ממנו, אלא יאמר מיד "ברוך שם וגו'" (ישערי תשובה" ס' תקס"ח ס"ק א').

מי שבטעות אכל או שתה ביום התענית צריך לגמור התענית וא"צ להתענות ביום אחר, אא"כ כוונתו לכפרה (וכן איתא במהרי"ל שצויה לאחד להתענות אח"כ לכפרה), (משנ"ב ס' תקס"ח ס"ק ח').

חזרה בתשובה

◀ חייב כל איש לשום אל לבו ביום התענית ולפשפש במעשיו ולשוב בתשובה, כי אין העיקר התענית אלא הכנה לתשובה, וכן אותם אנשים ההולכים בטויל ובדברים בטלים, תפסו הטפל והניחו העיקר (משנ"ב ס' תקמ"ט ס"ק א').

נתינת צדקה

◀ נוהגים לתת צדקה במנחה ביום תענית, כדאיתא בגמ' (ברכות ו'): אגרא דתעניתא צדקתא. ויש נוהגים לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב (משנ"ב ס' תקס"ו ס"ק י"ב בשם "אליה רבה").

חתן או בעל ברית בבית הכנסת

◀ כשיש חתן או סנדק או בעל ברית בבית הכנסת, אומרים סליחות עד הרחמים והסליחות (כן המנהג ברוב המקומות, ועי' משנ"ב ס' קל"א ס"ק כ"ז כ"ח), אבל החתן או בעל ברית עצמו אינו אומר סליחות כלל (שע"ת ס' קל"א, "לוח א"י"י" חודש חשוון, והגר"ח קניבסקי זצ"ל), ואומרים "אבינו מלכנו" ("ערוך השולחן" ס' קל"א סעיף י"ז).

קריאת התורה

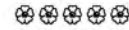
◀ אין להעלות לתורה לא בשחרית ולא במנחה את מי שאינו צם, או את מי שאין בדעתו להשלים את התענית, ובדיעבד אם קראוהו, אם הוא ת"ח ומחמת אונס אירע שלא התענה וצר לו לומר להם כדי שלא יהיה חילול ד' בדבר, יכול לסמוך בשעת הדחק על המקילין לעלות. כשהתענית חלה בימים שני וחמישי, בשחרית לומר כן קראוהו יכול לעלות, אבל לכתחילה לא יקראוהו. (שו"ע ס' תקס"ו ס"ו, ומשנ"ב ס"ק י"ט וס"ק כ"א).

ש"צ שאינו צם

◀ אפילו אם יש עשרה מתענים בבית הכנסת, צריך שגם החזן יהיה בין המתענים, כדי שיוכל לומר ברכת "ענונו" (ס' תקס"ו ס"ה). ואם אין חזן אחר כתב ה"ט"ז שאין לומר חזרת השי"ך כלל. אולם עיין ב"שער הציון" (שם סק"ט) שתמה עליו, מהיכי תיתן לומר כן וכתב דעכ"פ עדיף לחזור חזרת השי"ך ויזכיר "ענונו" ב"שומע תפילה". חולה שצריך לאכול, אינו יכול להיות ש"ץ בתענית ציבור (שם סעיף ה'), אך אם הוא נוטל רק כדורים או תרופה מרה, הוא נחשב לצם. (י"באר היטב" ס' תקס"ו ס"ק ז') וכן אם אכל רק פחות מכשיעור, נחשב לצם. ואפילו עשה כן כמה פעמים (הגר"י"ש אלישיב זצ"ל).

לע"נ מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקל"ה
נלב"ע ט"ו אדר שני תשפ"ב

צום י"ז בתמוז

תענית נדחה

◀ כשחל יום י"ז בתמוז בשבת (כמו השנה תשפ"ב), נדחה הצום ליום ראשון שלאחר השבת (שו"ע ס' תקנ"ג סעיף ג', ולא קודם דאקדומי פורענות לא מקדימין, גמ' מגילה ה').

מקילין בתענית נדחה בחיוב התענית למי שאינו חש בטוב יותר מתענית שאינו נדחה (עי' "ביאור הלכה" ס' תקנ"ט בשם רע"א).

◀ וכן בעלי ברית יכולים לאכול (עי' שעה"צ, ה' מגילה ס' תרפ"ו ס"ק ט"ז), הגם שחייב לקבל עליה מצד בעל ברית, אבל אם אוכל לא יכול לקבל עליה מכיון שלא צם, ויקבל הגבהה או גלילה (הגר"ח קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל).

◀ חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשטה חייבים להתענות, דאתי אבילות דרבים ודחו רגל דיחיד, ועוד ביחיד מקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קל"ז, ו'): "אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמהתי" ("ביאור הלכה" ריש ס' תקמ"ט בשם ריטב"א). וגם בתענית נדחה חתן בז' ימי המשטה מתענה ומשלים ("ביאור הלכה" ס' תקנ"ט ס"ט בשם מג"א, ובשעה"צ ס"ק ל"ד הביא דיש חולקין, ועי' שו"ת "שבט הלוי" ח"ו ס' ע' אות ג' דסוגיא בעלמא כמג"א ו"ביאור הלכה" דמתענין).

מעשה בחתן תוך ז' ימי משטה בתענית נדחה (תמוז תשנ"ה) שהרגיש מעט חולשה, והורה הגר"י"ש אלישיב זצ"ל שיתפלל מנחה גדולה ויאכל, לסמוך על דעת המקילים ("אפריון לשלמה" פרק י"ב ס"ק ה').

קטן שהגדיל בתענית נדחה

◀ קטן שנעשה גדול ב"ח בתמוז, שהוא תענית הנדחה משבת, יש סוברים שהצום נדחה משבת הוא משום תשלומין לשבת, וא"כ כיון שבשבת היה עדיין קטן אינו חייב להתענות וראייתו מזה שאבילות בציונא נוהג בשבת שחל בו ת"ב ("מ"א ס' תקנ"ד סעיף י"ט) מוכח שהאבילות לא נעקרה ממקומה (שו"ת "אבני נזר" ס' תכ"ו).

ויש סוברים שמתחילה תקנו הנביאים לצום באחד בשבת ולא בתורת תשלומים, ולכן קטנים שגדלו באותו יום חייבים להתענות (שו"ת "דברי מלכאל" ח"ה ס' ק"ל, מהרש"ם ח"ג ס' שס"ג, שו"ת "צפנת פענח" ס' מ"ד, שו"ת "שבט הלוי" ח"ד ס' ע"ב וח"ו ע"א).

ויש שהכריע שאכן יש לחייבם, מ"מ במצב של נערים חלוצי מזג וכוך אפשר להקל ולסמוך על הפוסקים המתירים ("שערים מצוינים להלכה" ס' קכ"ד ס"ו, והגר"י"ש דבליצקי זצ"ל בספרו "ט"ב שחל ביום א"י" סעיף מ"ה).

ליל הצום

◀ בליל שבעה עשר בתמוז מותר לאכול ולשתות. חובת הצום מתחילה בפועל מעלות השחר (שו"ע ס' תקנ"ג סעיף ב'). אם הלך לישון בליל התענית, אסור לו לאכול, אפילו קם לפני עלות השחר, אא"כ התנה לפני השינה שיאכל לאחר שיקום, אבל לשתות מותר, אפילו לא התנה על כך. ולכתחילה ראוי להחמיר ולהתנות גם על שתיה (שו"ע ס' תקס"ד ומשנ"ב ס' ק"ו). ואם עבר ואכל לפני עלות השחר אע"פ שלא התנה על כך לפני שנתן לא הפסיד תפילת "ענונו". וכן מותר לעלות לתורה ולישא כפי ולהיות שייך (עי' "שבט הקהתי" ח"א ס' ק"פ).

מחצי שעה לפני עלות השחר, אסור להתחיל לאכול יותר מכביצה פת (משנ"ב ס' פ"ט ס"ק כ"ז), אבל פירות ושתייה או תבשיל מחמשת מיני דגן מותר אפילו הרבה (ס' רל"ב ס"ק ל"ד), ובשעת הדחק יש להקל בפת אם אין זה מספיק לצורך התענית ("תשובות והנהגות" ח"ב ס' ת"ד).

שטיפת הפה

◀ אין לשטוף את פיו במים בבוקר, ובמקום צער מותר לעשות כן, אך יזהר ביותר לכפוף ראשו ופיו כלפי מטה, כדי שלא יכנסו מים לגרונו (משנ"ב ס' תקס"ז ס"ק י"א).

להתרחץ

◀ מותר לרחוץ אפילו את כל הגוף בתענית (שו"ע ס' תקנ"ג סעיף ב'). אך נוהגים להחמיר שלא לרחוץ את כל גופו במים חמים (שעה"צ שם ס"ק ח').

ש"ץ – מי שלא נתמלא זקנו

▲ בתענית ציבור, לא יהא ש"ץ אלא מי שנתמלא זקנו, ואין להקל בזה אפילו ע"י מחילת הציבור (**משנ"ב** סי' נ"ג ס"ק כ"ב).
אולם בישיבות לצעירים לא צריכים להזהר, שהרמ"ם או המשגיח יהיו ש"ץ. כי מאחר וכולם צעירים, לא שייך בזה כבוד הציבור, וגם הבחורים יכולים להיות ש"ץ (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

אמירת "ענוני"

▲ חולה שאוכל ביום התענית לא יאמר "ענוני" (**ביאור הלכה** סי' תקס"ה ד"ה בין יחיד).
מי שאכל בשוגג, יכול לומר "ענוני", מכיוון שהוא חייב עדיין לצום, ויאמר "ביום צום התענית הזה" (**משנ"ב** סי' תקס"ה ס"ק ג'). ועי' **שו"ת "שבט הלוי"** ח"ה סי' א' אות ד'. שמיישב הסתירה בזה).
קטן שאינו צם לא יאמר "ענוני" במנחה (דגם גדול אינו אומר "ענוני" אם אינו צם, ולא שייך בזה חינוך, שו"ת **"שבט הלוי"** ח"ה סי' קל"א).
אמר "ענוני" ב"שמע קולנו", וטעה וסיים "ברוך וכו' העונה בעת צרה" במקום לסיים ברכת "שמע קולנו" – אם נזכר תוכ"ד, יכול לומר מיד "שומע תפילה" (שו"ת **"שבט הלוי"** ח"ה סי' קל"ב) – אם נזכר לאחר כ"ד, יחזור ל"שמע קולנו" (**ביאור הלכה** סי' קי"ט ס"ג ד"ה "אם דילג").

כהן שאינו צם

▲ כהן שאינו צם אינו יכול לישא כפיו במנחה (**"לוח א"**) צום גדליה, בשם **הפמ"ג**, וכו' ב"מחזיק ברכה" קונטרס אחרון סי' קכ"ט ס"ק א', **הגר"ח קניבסקי** זצ"ל), ויש סוברים שיכול לישא כפיו (**"מקור חיים"** סי' קכ"ז סעיף ה'), וכן הורה **הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

קריאת התורה ותפילה לאחר השקיעה

▲ אם אירע ונתאחר ציבור בתפילת מנחה עד אחר השקיעה, יש סוברים דבכל זאת יש להם לישא כפים לקרות תורה פרשת "ויחל" ולומר "ענוני" בשמו"ע (**שו"ת "דבר יהושע"** **הגר"מ אהרנברג** זצ"ל ח"ג יו"ד סי' ג').
ויש אומרים שלא להתפלל כלל לאחר השקיעה אפילו בדיעבד שנתאחר, (וכן הורה **החזו"א** זצ"ל, **"ארחות רבינו"** ח"ג עמ' רכ"ה ע"י), ועי' **משנ"ב** סי' רל"ג ס"ק ד', ובעצם הקדיש הולך על קריאת התורה, והא דאמרין הקדיש קודם שמו"ע, כדי שידעו הציבור שהגיע הש"ץ לפני העמוד (**"לבוש"** שם). במקרה שהולכים לקרוא התורה במקום אחר, וחוזרים לבית הכנסת כדי להתפלל שמו"ע יש לומר הקדיש לאחר קריאת התורה (**שעה"צ** סי' תרכ"ב ס"ק ז').

קדיש לפני שמו"ע

▲ **שאלה:** מיד לאחר קריאת התורה אמרו חצי קדיש (כמו בכל שני וחמישי), האם לומר קדיש עוד פעם לפני שמו"ע?
תשובה: אם אומרים קדיש על הבימה, אי"כ לפני העמוד לא יאמרו קדיש כפי אין במה להפסיק בין הקדישים, "יהללו" ו"לדוד מזמור", אין זה הפסק (**משנ"ב** סי' רצ"ב ס"ק ד'), ובעצם הקדיש הולך על קריאת התורה, והא דאמרין הקדיש קודם שמו"ע, כדי שידעו הציבור שהגיע הש"ץ לפני העמוד (**"לבוש"** שם). במקרה שהולכים לקרוא התורה במקום אחר, וחוזרים לבית הכנסת כדי להתפלל שמו"ע יש לומר הקדיש לאחר קריאת התורה (**שעה"צ** סי' תרכ"ב ס"ק ז').

מדיני בין המצרים

בכל שנה יש נדון בפוסקים אם מתחילים דיני בין המצרים כבר מליל התענית, אבל השנה ש"יז תמוז חל בשבת, לכו"ע כבר חלים דיני בין המצרים בליל התענית שהוא ליל י"ח בתמוז (שו"ת **"אגרות משה"** או"ח ח"ג ש"ק).

תוכן האבילות

▲ כל הלכות האבילות שנוהגים בבין המצרים ומר"ח עד לאחר ת"ב יסודם הוא להרגיש חורבן בית המקדש ולהצטער עליו.
סיפר לי אברך ששמע מהוריו, שכאשר היו קטנים נהגו לא לאכול בשר ויין כל ימי בין המצרים (כדעה השלישית **בשו"ע** סי' תקנ"א ט'), חוץ משבת שאכלו רק כזית בשר יבש, משום שהיו שבורים ובלו מצב רוח ואל היה להם כלל חשק לאכול בשר, רק אכלו כזית אחד כדי לכבד את השבת. עוד סיפרו שבערב ת"ב היו ממש בכיות בבית, שדיברו וחשבו רק על החורבן.
יש אנשים שכל ימי בין המצרים לא מכניסים גלידה לביתם, מכיון שאלו ימים של צער! וזה התוכן של דיני האבילות, שכל אחד צריך להרגיש בעצמו ולהשתתף בצערן של הקב"ה. וכמבואר בגמרא (**ברכות ג'**) שהקב"ה מצטער כל יום ואומר: אוי לי שהחרבתי את ביתי והגלית את בני, ע' שם.

שמחות ושירה

▲ האשכנזים נוהגין שלא לעשות נישואין מ"יז בתמוז ואילך (**רמ"א** סי' תקנ"א סעיף ב').
▲ י"א שאין נכון כ"כ לעשות סעודת שבע ברכות בליל צום י"ז בתמוז, ואם עושים ישנו קצת מרגילות, אבל במוצאי י"ז בתמוז ושאר ימי בין המצרים עושים כרגיל (**"הליכות שלמה"** מועדים פי"ח סק"ח), אבל אין לגנון בכלי זמר בין בליל י"ז בתמוז בין בשאר הימים, ולכתחילה יש להחמיר ולקיימה ללא ריקודים ומחולות, וללא "שמחה יתירה" אלא בשירה (שו"ת **"שבט הלוי"** ח"ג סו"ס קנ"ז, וכן ב"ארחות רבינו" ח"ב מובא שמרן **הסטייפלר** זצ"ל הורה כך בשמחת "שבע ברכות" שנערכה לאחר י"ז בתמוז).
▲ בני ספרד נוהגים לעשות נישואין עד ר"ח אב (**שו"ע** סי' תקנ"א סעיף

ב'), ומותרים לעשות סעודת שבע ברכות כרגיל אף לאחר ר"ח ואף עם בשר ויין אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב (עי' **שו"ע** **ורמ"א** שם סעיף י').

▲ בן ספרד שעושה נישואין בבין המצרים, י"א דמותר לבן אשכנז להשתתף, כיון שהחתן עושה לפי מנהגו, אבל ירקוד פחות מהרגלו (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל), וי"א דאסור לבן אשכנז להשתתף בו (**הגר"נ קרליץ** זצ"ל).

בן אשכנז רשאי לגנון בשמחת נישואין של בן ספרד לאחר י"ז בתמוז עד ר"ח אב, אם זו פרנסתו (**"ביאור הלכה"** ריש סי' תקנ"א בשם **פמ"ג**).

▲ גם לפי מנהג האשכנזים עורכים סעודת אירוסין. אבל ריקודים ומחולות אסורים מ"יז בתמוז ואילך, אפילו בסעודת אירוסין (**משנ"ב** ס"ק ט"ז).

▲ נוהגים שלא לשמוע שירה ונגינה מקלטות (קסטות), אפילו שירי רגש, ואפילו שירים על חורבן ביהמ"ק אפילו בלא תזמורת (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל, בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל, ו**הגר"נ קרליץ** זצ"ל).

גם לבני ספרד שנוהגין נישואין עד ר"ח, שלא במקום מצווה נוהגין שלא לשמוע מוסיקה (**"כף החיים"**).

▲ מותר לשיר בפה אפילו בציבור (כגון בעת "סנטוחה" בישיבה), ומ"מ ימנע בשירה (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

▲ החתן והכלה אסורים בכל איסורי בין המצרים ולכן אסור להתגלח בימים אלו ולא לשמוע נגונים בכלי שיר.

▲ חתן בשבעת ימי המשתה ההולך לכותל, אינו צריך לקרוע דלא גרע מימים שאין אומרים תחנון דיש אומרים דאין נוהגים לקרוע (**הגר"י יוסף שוב** שליט"א בשם **הגר"ש אויערבך** זצ"ל). וכאן עדיפא מזה ולכו"ע אין צריכים לקרוע דרגל שלהם הוא.

תספורת

▲ האשכנזים מחמירים שלא להסתפר מ"יז בתמוז, והספרדים מחמירים רק בשבוע שבו חל תשעה באב. (**שו"ע** סי' תקנ"א ס"ג, **רמ"א** סי' ד'). והשנה (תשפ"ב) שת"ב חל בשבת ונדחה ליום א', נוהגים בני ספרד כסתומת **השו"ע** (סי' תקנ"א סעיף ד') שאין לשבוע זה דין שבוע שחל בו תשעה באב (**"כף החיים"** ס"ק ע"ח בשם **ה"בן איש חי**) ומותרים מן הדין להסתפר עד שבת חזון. ומ"מ ראוי להורות לעם כמנהג הזקנים שלא להסתפר לפני שבת חזון כדי שיכנס ליום התענית כשהוא מנוול (שם).

▲ האיש והאשה שווים באיסור זה, בין שיער ראש ובין שיער כל הגוף (שם סעיף י"ב), וכמו שמצינו באבילות (יו"ד סי' ש"ד א') שגזרו על כל הגוף (**הגר"נ קרליץ** זצ"ל). אך לאשה הצריכה לספר שערותיה לצורך כיסוי הראש – מותר (**משנ"ב** ס"ק ע"ט).

▲ אין להקל לבעל ברית להסתפר בבין המצרים (עי' **"באר היטב"** סי' תקנ"א, וב"שערי תשובה" שם סי' א' וב"שעה"צ ס"ק ד'). והורה בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל שמנהג ארץ ישראל לא להקל, "מבית לוי" ח"י"ג).

תספורת לבני ספרד בישיבות אשכנזיות

▲ **שאלה:** בני ישיבות ספרדים שאיסור תספורת אצלם נהוג רק בט' הימים, הלומדים בישיבות אשכנזיות, האם מותרים להסתפר בשלושת השבועות?

▲ **תשובה:** יש סוברים שמותר להם להסתפר ואין בזה משום "לא תתגודדו", כיון שידועים בזה דעות המחבר **והרמ"א** (**הגר"ש אויערבך** זצ"ל, **"הליכות שלמה"** פרק י"ד אות ו'), ויש סוברים דמן הראוי שנהגו כמנהג המקום, לא להסתפר ולהתגלח בשלושת השבועות, וכן אם באמצע בין המצרים נוסע לביתו ואח"כ חוזר לישיבה לא יסתפר בביתו (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

קציצת צפרניים

▲ מותר לקצוץ צפרניים עד השבוע שחל בו תשעה באב (עי' **משנ"ב** ס"ק כ'), שפליגי רק בשבוע שחל בו תשעה באב). והשנה (תשפ"ב) שיש סוברים שאין כאן שבוע חל בו, כיון שיש מחלוקת בנטילת צפרניים יש להקל עד שבת חזון (עי' **"שערי תשובה"** ס"ק א', בשם **אליה רבה** לענין תספורת בבעלי ברית, וב"פסקי תשובות" ס"ק כ"ג).

רחיצה ומקום סכנה

▲ מותר להתרחץ בים ובבריכה עד ר"ח אב, וגם מי שלא היה בים עד כה יכול להתרחץ בים אחר י"ז בתמוז, אלא שיש להיזהר ביותר שלא להיכנס למקום סכנה (בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל). וכן יש להיזהר בימים אלו מללכת למקום סכנה.

ברכת שהחינו

▲ טוב שלא לברך ברכת "שהחינו" בימי "בין המצרים" על פרי או מלבוש, אבל מברכים על מצוות כגון: מילה ופדיון הבן (**שו"ע** שם סי' י"ז).

▲ בשבת אין להחמיר בזה, ובר"ח אב הדין כמו בשבת (**משנ"ב** ס"ק צ"ח, ו**שעה"צ** שם).

▲ על הולדת בת בימי "בין המצרים" ודאי מברך "שהחינו" (בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל).

▲ פרי חדש שאי אפשר לשומרו עד שבת מפני שיתקלקל – אפשר לברך עליו "שהחינו" ולאכול (**משנ"ב** ס"ק ק"א) וכן חולה שנוקק לפרי חדש רשאי לאכול אולם לא יברך עליו "שהחינו" (שם ס"ק צ"ט).

שואלין ודורשין

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

חיבה יתרה נודעת להם

עשיר או עני

הגאון האדיר רבי חיים קרייסווירטה זצ"ל סיפר שלפני השואה ניגש אליו אדם והפקיד בידו מסמכים יקרי ערך, באומרו: אינני יודע אם אשרוד את המלחמה הנוראה, אך נראה שלך כנער צעיר, הרבה יותר סיכויים לשרוד בחיים. לכן אני מוסר לך את המסמכים הללו המעידים על חשבונות הבנק שלי בשווייץ, ולאחר המלחמה כשתפגוש מישהו מיוצאי חלציי, מסור לו אותם.

הרב טמן את המסמכים במקום מסתור, ולאחר תום המלחמה חזר ואסף אותם, ושמר אותם במשך שנים רבות, אך לא הצליח להתחקות אחר עקבותיו של אחד הצאצאים.

באחד ממסעותיו בארצות הברית תוך כדי נסיעה ברכבת, התיישב לידו יהודי שבור וסיפר לו על קשיי חייו ועד כמה הוא חי בדקדוקי עניות. בתוך הדברים כשהציג את שמו ושם משפחתו שהיה זהה לשמו של מפקיד המסמכים, ניצת זיק של תקווה בלבו של הרב, שמא הוא מצאצאי אותו יהודי. והחל לחקור אותו האם הוא קשור לפלוני שלפני המלחמה גר במקום פלוני. ומיד השיבו: ודאי, זהו אבי ז"ל שנהרג במלחמה.

מיד גילה לו הרב שיש בידו את האישורים על חשבונות הבנק בשווייץ, ומסר לו אותם והורה לו לנסוע לשווייץ, ולהודות בבנק בהתאם למסמכים.

היהודי הנ"ל התלונן שאין בהשגתו די ממון כדי לטוס לשווייץ. אמר לו הרב: אני מסכים להלוות לך דמי כרטיס טיסה - ולא לתת במתנה, שהרי אתה כבר עשיר - וכשתחזור תפרע לי את החוב.

מיד החיש פעמיו לשווייץ ולשמחתו כי רבה גילה בחשבון הבנק אותו הוריש לו אביו סכום עתק.

חקר הרב קרייסווירטה: במשך כל אותן שנים בהן היורש לא היה מודע לסכום הגדול שממתין לו בבנק, האם היה מוגדר כעשיר או כעני. והשיב שהוגדר כעני למרות שכבר היה שייך לו כל הכסף שירש מאביו, כיון שלא ידע מעשרו הרב.

והוסיף לבאר שהדברים מוכחים מפירוש המשניות לרמב"ם (אבות ג, ד) "חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתרה נודעת להם

"לחונך משפחת החנכי"

(במדבר כ, ה)

"לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין שלא שלטו המצריים באימותיהם. אם בגופם היו מושלים, קל וחומר בנשיותיהם. לפיכך הטיל שמו עליהם ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו שמפורש על ידי דוד (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל" (רש"י)

גילוי החיבה מהקדוש ברוך הוא לעם ישראל מתבטא בשם החיבה שהעניק להם, כפי שהורים רבים מכנים את ילדיהם, כגון הקוראים לבנם דוד - דודי. כך הראה הקב"ה חיבתם כשהוסיף להם את "והראה בבירור שהם מיוחסים אליו.

ובזה מתבאר יישוב הכלי יקר (שם) מדוע לחונך קרא משפחת החנכי כאשר הוסיף את היו"ד בסוף, ולא 'יחנכה' כסדר שמו י"ה - 'י' בראש ולאחר מכן ה'. "שכל חותם האותיות הפוכים כדי שיבואו כסדרן בדבר הנחתם וישראל הם החותם כמו שאמר (שיר השירים ה, ו) 'שימני כחותם על לבך' כשאני החותם אז יחקק על ידי שם י"ה."

כלומר החיבה המתגלית בהוספת ה"י ויו"ד אינה דבר המונח על לבו שאז היה צריך להיות כתוב כסדר, למרות שאף היא חיבה גדולה, אלא שרצה שיהיה שם ה' חתום עליהם. כך רצה שישאל יהיו כעין החותמת של הקב"ה. ולכן הפך סדר האותיות כמו בחותמת שהאותיות מונחות בצורה הפוכה מהתוצאה הנראית לעין, ובוז ניכרת חיבתו היתרה אצלו כבקשת ישראל "שימני כחותם על לבך".

ואין להקשות מדוע אצל משפחת ימנה לא הוסיף את התגלות החיתום על לבו, כמבאר ברש"י (שם) "בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש וה"א בסוף" מתבאר שאותיות אלו מונחות בשמו, אך אין זה כחותמת שהה"י בראש ויו"ד בסוף.

משום שהחיבה לא ניכרת בהוספת אותיות סתם, אלא באותיות משמו של הקב"ה, והרי אצל ימנה כבר הוזכר שמו של הקב"ה.

ידעה זו כי חיבה יתרה ניתנה לנו אצל הקב"ה מקנה חשיבות מיוחדת מחד, וחובה גדולה מאידך להתמסרות לעבודתו יתברך במילוי רצונו.

נכתב ונערך ע"י שומעי השיעור ובאחריותם

שו"ת הלכה למעשה
משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

הלכות בין המצרים

כלי נגינה בסיום מסכת

שאלה האם ניתן לערוך סעודת סיום מסכת בליווי כלי נגינה בימי בין המצרים.

תשובה תלוי לפי העניין - אם הדבר נחוץ כדי להגביר את השמחה ולגרום בכך חיזוק בלימוד התורה ללומדים ושאר משתתפי הסיום, מותר לנגן בכלי שיר. אמנם אין ההיתר בזה משום 'סעודה של מצוה', אלא שבה לא נהגו איסור כלל, כיון שכל המנהג לאיסור הוא ב'שמחה', משא"כ כשהמטרה היא 'חיזוק', לא נאסר כלל.

אך אם אין הדבר נחוץ, אין להתיר, שהרי כלי שיר הוא היפך האבלות, כמוכח מאבל שאף שהותר בבשר ויין אסור בכלי שיר. וכן שמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי.

הכנסת ספר תורה

שאלה האם מותר לערוך בימי בין המצרים הכנסת ספר תורה בריקודים ומחולות כנהוג לכבודה של תורה.

התשובה ראוי שלא לקבוע הכנסת ספר תורה לימי בין המצרים, אך אם יש צורך מיוחד כגון יארגייט של מי שנתרם הספר לעילוי נשמתו וכיו"ב, ניתן להתיר.

ואם אכן מקיימים הכנסת ס"ת, ניתן לערוך את התהלוכה כנהוג ברוב המון חוגג, משום שאין למעט בכבודה של תורה. וכיון שנהוגים תזמורות בסעודות אלו, מותר גם שם לנגן ולרקוד, אמנם יש למעט קצת.

»»»

»»»

שו"ת הלכה למעשה

»»»

המשתה שיום טוב שלו הוא. אך כיון שלא הוכרע שהחתן פטור מתענית (כ"ל) לכן ימנע ולא יאכל מעדנים ומיני מתקה.

גילוח חתן

שאלה האם חתן מותר בגילוח בימי המשתה בימי בין המצרים.

תשובה אם מתנוול בהעדר הגילוח וירגיש לא נעים, מותר לגלח, שהרי אינו צריך למנע בשמחתו, אך לא הותר באופן חופשי (ציוני הלכה נישואין רמז).

דין קדימה ב'מפטיר' - חתן או ליאראציט

שאלה מי קודם לקבלת עליית 'מפטיר' בשבת: חתן בשבת עליה לתורה קודם חתונתו, או שבת קודם ליאראציט.

תשובה חתן העולה למפטיר (משנה ברורה קעא, כא) בשבת שקודם חתונתו, קודם לכל החיובים כמוכא בביאור הלכה (קל), ובכלל זה אף לעולה בשבת קודם ליאראציט. וכן הורה מרן הגרי"ש אלישיב "הבא להנהיג אחרת אינו אלא מן המתמיהין" (קובץ תשובות א, כג). עוד הורה שחתן בר מצוה קודם ליאראציט, שהרי המנהג שבר מצוה מקבל עליה, חזק יותר מהמנהג שחתן קודם חתונתו (ציוני הלכה אבולות תעו).

טבילה לסופר סת"ם

שאלה אני סופר סת"ם. האם עלי לטבול כל יום, או רק לפני כתיבת המזוזה או הפרשיה?

תשובה אין לסופר עניין בטבילה כל יום מלבד טבילת עזרא כדי לכתוב השמות בטהרה כמוכא בב"י (יו"ד רע, ב ד"ה כתב) וגם זו אינה חובה אלא מעלה הראויה.

כשנשאל מו"ר מרן הגרי"ש זצוקלה"ה אודות סופר סת"ם הרגיל לטבול כל יום האם מותר לטבול בתשעת הימים הגיב בחומרא רבה שבוודאי אסור כי אין יסוד ובסיס לטבילה זו.

קטן שהגדיל בתענית נדחה

שאלה קטן שהגדיל ביום שאליו נדחה התענית, האם חייב להתענות.

תשובה מדינא פטור, שכל חיובו מדין חינוך, ואין מחנכים קטן לתענית מפני שגופו חלוש, וכל החיוב להתענות נובע כתשלומין על זמן חיותו קטן. אך הורה מרן הגרי"ש אלישיב שמאחר וכבר הגדיל, ראוי שיצום, שהרי כוחו עמו לצום ככולי עלמא. משום שביום שנעשה גדול, קיבל כוחות גופניים, ומאחר והנפש מתחזקת ונהיה בר דעת, כך הגוף מתחזק ויכול לצום.

תענית חתן בתענית נדחה

שאלה האם חתן וכלה חייבים לצום בתענית נדחה שחל בשבעת ימי המשתה.

תשובה אם קשה להם יכולים לאכול, אמנם לכתחילה צריכים להתענות. כמוכא במג"א (תקנט, יא) שלא הותרה תענית נדחה לחתן אלא דווקא ביום חופתו, אך בשבעת ימי המשתה צריך להשלים, ובשער הציון (שם לד) מפקפק על דבריו. לכן מן הראוי לחשוש למג"א, וכשקשה יוכל לסמוך על פקפוק השער הציון.

מיני מתיקה בחולשה

שאלה חתן וכלה חלשים האוכלים בתענית נדחה, האם יכולים לאכול אף מעדנים ומיני מתיקה.

תשובה מותר לאכול רק מה שנחוצ. אמנם לסוברים שפטורים מלהתענות (שער הציון ה"ל) מותר לאכול אף מיני מתיקה, ולא דמי לתענית יום החופה בימים האסורים בתענית שכתב השער הציון (תקע, ד) "צריך להיזהר שלא יהא רודף אחר מותרות מאכל ומשתה" משום שימים הללו אינם יום טוב ורק אסור להתענות, משא"כ שבעת ימי

שנקראו בנים למקום, חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חיבה יתרה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה.

מדוע המשתה חזרה והאריכה על החיבה שניתנה לישראל, ועל החיבה הנוספת בידיעה. מבאר הרמב"ם שמה שידוע היא תכלית החיבה יתרה "חיבה יתרה נודעת לו - שהודיעוהו על כך שנברא בצלם ושנקראו בנים למקום".

החיבה המיוחדת היא כשמודיעים לאדם על המעלה שקיבל. ואלמלא לא היו מודיעים לו, הרי זה כאילו לא קיבלה.

יסוד הכרת המעלות

לפי זה נראה שהחיבה היתרה שקיבלנו בחותם הקב"ה שהשרה שכינתו על שמות משפחות היחס שבישראל "שבטי י-ה עדות לישראל", היא לא רק שטהרת הייחוס בעם ישראל נשמרה גם בהיותם תחת טומאת מצרים, אלא ניכרת בזה חיבתו של הקב"ה בעצם זה שמראה לנו ולכל באי עולם את חיבתו כלפינו.

יסוד גדול זה של הכרת המעלות בהן זוכה כל אחד ואחד, התבאר היטב בדברי רבינו יונה בפתחה לספרו שערי העבודה "הפתח הראשון הוא שיידע האדם העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו וגדולתם וחשיבותם אצל הבורא יתברך, וישתדל ויתחזק תמיד להעמיד עצמו במעלה ההיא ולהתנהג בה תמיד".

ולהאמור כל זה הוא מחמת שאם לא ישכיל להכיר ולהעריכם כראוי, הרי זה כאילו איבד את כל מעלתו, ויהיה שווה עם השפלים הנבזים.

אכן כולנו עשירים מופלגים עם מעלות רמות ונשגבות שקבלנו, וכפי שאנו מהללים בכל יום "ברוך אלוהינו שבראנו לכבודו והבדלנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", אך כל זה בתנאי שאנו מודעים למעלה שיש לנו בזה שלא עשני גוי והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, שהרי ללא ההכרה בטובה, הרי זה כפי שאינה קיימת. וכך בכל הטובות שיש לאדם, אם אינו מתבונן בליבו, כאילו אינן קיימות.

יהי רצון שנוכח להבחין בכל הטובות המרובות המורעפות עלינו ממרומים בכל עת, ונהפוך אותם לקניין אמת של מקבלי הטובה.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

לתרומה להנצחה בגיליון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 58

פרשת פינחס תשפ"ב

ג' קומות העבודה

א איתא בגמ' בסנהדרין (קו') "אמר רבא וכו' בשני דרב יהודה כולי תמי' בניקין, ואן קא מתנין טובא מעוקצין, וכי הוה מטי רב יהודה אשה שטובשת ירק בקדירה ואמרי לה זיתים שבשכין בטריפין טהורים, אמר היות דרב ושמאל קא חזינא הכא, ואן קא מתנין בעוקצין תלת סרי מתיבתא, ורב יהודה שליף מסאני ואתא מיטרא ואן צווחין וליכא דמשגבין, אלא הקב"ה ליבא בעי דכתיב "וה' יראה ללבב". וכע"ז אמרו בגמ' בסוף מנחות (ק'). "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיזכור את לבו לשמים" וכן נפסק בשו"ע או"ח סי' א' (ס"ד) דטוב מעט התנונים ככוננו, מהרבות שלא ככוננו.

אמנם במבאר ברמח"ל (באגרותיו) דמה שחז"ל אמרו שרמנא ליבא בעי אינו קולא אלא חומרא, ודהיינו שלא נאמר - אם הקב"ה רוצה את הלב, א"כ לא נעשה כלום (כמו שישנם האומרים "אני יהודי בלב"), אלא הכוונה שה' תנין נוסף בקיום המצוות, שנעשה את המצוות גם עם הלב.

ב ויתבאר הדברים ע"פ הדיוע שיש באדם ג' קומות. מחשבה, דיבור, מעשה, וכל פעולות האדם מתחלקות בג' דברים אלו וכן בעבודת השם יש ג' מיני עבודה במחשבה בדיבור ובמעשה.

וכתב בנפש החיים, שאם האדם חוטא במעשיו יכול לתקנם ע"י הדיבור. ודהיינו שמתורה עליהם. וכן יכול לתקנם ע"י דיבור של עסק התורה. ואם חטא בדיבור ר"ל יכול לתקנו ע"י המחשבה, והיינו שילמד תורה בעומק העין, בעומק המחשבה.

אבל צריך לדעת שישנו דבר רביעי שמקשר את כל החלקים, וע"ז אומרים חז"ל "המחנא ליבא בעי". שהנה העולם הזה הוא עולם העשיה ובשביל זה ירד האדם לעוה"ז כדי שישלם ויקיים מצוות, וכמו שביארנו ריכול לקיים המצוות בג' אופנים במחשבה (בת"ת וכו') בדיבור (ת"ת תפילה וכו') ומעשה (קיום המצוות המעשיות). אבל כל ג' דברים אלו טובים על ציר מרכזי שנקרא "לב", שהלב הוא הפנימיות של האדם, דשם רצונו ותשוקתו, ועפ"ז נפעלים שאר הדברים.

והלב הוא דבר עצום ונפלא, וכמו שהמשיגה זצ"ל היה מביא הרבה את הפסוק בירמיהו "עקוב הלב מכל ואמש הוא מי ידענו", שלבו של האדם כ"כ מסובך עד שהאדם בעצמו לא מכיר אותו כמה הוא חולה אושו, וכמו שר' ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר שאדם יכול ללכת בעוה"ז שבעים שנה בלי להכיר את עצמו.

וצריך לדעת שאמנם האדם לא מכיר את עצמו, אבל הוא גם יכול להכיר את עצמו. וכמו שאומר הנביא "מי ידענו" ומיד ממשיך הנביא "אני ה' חוקר לבות", רק הקב"ה שהוא חוקר כליות ולב, רק הקב"ה יכול לדעת את פנימיות האדם.

ג א"כ עולל האדם לומר דכיון שלא מכיר את לבו, א"כ איך יכול לעבוד איתו? הרי הוא לא יכול לדעת, דאולי עשוי יש לו נגיעה אישית בלב, ולכן הוא פועל כך וכן, וזה לא לשם שמים, ואולי כך, ואולי לא. וא"כ האדם לא ידע להשתמש בלב לעבודת השם. אז מה עושים?

התשובה לזה מבוארת בדברי הנפש החיים, והיוצא מדבריו הוא שבאמת אם האדם יזכור את עצמו רק בעבודת הלב אז הוא יכשל, ר"מ ידענו", שא"כ לעשות ניתוח לב פתוח, מסוכן לגשת ישירות אל הלב ולהתחיל לנתח, כי הוא יכול להסתגר יותר ויותר, [רק ביו"כ אנוסנו גונעים בו, וגם זה רק מבחוץ...]

א"כ איך יעבוד האדם את הש"ת בלב, והרי זה דורש הש"ת מאתנו כמו שהאנו דרחמנא ליבא בעי? אלא, שכאשר משקיע האדם את מירב כוחותיו בג' הקומות האלו של מחשבה דיבור ומעשה, אז ממילא ע"ז פועל הלב.

וכמו שאומר החינוך שאחרי הפעולות נמשכים הלבבות. לא מאכילים את הלב בשביל שישלם, אלא מאכילים את המעיין וע"ז פועל הלב. צריך לדעת היכן לרכז את כל הכוחות.

רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, אמר המשיגה זצ"ל שבקעצו הם מפרשים כך, "רצה הקב"ה לזכות את ישראל" היינו לזככם שיהיו זכים ונקיים כל טהור ונקי, ולכן הרבה להם תורה ומצוות. שהתורה והמצוות מקיימים את כל האדם, את רמ"ה אבריו ושס"ה גידיו, דיש רמ"ה מצוות עשה שמכוננות כנגד רמ"ה איברים, ושס"ה מצוות לא תעשה שמכוננות כנגד שס"ה גידים שבאדם.

והמצוה של תלמוד התורה מקיפה את כל הדיבור שהוא עיקר החיות שבאדם, וכמו שאומר התרגם "לנפש חיה" - "לרוח ממלאל". [וכן עיקר הרע שבאדם הוא בדיבור ע"י שמדבר דברי לשון"ד ולעצונת דמטמאים את כל האדם כמו שמארך ב"שמירת הלשון" וממילא ע"ז יגיע ע"ז לפנימיות הלב, ואז גם הלב יפעל לעבודת ה'.

ואומר הנפש החיים שהוא מה שאומרים חז"ל, "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה של השמה בא לשמה", מהו הלשון "לעולם" אלא בא לומר דכל מי חיייו של האדם צריך להתחיל עם ה"שלא לשמה", ורק מתוך שלא לשמה בא לשמה דא"כ לקפוץ בבית אלה לשמה, רק ע"י שמתחיל עם שלא לשמה. משום ש"לשמה" פרושו טהרת הלב מכל פניות אחרות, וזה א"א לאדם בכוונות עצמו, דהאדם בניו בצורה כזו שהוא מלא נגיעות, ולכן דבר ראשון צריך לעשות את הפעולות הנדרשות אפילו שעושה שלא לשמה.

וידע עם זה צריך להתפלל לרבוש"ע "וטהר ליבנו לעבוד באמת", "כל טהור ברא לי אלקים ורוח נטון חדש בקרבי", כל טהור רק הקב"ה יכול לעשות, אבל א"א להגיע לטהרת הלב בשירות בלי שפועל ועושה המצוות שלא לשמה, ורק אחרי שמתחיל לפעול למרות כל הנגיעות, אז צריך להתפלל לסייעתא דשמיא שיגיע לפעול "לשמה".

וכן בתפילה מבקשים קודם "קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך" ואז ממילא אחרי קדושת התורה והמצוות, שיין לומר "שבענו מטובך" שבעים מטוב ה', "ושמחנו בשמחתך" היינו מידת הבטחון שמשמים בישיעת ה' דמכריזים בשיעורנו ורק בסוף מגיעים ל"טהור ליבנו לעבוד באמת".

וכן אומרים בברכת לב האברהם רבי, "והוא ענינו בתורתך ורקב ליבנו במצוותיך" ורק אח"כ "ויחד לבנו לאברהם ולירא את שמך".

ד ולפי כ"ז מובן מה שמבארים רמב"א והרבא היטב, דמה שאמרו טוב מעט ככוננו אין הפשט שזכין שמכון הרבה יכול לומר מעט, דודאי דמיידי דגם המרבה מכון רק הפשט הוא שהמעיט ממעט מחמת שהוא אנוס ואינו יכול להצריך, ולכן אם במעט שאומר הוא מכון אז זה נחשב כמו מי שבורח ומכון.

וכן גם הפשט בגמ' בסנהדרין, דאין הפשט שמתחמט שכוננו ליבם לכן עסקו מעט בתורה, אלא בדיק הפוך מחמת שבשני דרב יהודה חזק צד גדול בעולם ורופא את לומדי התורה עד חומה, לכן לא יכלו לעסוק הרבה בתורה. וא"כ מדוע כשהיה עצירת גשמים אז מיד כשרב יהודה שליף נעלו ידו מטר, ואילו אצל רבא צווחים ולא נענים? משום ש"רחמנא ליבא בעי" ובשני דרב יהודה איך שלמו קצת מ"ט מרות ליבם היתה טורא ועצמו, יותר מבשני דרבא. וזה רוצה לומר רבא דמה שהם לא נענים משום שאע"פ ששומעים הרבה בתורה מ"מ חסר בתורה הלב.

¹ אבא אורחא למדים מכן שבשעס התורה חייבים שיהיה גם דיבור וגם מחשבה והוא בלא ה"א לא סגיא [רק לפעמים כשיש קשיה אז צריך להעמיק הרבה במחשבה, דפעמים שהדיבור מבבל, אבל ב"מ דייך כלל צריך את שניהם].

וזה הפשט בגמ' במנחת בנחמ' אחד המרבה ואחד הממעיט ולכבוד שייכון את ליבו לשמים' דודאי שאין מדובר בעשיר שמביא מנחת עני ומכוון ליבו לשמים, אלא העשיר במאי כפי יכולתו ומכוון ליבו לשמים כן הם שווים ודלקתה' לא משנה אם הביא פי אד כבש, אלא העיקר שעושה לא אחד כפי יכולתו. אבל אם המרבה יחסר בכונות הלב אז אפי' שהרבה, מ"מ לפני הקב"ה יהיה חשוב יותר העני כיוון שמכוון לבו.

וכ"ו מבואר ע"פ פסוק הרמח"ל הנוצר שכונות הלב לא פאה להקל ולומר שדי בכונות הלב, אבל להחמיר בנוסף להכל דרוש כונות הלב, וההשיבות נקבעת לפי כונות הלב ולכן אפי' שיש צדדים ש"מ ממוטע ממוטע מן התורה מרוב, אבל לא שתפילה היא רק עבודה שכלל, ח"ו.

והשו"ע שכתב טוב מעט בכונה מדבר רק על "תחנונים", ומה זה תחנונים? לא הכונה שמו"ע, אלא אף לא אימור שכיון שקשה לו לכוון בכל שמו"ע לכן הוא יתפלל רק קצת, בדואר שיתפלל את כל שמו"ע אף ע"פ שלא מכוון בהכל, וכמו שאומר ה"נפש החיים" דעיקר מצות התפילה היא בדבור, אף שבתפילה יש דבר מיוחד שנקרא "כוונה" וזה מיוחד את התפילה שנקראת "עבודה שכלל", אבל לא שתפילה היא רק עבודה שכלל, ח"ו.

אבל "תחנונים" זה משהו אחר, תחנונים זה לא סדר התפילה שסדרו לנו אנשי כנה"ג, אלא זה דברים כאלו שה'מסילת ישרים' בשער החסידות מגידו אותם שהם בבחינת לפני משורת יורה, ובהם אמורים דיכול לומר מעט ויעקיר שימור מאשר שיאמר הרבה ולא יכוון, ובסוג דברים כאלו שאינם חובב משנה בזה אמיר דאז"ל בטר כונות הלב.

וכן כלומר מהות החסידים, שכל מה שמחויבים מן התורה חייב בהן הקטן שבישראל כמו יהושע בן נון.⁴

הנהגה בסגנון דבר דבר אחד, ודברי השו"ע הם דבר אחד, ומכאן נגזרים ההנהגות הסוגיא בפרשת השבוע. יש דין של "קנאין פוגעין בן", וזה דבר מיוחד ונפלא שיש מצוה מיוחדת שנמשך רק לקנאים. דלא מצינו שרק קנאי מחויב להיות תלמיד, ולקרוקו, א"ת, דודאי דכל יתור מחויב בזה.

אלה שנים חידושי של התורה שיש בוועל ארמית נוסף רק לכאלו שאהבה ב' הוצע אצלם והם לא מסוגלים לסבול עובדי עבירה, בזה חידוש לנו התורה שקנאים הם אלו שפוגעים בבוועל ארמית ולא משהו אחר.

אבל בשאר מצוות התורה, זה נאמר לכלם. בשאר מצוות התורה לא דנים ע"פ מדרגות, אלא אפי' יהודי הכי פשוט חייב בכל תרי"ג מצוות. וכמו שכתב ר' אברהם ב"ר הרמב"ם בספר 'המספיק לעובדי ה'':

כיון שבמצוות התורה צריך ללכת רק מנקודת ההתחלה וא"א לקפין פתאום למדרגות גבוהות. וכיון שכונות הלב זה מדרגה גבוהה לכן צריך להתחיל דבר ראשון לעשות את המצוות כמות שהם, כל אחד כפי מה שהוא, ואז יש את הסגולה של קדושת המצוות, שהאדם מתקדש ומתחייב על דים ואז יכול להגיע עם למעלה הלב, שם הוא יש מדרגות רבות.

וכן כלומר התורה א"ת בגמ' "לעולם ליהיו אדם א"ל דלא ידע מאי קאמר". דכלל שחודר יותר ומשכן לך כי נעשה לו בידו בשכלו. א"א להתחיל עם המעשה והעיון, אלא דבר ראשון צריך להתחיל בפעולה המעשית של הדיבור וע"ז זה מתקרב אל השכל ויכול לעיין ולהעמיק. בשביל שיהיה חשק ללמוד אין עצה אלא ללמוד.

וכמ"ש "עטמו רואי כי טוב ה'", אם לא טועמים אז אין אפשרות שזה טוב ללמוד? צריך דבר ראשון לטעום ואז הדרך מתחילה להסלל. משל מהר"ד ליתעון שממיו לא טעם עליה, והנה מצינו הקיין וקטן עליה אז כלם יושבים ומקלקלים בהנאה, ורועים שגם היתעון טעם. אבל הוא לא רוצה, הוא אומר מפחד, הוא לא ידע מה זה עליה. אז מה עושים כדי שיהיה עליה, הם א"ת עכשיו לא ירצה גם במשך החיים הוא לא ירצה. לכן דוחפים לו לתוך הפה פעם ופעמים והוא יורק את זה, עד שפתאום הוא קצת בלע והרגיש שזה מתוק וטעם רע, אז הוא רוצה עוד...

כן כלומר, צריך להתחיל לרוחץ אפילו שלא מרגישים טעם כלומר, עד שלבסוף מרגישים קצת טעם, אז ממשיכים ללמוד, ומרגישים יותר טעם, וכך ככל שממשיכים לטעום מגלים כמה שזה טעים - "עטמו רואי כי טוב ה'".

צריך לדעת תמיד לכן מצב להשתמש בן הדברים היסודיים של האדם שהם המהשבה דיבור ומעשה. בלימוד היסוד הוא הדיבור, ולכן כשבוריה אשת ר' מאיר ראתה את אותו דבר שכלל לא להוציא בפה, בעצתו בן ואברהם ב' כי חיים רמה למצוה בפה. בלי הדיבור בפה חסר חסר בשכלו. א"א להתחיל עם המצוה נדמים.

ר' איסר זלמן ראה פעם בחור באמצע הלילה נרדם על הסטנדר, אז הוא אמר שעשניש הוא ישיב לו סתירה בין ב' גמרות. דמצד אחד כתוב "לא איברי לילה אלא לשינה" ומצד שני כתוב "לא איברי לילה אלא לגירסא", ואצל בן מה מתישבים שתי הגמרות הפלא ופלא, משום שהם אלו לומד וגם ישיין...

ולפעמים רואים את זה לא כבליה אלא גם ביום, שיש אדם שגם לומד וגם ישיין, ומזה א"א להגיע לשום דבר. ומי שלומד בחשק והתלהבות ומוציא הלימוד בפה, אז גם אם הוא לא בעל כשרון, וא"ת נפתחים לו כל הכשרונות השכל, פתאום נפתח השכל, שיעד עכשיו פתח הדיבור, ותעשינו השכל מחשבות לתהוה, משום שהוא לומד בחיות, ועמל להבין דברי הגמרא, ממילא נפתח השכל, וגם נפתח לו סיינעט ושמאי והוא זוכר מה שלומד וכמ"ש "בחוקותיך אשתעשע" אז ממילא ילך אשמה דבירך".

אנחנו בכלל לא יכולים לתאר את גודל מדרגת הקנאות של פנחס, שכל כולו היה דבוק בהש"ת, וא"ת א"א לתאר את כאב לבו כשראה את העבירה הנוראה של נשיא שבט ישראל, את החיובל לה' הגדול שיצא מכזה מעשה נורא.

ובכ"ז, למרות כל הכאב והתחממות לבו, הוא רץ מיד למשה רבינו מה לעשות בזה מצב? הרי למדנו שקנאים פוגעין בן. ורק כשמשנה רבינו אמר לו שהוא יכול לפעול, אז מיד הוא רץ והרגם בלי לפחד מאף אחד, ולכן וכן לכלא וניסים שנעשו לו שם. ולבית שלום וכבודת עולם.

וראוי מה גודל כל המדרגה, שגם במצבים הכי קשים ומסוכנים, ובמצבים הכי קדושים ונעלים תמיד הולך על"ה הלכה, ולכן הגמ' אומרת שאילו נהפך דזמרי והרגו לפנחס היה פטור דיש לו דין דרוק, וכן אם פירש ואח"כ הרגו היה פנחס חייב מיתה, לומר לך שבכל פרט ופרט בחיים יש את דיני התורה.

וזה התבטא גם בעוד דברים, לפעמים אנחנו חושבים שהתורה נמסרה כביכול רק לבעלי מדרגה, ובחור חושב לעצמו אני בטח לא בכזו מדרגה להבין את הסוגיא, אז סוגיא מיד קשה, ואז תוס' מיד אומר וכו', אומר ר' הרמב"ם, דע לך בהנהגות נמסרו לך כמו ליהושע בן נון שכל ילד קטן צריך ללמוד.

וזהו שכתוב "תורה צוה לנו משה מורשה קרית יעקב" דכמו שקטן יורש בנהל כך גם קטן יורש את התורה ממילא בלי שום מעשה הגבהה וכו' רק דואי שכיר להחיל את השפע של התורה צריך להבין את הכלים, אבל בעצם התורה מונחת בלי יתור באשר הוא.

ויש ענינים של מדרגה, בזה דבר אומרים "כיון שגם כונות מרובה בל כונות" כך במא' ה'מסילת ישרים' בענין החסידות, דכל מה שלפנים משורת הדין הוא צריך לפשפש ולהפש בעצמו האם הוא באמת נקי וטהור מכל מני גניעות, אבל בענין של דיני התורה המחויבים בזה גם מי שלא בעל מדרגה חייב, ובהו דווקא מתוך השלא לשמה בל לשמה, והיינו דווקא מתוך הליצה לשמה.

רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כמה שיותר תורה כמה שיותר מצוות ע"ז מוזכר הלב, וכל קומת האדם משתנה ע"ז הפעולות המעשיות. יה"ד שנשכיל באמת להשקיע ולנצל את מירב מחותניו בל יסודות האדם הנ"ל, ואז נוכח בעשה"ת לגדול בתורה ויראה ונוכח לכל המדרגות הנשגבות, בעזרת השם יתברך.

- - - נערך מתכנית תלמידים - - -

⁴ לכוונה בתפילה אפשר להגיע רק ע"י שמתפללים, דעל כוונה לבד קשה לעבוד, וע"י שמתפללים ומציאים: הדבור בפה בצורה נכונה וטובה, דהיינו שלא מתפלל בחפזון אלא מוציא תפילים בצורה ברוחה ונעימה, ובשביל זה צריך להקדים לבא לתפילה כמ"ש בספר 'מזמור וקדושה' ע"ז שייך לבא לכוונה טובה ונכונה.

⁵ ומה שנקט דווקא יהושע בן נון, אפשר לפישי, דכמו למעשה"ה א"א לומר כי שאלה משרעת"ה זה היה דבר מיוחד תורה מהש"ת. אבל יהושע בן נון קיבל ממשרת"ה זה מתאים בשבילנו.

⁶ ובענין זה ראוי להזהר דברי בעל "דרכי הנצח"א" בתחילה צריך לקרוא בקול גדול ונעים ובשימת לב ובחשק, אפי' שלא ידע בכלל מה מדובר, מ"מ ע"י שקורא בצורה נעימה שמושכת את הלב אז ממילא א"ת מרחיק הנשוא להתרחק.

לתרומתו ולתנצחה להפעת הגליון: נדרים פלוס + חיפוש מוסד + ישיבת קהלות יעקב + קטגוריית "עלון חקיר לב"

או להחשיך הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: k56880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

— כל שיעורי רבינו שליט"א ב"קו בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 —

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 67

ההופכי הצור אגם מים – חלמיש למעיניו מים

תמוז תשפ"ב

עד עכשיו לא הכירו את הסלע אלא כשהוא היה באר מלא מים, וכעת שהתייבש הרי הוא סלע רגיל, ולכן לא הכירוהו, וגם שהרבה סלעים דומים זה לזה ולא יכלו לזהות אותו.

ההפרש בין הבארות, אגם – ומעיין מים

ג) בתהילים בהלל, אומר דוד המלך עליו השלום "ההופכי הצור אגם מים, חלמיש למעיניו מים" ונראה כוונת הכפילות כאן, שתחילת הפסוק 'ההופכי הצור אגם מים' מדבר על הפעם הראשונה שהיכה משה על הסלע בפרשת בשלח, וסוף הפסוק 'חלמיש למעיניו מים' הוא כנגד הפעם השנייה בפרשת חוקת. ואם נשים לב נראה שיש שינוי לשון בפסוק, שבפעם ראשונה נקרא 'אגם' מים ובפעם השנייה 'מעין' מים, וההבדל בין אגם למעין, שאגם הוא מקום שמתאספים בו המים ונקווים לתוכו, ומעין הוא מקור שממנו שופעים ונובעים המים מחוצה לו, ונראה מזה ששני הבארות לא היו דומים, שבפעם הראשונה היה בסלע כמין חריץ ושקיעה שבו היו המים עומדים, כמו אגם מים, וזה הכוונה 'הצור אגם מים' ובפעם השנייה לאחר מות מרים, היה הסלע כמו מעין שהמים מפכים ממנו לחוץ, ואינם עומדים במקומם, וזהו 'חלמיש למעיניו מים'.

ולפי זה נראה לכאורה, ששני הבארות לא היו באותו סלע. ובסלע הראשון היה חריץ לאגם מים, ובסלע השני לא היה כך, ואמנם אין בזה הכרח, שיתכן ששני הבארות היו באותו סלע, רק שבפעם ראשונה היה חריץ שקוע בסלע והיה בו אגם מים, ובמות מרים התייבש, וכשנעשה שוב לבאר מים, היו מפכים ממנו המים כמו מעין נובע. ושוב אנו בספק, האם הבאר שנתחדש לאחר מות מרים, היה באותו הסלע הראשון או לא.

[והנה לשון הפסוק הוא ההופכי 'הצור' אגם מים, ו'חלמיש' למעיניו מים, ומשמע לכאורה שהם שני סוגי אבנים, וכן בתורה בפרשת בשלח כתוב והיכית ב'צור' ובחוקת כתוב 'סלע', ויש ללמוד מזה שהם היו שני סוגים של אבנים, אבל כבר הראו מפרשת עקב שמפורש בפסוק (ח, טו) "המוציא לך מים מצור החלמיש", ומבואר שצור וחלמיש הם אותו סוג של אבן.]

משמעות הפסוקים שמדובר באותו הסלע

והנה מתוך פרשת חוקת נראה בפירושו, שהבאר שלאחר מות מרים היה בסלע הראשון. שאמר השם למשה ואהרן 'ודיברתם אל הסלע ונתן מימיו' ויש לשאול מה הכוונה אל הסלע, ומשמע שמדבר על הסלע בה' הידיעה, והרי לא אמר להם באיזה סלע מדובר, ומזה נראה שהכוונה היא על אותו סלע הראשון שאליו תדברו, ולכן אמר אל הסלע בה' הידיעה.

וכן המשך הכתוב אומר 'ונתן מימיו' ומשמע שהסלע יתן את המים שלו, וזה לא מובן, וכי יש לסלע מים בתוכו שהוא צריך להוציאם לחוץ, והרי צריך לעשות כאן נס של יש מאין, להמציא מים שלא קיימים [וכמו שכתוב בפרשת בשלח, 'והיכית בצור ויצאו ממנו מים' ולא מימיו]. ואמנם אם מדובר כאן על הסלע הראשון, שעד היום הוא היה הבאר, יש לפרש שכיון שהסלע הזה כבר נעשה בו הנס שהיה בתוכו מים, לכן אף אחר שהתייבש - ממיתת מרים ואילך, נצטוו משה ואהרן להוציא את מימיו הטמונים בו מאז שהיה באר מים, ולכן אמרה תורה 'ונתן מימיו' את אותם המים שהיו בו מהתחלה, ומזה נראה ששני הבארות היו באותו סלע.

בארה של מרים בנחלי ארנון

ד) ועוד נראה כך מסוף פרשת חוקת, שאומרת שם התורה "על כן יאמר בספר מלחמות השם, את והב בסופה ואת הנחלים ארנון" ומה הכוונה 'בספר' מלחמות השם, הרי לא מצאנו ספר כזה, ופירש רש"י שהוא מלשון סיפור, שכשם שמספרים את הניסים שהיו בסופה - בים סוף, כך יש לספר בניסים של נחלים ארנון.

ומה היו הניסים של נחלי ארנון, שהיו שני גבוהים סמוכים זה לזה, הר של מואב, וכנגדו הר של האמורי, ואדם היה עומד על הר זה, ומדבר עם חבירו בהר זה, וביניהם היה נחל, ושם הדרך היתה עוברת, ובהר של האמורי היו כמין בליטות וכנגדן בהר של

שתי פעמים הוציא השם מים מן הסלע וההבדל ביניהם

א) הנה כשהיו בני ישראל במדבר מצונו ב' פעמים שצמאו מים, והשם אמר למשה להוציא להם מים מן הסלע.

פעם ראשונה בפרשת בשלח (פרק י"ז) כשהגיעו בני ישראל לרפידים "וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה" ואז ציווה השם את משה "קח איתך מזקני ישראל וכו' והכית בצור, ויצאו ממנו מים ושתה העם, ויעש כן משה לעיני זקני ישראל", ופעם נוספת הוא בפרשת חוקת כשבאו בני ישראל למדבר צין, ולאחר שמתה מרים "ויאמר השם אל משה קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך, ודיברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו, וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמיים, ויצאו מים רבים, ותשת העדה ובעירם".

ויש להבחין שיש חילוק בין שני הפעמים, בפעם הראשונה שלא היה מים לעם לשתות, היה זה מיד אחרי קריעת ים סוף, שיצאו בני ישראל למדבר בפעם הראשונה, ואז נצטווה משה להכות על הסלע, והיכה משה על הסלע ונעשית באר מים, והבאר הזו הייתה בזכות מרים (כמו שאמרו בתענית ט, א) והיא הלכה עם בני ישראל ארבעים שנה במדבר. ומעמד זה היה בפני זקני ישראל, ומשמע שלא הוצרך לעשותו בפני כל הזקנים אלא מקצתם, כמו שאמר הכתוב קח איתך מזקני ישראל.

והפעם השנייה שהוציא משה רבינו מים מן הסלע, היה בשנת הארבעים כשמתה מרים, ונתייבשה הבאר שבאה מזכותה, ושוב צמאו העם למים, וציווה השם את משה ואהרן לדבר אל הסלע, והם לא דיברו, אלא היכו אותו פעמיים, ויצאו מים רבים.

ומעמד זה נעשה לעיני כל ישראל, כמו שאמרה תורה ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע, ואמרו חז"ל [הובא ברש"י] שזה אחד מהמקומות שבהם המועט מחזיק את המרובה. כיון שהיו צריכים כל ישראל להתאסף אל פני הסלע, והמקום המועט החזיק בתוכו את כל עם ישראל.

חטאם של משה ואהרן

והנה חטאם של משה ואהרן הוא, משום שלא קידשו שם שמיים בדיבור אל הסלע, והיכו אותו במטה, וכמו שאומרת התורה "וען אשר לא האמנתם בי להקדישני" והטעם באמת שלא דיברו אל הסלע, כתב רש"י שבתחילה דיברו אל סלע אחר ולא יצא ממנו מים, ולכן חשבו שצריך להכות בסלע, והזדמן להם אותו סלע ויצא ממנו מים. וצריך להבין אם כן מדוע אמר השם לא האמנתם בי, והרי מה שהיכוהו היה מחמת טעות, שכיון שלא הוציא מים, הבינו בהכרח שצריך להכותו, ולא משום חיסרון אמונה.

ונראה הביאור, שמשה ואהרן היו סבורים שדיבור והכאה הם שווים, ושניהם מקדשים את השם, שרואים שהוא יכול להוציא מים מסלע, ולכן מיד כשהדיבור אל הסלע לא הועיל, היכו בו, אבל אם היו מאמינים ומחשיבים את דבר השם כראוי, שאם השם אמר דיבור אל הסלע, אז רצון השם הוא דווקא דיבור, אז היו ממשיכים לדבר אל עוד ועוד סלעים עד שהיה יוצא מים, נמצא ששורש החטא הוא חוסר הערכה ואמונה בדבר השם. [והטעם שחפץ השם היה דווקא בדיבור ולא בהכאה, כתב רש"י שאז ישראל היו עושים ק"ו בעצמם שהם ג"כ צריכים לשמוע בקול השם].

האם שתי הבארות היו באותו הסלע

ב) ויש לברר האם הסלע השני שהוציאו ממנו מים, הוא אותו סלע הראשון, שהיה בו הבאר בזכות מרים, ואחר מות מרים שוב היכהו משה, וחזר ונתן מימיו, או שהבאר השני הוא סלע אחר.

והנה כתב רש"י בפרשת חוקת (כ, י) שמשה ואהרן לא היו מכירים את הסלע, לפי שכשנייבש הסלע (הבאר) הלך וישב לו בין הסלעים ולא הכירוהו, ובהתחלה משה ואהרן דיברו אל סלע אחר ולא הוציא מימיו, ולכן אמרו שמא צריך להכותו כמו בפעם הראשונה, ואז נזדמן להם אותו סלע והוציא להם מים.

ויש לשאול אם הוצאת המים בפעם השנייה היה מאותו הסלע הראשון א"כ מדוע לא הכירוהו? ואמנם זה לא קשה בכלל, שהרי

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א
במערכת "קול יהודי מרוקו" 0747-962-335 שלווחה 2-2
וכן במערכת "קול הלשון" בקו ישיר 0733-718-148
שמעו ותחי נפשכם

הנני נותן לו

סוף אין כאן מעשה המדרך לדורות כיצד לנהוג, כי 'אין מורין בן',
אם בן לשם מה באה ונדרשה?

והשאלה השלישית שלנו, היא על השכר שלו. ידענו כי שכר
מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט:), ולעתיד לבוא צדיקים נהנים
ממעשיהם הטובים, מדוע הוחרג פינחס וזכה לשכרו כבר בעולם
הזה?

ויעשו בני לוי כדבר משה

היה מקרה דומה למעשה פינחס. בעת שירד משה מההר
וראה את העגל ומחולות, לבש קנאה והבעיר את לבב אנשי שבט
לוי, אלה אשר לא כרעו לעגל ולא נשקו לו. הם אלה שחגרו איש
חרבו על ירכו, עברו ושבו בין המחנה והרגו את כל הזוכחים
לעגל, בשלושת אלפי איש.

לכאורה המקרה דומה, בשניהם שירכו בני ישראל את
רגליהם, ובשניהם קמו קנאים לכבוד האל והכריתו את החומאים.
המעשה כה דומה, והשכר כה שונה.

שבט לוי קיבלו את הכהונה בעקבות מעשיהם בחטא העגל,
קיבלו את שכרם לאותו דור בלבד. הכהונה לא התקדשה לזרעם
אחריהם, כי אם לבני אהרן שיוולדו אחרי מעשה העגל.

אבל פינחס, שונה היה. קיבל ברית כהונת עולם, לו ולזרעו
לדורות. לא כשכר שבט לוי בחטא העגל שקיבל כהונה לאותו
דור בלבד, אלא עד סוף כל הדורות.

כלומר, עשה כאן פינחס דבר גדול בהרבה מאחיו הלויים.
רואים את אותו שבט קם ועושה מעשה אמיץ, והשכר אינו
אותו דבר. הרי זה נראה כאילו שכרו הגלוי של פינחס נכתב
בהדגשה, ללמד יצא שממנו הקדוש ברוך הוא היה מרוצה הרבה
יותר משבט לוי. התורה מדגישה את שכרו, והרי זה כאילו היא
אומרת – כאן בן. שם, לא.

מה היה ההבדל ביניהם?

לא רק פינחס עמד בפרץ, קדמו לו אחיו בני שבט לוי שחגרו
את חרבם והמיתו את כל הכורעים לעגל הזהב. אבל רק פינחס
קיבל כהונה לדורות, הם לא. כנראה שמעשה פינחס נשגב לאין
ערוך מהם.

לא רבות הן הפרשות שנקראות על שם אדם פלוני, כדוגמת
פרשת פינחס, ואיך שנתבונן בדבר, נראה שיש כאן נושא שדורש
תשומת לב בעניין.

מצד אחד יש לפנינו את פרשת פינחס הנקראת על שם צדיק.
ומצד שני פרשת קרח הקרויה על שם מאורע שאיננו טוב. יש
לפנינו פרשה הקרויה על שם גוי – בלק, ויש גם פרשה שקרויה על
שם גר – יתרו. יש פרשה שנקראת על שם אדם שאינו ישראלי
ואינו גוי – נח, ויש גם פרשה על שם אישה – חיי שרה.

סך הכל שש פרשות על שם שמות אנשים, וכל אחת מהן,
כרשות בפני עצמו, הייתה ראויה להתבוננות, מה לומדים מכל
אחת מהנה, מדוע נקבעה על שמה פרשה ומה נמסר לנו בזה.

קנאין פוגעין בו, הלכה היא ואין מורין בן

אבל על של עתה באנו, פרשת פינחס, הפרשה היחידה על
שם ישראלי צדיק. אבל האמת היא שגוף המעשה שלו התרחש
בכלל בפרשה הקודמת, סוף פרשת בלק. שם תואר מעשה זמרי
ושם תוארה גבורת פינחס שלקח רומח בידו ומנע חרון אף
מישראל.

כאן, בפרשה הזו, לא הוזכר אלא אגב אורחיה, בעת שנתפרש
שכרו שקיבל ברית כהונת עולם, בפסוקים אחדים. לכאורה,
משקל הכבוד של מעשיו אינם בפרשה הזו. וזו הערתנו הראשונה
בפרשת פינחס.

הערה שניה. מעשה פינחס הובא כדמות ללימוד ו'חיקוי',
ראו איך נהג, לימדו נא ממעשיו. ואליבא דאמת, לכאורה אין כאן
בכלל הוראה לרבים, הרי מה שעשה זו 'הלכה ואין מורין בן', סוף

ייתכן שאפשר לומר שהם הצטוו בידי משה לקחת חרב ולהמית את החוטאים, ואילו הוא לא הצטווה. נשתכחה ממשה הלכה, ועשה הוא מיוזמתו.

אבל עומק נוסף יש כאן.

הנני נותן לו את בריתי שלום

מבעה של קהילה מאוחדת, שהיא מקיפה את חייו של הפרט. בצוותא מתפללים ובצוותא לומדים, בצוותא עובדים את מעגל השנה ומחנכים את הדורות הבאים. גם אם אדם נחלש, הסביבה תומכת ו'מחבריו יותר מכולם'.

כשנמצאים בקהילה של בני תורה, הרוח מרוממת זה את זה, נותנים רשות זה לזה ומקבלים רשות זה מזה, איש את רעהו יעזורו. האחד נרפה והשני מעודד את רוחו, יש כוח של ציבור, כוח של חברה ואווירה.

אדם שנמצא יחידי במקומו, ומשמר את הלהט נגד כל האווירה מסביב, הוא אכן משהו מיוחד. כולם מצקצקים כנגד גבורתו של פינחס, ליצני הדור נזכרים שאבי אמו פיטם עגלים לעבודה זרה, ועתה הצעיר הזה הורג נשיא שבט מישראל, הראו לו את מנהיגי הדור יושבים בצד ולא עושים מאומה, מה לו ללכת נגד כולם?

פינחס לא קיבל 'שכר', אלא קיבל היכי תימצי לשמר את רוחו הלוהטת הלאה. יש מקומות שאדם מקבל שכר בעולם הזה, לא כשכר אלא כדרך לקיים הלאה. הזהיר במזוזה זוכה לזירה נאה, הזהיר בציצית זוכה למלית נאה והזהיר בקידוש זוכה וממלא גרבי יין (שבת כג:). אין כאן שכר, אלא דרך שיוכל לקיים בה את המצוה כמו שצריך.

ופינחס לא קיבל שכר, 'הנני נותן לו את בריתי שלום', כדי שיוכל למלא את הלאה את תפקידו.

שומרי משמרת הקודש

פרשת פינחס לא ממקדת את המבט על תעוזתו בדווקא, אלא על המשקל שבה היא נמדרת בבית דין של מעלה. הדגש הוא על השכר המרובה לו זכה, שכר שאינו דומה לשכר

שקיבלו אחיו בני לוי לאחר חטא העגל. פה מדברים על פרשה חדשה – על השכר.

בכל דור ודור הכהנים הם יוצאי דופן, יש להם תפקיד לשמור את משמרת ה', ה'חפצא' שלהם היא 'כי נזר משחת אלוקיו עליו', הם שומרי משמרת הקודש ועבור זה מקבל פינחס את שכרו ברית כהונת עולם, לדורות עולם.

פינחס הוכיח את יכולותיו והביע את כוחו החוצה, ובכן הוא ראוי לקבל את הכהונה. הוא ראוי להעמיד את שומרי משמרת הקודש, ומשום כך הוא יקבל ברית כהונת עולם.

פינחס לא קיבל שכר, אלא קיבל 'כלים' להמשך עבודתו. כדי שהוא זרעו יישארו במשכצת של שומרי משמרת הקודש, עליו לקבל את הכהונה כדי לעשות זאת טוב יותר. והוא יקבל אותה.

מלחמת יחיד. מלחמת מצוה

פינחס בן אלעזר שונה מהלויים. לבדו היה, מול מגחיכים ומלעיגים מחד ומול קפדנים חמורי סבר המצביעים על משה שלא עושה כלום ודורשים ממנו אל תצדק הרבה.

מלחמת איתנים לחם פינחס באותה שעה, ולא דווקא נגד זמרי וזכרי. נגד הזרם צעד, בודד במערכה ובהיר בהכרה, חד כתער ונחוש למלחמה.

אז בהחלט מגיעה לו ברית כהונת עולם.

אם אדם רוצה להישאר קטן או בינוני, הוא יישאר שם.

אם תרצה להיות גדול, אם תרצה להיות איתן ונבחר האנושות, יתנו לך את הכלים.

תתחיל לפרוץ, צא מהנוחות והמקום שבו טוב לך, ותבחן את גבולות היכולת שלך האם הגעת לקצה.

כשתגיע לשם, תקבל את הכלים החדשים.

להצלחת
ה"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת
הרבנית הצדקת
מגזע אראלים ותרשישים
מרת אסתר מינדל קליין ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במיל:
8542164@gmeil.com

פרשת פינחס

שכרו של בלק הרשע על שהקריב מ"ב קרבנות

בעזרת ה' יתברך, נראה לעיני בענייני פרשת השבוע, פרשת פנחס.

וידבר ה' אל משה לאמר. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום וכו'.

מפרש רש"י: 'בריתי שלום, שתהיה לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו'.

הגמרא במסכת נזיר (כג:) אומרת יסוד גדול בעבודת ה', יסוד ידוע ומפורסם: אמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. במאמר זה של רבותינו יש עומקים גדולים, ורבותינו פירשו בו הרבה פירושים, אם על דרך הפשט, אם על דרך הדרש ואם על דרך הרמז. אך פשט המאמר הוא, כי אנחנו מכירים את עצמנו ויודעים את מיעוט ערכנו, ויודעים שלדרוש מאדם שיעשה מיד בהתחלה את כל פעולותיו וכל מעשיו לשם שמים, זה לא אפשרי, ובפרט שכל החינוך של האדם נעשה בצורה של 'שלא לשמה', וכמו שכתב הרמב"ם (בפירוש המשניות בהקדמה לפרק חלק) שכשרוצים לשכנע ולהנחיל ילד לבוא ללמוד או להתפלל בבית הכנסת, מבטיחים לו שאם יבוא יקבל איזה דבר. מה יקבל? – זה כבר תלוי בכל ילד וילד לפי טבעו ושכלו. לפעמים יהיה זה תפוח, לפעמים ארטיק, ולפעמים גם אופנים, וכן על זה הדרך. ובהיות וכל החינוך של האדם נעשה באופן הזה, והוא התרגל כבר מילדותו לעשות דברים בשביל לקבל כאן שכר, אזי גם כשהוא בן ארבעים הוא רוצה לקבל מכונת חדשה בעבור פעולותיו, ועושה מה שעושה שלא לשמה.

באמת אין זה המבוקש מאתנו, כי אדם צריך לעשות דברים לשם שמים כדי לעשות נחת רוח לחי העולמים, בלי שום פניה ובלי שום רווח אישי. אבל בהיות ואנחנו קרוצי חומר וגם התחנכנו מקטנותנו לעשות דברים שלא לשמה והתרגלנו בזה, באו רבותינו ואמרו, תעשה את המצוות שלא לשמה, ועם הזמן תבוא לידי כך שתעשה אותם לשמה. ויש בזה מענה ליצר הרע, כי היה יכול היצר לבוא לאדם ולומר לו, 'הרי אתה לא עושה את המצוות בשביל כבוד שמים ולא עוסק בתורה לעשות נחת רוח לה' יתברך, אלא לומד כדי שיהיה לך שם ותהילה. וכי כך עובדים את הקב"ה? עדיף לך שלא תעשה כלום משתעשה שלא שמים'. על זה באו רבותינו ואמרו 'לא' באל"ף רבת, והודיעו לנו שעל האדם לעסוק בתורה ובמצוות גם שלא לשמה, ולמרות שלפי שעה אין כוונתו לשם שמים, מכל מקום אם ימשיך ויתעסק בקיום המצוות ובעסק התורה, עם הזמן יבער לבו באהבת ה' יתברך ויבוא לידי קיום התורה והמצוות לשם שמים בכונה טהורה.

זהו פשט מאמר הגמרא. ולכן אם אדם רואה על עצמו שהוא מקיים מצוות ועוסק בתורה שלא לשם שמים אלא מפני הכבוד או מפני היראה, אל יפול רוחו ויעשה מה שיכול, וגם זה נכבד ורצוי לפני הקב"ה. והגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל כתב בספרו נפש החיים (שער ג פרק ג) שאפילו אם ימצא אדם שכל חייו עשה את המצוות רק שלא לשמה, עם כל זה חלילה מלזלזל בו, מפני שבשמים אוהבים ומחבבים אותו ושכרו אותו ופעולתו לפניו.

ומביאה הגמרא ראייה לכך שגם מי שעוסק שלא לשמה שכרו אותו, שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק הרשע, הלא בפרשה שעברה ראינו איך 'בלק הרשע' כלשון רבותינו, רשע בתכלית הרשעות, בא בעלילה על ישראל והלך ושכר בכסף מלא את בלעם כדי לקלל ולכלות את ישראל, אלא שהקב"ה שמר על ישראל ולא עלתה בידו. אך מכל מקום היה בפעולה שלו קצת ענין של כבוד שמים, במה שהקריב מ"ב קרבנות לעולה, ולכן זכה ויצאה ממנו רות.

ואמר רבי יוסי בן חנינא רות היתה בת בנו של עגלון מלך מואב, מצאצאיו של בלק מלך מואב. ומפרש המפרש המיוחס לרש"י, ארבעים ושנים קרבנות – משבע מזבחות שערך בשלש מקומות, ועל כל אחד ואחד העלה פר ואיל, נמצא ארבע עשרה לכל מעמד ומעמד. וג' פעמים י"ד, כפול שלש מקומות – הרי מ"ב קרבנות. וקרבנותיו של בלק לא היו לשם מצוה, בלק הרשע לא הקריב את ארבעים ושנים הקרבנות האלו לשם מצוה. לשם מה כן הקריב אותם?! כתובים בעלי התוספות, והיינו שלא לשמה שהקריב אותם כדי לקלל את ישראל.

בלק לא הקריב את הקרבנות לשם מצוה, כדברי רש"י, ולא הביא אותם לכבוד מלכו של עולם. לצורך מה הביא אותם? – כדי שיהיה זה היכי תמצוי לקלל את שונאיהן של ישראל ולהשמיד אותם, כמו שכתבו התוספות. אם היינו שואלים את בלק, 'בלק, מדוע אתה מקריב את הקרבנות? הוא לא היה משיב שמקריב כדי לעשות את רצון ה', אלא כדי שיהיה לקללה על ישראל על מה לחול. ומה זכה תמורת זה? זכה שיצאה ממנו רות, אמה של מלכות, מי שיצא ממנה דוד המלך נעים זמירות ישראל, מי שיצא ממנה שלמה מלך ישראל, ומי שממנה עתיד להיות גואל צדק, שיגלה בקרוב בב"א.

אם היו שואלים אחד מאתנו, מה לדעתך צריך להיות השכר של בלק הרשע על זה שהביא את ארבעים ושנים הקרבנות האלו, מה היינו אומרים? ודאי, מגיעים לו ארבע מיתות בית דין, בתוספת כסא חשמלי... הצורך הרשע הזה שכל תכליתו היתה לקלל ולכלות את ישראל והתחבר עם בלעם כדי לעשות את זה, ואף את הקרבנות שהקריב לה' לא הקריב בשביל רצון ה' לעשות לו נחת רוח אלא אדרבה, הקריב אותם כדי לסייע לקללה שלו לחול, מגיע לו שכר על זה? אבל הנה, אנחנו רואים שרבותינו מגדירים את זה 'שלא לשמה', והנה לנו שכרו אותו ופעולתו לפניו, זכה בעבור זה שתצא ממנו רות. מדוע? – כי נכון שכונתו היתה לרעה, אך מכל מקום היות וסוף סוף הקריב קרבן, יש לו שבעבור זה.

כאן רבותינו גילו לנו פתח להבין מה התשלום שמשלם בורא עולם למי שעושה מצוות, ואפילו אם הוא עושה אותם במדרגה של 'שלא לשמה' מכוער שכזה, שעשה את זה בשביל לקלל את ישראל. שכר עצום כל כך, שזכה שיצאה ממנו רות, אמה של מלכות, של דוד נעים זמירות ישראל, שלמה המלך ומלך המשיח. והנה, אם זה כך במי שעושה שלא לשמה, ועוד שלא לשמה מכוער שכזה, על אחת כמה וכמה במי שעושה את המצוות לשם שמים, לקיים את רצון ה' ולעשות לפניו נחת רוח, איה סופר ואיה שוקל שיוכל להגיד מה שכרו ומה מעלתו.

כחו של יחיד

והנה, הפרשה אצלנו מתחילה ואומרת: וידבר ה' אל משה לאמר. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל. כשנעשה אותו עוון מר על ידי נשיא שבט מישראל, היה זעם נורא מן השמים על בני ישראל, ורק על ידי הפעולה שעשה פנחס בקנאו את קנאתי בתוכם, נמנע ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. חלילה כמעט והיתה כליה על שונאיהן של ישראל, ואם לא היה קם פנחס ומקנא את קנאת ה', לא היתה תקומה לישראל. וכתבו המפרשים לפרש מה שאומר הכתוב 'השיב את חמתי', כי אותה החמה השפוכה שהיתה מעותדת לבוא על ישראל, השיב פנחס שתבוא על שונאי ואויבי ישראל.

אם כן נמצא, שכל אחד ואחד מאתנו צריך להחזיק טובה לפנחס, שאלמלא הוא הלך במסירות נפש וקינא קנאת ה' לכבוד שמים, לא היינו כאן, כעדות הכתוב 'ולא כליתי בני ישראל בקנאתי'. ולכן אומר הקב"ה 'הנני נתן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריי ברית כהונת עולם תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר על בני ישראל'.

הרבה פעמים אדם מייאש את עצמו ואומר, 'תראה את המצב של הדור, תראה את פגעי הזמן, ותראה כמה קלקול יש. מה אני הקטן, יכול לבדי לעשות ולפעול? איני יכול לעשות מאומה'. וכך הוא מתרשל מלעשות דבר. אבל באמת זה לא כך. גם פעולה של יחיד, לטוב או לרוע, יכולה לחולל מהפכה ולשנות את כל המציאות. עכן מעל בחרם, וכמעט שבאה כליה על ישראל, ובא הגילוי ליהושע 'חטא ישראל' (יהושע ז, יא). ולכאורה, למה 'חטא' ישראל, הלא עכן לבדו חטא? אבל זה אינו כך. אם יש יחיד שחוטא, האשמה היא על כל כלל ישראל, והרבה סיבות בדבר. ומאידך אצלנו בפרשה, פנחס לבדו קינא קנאת ה' והלך והכניס את עצמו לסכנה עצומה, וכשהוא הלך הוא לא העלה על לב שיתרחשו לו ששה או שנים עשר ניסים כמאמר רבותינו (עין סנהדרין פב: ותרומה יטז: במדבר כה, ח), וידע שמכניס את עצמו לסכנת נפשות, ועם כל זאת, למרות הסכנה העצומה, נכנס בעבי הקורה וקינא קנאת ה'. מדוע? כי אדם שרואה איך שמכים את אבא שלו, לא יכול לשחק. גם אם הוא יודע שהוא מכניס את עצמו לסכנה, הוא יכניס אליה את עצמו ולא יוכל לעמוד בצד בחיבוק ידים. זה מה שהיה עם פנחס, שכשהוא רואה מול עיניו את חילול ה' הנורא, הוא אומר לעצמו 'היה מה שיהיה, אם יהרגו אותי יהרגו' - אני מוכרח למחות על חילול שם שמים. ובמעשה הזה של פנחס לבדו, נצלו כל העדה מכליה.

על מי לנו להשען - על אבינו שבשמים

אנחנו רפויים בדבר הזה, ולא אכפת לנו מספיק כבוד שמים, ויתכן שזה מונח בתוכחות של הגלות האחרונה. בגמרא בסוף מסכת סוטה (מט.) יש לנו כעין נבואה של רבותינו התנאים והאמוראים, איך יראה הדור האחרון, בעקבתא דמשיחא, הדור שלנו שהוא ערב הגאולה. ושם יש ברייתא, תנו רבנן, רבי פנחס בן יאיר אומר משעה שנחרב בית המקדש בשרו חברים ובני חורין וחפו ראשם, נדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול הוא רבי אליעזר בן הורקנוס אומר, מיום שנחרב בית המקדש שרו חכימא למהי כספריא וספריא כחזניא וחזניא כעמא דארעא ועמא דארעא אזלא ומדלדלא ואין שואל ואין מבקש, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. ובכל פרט כאן יש הרבה להאריך, ואין אותו הזמן לזה.

ממשיכה הברייתא, בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא, בפשטות הכוונה שיהיה ריבוי של חוצפה, ויש מפרשים שהכוונה היא 'חוצפה' - ישגא, מי שיהיה יותר חצוף, הוא זה ש'ישגא', יתרומם ויתנשא. ואכן אנחנו רואים את זה בעליל, איך מי שמדבר ביותר ויותר חוצפה נגד התורה וחכמיה, מתרומם קרנו. היוקר יאמיר, ויש כאן להדגיש, שאין הכוונה שהיה זול ועכשיו נהיה יקר, שהרי לא אמרו 'הזול התייקר', אלא 'היוקר יאמיר', כלומר, מה שכבר היה יקר גם כך, יעלה מחירו עוד יותר. הגפן תתן פריה, והיין ביוקר. תהיה ברכה בפירות והגפנים יתנו יין, אבל עם כל זה היין יהיה יקר. מלכות תהפך למינות, ואת זה אין צריך לפרש, וכל אחד מבין מדעתו.

יראי החטא ימאסו, מי שהוא ירא חטא ואכפת לו מכבוד שמים, מואסים בו, מלגלים עליו ובוזים לו. האמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, בן מנוול אב, בת קמה באמה כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב כל, ואת כל הדברים האלו אנחנו רואים בחוש מידי יום ביומו, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים.

רבותינו המפרשים (מהרש"א ועוד), עמדו על כך שהתנא חוזר אחרי כל בבה ובבא שוב ושוב על המשפט 'על מי יש לנו להשען', וביארו שהוא כמשפט של נחמה, שאחרי שאנחנו רואים את כל המצב הביש שיהיה מנת חלקו של הדור האחרון, לכאורה אפשר ליפול ליאוש. על זה בא התנא ומדגיש בכל פעם, אל תשכח, 'על מי יש לנו להשען, על אבינו שבשמים'. יש לנו אב אוהב בשמים, והוא לנו למשען.

אבל שמעתי בשם הגאון רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, בנו של רבי חיים, שביאר כי החלק הזה של 'על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים', אינו נחמה, אלא אף הוא מוחלק התוכחה. מדוע? - כיון שאפילו אם יקום משהו בדור האחרון ויאמר 'די! אחרי והמצב כל כך גרוע, בואו ונתקן את המצב! איך נשב בשקט בחיבוק ידים ולא נעשה כלום לכבוד בורא עולם? הנה לנו פנחס אחד שבמעשה אחד הלך והציל את כל כלל ישראל, ולמה זה לא נעשה מה שאנחנו יכולים לעשות ונרבה כבוד שמים? מה יגידו לו כל הסובבים? 'מה אתה סח? איפה אתה חי? אתה חושב שבזמן שלנו, בדור הירוד כל כך, יש תקווה? ירשלו אותו ממחשבתו ויוציאו ממנו את כל הכח לפעול. ומה יאמרו לו? - 'אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים'. במקום להיות לו ליד תומכת, במקום שיבואו ויאמרו, 'אכן אתה צודק, הבה ונשתדל ונתאמץ לעשות מה שנוכל לכבוד ה' יתברך, מחלישים אותו

ואומרים לו? 'למה תהיה בעל חלומות? אתה צריך לראות נכוחה את מצב הדור'. אז מי ידאג לתקן את המצב? - 'אל תדאג, תשען על אבינו שבשמים'.

זהו חלק מהתוכחה, שאנשים ישבו שאננים בלי לעשות דבר בשביל כבוד שמים. ואנחנו צריכים לחזק בעצמנו את הנקודה הזו. אסור לבן אדם לומר 'רבונו של עולם, עליך מוטל הדבר לדאוג למצב הרוחני של הדור, ואני אשב לי כאן בביתי'. אם פנחס לא היה קם ועושה מה שעושה אלא היה יושב בבית ואומר לעצמו 'פנחס פנחס, תבחן נכוחה את המצב. וכי אתה יכול להכנס לתוך שבת שמעון ולהגיע אל הנשיא המוקף בשומרי ראש? הרי זה טירוף הדעת. זו התאבדות מוחלטת. 'אשאר בבית, ועל מי יש לנו להשען? - על אבינו שבשמים' - מה היה על כלל ישראל? אבל פנחס לא עשה את החשבונות האלו, קם ונכנס, וה' יתברך היה בעזרו ועשה לו מערכת של ניסים, והנה זכה להיות זה ש'השיב את חמתי מעל בני ישראל, והציל במעשהו את כל העם.

ללמדך בא, שאל תהיה מן המתושלים, לא ביחס לעצמך ולא ביחס לאחרים, אלא תראה להיות מהתלמידים של פנחס. איך יכול לשער מה פעולה אחת שלך יכולה לעשות עבור כלל ישראל, ולהביא טובה לכל האומה. ועכשיו, הבה ונעשה קל וחומר. אם בלק הרשע שעשה מה שעשה מתוך רשעות כדי לקלל את ישראל, זכה למה שזכה בגלל שסוף סוף הקריב קרבן, מי יכול לאמוד ולשער מה שכרו של מי שפועל בדור שלנו 'לשמה', בשביל להרבות כבוד שמים.

המקנא לשם שמים דואג וחרד שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית

כל אחד ואחד יכול לפעול לפי כשרונותיו ויכולותיו שחנן אותו בורא עולם, למען כבוד שמים. יש אחד שיש לו קשרים ויכול לעזור לאנשים, לדבר עם פלוני ועם אלמוני שסייעו לחברו וכדומה, והרי זה ריבוי כבוד שמים. יש אחד שהקב"ה חנן אותו בהרבה כסף, והוא יכול לפעול עם זה הרבה הרבה כבוד שמים. הוא יכול לארגן מכה הכסף הזה שיעור תורה, לבנות מקווה ולדאוג לטהרת המשפחה, לייסד גמ"ח"ם, ועוד. רק העיקר הוא שיהיה אכפת לאדם מכבוד שמים, ולא יגיד 'מה אני ומי אני, וכי אני פנחס? אולי אני בלק, אבל לא פנחס'... אתה יכול להיות מהמחנה של פנחס, לקנא לכבוד ה' ולהרבות כבוד שמים.

וכך כותב הרמח"ל במסילת ישרים על קנאת ה' (פרק טז), שיהיה האדם מקנא לשם קדשו. כלומר, שיהיה אכפת לך מכבוד שמים, מכבוד המצוות, כבוד התורה ומכבוד חכמי התורה. ופשיטא וקל וחומר הוא, שלא תהיה אתה עצמך מאותם אלו שלוחמים ורודפים את התורה וחכמיה. שונא את משנאיו, מי ששונא את בורא עולם, אתה תהיה שונא אותו, ומשתדל להכניעם במה שיוכל כדי שתהיה עבודתו יתברך נעשית וכבודו מתרבה. החסיד, כל חשקו ורצונו הוא כבוד שמים, ואם הוא רואה משהו שפוגע בכבוד שמים, אזי הוא מפקיר את עצמו לכבוד שם שמים, ויהי מה.

זה פשיטא שראשית כל 'תהיה עבודתו של הקב"ה נעשית', היינו אצל האדם עצמו, ועליו לשפר את עבודת ה' שלו, לתקן את היראת שמים של עצמו ולהכניס בלבו אהבה לתורה ולמצוות, כדי שיהיו המצוות שלו נעשות בשלימות. לדוגמה, התנא אומר במסכת אבות (ה, ה) 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים'. זהו אחד מהעשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, ופשט המשנה ידוע, אבל הדרשנים רגילים לפרש עומדים - צפופים, בשעה שעומדים ומתפללים תפילת עמידה, שמונה עשרה, 'צפופים', בית הכנסת צפוף, מלא מפה אל פה. אבל כשמשתחוים - כשמגיעים לעלינו לשבח' ומשתחוים - רווחים, חצי מבית הכנסת כבר ריק... איך אומרים האנשים? 'ובא לציון גואל', הנה הגואל הגיע ונגמרה התפילה... למה זה כך? הרבה סיבות יש. אחד אומר, 'מה אתה רוצה, שאני יאחר לעבודה? לא יכול לאחר לעבודה'. ובאמת הוא צודק, הוא לא צריך לאחר לעבודה, אבל הוא יכול לקום כמה דקות קודם ולהגיע לתפילה בשעה יותר מוקדמת. על הפתרון הזה הוא לא חשב בכלל... אחד אחר אומר, 'מה אני יכול לעשות, אני כל כך רעב. אם לא תתן לי ללכת לאכול בבית אצטרך לאכול את החזן... וכך בכל יום ויום אווזו אותו בולמוס, ה' ישלח לו רפואה שלימה... אחד אומר שצריך לקחת את הבן שלו לגן, וכך הרבה תירוצים יש. יכול להיות שהכל נכון, אבל האם זה כבוד שמים? כאשר בכל הקדישים שאחרי התפילה בקושי יש מנין שעונה אמן ולפעמים צריך לקרוא לעשירי שישלים למנין, זה כבוד שמים? חזו מה שאומר כאן הרמח"ל, שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית, איך שהיא צריכה להעשות, ועל ידי זה וכבודו מתרבה.

ואחרי שאדם מתחזק בעצמו בכבוד שמים ודואג לכך שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית, ישפיע כמה שיוכל על אחרים, וכל פעולה ופעולה חשובה כמו שראינו, וה' יהיה בעזרו.

פרשת פנחס תשפ"ב

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

כיצד מחלקים זכיה בהגרלה שנקנתה בשותפות

שאלה

ארגון מפורסם עשה הגרלה למימון פעילותו, כאשר כרטיס הגרלה עלה אלף שקלים, והפרס הגדול היה שלושים אלף שקלים. שלושה בחורים החליטו להשתתף יחד ולקנות כרטיס הגרלה, בצורה שאחד נתן - חמש מאות שקלים, השני - שלוש מאות שקלים, והשלישי - מאתיים שקלים. אלא שלא סיכמו מראש כיצד יחלקו ביניהם את הרווח אם הכרטיס שירכשו יזכה בהגרלה. והנה למזלם הטוב - הכרטיס שקנו זכה בהגרלה בפרס הראשון.

כעת החבר שנתן חמש מאות שקלים טוען, שכל אחד יקבל כפי חלקו היחסי בהשקעתו בכרטיס ההגרלה. ואילו שני החברים האחרים טוענים, מכיון שמי שנתן חמש מאות שקלים לא יכל לקנות את הכרטיס ללא הכסף שהם נתנו, נמצא שכל אחד זקוק לשני, ולכן הם שותפים באופן שווה בזכיה, וכל אחד יקבל עשרת אלפים שקלים.

מה הדין?

תשובה

בנידון השאלה - צודק החבר ששילם חמש מאות שקלים. ולפיכך חלוקת הרווחים תהיה באופן יחסי כפי השקעתו של כל אחד. נמצא שהמשקיע חמש מאות שקלים יקבל - חמש עשרה אלף שקלים, המשקיע שלוש מאות שקלים יקבל - תשעת אלפים שקלים, והמשקיע מאתיים שקלים יקבל ששת אלפים שקלים.

מקורות

כתוב בגמ' בכתובות (יג.א:) אמר שמואל, שניים שהטילו לכיס, זה מנה וזה מאתיים - השכר לאמצע, כלומר, למרות שאחד מהשותפים השקיע כפליים מאשר חברו, יתחלקו ברווח באופן שווה. וביאר זאת שם הרא"ש (ס"ק י) מכיון שלא התנו מראש כיצד יחלקו את הרווח, אומרים שהיתה סיבה למשקיע הגדול להשתתף עם המשקיע הקטן באופן שווה ברווח, בגלל שחשב שמזלו של השני טוב יותר או בגלל שהשני מבין וערמומי יותר בניהול המסחר.

והנה הטור בחו"מ (ס"קעה, י-ו) פסק את ההלכה הזאת, והוסיף שם - שלא רק ברווח הם מתחלקים באופן שווה, אלא גם אם הפסידו בשותפות - ההפסד הוא באופן שווה, ולא לפי החלק היחסי שכל אחד השקיע בשותפות. עוד הוסיף שם הטור בשם הרמ"ה, שההשתתפות בהפסד באופן שווה, מתייחסת רק לגבי הכסף שהשקיעו בפועל בעסק. אבל מי שהשקיע את הסכום הקטן, לא השתעבד לפצות את המשקיע הגדול מכסף נוסף שיש ברשותו, אם וכאשר כל השקעתם תופסד. והנה כל דברי הטור נפסקו להלכה גם בשו"ע שם (סעיפים י-ו) וע"ש.

מחלוקת הראשונים, מתי השותפים מתחלקים ברווחים באופן שווה

והנה טוענים הר"ח, והרי"ף, שהלכה זו של שמואל שחולקים באופן שווה ברווח נאמרה, רק כאשר השתתפו בקניית שור לצורך חרישה או לצורך שחיטתו ואכילת או מכירת בשרו, ומכרו אותו כשהוא עדיין חי. כלומר, במציאות שבה פירקו את השותפות - השור היה חי, ולכן כל אחד עדיין זקוק לשני, כי רק בהשתתפות השקעת כל השותפים ניתן לקנות את השור החי, ולכן חולקים באופן שווה את הכסף שקיבלו מהקונה שקנה את השור. אולם אם מכרו את השור או חלקיו כשהיה שחוט, מכיון שכעת ניתן לחלק את אברי הבהמה לכל אחד מהשותפים לפי חלקו בהשקעה, במקרה זה יתחלקו באופן יחסי בכסף שהקונה ישלם.

אולם לדעת הר"י, והרא"ש גם כשמוכרים את חלקי הבשר, וכן אם קנו עם הכסף המשותף סחורה אחרת שמורכבת מפריטים שניתן לחלקם, חלוקת הרווח הינה שווה. כי המשקיע הקטן טוען, שעל דעת כן לקחת אותי כשותף שווה - בגלל שאני מבין טוב יותר ממך במסחר או שמזלי טוב יותר או מהטעם שכתב הירושלמי, כי ללא הכסף שלי - לא היית יכול לקנות את הסחורה או כמות הסחורה שקנית. ולכן למרות שידעת שאני משקיע פחות כסף, הסכמת להיות שותף עמי באופן שווה. והנה השו"ע והרמ"א שם פסקו כדעת הר"ח, והרי"ף. ועיין שם בש"ך (ס"ק י) שמשמע שזה ספיקא דדינא.

ולכאורה לאור האמור בנידון השאלה דנן עכ"פ לשיטת הר"י, והרא"ש צודקים שני המשקיעים הקטנים בטענתם למשקיע הגדול, שמכיון שעם הכסף שלך - לא יכולת לקנות כרטיס הגרלה, ורק בצירוף הכסף שלנו נוצרה לך האפשרות לרכוש את הכרטיס. וכמו כן קיימת כאן גם טענת הרא"ש, שלקחת אותנו כשותפים, בגלל שחשבת שמזלנו טוב יותר משלך, ולטענתנו זאת אכן גם הסיבה שזכינו בהגרלה, לפיכך חלוקת הרווח מהשותפות צריכה להיות באופן שווה, וכל אחד יקבל עשרת אלפים שקלים.

בנידון השאלה חלוקת הפרס היא לפי השקעתו של כל שותף

אמנם לדינא נלע"ד שגם לדעת הר"י, והרא"ש יתחלקו בפרס באופן שווה, מכמה סיבות.

א. הבאנו לעיל שהטור והרא"ש נקטו כדבר פשוט, שהשותפות האמורה בגמ' קיימת רק אם מתחלקים באופן שווה גם ברווחים וגם בהפסדים. כלומר, היות וביחס לכסף שהושקע בשותפות - שניהם מפסידים באופן שווה, ולכן גם אם יש רווח שניהם מתחלקים בו באופן שווה - כי אין שותפות למחצה. והנה לגבי כרטיס ההגרלה שנרכש מכסף השותפות, הרי אם הכרטיס שנקנה לא היה זוכה בפרס - כל אחד היה מפסיד את הכסף שהשקיע ולא היו מתחלקים בהפסד בשווה, לפיכך גם חלוקת הרווח מחמת הכרטיס צריכה להיות באופן יחסי להשקעה ולא באופן שווה, כי אין שותפות למחצה שהרווח יהיה שווה, וההפסד יהיה באופן יחסי לכסף שהושקע.

ב. כתב הנתיבות בחידושים (ס"קעה ס"ק יד, אות א) וביאר זאת בהרחבה יותר בביאורים (סוף ס"ק ח), שכל הסיבה שלדעת הר"י, והרא"ש חולקים בשווה הינה - רק אם השתתפו בסחורה שצריכים לטרוח עמה כדי לעשות רווח ממוני. שאומרים, מכיון שהטירחא בעסק מוטלת על

שניהם באופן שווה - לכן גם חולקים באופן שווה ברווח, כי שניהם עמלים באופן שווה בהשגת הרווח. משא"כ לגבי כרטיס הגרלה, שם לא מוטל על אף אחד לטרוח לעשיית הרווח, נמצא שאין כאן שותפות ביניהם בהשגת הרווח מההשקעה, אלא קנו את הכרטיס ומחכים לתוצאות ההגרלה, ולכן גם לר"י, והרא"ש יחלקו את הרווח באופן יחסי לפי הסכום שכל אחד השקיע בה.

ג. כמו כן מבואר שם בנתיבות בחידושים (אות 1) יסוד נוסף - שההלכה לחלק את הרווחים באופן שווה קיימת - רק אם מטרת השותפות היתה לעשות רווח נוסף מהכסף שהשקיעו. מושג שנקרא היום בלשון העם - למנף את ההשקעה לדבר נוסף. משא"כ כשמראש סוכם שעם הכסף שהושקע יקנו דבר מסוים, וימכרו אותו מיידית, והשותפים לא יתעסקו יותר להרוויח מהכסף שהשקיעו, במקרה זה נחשב - שהחליפו את הקרן שהוא - כסף ההשקעה, בדבר אחר. ומעתה חל על החפץ שנקנה שם - קרן בלבד, ולכן כשם שאם היו מחלקים את כסף הקרן עצמו - הוא היה מתחלק באופן יחסי לפי ההשקעה של כל אחד בו, כך כשמחלקים את תמורתו מחלקים אותו באופן היחסי להשקעה.

וזוהו בדיוק מה שעשו השותפים בקניית כרטיס ההגרלה, הם העבירו את כספם לכרטיס ההגרלה, והפכו אותו לקרן עצמו, ואין להם שותפות נוספת שנועדה ליצור רווח נוסף מעבר למה שיש בכרטיס. לפיכך הם יתחלקו באופן היחסי בשוויות כרטיס ההגרלה שהינו למעשה - הקרן של השותפות. ולפי"ז מובן היטב למה גם ההפסד מחמת הכרטיס כגון אם לא היו זוכים בפרס, היה מתחלק באופן יחסי להשקעה. מאחר והקרן מתחלקת תמיד באופן היחסי לפי מה שכל אחד השקיע בה, ולכן בין אם הקרן תפסיד, ובין אם היא תרוויח - תמיד החלוקה תהיה באופן היחסי לפי ההשקעה של כל אחד בה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מעלת ברית השלום שקיבל פנחס

"לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי - שלום" (כה, יג)

פירשו רש"י, וכן התרגום יונתן ב"ע, שהקב"ה אמר למשה שיגיד לפנחס, שהוא נשבע שנותן לו מעתה ועד עולם את השלום שתהיה לו לברית עולם. והוסיף על כך בתרגום יונתן ב"ע, שכלול בשבועה זו, שהוא יעשה אותו מלאך שחי לעולם, ויזכה לבשר את הגאולה לפני בוא המשיח. וכעין זה פירש שם בספורנו ע"פ דרשת חז"ל והזוהר הקדוש, שפנחס - זה אליהו הנביא שחי לעולם, ונעשה מלאך וע"ש.

והקשה הזוהר הקדוש (ח"ג דף רכ) למה משה רבינו לא זכה לכך, הרי גם הוא מסר את נפשו בתפילתו עבור הצלת כלל ישראל, וכלשון הגמ' בברכות (לב) על הפסוק בשמות (לב, לב) "ויחל משה" - שאחזו אחילו שמהותו - אש קודחת בעת תפילתו לקב"ה.

והנה הזוהר לא מתרץ את שאלתו, אלא שכתב שם, שמחמת קושיא זו, וכדי שמשה לא יפגע ויטעים עם הקב"ה לתת לפנחס את המתנה שנקראת ברית שלום, אמר הקב"ה למשה שהוא זה שיאמר לפנחס על נתינת המתנה הזאת. ומשה בענוותנותו הרבה, קיים זאת בשמחה ובלב שלם, מבלי לחוש כל פגיעה בו וע"ש.

למה משה לא קיבל את ברית השלום

והנה ביחס לשאלת הזוהר, נלע"ד שאולי ניתן ליישב זאת, כי ישנו הבדל מהותי בין משה ופנחס לגבי מסירות נפשם. משה בכל המקרים מסר נפשו לצורך הצלת חיי כלל ישראל, וכל גופו נחלה עבורם, וגם אמר לקב"ה בפ' כי תשא (לב, לב) שאם הוא לא יסלח להם על חטא

העגל - שימחה את שמו מכל ספר התורה, ולכן נקרא משה בספר הזוהר בשם "רעיא מהימנא", פי' - רועה נאמן ומסור לבני ישראל, שלא יקום כמותו עוד. אלא שלצורך דברי הסגוריא עליהם אמר לקב"ה, שאם יכלה אותם - יגרם בכך חילול השם גדול בין העמים וכו', ומסיבה זו כדאי לקב"ה לכפר ולסלוח להם. נמצא שמסירות נפשו של משה היתה - עבור כלל ישראל, ודבריו על כבוד שמים שיגרם מכך הוא - ביחס לתוצאה שתגרם ממילא מחמת הצלת חייהם.

משא"כ פנחס, מסר את נפשו כפשוטם של המילים - רק עבור כבוד שמים, ולצורך כך נכנס לתוך שבט שמעון כדי להרוג את נשיאם החוטא, למרות שידע שרוב הסיכויים שלאחר מכן הוא יהרג ע"י שבט שמעון. ואכן כתוב בזוהר בפ' פנחס, שמרוב פחד יצאה שם נשמתו, והקב"ה החזירה לו בתוספת נשמות נדב ואביהוא בני אהרן. אלא שממילא בזכות קנאות זו, ניצלו אח"כ גם בני ישראל. וכדברי הגמ' בסנהדרין (פב) שלאחר הריגת החוטאים, התפלל פנחס לקב"ה שיכפר ויסלח לבני ישראל הנותרים. נמצא שמסירות נפשו של פנחס היתה - עבור כבוד הקב"ה בלבד, אלא שממילא כתוצאה מכך נגרם אח"כ הצלת בני ישראל. לפיכך נתן לו הקב"ה כשכר - בחינה מסוימת משמו הקדוש שנקרא - שלום, כדי שיהפך מעתה לחלק בלתי נפרד ממהותו של פנחס.

קדושת השם "שלום"

לאור האמור, מהראוי לבאר יותר את מהות המתנה של הקב"ה לפנחס, ומה כלול במילים "את בריתי - שלום". כתוב במסכת שבת (:) שבבית המרחץ במקום שהולכים שם ללא בגדים - אסור לאדם לומר שלום לחבירו. והטעם לכך אמר רב המנונא בשם עולא, משום שהקב"ה עצמו נקרא שלום, וכמו שכתוב בספר שופטים (י, כד) "ויקרא לו ה' - שלום". ומבואר שם בגמ', שהמילה שלום איננה רק אחד מהדברים שבהם מנהיג הקב"ה את עולמו כמו במילים: רחום, חנון, נאמן וכו', שמילים אלו מותר להזכיר בבית מרחץ. אלא שלום - הוא אחד משמותיו של הקב"ה, ולכן אסור להזכיר שם זה בבית מרחץ.

וכך גם נפסק להלכה בשו"ע אור"ח (ס"ז פד, א) וע"ש. ולכן כתב הרמ"א ביו"ד (סס"ו רעו, יג) בשם המהרי"ל, שיש נזהרים שלא לגמור כתיבת השם שלום. כלומר, לא כותבים את המ"ם הסופית מהמילה, ועושים קו מעל האות - ו'. או שעושים קו מפריד בין האותיות כגון שלו-ם. ועיין במשנה ברורה (ס"ז פד ס"ק 1) שציין זאת. אולם לדינא כתב הש"ך ביו"ד (ס"ז רעו ס"ק טז) שרוב העולם אינם נזהרים בכך, וכן כתב בברכי יוסף לחיד"א אור"ח (ס"ז פד), ועיין בשערי תשובה על השו"ע אור"ח (ס"ז פד, ס"ק ב) שנוטה להקל, אע"פ שודאי שבעל נפש ראוי להחמיר בדברי הרמ"א.

למה פנחס נעשה גם מלאך?

מסקנת הדברים עד כה, שהקב"ה כשנתן לפנחס את "בריתי שלום" כוונת הדברים, שנתן לו כביכול את השם שלו, ומונח בכך גם שקיבל - כח א-לו-הי מסוים, ולכן מרגע זה נעשה פנחס מציאות של מלאך, שיכול להיות מתי שרוצה - רואה ואינו נראה כמו שכתב בתרגום יונתן ב"ע בתחילת הפרשה. ואכן כך מבואר בספר יהושע (ב, ז) כשיהושע שלח את כלב, ופנחס לדגל את יריחו והם הגיעו לבית רחב, ונודע הדבר למלך יריחו ולשם כך שלח את צבאו לתפושם אצל רחב. כתוב שם, שרחב הסתירה אותם. ונאמר שם בפסוק "ותצפנו" בלשון יחיד, במקום - ותצפנם. כלומר רחב הצפינה רק את כלב, ולא

את פנחס. ופירשו שם רש"י, והרד"ק בשם מדרש תנחומא וז"ל כלב ופנחס היו, ופנחס עמד לפניהם [פ' לפני אנשי צבא יריחו] - ולא ראהו - לפי שהיה כמלאך. ולכן אמר ותצפנו לשון יחיד כי רק את כלב הצפינה ע"כ.

נמצאנו למדים שפנחס יכל לעשות את עצמו בכל רגע נתון, ובכל יום בשנה, כמלאך שרואה ואינו נראה, כי שמו של הקב"ה היה בקרבו, וזוהי בחינה שזכה לה הכהן הגדול רק פעם אחת בשנה ביוהכ"פ, ורק בעת כניסתו לקודש הקודשים בבית המקדש. ולכן בגלל שלפנחס היתה מהות של מלאך למרות היותו עדיין בגוף עם בשר ודם - לכן זכה לחיות לעולם, כי מלאך - לא מת. וזהו מה שכתוב בנביא מלאכי (ב, ה) "בריתי היתה איתו, החיים - והשלוש" כלומר, פנחס זכה לחיים נצחיים לעד. בזכות ברית השלוש שניתן לו מהקב"ה.

הסיבה שנענש פנחס בהקשר לבת יפתח

אמנם מאחר ומעלה מהותו של פנחס היתה - שלום, לפיכך אמרו חז"ל שנענש ואיבד את רוח הקודש שלו במעשה עם בת יפתח, בגלל שלא הלך ליפתח להתיר לו את נדרו. ואע"פ שפנחס טען ובצדק, שע"פ הלכה - הנודר צריך ללכת לרב כדי שיתיר לו את נדרו ולא הפוך, אבל היות ומהותו היא - שלום שקיבלה מהקב"ה, לכן היה עליו לצורך הצלת חיי בת יפתח, והשכנת השלוש בינה לאביה, לנהוג לפני משורת הדין. כשם שהקב"ה עצמו נוהג לפני משורת הדין, לצורך השכנת שלום בין איש לאשתו, שמסכים שלצורך זה בנידון של פרשת סוטה - שימחה שמו הקדוש, למרות שמדובר באשה שהתנהגה במזיד שלא כראוי, כמבואר בירושלמי סוטה (א, ה) (ד), וע"ש באריכות המעשה עם רבי מאיר.

אבל למרות עונשו, עשה פנחס תשובה ראויה וזכה מחדש לרוח הקודש - והשתנה שמו לאלהיו הנביא. אולם מבואר בזוהר הקדוש פ' כי תשא (ח"ב, דף קצ) שמסיבה זו התרעם עליו הקב"ה בימי אחאב מלך ישראל הרשע, כשקטרג על בני ישראל, ואמר לה' שכולם עובדים עבודה זרה, והוא נשאר לבדו נאמן לה' ולתורתו כמבואר במלכים א' (יט, יד) וע"ש. שאמר לו הקב"ה, הרי בני ישראל למרות שחוטאים - הם בני האהובים, ואסור היה לך לקטרג עליהם, ובפרט שקיבלת ממני את השלוש כברית שנעשה כחלק מעצמותך, לכן תעלה לשמים כמלאך, מאחר וזכית לך בזכות מסירות נפשך למען כבודי, ותמשח את אלישע הנביא במקומוך.

המעלה הגדולה בהשכנת שלום בין אנשים

לאור האמור, מלבד הלימוד שלמדנו מעט על גדולתו של פנחס, ומהות המושג "בריתי שלום", למדנו עוד את המעלה הגדולה שיש במילה - שלום, שהינה משמותיו של הקב"ה, וכן במעלה שיש בהשכנת שלום בין אנשים. וכלשון המשנה והברייתא שאומרים כל בוקר, שעשיית שלום בין אדם לחבירו, ובין איש לאשתו - הם מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקנה קיימת לו לעולם הבא. והגמ' בתענית (כב) מביאה שאלהיו הנביא אמר על שני אנשים שהלכו בשוק שהם בני עולם הבא, בזכות שמשיני שלום בין אנשים שרבים ביניהם וע"ש.

כמו כן אנו בתפילתנו משבחים כל הזמן את הקב"ה לא רק על כך ששמו - שלום, אלא שהוא גם בפועל משכין שלום. וכלשון התפילה עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. כלומר, כשם שהקיע שמהותו שילוב של אש, ומים הקב"ה עושה ביניהם שלום, ומקיימם לנצח לתועלת הבריאה, כך יעשה גם לנו שלום בכל מה שאנו נצרכים לך. וכך גם מברכים את הקב"ה בסוף תפילת

שמו"ע "המברך את עמו ישראל - בשלום". וכך גם חותמים את ברכת כהנים, שהקב"ה אומר - שאני אברכם, וברכתם מסתיימת במילים "וישם לך שלום".

והוסיף על כך במדרש רבה תחילת פ' פנחס (כא, א) גדול השלום שניתן לפנחס, שאין העולם מתנהג - אלא בשלום. והתורה כולה - שלום שנאמר במשלי (יג, יז) "דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום" וממשיך שם המדרש, וכן כל אדם שפוגש את חבירו בכל שעות היום אומר לו - שלום, וגם שואל אותו בשלום. ואמר רב שמעון בן חלפתא, אין כלי מחזיק ברכה - אלא שלום, שנאמר בתהילים (כט, יא) ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו - בשלום, וזוהי הברכה הגדולה ביותר ע"כ. וכך גם כתב רש"י בויקרא פ' בחוקתי (כז, ו) על הפסוק "ונתתי שלום בארץ" וכו' כי אם אין שלום - אין כלום. מכאן שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר בישעיהו (מה, ז) עושה שלום, ובורא את הכל ע"כ.

נמצאנו למדים בחשיבות הגדולה שמוטל על כל אחד מאיתנו לעשות שלום. ודבר ראשון לעשות שלום בינו לבין משפחתו הקרובה כמו: אשתו, הוריו, הורי אשתו, ילדיו, אחים, ואחיות ושאר הקרובים, והאנשים שאדם קשור ונמצא עמם במגע יום יומי. ולמדנו מהקב"ה שלצורך השכנת השלוש - חייבים לנהוג לפני משורת הדין גם כשצודקים מכל הסיבות שבעולם. ולאחר מכן מי שיכול להשכין שלום בין אנשים אחרים הרבים ביניהם - אשרי חלקו בעולם הזה, ובעולם הבא.

חשיבות ההשתמשות דוקא במילה - שלום

כמו כן למדנו מהמדרש בתחילת פרשת פנחס, שיש מעלה כשפוגשים אחרים או כשמדברים עמם בטלפון וכדומה, לומר אחד לשני - שלום בתחילת השיחה, ובסופה, וע"כ כך מכניסים בברכה גם את הקב"ה בהסכמה לאיחולי הברכה, כי כאמור זה אחד משמותיו, והקב"ה מעוניין שיכניסו את שמו לצורך השכנת השלוש, ולקיום הברכה בין האנשים. ולפיכך ראוי להימנע לצורך זה בשימוש במילים הלכות מהשפה האנגלית כמו: "הי" או "ביי" וכד', למרות שאין איסור בכך, אולם אין לך שום משמעות חיובית וערכית, שלא כבאמירת "שלום", שבה מברכים עם שמו של הקב"ה את הזולת, וקדושת השם, ורצון הקב"ה שכן ייעשה - משפיע שפע ברכה והצלחה למתברך, וממילא גם למברך שנאמר "ואברכה - מברכך".

הליכות והלכות בדף היומי

כתובות יב:

אדם שלא זוכר אם חייב לחבירו

בגמ' בכתובות (יב) יש מחלוקת לגבי אדם שתובע בטענת ברי [כלומר, ודאי לו שכן היה] את חבירו כסף, והנתבע אומר שאינו יודע אם חייב. שרב יהודה, ורב הונא אומרים, שחייב לשלם, כי טענת ברי מול טענת שמא - טענת ברי עדיפה, ומועילה גם להוציא ממון ממי שמוחזק בכספו, מאחר וישנה טענה על הנתבע, למה הוא לא זוכר האם הוא חייב כסף. ולכן אם יטען הנתבע בודאות שהוא פטור - גם לדבריהם יפטר מלשלם, ויתחייב רק בשבועת היסת לאמת את טענתו.

אולם רב נחמן, ורבי יוחנן סוברים, שגם אם הנתבע טוען שמא, דהיינו איני יודע אם לית או התחייבתי לך כסף מכל סיבה שהיא - פטור מלשלם, כי לא ניתן להוציא כסף מהמוחזק בו, על סמך טענת

מסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמסורת

עורך: הרב שלמה רוזנטליין

נושא השבוע:
חלוקת הארץ

המקור בפרשה:

אך בגורל יחלק את הארץ
(כו נה)

פרשת פנחס

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עקרי העניין

חלוקת הארץ

וצ"ל לפני ה', ומכוין להפסוק דיהושע י"ח וישלך להם יהושע גורל בשילה לפני ה'.

ג' דבר נוסף שהיה בחלוקת הארץ כספים. על הפסוק בין רב למעט, איתא בירושלמי (יומא פ"ד ה"א) - תניא, בשלשה דברים נתחלקה ארץ ישראל, בגורלות, באורים ותומים ובכספים, הדא הוא דכתיב (יהושע י"ח) וישלך להם יהושע גורל לפני ה' במצפה, גורל אלו הגורלות, לפני ה' אלו אורים ותומים, בין רב למעט אלו הכספים. (וכ"ה בבלי בב"ב קכב א.) וכ' התו"ת שם, אין הפירוש שמי שהיתה שדהו יפה היה נוטל מחבירו שדה גרוע עם תשלום דמים עד ערך דמי שדה יפה, יען כי אין דרך העולם להסתלק מנחלה יפה עבור בצע כסף, אלא ר"ל מי שעלה חלקו בסמך לירושלים מתחשב בערך השווי עם מי שעלה גורלו ברחוק מירושלים, שהרחוק גרוע הוא מפני שרחוק הוא מביהמ"ק ומפני שקרוב הוא לארץ העמים, ולכן היה סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל, מפני שיהודה קרובה לירושלים וגליל רחוקה. - ובבבלי בב"ב קכ"ב א' מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע אם מתחשבין בכספים או בקרקע, דר"א סבר בכספים העלוה שמי שעלה גורלו בגליל נוטל ערך השווי ממי שנפל לו חלק ביהודה בכסף, והיינו בערך שווי ד' סאין לסאה, ור"י ס"ל בקרקע העלוה, והיינו מי שנפל לו חלק בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה שחבירו נוטל ביהודה, ומספרי משמע כר"י, דאיתא שם, בין רב למעט, מגיד שלא נתחלקה א"י אלא בשומא, בית כור כנגד בית סאה וכו', כלומר לפי יוקר הקרקע, כפי שיובא בדרשה הבאה, וגם בעלמא קי"ל כר"י נגד ר"א. עוד בגמ' שם [ב"ב קכ"ב א'] : איבעי להו, ארץ ישראל לשבטים איפלוג או לקרקף גברי איפלוג, והיינו הסתפקו בגמ' האם ארץ ישראל לשבטים איפלוג, כלומר, התחלקה ליב' חלקים שוים, ואח"כ כל שבט ושבט חילק את נחלתו לפי אנשיו, או דלמא לפי קרקף גברי איפלוג, והיו כולם שוים בחלוקה? תא שמע, דכתיב בין רב למעט כלומר, כל השבטים נוטלים חלק בשוה, בין שבט שיש בו מעט אנשים, ובין רב אוכלוסין. ונמצאו חלקי בני שבט הקטן מרובין משל הגדול. בין רב למעט - מגיד שלא נתחלקה ארץ ישראל אלא בשומא, בית כור כנגד בית סאה, בית סאה כנגד בין כור [ספרי]:

ד' התמעטו מחלוקת הגורל. בגמ' בב"ב (שם) דרשו אך בגורל - יצאו יהושע וכלב, וכן הוא אומר (יהושע ט"ו) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר ה', ויחנו בני ישראל נחלה ליהושע בן נון, על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח. והיינו שיהושע וכלב קבלו חלק בא"י עפ"י ה' ולא לפי גורל.

א' מקור העניין. בפרשתנו פ' פנחס, (פרק כו פסוק נה) אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבתם ינחלו: (נו) על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט:

ב' אופן חלוקת הארץ. הנה מלבד הגורל נתבאר בגמ' בב"ב קכב ע"א ובירושלמי יומא שהיה שם גם אורים ותומים, ולמדו כן מהפסוקים מהפסוק הנ"ל שנאמר: אך בגורל יחלק את הארץ, ונאמר יהושע יח י. וישלך יהושע גורל בשלה לפני ה'. ולא נתחלקה אלא באורים ותומים, שנאמר: על פי הגורל, ש"על פי" משמע על פי אורים ותומים (עיי' שם ברש"י ובפ"י רגמ"ה), ונאמר (ביהושע שם): לפני ה', אלו אורים ותומים. הא כיצד, אלעזר מלובש באורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחים לפניו, והיה מכוין ברוח הקודש ואומר זבולן עולה, תחום עכו עולה עמו, טרף - ערכב - בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו, וחזור ומכוין ברוח הקודש ואומר נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי, טרף בקלפי של תחומים ועלה בידו תחום גינוסר, וכן כל שבט ושבט, ושני פרחי כהונה היו עומדים - לטרוף בהקלפיות - מה שזה מעלה מקלפי של תחומין וזה מעלה מקלפי של שבטים, זכה. והיו שואלים תחילה באורים ותומים קודם שיטרוף הממונה בקלפי, כדי שתהא מתקדדת דעתן של ישראל בכך, שהיו רדאים שהגורל היה עולה כמו שנתבאר תחילה, ויודעים שחלוקה ישירה היא, ולא היו מרננים בדבר השבטים שהיו מרובים. והיו צריכים שנים, אחד לשבטים ואחד לתחומים, ולא די באחד לתחומים, שיאמר עכשיו אני נוטל מה שיעלה בידי לגורל ראובן, שאם כן אין כל החלוקה עשויה בגורל, והכתוב אומר אך בגורל, בלא הוצאת דיבור מפיו. וראה בתו"ת שהעיר ופי' הרשב"ם דלשון על פי משמע ע"פ אורים ותומים, עכ"ל. ואינו מבואר כלל איפה מרומז בלשון על פי הגורל אות, ובהגהות רש"י כתב אולי יליף מעל פיו יצאו דכתיב להלן פסוק כ"א ושאל לו במשפט האורים, והדוחק מבואר דמאי שייכות אותו הפסוק לענין שבכאן. אבל האמת נראה ברור דט"ס בגמרא

מין ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

חלוקת הארץ ליוצאי מצרים

הקובץ שיעורים (ב"ב אות שנה) הקשה בהא דארץ ישראל מוחזקת היא, ופירש רשב"ם ליוצאי מצרים, ואף דהיתה עדיין בידי נכרים, כתב בנמוקי יוסף דקרקע אינה נגזלת. וקשה דא"כ היתה מוחזקת גם קודם יציאת מצרים מימי אברהם אשר לו ניתנה הארץ, וכדיליף ר"א מהלך קונה מדכתיב קום התהלך בארץ (ב"ב ק'). עוד ילה"ק אמאי זה נתחלק לפי יוצאי מצרים והא כיון שכבר זכה אברהם בכל, היה זה צריך להתחלק לפי השבטים. והביאור הנראה בזה, דעד שיצאו ממצרים היתה ארץ ישראל שייכת לכלל כלל ישראל כמו ממון השבט, והיינו דהוי ממון שאין בו בעלות פרטית ליחידים אלא בעלות כללית לכלל, והיינו דכולם ביחד חשיבי בעלים אחד על הכל, [ולכל אחד בפנ"ע יש רק זכות ליטול בזכיה, אבל לא בעלות], ואף אברהם שהיה לבדו בכלל ישראל, היה לו רק את הבעלות הכללית שיש לכלל, ולהכי לא שייכא ביה ירושה.

איסור הסבת נחלה

הרמב"ם לא מנה איסור הסבת נחלה במנין המצוות משום דא"י נהוג לדורות, דזה היה רק לדור הראשון, וכדאי בב"ב דף ק"כ ע"א, ואין מונים מה שלא נהוג לדורות כמש"כ הרמב"ם בספר המצוות בשורש השלישי. אולם הרס"ג מנה איסור זה בהסבת נחלה, וצ"ב מ"ש משאר מצוות שאין נהגים לדורות דלא מנאם הרס"ג. וי"ל עפ"י לשון הרשב"ם בדף קכ"א ע"א (ד"ה לבא) שכתב וז"ל, והשתא אבל מיושריה לא איכפת לן שתיסוב שהיו באותו הדור אכתי באיסוריהו קיימי, אבל שאר בני"א שלא היו באותו הדור מותרין עכ"ל. והיינו דהאיסור נאמר רק לבני אותו הדור, אבל עכ"פ הם עמדו באיסור זה לעולם, ומשו"ה לא חשיב מצוה שאינה נוהגת לדורות דלבני אותו הדור זה נהוג לעולם, אלא דוק הם הוזכרו ע"ז, וכמו מצוה שנאמרה רק לכהנים או למלך. אכן יש לדון ולפרש בדברי הרשב"ם באופ"א דהאיסור נאמר רק שלא תסוב הנחלה מנוחלי הארץ עצמם אבל מיושריה לא איכפת לן שתיסוב הנחלה, ואין החילוק בהאגשים המצווים אלא בההסבה. ואולי מ"מ אף אם נימא שהוא דין בההסבה, עדיין י"ל דחשיב מצוה שנוהגת לדורות, כיון שבעצם זה נהוג לעולם רק חסר ההיכי תמצין ויל"ע בזה.

(שיעורי רבי גרשון ב"ב)

מנן הגאון רבי ברוך דב פונרסקי שליט"א

ראש ישיבת פוניבז'

בגדר נחלת השבטים בחלוקת הארץ

גמ' סנהדרין ט"ז ע"ב, ת"ר מנין שמעמידין שופטים לישראל וכו', ת"ל וכו', שופטים לכל שבט ושבט מנין ת"ל שופטים לשפטיך וכו', שופטים לכל עיר ועיר מנין ת"ל שופטים לשעריך. וכתבו התוס' (ד"ה שופטים וכו') שאם יש עיר אחת חלוקה לשני שבטים מעמידין בה ב' סנהדראות.

והנה בפשוטו נראה דבי"ד של שבט דינו להיות קבוע במקום נחלתו של אותו שבט, ואין מתקבל על הדעת שיהא מקום מושב בי"ד של שבט ראובן בנחלת שמעון, [אמנם לא מצאתי להדיא ד"ז]. ויש להסתפק באופן שמקום מושב הבי"ד הוסבה נחלתו ע"י ירושה לאחד משבט אחר, היכן יהיה מקום מושב בי"ד של אותו השבט.

ונראה בזה לפי"מ שנתבאר במקו"א בעיקר דין חלוקת הארץ לשבטים וקביעת שם נחלתם כל אחד בחלקו, דהנה תנן באבות דר"נ (פרק ל"ה) מה היה בחלקו של יהודה הר הבית וכו', ומה היה בחלקו של בנימין ההיכל והאולם ובית קה"ק וכו', ועליו מזבח בנוי, זכה בנימין ונעשה אושפזיכנא לגבורה שנאמר ובין כתפיו שכן. ובזבחים (דף נ"ג ע"ב) איתא, וקרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד, מ"ט אמר ר' אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף, דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה וכו', יעו"ש. הרי שהלכה היא שיהא מזבח בחלקו של בנימין.

ויש לעיין בזה, דהנה בתוס' בב"ק (דף פ"ב ע"ב ד"ה ואין) כתבו דסברא הוא דאף שבית המקדש נתחלק לשבטים, מ"מ חזרו וקנו אותו כדי שיהא לכל ישראל חלק בו, ע"ש. ולכאורה הרי שוב אינו שייך לבנימין, וכיצד מתקיים דין מזבח בחלקו של טורף. ובחזון איש יומא (סי' קכ"ו אות ח') כתב לדון דמקום המקדש הרי הוקדש לגבוה וממון הקדש הוא, וא"כ אינו בחלקו של טורף, וכתב דמ"מ יש לבנימין זכות מקדיש על המקום. והנה בדברי התוס' בב"ק הנ"ל מבואר דבעינן שיהא לכל לישראל חלק במקדש, וע"כ דבנימין מסרו לציבור והקדש ציבור הוא, וצ"ב דא"כ היאך מתקיים עי"ז הדין שיהא המזבח בחלקו של טורף.

ואשר נראה מבואר בזה הוא, דעיקר דין חלוקת הארץ לשבטים וקביעת שם נחלתם של שבטים כל אחד בחלקו, שוב אינו תלוי כלל בקנין הממון שבא אח"כ, ושו"ר שכתב כן להדיא בחי' מרן רי"ז הלוי בהלכות בית הבחירה וז"ל שם, כמו דין חלקו של טורף שנאמר במזבח, אף שעתה מקום המזבח שייך לכל ישראל [וצ"ע כוונתו שהרי מ"מ עתה כבר ממון הקדש הוא] מ"מ מיקרי זה חלקו של טורף, כיון דבעיקר חלוקת א"י המקום מחלקו של בנימין, דלאו בקנין ממון תליא מילתא וכו', יעו"ש בדבריו.

ומבואר יסוד הדברים דתורת ושם נחלת השבטים, לאחר שהוקבעה בחלוקת הארץ, הרי הוא כבר חלות דין ושם נחלתם כ"א בשמו, ושוב כבר אינו תלוי בבעלות וקנין הממון של בעל הנכסים, והרי זה בתורת נחלת ראובן וכדו', אף אם דיני הממון שייכת שדה זו לאחד משבט אחר. ונמצא לפי"ז דלאחר שהותרו שבטים להנשא זל"ז ותהיה בת יורשת נחלה וירשוה בנה או בעלה שהם משבט אחר, הרי אף שבדין הממון הקרקע שלהם, מ"מ תורת ושם נחלת השבט שנקבע בשעת חלוקת הארץ לא נשתנה כלל ושם המקום נחלת ראובן וכדו'.

ומעתה נראה פשוט דאף אם מקום מושב הבי"ד הוסבה נחלתו ע"י ירושה לאחד משבט אחר, עדיין תורת נחלת השבט עלי' וכמש"כ, ויהיה מקום מושב הבית דין במקום נחלת השבט שעדיין שם נחלת השבט עליו גם עתה. [אמנם לפי"ז צ"ב כל ענין איסור הסבת נחלה שנאמר בתורה בדור הראשון של באי הארץ, שהרי בעיקרו אין כאן הסבת נחלה על עצם תורת נחלת השבט כלל, ועי' משנ"ת בזה בשיעורי ב"ב לדף ק"כ ע"א].

(שיעורי הגר"ד סנהדרין)

נחלת הארץ

ספק

מקומות שהם מסופקים אם הם בגבולות א"י, יל"ד האם אמרינן ספק דאו' לחומרא וידועה שיטת הרמב"ן כי מצות ישוב הארץ היא דאוריתא בזה"ז אמור מעתה יש מצוה ליישבם.

או שמא כיון שהם ספק א"י לא זו בלבד דאין מצות והורשתם אלא אף אסור ליסוע לשם שהרי אסור ליסוע לחו"ל כמבואר במשנ"ב סי' תק"ל.

והנה נחלקו הרמב"ם והתוס' בגיטין ב. לענין מקומות שכבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל האם מותר לטייל שם כמו"כ יש להסתפק אם מצוה ליישבם אחרי שמח' היא אם יש להם דין א"י לכל דבר.

גורל

אדם ששיקר ובעשותו גורל הכניס שני פתקים כדי לנסות את כוחו וראה שהפסיד בגורל משו"כ הודיע על מה שעשה וממילא הגורל פסול וביקש שיוירידו פתק אחד מב' הפתקים ששם אסוקי כפי המבואר בשו"ת חוות יאיר דעשו גורל פעם נוספת וזכה הרמאי האם זכייתו זכיה או שמא משפטו חרץ בראשונה כאשר מעשה גורל שאינו הגון ונראה יותר שזכה.

הגורל בחלוקת הארץ כמובן נעשה בצורה מסודרת והחלוקה חלוקה.

הכל מעלין

הלכה היא שבעל או אשה יכולים לדרוש זה מזה לעלות לארץ ישראל אפי' מנוה היפה לנוה הרעה ואפי' למקום שרובו גויים כמב' אבהע"ז ע"ה ויש לדון בדין הכל מעלין לי-ם אם הכונה דוקא בתוך חומות עיר העתיקה וכפי ששמעתי מרבינו הגדול מו"ר הגר"ח פ' שיינברג זצ"ל שגדר הכל מעלין הוא גם להתקרב לי-ם וגם על זה יש דין הכל מעלין ולא פירש לי אם יש דין הכל מעלין לארץ הקרובה לא"י.

הן בחשיבות הגורלות. בגמ' סנהדרין (מ"ג ב'), בגורל תחלק הארץ - ת"ר, בשעה שמעל עכן והפיל יהושע גורלות ונפל הגורל על עכן, אמר ליה עכן, יהושע, בגורל אתה בא עלי, אתה ואלעזר הכהן, אם אני מפיל עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל, אמר ליה, בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה א"י שתתחלק בגורל, שנאמר אך בגורל תחלק הארץ כתבו התוס' וז"ל אל תוציא לעז וכו' אף על פי שבחלוקת הארץ היו אורים ותומים, עכ"ל. וראיתי ליישב בספר גבורת יצחק (סורוצקין) דרך חלוקת ארץ ישראל היתה גם עפ"י אורים ותומים, והיינו דוקא החלוקה לשבטים אולם החלוקה למשפחות ויחידים מבואר בשט"מ ב"ב דף קכ"א בשם הראב"ד דהיה רק עפ"י גורל לחוד ולא עפ"י אורים ותומים וא"כ שפיר קאמר יהושע דאל תוציא לעז על הגורלות שבו עתידה ליחלק למשפחות ויחידים ועיי"ש עוד בדבריו.

זן מי קבל חלק בארץ. בגמ' ב"ב קי"ז א' ב' לשמות מטות אבות - תניא, רבי יאשיה אומר, ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו, ומאי משמע דביוצאי מצרים כתיב ודילמא לשבטים קאמר ליה, כתיב (ר"פ וארא) והבאתי אתכם אל הארץ ונתתי אותה לכם מורשה אני ה', ירושה היא לכם מאבותיכם, וליוצאי מצרים קאמר להו. , ועכ"פ נחלקו בזה התנאים, רבי יאשיה עס רבי יונתן אם ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ או לבאי הארץ. וכתב המאירי ולפי הנראה מן הגמרא בדף קיח ע"א הלכה ליוצאי מצרים, יעו"ש שהוכיח זאת מצעקת בנות צלפחד שהיו צווחות ליטול חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים, ואם נאמר שלבאי הארץ נתחלקה הארץ, מזה להן לצעוק, והלא אביהן לא היה בכניסת הארץ כדי לתבוע חלקו. וצ"ב למאי נפק"מ לדינא, אם ההלכה שלבאי הארץ נתחלקה או ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ. הרי מה שהיה היה, ומה שייך לכתוב על כך 'הלכה'. עוד דרשו בספרי, לשמות מטות אבותם - יצאו גרים ועבדים שאין להם חלק בארץ, ועיי' מש"כ בפ' בהעלותך (י" כ"ט) דאע"פ שאין לגרים חלק בא"י מ"מ יש להם חלק ד' אמות לקבורה, והארכנו שם הנוגע לדינא מזה:

זן החלוקה דלעתיד לבוא. שם בגמ' בבא בתרא דף קכב ע"א, ועוד תניא: עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלשה עשר שבטים, שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים; ולא נתחלקה אלא בכסף, שנאמר: בין רב למעט. ומבואר כאן ברשב"ם וכן כתב בסמ"ג (על מצו' רע"ו באזהרת לא יהי' לכהנים חלק ונחלה וגו'), דלעתיד לבא יהי' לכהנים וללוים חלק בתוך ארץ ישראל. והקשה המשנל"מ בפרשת דרכים (דרך הקורש דרוש ששי) דבכסף משנה סוף הל' שמיטה ויובל מפרש בדעת הראב"ד בהשגתו שם, שמה שנוטלים כהנים תרומות ומעשרות הוא תחת אשר אין נוטלים חלק בארץ ישראל, וא"כ לעתיד לבא שיטלו הכהנים חלק בארץ ישראל, ל"ל תבטל הנתנה לכהנים תרומות ומעשרות. ולכן כתב בפרשת דרכים לפרש בדברי הראב"ד שהוא רק לענין אותם מקומות חרשים שיכבוש מלך המשיח לעתיד לבא, בהם כיון שיש לכהנים חלק בהם, אין הם חייבים באותם מקומות בתרומות ומעשרות. אבל במה שהוא עכשיו ארץ ישראל, כיון שקדושה שני' לא פקעה, א"כ אותו חיוב של תרומות ומעשרות נשארה אפילו לעתיד לבא שיטלו הכהנים חלק בארץ ישראל. במשנת יעבץ (שמיטה ויובל פ"ג ה"י) כתב לחדש דהחלק שיהי' לעתיד לבא ללוים בארץ ישראל, אינו מדין "נחלה" אלא מדין "מתנה" משאר שבטי ישראל, ולפ"ז מיושב קושיית הפרשת דרכים, דרך אם יש לכהנים נחלה בא"י אז אין זוכים בתרומ'ם. ומיישב בזה גם קושיית המנחת חינוך (מצוה ת"ח) דהאיך יתעקר האיסור מה"ת דלא יהי' לכהן ולוי חלק ונחלה וגו'. ולהנ"ל ניחא דזה יהי' מצד מתנה ולא מצד נחלה.

'חלוקת הארץ'

אחרי מנין בני ישראל מצווה הקב"ה את משה: 'לאלה תחלק הארץ בנחלה' אך בגורל יחלק את הארץ' על פי הגורל תחלק נחלתו. כותב ה'אבן עזרא': 'כי בגורל יחלק את הארץ, למטות' ועל פי הגורל, לפקודים'.

ב'חלוקת הארץ' ארץ ישראל ניתנה לעם ישראל בירושה, במתנה. הקב"ה אומר לאברהם אבינו 'כי לזרעך נתתי את הארץ הזאת'. יחד עם זאת, בפרשת שמיטה ויובל, כאשר התורה מנמקת את חובת השבת הקרקעות לבעליהם בשנת היובל, נאמר: 'והארץ לא תימכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עימדי'. אין לך בעלות מוחלטת על הארץ, איך יכול למכור אותה לתמיד 'כי לי הארץ' הארץ אינה שלך וכמו שמפרש רש"י 'אל תרע עיניך בה שאינה שלך'.

ה'ספורנו' כותב שאין הכוונה 'כי לי הארץ' כפשוטו. שהרי נאמר 'והארץ נתן לבני אדם' הקב"ה נתן את הארץ לבני האדם לעשות בה כבתוך שלהם. הם רשאים לקנות אותה והיא שלהם ואין הקב"ה מתערב כביכול במעשה ידיהם היא תישאר שלהם גם אם יפשוט ולא ישמרו את שבע מצוות בני נח, כי הארץ ניתנה לבני האדם.

זכות וקנין לנו על הארץ, אך זכות זו מחייבת אותנו בתשלום הנדרש מאתנו על ידי בעליו האמיתיים של המקום. לא החרב תנחיל אותה לנו, לא הכיבוש ולא המלחמה וגם לא בדרכי שלום באמצעות בריתות או חוזים תיהפך הארץ לנחלתנו הבלעדית. ארץ ישראל שונה בקניינה מן הארצות האחרות. לקנות אותה אפשר רק בקניינים רוחניים, המביאים בסופו של דבר להסכמת כל האויבים הלוטשים את עיניהן אליה.

'ירושה' היא דבר שנופל לאדם ללא כל פעולה מצידו. ירושה היא מהדברים שאדם מקבל ללא שעשה עבורם שום מאמץ וללא כל טרחא. זו פשוט מתנה. מתנה ללא מאמץ ויגיעה יכולה לחלוקה כשמחלקים מתנות. היא יכולה להיות כתוצאה מזכיייה בגורל והיא יכולה להתקבל בירושה.

כך עלינו לראות את הזכות שנותן לנו הקב"ה להתפלל אליו ולייחד שמו בעולם באמירת 'שמע ישראל'. אנחנו אומרים בתפילה: 'אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו'. כמה מאושרים אנו במתנה שקבלנו. זה טוב לנו וזה נעים לנו וזה יפה לנו. שאנחנו יכולים להשכים ולהעריב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כדי לייחד בכל יום את שמו של בורא עולם. עוד זאת עלינו לדעת כי ירושה אינה רק ירושה ממונית של נכסים של רכוש. ירושה יכולה להיות גם בדרך אחרת. כאשר אדם אומר על דבר מסוים 'את זה קבלתי בירושה' זה יכול להיות בשני אופנים. זה יכול להתייחס לדברים שאדם מעביר ונותן לבניו וזה יכול להתייחס לדברים שילדיו של אדם יורשים ממנו. דברים שהילדים מקבלים מההורים שלהם גם מבלי שההורים אפילו יודעים שהם נתנו להם את זה. ירושה אינה בהכרח העברת בעלות, העברה מרשות לרשות. החינוך שאב ואם מחנכים את בניהם זו 'מורשת' שהם מנחילים להם. בירושה הזו יש דברים שאנחנו מורשים להם בכוונה ומחשבה תחילה ויש דברים שהילדים יורשים מאתנו בלי שאפילו נרגיש בכך.

על אברהם אבינו אומר הקב"ה 'למען אשר יצווה את בניו אחרי'. אברהם אבינו הוא הסמל של אבא מחנך ה'מצווה את בניו אחרי' המעביר להם את דרך ד'. אף על פי שלא מצאנו בתורה שום רמז על שיחות הדרכה ומוסר שנתן אברהם אבינו ליצחק בנו, למעט הדברים שאמר לו בדרכם לעקידה. היכן, אם כן מצווה אברהם 'את בניו אחרי'.

אולי ללמדנו בא הכתוב כי אברהם אבינו בעצם מציאותו והוויותו 'מצווה את בניו אחרי'. כל אורח חייו של אברהם אבינו הוא דוגמא חיה של אמונה ושל חסד והטבה. אברהם מוריש לבניו והם יורשים ממנו. יש להם מה לראות, מה ללמוד ומה ליישם ממה שהם רואים בביתו של אביהם אבינו.

ההורים צריכים להיזהר שהירושה שהם מורשים לבניהם לא תהיה ח"ו שלילית. אחרי שהנביא במלכים מתאר את מעשיו השליליים של אדוניהו בן חגית המתנשא לומר 'אני אמלוק' נאמר: 'ולא עצבו אביו מימיו לאמור מדוע ככה עשית'. העובדה שהיה לו אב כה גדול וקדוש, כמו דוד המלך לא העציבה אותו לבוא ולשאול את עצמו 'מדוע ככה עשית'. דבר שהיה אמור לעצור אותו ולבלום את התדרדרותו.

'שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה'. הדיבור וההתנהגות של הילד ברחוב נובעת ממה שראה וקיבל בבית. הוא ירש את זה או מאביו או מאימו בלי שהם בכלל רצו להוריש לו את זה. אבל זה לא בשליטתם. הירושה נופלת לבן גם שלא ברצונם.

אין גבול ואין שיעור למאמצים ולהשתדלות שהורים מוכנים לעשות עבור חינוך ילדיהם. כולם רוצים לתת לילדים את החינוך הטוב ביותר. ההורים צריכים לדעת שהחינוך הכי גדול והכי חשוב הנקבע בנפש הילד נקבע כתוצאה מהתנהגותם בבית.

ילד רואה איך אבא שלו נוטל ידיים ומברך. רואה אותו אוכל ושותה ורואה אותו מברך ברכת המזון. הוא רואה מה האבא עושה בבית בזמנו ה'פנו'. הוא שומע וקולט כל התבטאות, כל התייחסות. לגדולי ישראל, לבני משפחה לכל אדם.

נתבונן ונדע מה גודל האחריית המוטלת עלינו, נקדש את מעשינו ואת בתינו ונוריש לילדינו אהבת תורה, יראת שמים ודרך ארץ.

כוחו של גורל

הטלת גורל במקרא

עשיית גורל היה ידוע כבר בתקופת המקרא, השתמשו בו בקשר לחלוקת הארץ בין השבטים, וכך נאמר בתורה (במדבר כ"ו נ"ה) "אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מסות אבותם ינחלו על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט".

מובא בגמ' בבא בתרא דף ק"ז ע"ב - תניא ר"י אומר האחין שנחלקו כיון שעלה הגורל לאחד מהם קנו כולם, מ"ט אר"א כתחילתו של ארץ ישראל מה תחילה בגורל אף כאן בגורל, וכך נפסק ברמב"ם בהלכות שכנים פ"ב הלכה י"א ובשו"ע חושן משפט סימן קע"ג ס"ב.

מכפילות המילים "אך בגורל" ו"על פי הגורל" למדים חז"ל כי חלוקת הארץ התקיימה לא בגורל בלבד אלא גם באורים ותומים, וכפי שמובא בגמ' בבא בתרא דף קכ"ב ע"א - ולא נתחלקה הארץ אלא בגורל ולא נתחלקה אלא באורים ותומים, ועי' ירושלמי יומא פ"ד ה"א. וכן מובא בגמ' סנהדרין מ"ג ע"ב דבשעה שיהושע הטיל גורל כדי לדעת מי מעל בשלל יריחו ונפל הגורל על עכן, אמר יהושע לעכן בבקשה מסך אל תוציא לעז על הגורלות שעתידיה ארץ ישראל שתחלק בגורל. בשו"ת חוות יאיר סימן ס"א הוכיח מגם' זו ומעוד מקומות שיש תוקף לגורל.

כן השתמש בגורלות הכהן הגדול ביום הכיפורים לענין שני השעירים וכמש"כ (ויקרא ט"ז ח') "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". בספורנו (ויקרא ט"ז ח') כתב בענין הגורל הנעשה על שני השעירים ביוה"כ וז"ל "כי הגורל בפרט ע"י איש חסידו הוא כאשר ישאל איש דבר האלוקים כאמרו (משלי ט"ז ל"ג) "בחוק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו". גם יהושע הטיל גורל כדי לגלות את מי שמעל בחרם כמובא ביהושע ז' יד-יח, בדומה לזה הפיל שאול גורל בפני אורים ותומים כדי לגלות מי שטעם מכל מאכל לפני תום המלחמה עם פלשתים, וכך נאמר בשמואל א' י"ד "ויאמר שאול אל ה' הבא תמים", ורש"י מפרש "תן גורל אמת". וגורל יונה נזכר בתנ"ך כאשר עמדה הספינה שהפליג בה יונה הנביא לטבוע בסערה ועוסייה הפילו גורל לדעת בשל מי הרעה הזאת ונפל הגורל על יונה, ומוכח שהשגחה האלוקית דבוקה בגורל, גם אצל אומות העולם היה נהוג השימוש בגורל, כך מציע במגילת אסתר (ג' ז') "הפיל' פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחודש לחודש" לדעת באיזה חודש יצליח להשמיד את ישראל, ובאבן עזרא (שם) מפרש "כי 'פור' זאת המילה פרסית ופירושה גורל".

שלמה המלך החכם מכל אדם, כבר לימדנו בספר משלי (פרק י"ח פסוק י"ח) שבמקרה יש סכסוך בין בעלי דין הכרעה ע"י גורל תוכל להביא מרפא ומזור "מדונים (מדון או מריבה) ישבית הגורל ובין עצומים (שנעשו קשים זה לזה - רש"י) יפריד".

גורל מפי שמים

בשו"ת הגאונים (דפוס קושטא של"ה סימן ס' ודפוס וילנא סימן נ"ז) הובא בענין אחים שחלקו על פי גורל וז"ל "ובכל מקום שיפול הגורל יטילו ואין רשות לשום אדם מישראל לעבור על הגורל שאין הגורל אלא מפי שמים שנאמר 'על פי הגורל תחלק הארץ' והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות (עי' שבות יעקב ח"ג קס"ב). וכן כתב בשו"ת חוות יאיר סימן ס"א וז"ל "מפני שהגורל ידבק בו ההשגחה העליונה". היוצא מדבריהם דגורל זהו יותר מסתם הסכמת וויתור של האחרים דהיינו שיש הסכמה של כל המשתתפים בגורל שמי שיעלה בגורל כולם מוותרים לו ונותנים לו לזכות בזה, אלא יש בו ענין מיוחד של ההשגחה העליונה שמסבב כל הסיבות יסבב שהגורל יעלה בחלקו של מי שזה מגיע לו. (עי' שדי חמד ערך "גורל")

ואמנם אין לטעון דאם מוצאים אנו שחל סייעתא דשמיא והשגחה מיוחדת על הגורל א"כ בכל ספק שיש בין שנים שנאמר שנטייל גורל ביניהם ולא נדקק לכל מיני הוכחות וראיות לכל אחד אלא מיד יטילו גורל, דזה ודאי אינו, דמה שמציע דמועיל גורל זהו בדבר שאין בו הכרעה אחרת אז הוא חל ונדבק בגורל יד ההשגחה העליונה, אבל במקום שיש בו הכרעה אחרת אז צריך לברר קודם את כל הצדדים ובזה לא יועיל הגורל לברר והתורה לא בשמים היא כמובא ב"ט נ"ט ע"ב, אלא עלינו לטרוח ולעמול בכל הראיות וההוכחות ששייך ורק בדבר שאין בו שום צד הנראה לאדם בזה הוא דנדבק יד ההשגחה העליונה.

כוחו של גורל - רק כשנעשה כהלכה

מעשה שהיה בעיה"ק ירושלים בארגון חסד שעשו הגרלה לטובת העניים, ומכרו כרטיסים להרבה פרסים יקרי ערך, וביום המיועד ההגרלה שמו את כל התלושים עם שמות המספרים של הזוכים לתוך קופסת אחת גדולה שם כמה אלפים פתקים, והעלו את ההגרלות, מי שזכה בכל הפרסים, ואח"כ מצאו אצל אחד מגבאי הצדקה עוד חבילה של תלושים להכניס לקופסת, ונעשה רעש גדול כדת מה לעשות כעת אחר המעשה, הזוכים טענו זכינו, והמפסידים טענו שהכל נעשה שלא כדין וכו'.

ובאמת השאלה הזו לא נולדה בזמנינו, שכבר נשאל על זה רבינו החות יאיר בסי' ס"א הו"ד בחו"ס סי' קע"ה סעי' א' בפ"ת סק"א וז"ל, מעשה שהטילו י"ב אנשים גורל על כוס כסף, ונתן כל אחד א' ר"ט, וזה מעשה הגורל, מניחים י"ב פתקים שכתוב על כל אחד שם אחד מהם לקלפי אחד, ובקלפי השניה מניחים י"א פתקים חלק ופתק אחד שכתוב עליו מזל טוב, ותינוק לוחק א' מקלפי זו וא' מלקפי זו, ועם מי שיצא מד"ט זכה

בכוס. ואירע שיצא מד"ט בהטלת שניהם, והיה פלא שיצא מהר, ובדק א' מהם וראה כי היה רק י' פתקים חלקים, ועל שנים היה כתוב מד"ט, ושאלו להחז"י מה דין הגורל, ומה יעשו כעת.

והשיב החו"י דפשוט שבטל הגורל, דקיי"ל כרב דאמר בטלה מחלוקת בבא להם את מסדינת הים אחר שחלקו. (ענין ב"ב שם דף קו: ובחו"ס סי' קע"ה סעיף ג') וחזרו להטיל גורל מחדש, וזכה אחד מהם בהעלאה שישית, וא' מן הנשארים בקלפי לפי תומו פתח הפתקים הכרוכים הנשארים, וראה שחסר שם אחד מנותני המעות, שלא נזרקו לתוך הקלפי רק י"א פתקי אנשים, ואסרו בני החבורה לבטל גם פיס זה, וזה שזכה טען נגדם דאין טעם לתלותם דאדרבה ע"י גרעון שם א' מהם היו קרובים לשכר, ואודות זה שהיה חסר ביקש להתפשר עמו.

ועל זה השיב החו"י דגם בזה בטל הגורל, שהרי חזינן גבי שני אחים שחלקו ואח"כ בא להם אח מסדינת הים, שאפילו אם היה להם ג' שדות שוות בערך, ונטל כל אחד שדה ומחצה וכו'. יכול כל אחד לבטל הגורל הראשון לגמרי, משום שגורל הנעשה שלא כהגן בטל, ואפילו אם אדם אחר שם את שמו פעמיים בתוך הקלפי, וזכה אחר, מ"ס הגורל בטל, "מפני שאם הגורל כהוגן ידבק בו ההשגחה העליונה, וצריך להיות בלי שום קלקול", כי ראינו מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שסמכו על הגורל באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולות אנוש מצד התחכמות, אך בגורל תחלק הארץ, וכן סמכו על הגורל במיתת עקן, ויונתן לולא שפדאווה העם ולא מצד הדואתו, ונאמר בחיק יוטל הגורל "ומה' כל משפטיו" ואפילו באומות העולם היה מקובל זה כמו גבי יונה והמן הרשע לפשטיה דקרא, "אבל אם הגורל מקולקל אין מבוא לומר שמי שזכה מאת ה' היתה זאת", דמצי כל חד למיסר אלו נעשה הגורל כהוגן היה קיימא לי שעת' עפ"י מזל, או עפ"י תפילתי שיתן לי הצלחה בכל עסקי, יותר ממ"ש בש"ס ב"ט דף קו. דמצי מחסיר למיסר הוי מתקיים בו ותגזור אומר ויקם לך, וכמ"ש "אתה תומיך גורלי" דגורל מסוגל להשגחה אם נעשה כהוגן עכתו"ד עיי"ש שהאריך בזה. [עי' משנת רבי אהרן (קוטלר) עמוד כ' אבי עזרי הלכות שכנים פ"ב ובס' משנת יעב"ץ חו"ס סימן כ"ח].

היוצא מדבריו של החוות יאיר שגורל שנעשה שלא כהוגן אין בו את כוחו הסגולי של גורל. וכן מוכח מדברי המגן אברהם או"ח סימן קל"ב ס"ק ב'. שו"ת ושב הכהן סימן ע"ג שו"ת נסת יחזקאל סוף חלק יור"ד ובשו"ת פני אריה סימן ס'.

גנב כרטיס הגרלה ולאחר מכן זכה

ראובן גנב משמעון כרטיס הגרלה ונאבד ולבסוף זכה הכרטיס בסכום גדול האם חייב ראובן לשלם כשעת הגזילה כלומר ערך שיווי קניית הכרטיס, או שמא חייב לשלם לו את שווי הזכייה בס' עלינו לשבח במדבר עמוד תרס"ב מובא דבריו של הגר"י זילברשטיין שליט"א בנידון זה ומסיק דבדיני אדם חייב לשלם רק את שיווי קניית הכרטיס, אולם בדיני שמים יש להסתפק אם חייב לשלם את שווי הזכייה עפ"ימש"כ החוות יאיר הנ"ל שהגורל הוא ענין של השגחה העליונה, לפי"ז מאחר ונאבד נראה שלא דבקה בו ההשגחה העליונה וא"כ יתכן שאם הגנב היה גנובו לא היה הכרטיס זוכה ולא הפסידו במאומה.

גורלות האסורים

אולם מה שיש להעיר הרי נפסק בשו"ע יור"ד קע"ט סעיף א' - אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות, ולכאורה משמע שגורל הוא אמונה תפלה ואסורה, אולם כתב בס' סהרת המים מערכת גורל (הובא בשדי חמד מערכת גורל) שכוונת השו"ע כפי שביאר הבית יוסף בתחילת סימן קע"ט בשם התוס' בשבת דף קנ"ו ע"ב עפ"י דברי רבותינו בספרי שדרשו מנין שאין שואלים בגורלות שנאמר תמים תהיה, וגורל וחזזה בכוכבים חדא מילתא היא, וזו כוונת דבריו בשו"ע לאסור שאלה בחוזים היינו איצטגנינות וכן גורלות והכוונה לשאול על העתיד והקורות שיבואו עליו דבר זה אסור משום תמים תהיה עם ה' אלוקיך, אבל להטיל גורל כמקובל אין כל איסור, אלא שאף גם זאת מצאנו שארץ ישראל נתחלקה בגורל לבני ישראל. וכך כתב להסביר הגר"ש ואזנר שליט"א כפי שמובא בקובץ "ויטע אשל" עמוד תק"צ.

וכך מפורש בשו"ת האלף לך שלמה מהגר"ש קלוגר זצ"ל או"ח סימן ס"ג וז"ל "איך אנו נוהגין להטיל גורל על אמירת קדיש, ונראה דכתב הש"ך בשם התוס' דאין שואלים בגורלות וכוונת התוס' הוא על מה ששואלים בגורלות על להבא כגון אם יהיה החולה או ימצא האבידה וכה"ג על ענינים דלהבא אין לשאול דכתוב תמים תהיה עם ה' אלוקיך, אבל להפיס בין ב' ענינים לידע אם שייך לזה או לזה מותר ואין לומר דזה תמים תהיה שהרי בביהמ"ק היו מפייסין מי שוחט וכן שנינו דאין מטילין גורל ביו"ט מכלל דבחול מותר וכו'".

הנושאים הבאים:

מטות- מעשתי התנאים, ואם לא יעברו (לב ל), קידושין סא א.

מסעי- הים בהלכה, וגבול ים והיה לכם הים הגדול (לד, ו)

דברים- אבלות החורבן, ענינא דיומא.

ואתחנן - ראה - הפסקה

הפרשה המחנה

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רזנשטיין

פנחס גליון 99

וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתִי

מנגנוני זיהוי והתראה

עד כה שהקב"ה מתריע למשה רבינו על העונש הקרב ובא, ונותן אף את דרך הריפוי למי שירצה להציל את עצמו. זו לא מגיפה וגם לא עונש רק לחוטאים אלא עונש כללי שהוא כליה כללית של עם ישראל.

ענין זה תמוה, וכי איך יתכן שעוון של איש אחד יביא עונש של כליה על כל עם ישראל. גם הצלת כל העם על ידי פנחס בן אלעזר ראוייה להתבוננות כאשר ההצלה כולה באה על ידי מעשה של אדם אחד. יש להבין גם את ענין ההלכה שנתעלמה ממשה רבינו ומעם ישראל לגבי עונשו של חטא זה, ועוד צריך להבין מדוע אכן חטא זה עונשו בא על ידי מעשה קנאות דווקא.

על פי תוכן דבריו של הנתיבות שלום בפרשה זו, החטא הגדול בפרשתינו היה 'אי הכרת החטא'. ההלכה שנתעלמה מהם שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו, המציאות שבה עם ישראל עומד נבוך ומקבל את העובדה שנשיא מִיִּשְׂרָאֵל נכשל בחטא שמהותו פיתוי היצר שגרר גם עבודה זרה בקרב ישראל – היא הבעיה הגדולה שבעיצומה היה העם נתון באותו זמן. העם עומד נבוך "והמה בוכים פתח אוהל מועד", משה רבינו והעם בוכים לאור המתחולל לנגד עיניהם, אך דומה כי בכי זה אין בו עדיין הכרה לגודל החורבן והסכנה המרחפת מעל ראשיהם, בכי זה לא מבטא את גודל הזעזוע מכך שנשיא בישראל נכשל בפומבי במעשה חמור – כדי להכשיר בפתלתלות את פיתוי היצר באמירה שמעשה זה אינו חטא וכדי 'להכשיר' את העבירה הגדולה שיש בה חורבן כללי של העם בהידרדרותו בצניעות ובעבודה זרה.

חוסר ההכרה וההבנה לגודל האסון והסכנה שבה העם מצוי – זה היה החטא הגדול, לא היה זה חטאו רק של זימרי היחיד כי אם חוסר הכרה כללית של עם ישראל למצב הבעייתי שבו הוא מצוי, זה גם מה שגרר את הקיטרוג הגדול שכלל גזירת כליה על כל העם, כי ללא הכרה בבעיה – לא ניתן לפתור את הבעיה.

פנחס בן אלעזר היה האיש עם ההכרה שהבין את המצב הבעייתי שבו נמצא עם ישראל, הוא היה היחיד בתוך הרבים שנתן את ליבו להבין ולהכיר בגודל המשבר והסיטואציה המסוכנת שבה נתון העם. פנחס מזכיר למשה רבינו את ההלכה של 'קנאים פוגעים בו' ומשה רבינו אומר לו קריינא דאגרתא וכו', דהיינו קורא האגרת הוא יהיה השליח, ומייד נוטל פנחס את הרומח בידו, כי מעשה מזעזע מחייב תגובה מזעזעת וללא בכי של מבוכה בפתח האוהל.

זיהוי של סכנה יכול שיהיה על ידי אדם אחד שמציל את הרבים, הוא אינו חייב להיות האדם הבכיר ביותר במערכת,

כולנו יודעים לזהות מקרי חירום וסכנה – כשהמקרים בעצמם מייצגים את המצב. כאשר שריפה בוערת כולנו יודעים לברוח מייד תוך כדי ניסיונות חילוץ למי שנמצא בלוע הלהבות. כולנו יודעים לתפוס מחסה כשיש אזעקה המתריעה על טילים שעלולים ליפול. כולנו מכירים בקיומה של שעת חירום כשיש בעיה מוחשית בהתנהלות החיים, פיטורים מעבודה, מקרה רפואי, כישלון במבחן וכדו'.

אך הסכנה הגדולה ביותר האורבת גם ליחיד וגם לרבים – היא חוסר הזיהוי, ההכרה, הידיעה, בבעיה משמעותית שנמצאת מעבר לפינה. אך למעלה מזאת, לעיתים הבעיה אינה רק מעבר לפינה אלא שהיחיד או הרבים מצויים בעיצומה של בעיה קשה ומורכבת מאד והם אינם מבחינים בכך, ממשיכים בשיגרת החיים מבלי לשים לב שהם בעיצומה של התרחשות שמסכנת אותם.

יש שריפות המשתוללות ללא להבות, יש בעיות רפואיות שטרם הבשילו לסימפטומים, יש מדדים שמצביעים על כישלון צפוי, יש כישלונות שאינם מוכרים בזמן אמת ככישלון.

חושיו של האדם חייבים להיות חדים מאד כדי לזהות סכנות ואיומים, נדרשת בניה של מנגנוני בטיחות שיגרמו לנוירות האדומות ולאזעקות הפנימיות לפעול באופן מידי כאשר תהליך מסוכן מתרחש סביב האדם, עוד טרם יהיה האדם בעיצומו של המשבר – או אז קשה יותר לפתור את הבעיה והתהליכים הופכים להיות מורכבים יותר.

כאשר מדובר בסכנה ליחיד – הצורך במנגנוני ההתראה מורכב יותר, כי רק האדם עצמו יכול לייצר עבורו את ההתראות הנכונות למצבו או מעמדו.

אך כאשר מדובר בקבוצה שבה חברים רבים, הסיטואציה קלה יותר משום שיתכן שאמנם חברי הקבוצה לא יחושו בסכנה אך אחד מהם יחוש בה ויתריע עליה, יסב את שימת לב חברי הקבוצה לסכנה האורבת או למשבר שבתוכו הם כבר מצויים.

זמרי, פנחס, וההכרה בבעיה

על חטאו של זמרי שהיה נשיא ישראל נגזרה הגזירה הקשה ביותר מכל חטאי ישראל במדבר – גזירת כליה – "ולא כיליתי את בני ישראל בקינאתי". חטא זה היה כל כך גדול עד שעונש נורא זה של כליה על כל עם ישראל בא ללא התראה כפי שהיה

מעשה הקנאות – היה זה על מנת להשכין שלום וכך הוכיחה ברכתו המיוחדת שלה זכה בעקבות מעשהו – הני נותן לו את בריתי שלום.

בהמשך פרשתינו אנו פוגשים שוב את התכונות של המנהיגים הראויים להנהיג את כלל ישראל, משה רבינו מבקש מד' להעמיד לעם מנהיג – אשר ילך לפניו. יהושע בן נון נבחר להנהיג עם ישראל לאחר מות משה רבינו, לא בגלל שהוא תלמיד מובהק של משה רבינו, לא בגלל שהוא לא חטא בחטא המרגלים, אלא בגלל שהוא איש אשר רוח בו שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד – כפי שאמר וביקש משה רבינו, "ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינם דומים זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהיה סובל כל אחד ואחד לפי דעתו."

^ ^ ^

כִּכֵּן אָמַר הַנְּנִי נִתֵּן לִי אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹמֶם

מבחן התוצאה

הברכה המיוחדת שזכה לה פנחס בן אלעזר – זו המזכרת בפירוש בפסוקי התורה – הנני נותן לו את בריתי שלום. רבים תמיהו מדוע הודגש רק חלק זה בברכה והלא זכה פנחס שהוא יהיה מבשר הגאולה, אליהו הנביא שלא מת לעולם, והרי ברכות אלו כל משמעותיות ומיוחדות ומדוע לא מציינת התורה את החלק המיוחד של הברכה שלה זכה פנחס ורק מציינת את ברית השלום ואת ברית כהונת העולם שניתנה לו.

השקעה טובה נמדדת בתוצאה – אם ההשקעה נושאת תשואה, הוכחה היא שההשקעה טובה. תוכחה לתלמיד נמדדת בתוצאה – אם התלמיד שיפר את דרכיו, הוכחה היא כי מעשה התוכחה היה נכון. וכך כל מעשה שאנו עושים, מבחן התוצאה הוא זה המוכיח אם היה נכון המעשה שנעשה.

ברכת השלום היא הברכה הגדולה ביותר בעולם, וכפי שמביא המהר"ל (דרך חיים אבות פ"א) שיש בו בשלום ג' חלקים, שלום עם הבורא, עם חבריו, ועם עצמו דהיינו ליבו ומוחו שווים ברצון ובמעשה. השלום הוא שלימות הבריאה אפוא, שמו של הקב"ה נקרא שלום, התורה נקראת שלום, ד' יברך את עמו בשלום שהוא כולל את כל הברכות כי הוא יסוד השלימות והתיקון השלם של הבריאה ולכן לא מצא הקב"ה לישראל כלי מחזיק ברכה אלא השלום ובו תלויות כל הברכות, וחזון אחרית הימים הוא לשלום מלא עד שגם החיות יחיו בשלום זו עם זו וגר זאב עם כבש, וכיתתו חרבותם לאיתים וחניתותיהם למזמרות.

גם למעשהו של פנחס נדרשה הוכחת מבחן התוצאה, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר במעשה קנאות. הברכה הגדולה שקיבל פנחס ושאותה מדגישה התורה – היא ברית השלום. כאשר ממעשה מסוג זה באה ברכת שלום שהיא הברכה הנשגבה ביותר, הכוללת את כל הברכות ואת תיקון העולם והשלימות הנכספת – אות היא שמעשהו היה חיובי.

^ ^ ^

אדרבה, היה זה פנחס שהיו השבטים מבזים אותו, "הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה (יתרו שהיה כהן לעבודה זרה היה אבי אמו) והרג נשיא שבט מישראל". אדם יחיד שמציל את הרבים, הוא זה שמכיר ומזהה את המצב הנורא שמרחף מעל ראשם של הרבים, הוא זה גם שמקבל על ידי משה רבינו את ההסכמה לבצע את השליחות – בהיותו מביא האגרת, דהיינו מי שזיהה את האסון.

^ ^ ^

בְּקִנְאוֹ אֶת הַנְּאֻתִי בְּתוֹכָם

לא לבכות – לעשות מעשה

עצת היצר היא שברון רוח וייאוש. יותר ממה שהיצר רוצה להכשיל את האדם, הוא רוצה את שברון הלב והייאוש האופף את האדם לאחר החטא, את התחושה שהנה כבר נעשה החטא ואין דרך חזרה, הריחוק מהקב"ה כבר נעשה והאדם מתחפר בשיברונו. ועל זה דרשו בעלי המוסר והחסידות "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו" שיש את היצר הרע של לפני החטא ויש את היצר הרע שלאחר החטא שמהותו להביא את האדם לידי יאוש ורפיון ידיים.

כלל ישראל עומד ובוכה לפתח אוהל מועד דומה כי רפיון ידיים וייאוש אופפים אותם למראה המחרד של נשיא בישראל המבקש לקעקע את צניעות עם ישראל ולהפוך את הפריצות גם לעידוד עבודה זרה.

אך בעת סכנת חורבן כללי או אישי – אין מקום לשיברון לב ולייאוש, יש לעשות מעשה. פנחס בן אלעזר מלמד אותנו לדורות כי חובת האדם להתעשת ולעשות מעשה של הצלה גם בעת משבר, לא ליפול לייאוש שמרפה את ידיו של האדם מלפעול.

^ ^ ^

פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרָן זָכָה לְהֵיטִיב אֶת זִמְתִּי

יחידים שהופכים את העולם

ההיסטוריה רצופה ביחידים מיוחדים שהקימו ויסדו, בנו והפעילו, מוסדות וארגונים, מפעלים וחברות.

אם אנו מביטים על ארגונים ומוסדות חינוך וחסד בציבור התורני, אנו מגלים אנשים עם חזון, מוטיבציה, אומץ רב, אנשי מעשה שאינם חרדים מכישלון בדרך הארוכה, ידיהם אינן רפות מזעזוע או מצב מאתגר. הם עסוקים בעשייה תמידית וברצון עז לבנות ולהקים ולייסד ולמסד, להפוך את החזון ואת החלום למציאות.

תכונה נוספת בולטת בקרב רוב אנשי העשייה החיובית, שהם רובם ככולם יודעים כיצד להסתדר עם כל מי שבא עימם במגע. הם אינם מתקוטטים לשווא ועל פי רוב גם כשמתקוף פעילותם הם נקלעים למחלוקת כלשהי, הם מנסים ליישב את ההדורים ולו משום שעשייה מתמדת אינה עולה בקנה אחד כאשר אויבים ושונאים אורבים לפתחך, המחלוקת היא תקלה לעשייה חיובית.

גם פנחס היה איש בודד שהציל את העולם. הציל את העם היהודי מחורבן וכליה, איש אשר רוח בו שגם כאשר עשה את

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

פנחס תשפ"ב ❖ גליון תפ"ו

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

קושיא ג' - אודיתא

הנה הקשה בתשובות הגרע"א (נדפס בירושלים שנת תש"ז, סי' כ"ה) אמאי אמרינן דבעינן קרא דיכיר לנכסים שנפלו לו אחר כך, דהוה דבר שלא בא לעולם, הא אכתי מצי להודות שהוא שלו ועל ידי זה יהא קנין אודיתא, [וכמו דאמרינן בבא בתרא קמ"ט א' באיסור גיורא], ואע"פ שידועין שאינו כן מכל מקום זהו קנין אודיתא.

וכי תימא דלא מהני אודיתא בדבר שלא בא לעולם, אך כתב הגרע"א דמוכח דמהני אודיתא במלוה, ואם כן הכי נמי מהני בדבר שלא בא לעולם.

אלא כתב הגרע"א ליישב, דלא שייך הודאה אלא בדבר שאפשר דקנין אודיתא שורשו מפאת דחילא הודאה, וכיון דבוה לא שייך הודאה לומר שכל נכסיו דלאחר זמן חלקם שייכם לאחד מבניו, דמנא ליה שהוא כן, אם כן לא שייך אודיתא. וסברא זו כתב נמי בחזון איש (בבא קמא סי' י"ח ס"ק ו').

קושיא ד' - הנחלה

הנה הקשה בתשובות בני אהרן (סי' כ"ו) בשם מהרי"ט, דהרי יש לו מיגו דהנחלה לדעת רבי יוחנן בן ברוקה. [והביאו בתשובות הגרע"א קמא סי' קל"ב].

ותירץ מהרי"ט דאין אדם מנחיל דבר שלא בא לעולם כשם שאינו מקנה. [משא"כ לרבי מאיר יוכל להנחיל].

קושיא ה' - על מנת שלא יקנה

תו הקשה בבני אהרן (שם) בשם מהרי"ט דבעינן קרא לנתנו לו נכסים על מנת שלא יקנה לאחרים, דבכהאי גוונא אינו יכול להקנות הנכסים להבכור.

ומיישב מהרי"ט דבכהאי גוונא אינו נאמן גם מכח קרא ד"יכיר" דהרי חב לאחרים, והיינו להנותן, דיאמר הנותן מנא יימר לן דהוא בכור.

ולא הבנתי הרי כיון דמדדן "יכיר" נאמן להוציא מן האחים, הכי נמי נאמן לגבי המוכר.

ועוד, אמאי אינו נאמן מדדן יכיר, הרי אינו עושה דבר, שהמוכר התנה שלא יתן מתנה והוא באמת לא נתן מתנה. ואם כן לכאורה חדרא קושיא לדוכתיה.

קושיא ו' - להתחייב

תו הקשה בבני אהרן (שם) בשם מהרי"ט, דלא בעינן קרא דיכיר דהרי גם בלאו הכי יכול להתחייב סכום גדול לתת להבכור, ואם כן נאמן במיגו שהוא הבכור.

א. אינו רוצה לשעבד עצמו

הנה תירץ מהרי"ט דאין כאן מיגו מכיון שאינו רוצה לשעבד עצמו, אלא רוצה שיוכל לחזור בו ולעשות בנכסים כרצונו וכך

יכול לתת נכסיו במתנה

איש כי ימות וכן אין לו וגו' (כ"ז ח')
הנה אמרינן בגמרא בבא בתרא (קכ"ז ב') דילפינן 'יכיר', יכירנו לאחרים, מכאן שנאמן אדם לומר זה בני בכור.

ומקשינן בגמרא אמאי בעינן קרא למיתבא לו פי שנים, הרי נאמן במיגו, דלא יהא אלא אדם אחר, אילו בעי למיתבא ליה במתנה מי לא יחיב ליה.

ומתריצין דנפקא מינה בנכסים שנפלו לו אחר כך, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ומקשינן לרבי מאיר דסבירא ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם למה לי קרא. ומשינן דנפקא מינה בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס.

והנה איכא בהאי סוגיא ט' קושיות. [קושיות א', ב', ה', ז', ח' ט' דאיכא גווני דליכא מיגו אף בבא לעולם, והיינו מעשר שני, עבד עברי, הקנאה על תנאי, עובר, קטן, מעות, וקושיות ג' ד' ו' דאיכא מיגו אף בלא בא לעולם, והיינו אודיתא הנחלה התחייבות].

קושיא א' ב' - מעשר שני ועבד עברי

הקשה בדובב מישרים (ח"א סי' כ"ז, ובתשובות שבסוף ח"ג סי' קמ"א) דאמרינן (קידושין נ"ד ב') במעשר שני דלמאן דאמר ממון גובה לא שייך לתתו במתנה, תו אמרינן (קידושין כ"ד א') דאע"פ דמעשר שני ממון גבוה מכל מקום ישנו בירושה.

מעתה מאי פריך לרבי מאיר, הא הוא סובר דמעשר שני ממון גבוה הוא, ואם כן נפקא מינה לענין אם יש לו מעשר שני, דבמתנה לא מצי יחיב ובתורת ירושה יש לו, ומשום הכי צריך קרא דיכיר.

וכעין זה הקשה במהרי"ל דיסקין (כתבים סי' ס"ד) דנפקא מינה לענין עבד עברי, דהרי אמרינן (רמב"ם פ"ד מהל' עבדים ה"י) דאי אפשר להקנותו, ובירושה שייך דאמרינן (קידושין י"ז ב') דעובד את הבן, אם כן בעינן קרא דיכיר שיכול לתת פי שנים בעבד עברי אע"פ שאין לו מיגו שהיה יכול להקנותו מחיים במתנה.

א. אודיתא

הנה יש לדון אם אפשר ליישב מפאת אודיתא, דזה פשיטא דהודאת בעל דין מצד נאמנות ישנה גם במעשר שני ובעבד עברי, דהיינו אם התובע ממנו מעשר שני או בכור מפאת שלדברי התובע הם שלו, והנתבע מודה לדבריו, חילא ההודאה, ואפילו אם אחר כך יביאו עדים לזכותו מכל מקום הרי הודה להתובע. ואם כן הכי נמי אודיתא.

אך יש לעיין לענין אודיתא אם חילל באמת, דאולי כיון דאין שייך מעשר שני אלא לבעל הפירות, ועבד עברי להקונה אותו, לא שייך לומר אודיתא. ואם נימא דלא שייך.

ב. הנחלה

יש לדון ליישב אם שייך הנחלת רבי יוחנן בן ברוקה בעבד עברי ובמעשר שני. אמנם הדבר לא ברור כלל אם אפשר להנחיל מעשר שני ועבד עברי.

לא ישאר נכסים להבכור.
וצריך עיון דאכתי יכול להתחייב על תנאי שיוכל לחזור בו ויעשה
בנכסים כרצונו.

ב. דאי קני אינו משתעבד מן התורה

הנה תירץ בקצות החושן (סי' תע"ט ס"ק ב') דאינו יכול לשעבד מן
התורה בדאקני (היינו נכסים שקנה אחר כך).

אמנם תירץ הקצות החושן תליא בפלוגתא, דהרי דעת נתיבות
המשפט (סי' ס' ס"ק י"ב) דאם שעבד דאורייתא, חל השעבוד גם על
דאקני, ומה דנסתפקו בגמרא (בבא בתרא קנ"ז ב') אם דאקני משתעבד,
היינו רק לאחר שחכמים אמרו שדוקא מלוה בשטר משתעבד.

ג. בלא מעשה גוביינא

לכן נראה ליישב דרוצה שיהא לבכור בלא מעשה גוביינא ויהא
ממילא שלו משא"כ במתחייב. ועיין.

ולפי זה לא נוכל לומר כמו שכתב בקצות החושן (שם) דבזמן הזה
דיכול לשעבד בדאקני, אם כן נאמן במיגו ד"זה בני"א אף על נכסים
שלאחר מכאן כיון דאקני משתעבד, דהרי לדברינו הרי אכתי לא הוי
מיגו, דהרי בשעבוד לא נעשה שלו אלא רק על ידי גוביינא. [ואם כן לשון
רשב"ם ותוספות (קל"ד) דבזה בני נאמן היינו רק על נכסים דהשתא].

קושיא ז' - מת הבן ואשתו מעוברת

תו הקשה בבני אהרן (שם) בשם מהרי"ט, הא איצטריך "יכיר"
היכא דמת הבן והניח אשתו מעוברת, דאינו יכול לזכות לעובר, ואם
כן יכול לתת לו פי שנים רק מכח קרא דיכיר.

א. מזכה לבנו שהוא עובר

הנה איתא בשולחן ערוך (ח"מ סי' ר"י סעי' א') דאע"פ דהמזכה לעובר לא
קנה, מכל מקום המזכה לבנו שהוא עובר, קנה העובר, דדעתו של אדם
קרובה אצל בנו.

מעתה כתב מהרי"ט דיש לומר דדעתו של אדם קרובה גם אצל בן
בנו, ואם כן אכתי יכול לזכות לו. [והנה זה פלוגתת רמ"א ותרומת
הדשן, דלרמ"א (ותשובות כלל פי"ב ס"י ד') דוקא בנו, אבל לתרומת הדשן (סי'
ש"י) גם בן בנו. (ועיין בקצות החושן סי' ר"י ס"ק ד').]

אך הקשה דאכתי משכחת לה בעובר פחות מארבעים יום, דהרי
כתב בריטב"א (בבא בתרא קמ"ב ב') דבכהאי גוונא אין דעתו של אדם
קרובה אצל בנו.

והנה יש להקשות עוד, דכמו כן אכתי משכחת לה בעובר שאינו בן
בנו, אלא בן של בן בנו. ואולי הני דסבירא ליה דנכדו נמי, סברי דאין
לחלק גם לענין בן נכדו.

ב. יכיר בבכור הנמצא בעולם

תירץ מהרי"ט דבכהאי גוונא לא יוכל להכיר, מטעמא דיכיר בבכור
היינו דוקא כשנמצא בעולם, וכמו דחזו"ן (בבא בתרא קמ"ב ב') בבכור
שנולד לאחר מיתת אביו, דלא הוי בכור כלל דיכיר בעיניו והא ליכא.

אך בשער המלך (פ"ב מוה"ל נחלות הי"ד) תמה עליו בשם בתי כהונה (סי' ו')
מדברי מהרי"ק (שו"ת קמ"ו) דמשמע דאיכא יכיר בבכור שהוא עובר.
ותירץ בשער המלך דכוונת מהרי"ק משום מיגו.

ג. אודיתא

הנה לכאורה יש ליישב דגם בעובר יכול להקנות באודיתא, דהרי
יכול להודות ששיך לעובר של בנו, מפאת דכל הפי שנים היו שיך
לאביו והעובר ירש מאביו.

וזו דוקא אם יש לעובר ירושה, אבל אם אין לעובר ירושה, נמצא
שאם היה שיך לאביו, אם כן זכה העובר רק לאחר זמן, אם כן לא
תחול ההודאה אלא לאחר זמן, ואם יולד לאחר שימות המוריש היאך
תחול ההודאה. אבל יש לומר דמכל מקום כיון דזוכה לכשיוולד ויש לו
זכות בזה מהני ההודאה.

אבל אכתי נהי דמהני ההודאה אך הא מכל מקום מפאת אודיתא
לא הוה ידידה. ואולי באמת תחול האודיתא לכשיוולד כי ההודאה
בתקפה אף לאחר מותו כי הודה על נכסיו. וכל זה אם אין לעובר ירושה
אך אם יש לו ירושה תחול האודיתא מיד.

ד. הנחלת רבי יוחנן בן ברוקה

הנה יש לדון דאכתי לא בעינן יכיר, דהרי יכול להנחיל לעובר
בהנחלת רבי יוחנן בן ברוקה, ואם כן יש לו מיגו, ונהי דעובר אי
אפשר להקנות לו, אך להנחיל יש לומר דאפשר כיון דהוי בר

זכיה בירושה הבאה מאלוה. [וצריך עיון בסוגיא בבבא בתרא ריש פרק מי ששאל]

קושיא ח' - אין זכיה לקטן

הנה בשער המלך (שם) מביא בשם בתי כהונה דלדעת הסוברים
דדעת אחרת מקנה לקטן מהני רק מדרבנן, וכן זכיה לקטן מהני רק
מדרבנן. אם כן נפקא מינה בבכור קטן דבכהאי גוונא ליכא מיגו דיכול
להקנות לו. וכך הקשה בתשובות חתם סופר (אה"ע ח"ב סי' ס"ז).

א. להתחייב

תירץ בשער המלך דיכול להתחייב עבורו. אך דחה דהכי נמי אי
אפשר להתחייב לקטן.

ב. הנחלה

הנה יש ליישב במיגו דהנחלה, דהנחלת רבי יוחנן בן ברוקה מהני גם
לקטן.

ג. אודיתא

תו קאמרי דמשכחת לה באודיתא, ואע"ג דלהאמור לדעת הגרע"א
ליכא אודיתא באופן שלא שיך, הרי הכא שיך דהרי אפשר שהקטן
ירש הממון מאמו, ואף במוחזק שפלוגתא אמו והיא חיה לפנינו, נאמן
בהודאת בעל דין שנולד מאם אחרת ואף כנגד עדים, וממילא יש כאן
אודיתא.

ד. באופן דאינו מרע לאיש

בחתם סופר (שם) כתב ליישב דכל הא דבעינן קרא דיכיר, כיון דמרע
ליורשים קמן, אבל היכא דאינו מקלקל לשום יורש קמן, פשיטא דעד
אחד נאמן, ואם כן כוונת הגמרא להקשות דיפקיר נכסים או יתן
במתנה לאחר, ואם כן אינו מרע לשום איש.

ודע דלהחתם סופר מיושבת רוב הקושיות דלעיל, דכגון במעשר שני
הרי יכול לאוכלו באופן דהודאתו לא מפסיד לאיש. וכן כיוצא בו לענין
שאר הקושיות.

אך עיקר דברי החתם סופר דבלא מרע לאף אחד ודאי נאמן בלא
קרא דיכיר ואף באחיו ובשאר קרובים, צריך עיון ביסוד הדבר אמאי
נאמן. [אמנם כן משמע ברא"ש בזה בני וברשב"א]. וצריך ביאור.

ד. יקנה לגדול שיקנה להקטן

כתב בשער המלך (שם) ליישב בשם בתי כהונה, דבידו להקנות לגדול
על מנת שהגדול יקנה לקטן כשיגדיל.

אך למה שכתבנו לעיל תיקשי דהרי אכתי אינו של הקטן וצריך
גוביינא, ואם כן ליכא מיגו דהרי רוצה שיהא שלו מיד. ובלאו הכי צריך
עיון דמי יכריח להגדול להקנות, לא יקנה ותבטל המתנה מאליו.

קושיא ט' - היאך יקנה מעות

הנה הקשה הגרע"א (קמא סי' קל"ב בשולי המכתב) הרי נפקא מינה
בקיבל מעות לאחר מכאן, דאע"ג דלרבי מאיר אדם מקנה דבר שלא
בא לעולם, במעות שיפלו לאחר מכן ליכא קנין.

דהרי בקנין סודר, אין מעות נקנין בחליפין. [אבל מטלטלין נקנין ואע"ג
דכלתה קנינו, נפקא מינה באמר מעבשיו או היכי דהסודר נשאר ביד הקונה, וכן כתב בחזו"ן
א"ש (אה"ע נשים סי' נ"ח ס"ק ג') דאיידי שהסודר נשאר].

וקנין משיכה והגבהה וחצר לא שיך במעות שלא באו לעולם, וקנין
שטר ליכא על מטלטלין, וקנין אגב הא כתבו תוספות (בבא קמא י"ב א'
ד"ה אגב) דהוה רק מדרבנן. ונשאר הגרע"א בקושיא.

ויש לדון בי"ב תירוצים.

תירוצ' א' - קנין אודיתא

יש לומר שיקנה המעות בקנין אודיתא, כמו דאמרינן (בבא בתרא קמ"ט
א') באיסור גירוא שהקנה באודיתא, ומהני אע"ג דתרויהו ידעי דהדבר
אינו כך.

אך הרי הבאנו לעיל דכתב בתשובות הגרע"א (בתשובה הנדפס בירושלים
שנת תש"ז, סי' כ"ה) ובחזו"ן א"ש (בבא קמא סי' י"ח ס"ק ו' עיין שם) דקנין אודיתא
שיך רק בדבר שישנו במציאות דהודאה יכול להיות אמת, ואף דאנן
ידענו דבשקר מודה, מכל מקום כיון דישנו במציאות מהימן לגבי
נפשיה יותר מעדים וממילא הוי קנין, אבל בדבר שאינו במציאות לא
שיך ביה ענין הודאה.

מעתה הרי ליכא קנין אודיתא במודה דשני חלקים בכל

המעוות שיקבל יהא של הבן הזה, דהרי במעוות שיפלו אחר כך אינם במציאות שהקנה לפלוני דאיה קנין נתפס בו, ושוב לא הוי הודאה. וכך כתב הגרע"א גופיה (שם סי' כ"ה) דקושייתו לא מתרצא בזה.

והרי הוא מוכח הכי מיניה וביה, דאם כן גם לדין דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם נימא דיועיל אודיתא, כד נימא דמהני אודיתא בדבר שלא בא לעולם. ואלא על כרחך דלא מהני בזה אודיתא וכהנ"ל.

תירוץ ב' - מטבע עם מטלטלין נקנה בחליפין

הנה להסוברים דאע"פ דמטבע אינו נקנה בקנין סודר, אבל מטבע עם מטלטלין נקנין בקנין סודר, אם כן יכול להקנות המעות כך.

[אבל דבר שלא בא לעולם ובא לעולם אינו יכול להקנות, דזה מוכח מסוגיא דיכיר וכמו דכתב הגרע"א בתנינא סי' צ"ז].

ואף כשאין לו חפצים אחרים, כגון דהכל אצלו שאול, מכל מקום בזה תועיל אודיתא שהיה לו חפץ אחר.

אך הרי איתא בגמרא בבא מציעא (מ"ה ב') דאיכא גוונא דעומד בגורן ואין בידו מעות לחלל מעשר שני, ומקשינן בגמרא אמאי אין בידו לחלל המעשר שני במעות, הרי אי אמרת מטבע נקנה בחליפין, ניקנו ליה מעות להיאך אגב סודר, ולהאמור תיקשי דגם אם אין מטבע נקנה בחליפין, הרי יועיל אודיתא. וצריך לומר או דקנין אודיתא הוה רק מדרבנן, או דלא מהני לאיסורין, ואם כן שוב בעינן קרא דיכיר למעות שנפלו לאחר מכן והרי אין מיגו דאודיתא. [א"ה. דהרי הטענה דאודיתא לא מהני מדאורייתא או לאיסורין, משא"כ בירושא הרי מהני, ואם כן ליכא מיגו].

תירוץ ג' - מקום שאין לו דין מטבע

הנה יש לומר דיאמר אודיתא שהמטבע היה במקום אחר ששם אין לו דין מטבע, ואם כן יכול להקנותו בסודר. וכן הקונה היה באותו מקום.

אך העירוני לנכון שזה אינו, דאם הדבר הנקנה במקום שיש לו דין מטבע, אי אפשר להקנותו בסודר, אע"פ שהמוכר והקונה במקום שאין לו דין מטבע. והיא הלכתא רבתא ונפקא מינה למעשה.

תירוץ ד' - הנחלת רבי יוחנן בן ברוקה

הנה יש לומר דלענין המעות שיבואו לעולם לרבי מאיר תועיל הנחלת רבי יוחנן בן ברוקה, שיכול להנחיל המעות לאיזה בן שרוצה. דאע"פ דאין אדם מנחיל דבר שלא בו לעולם כשם שאינו מקנה, מכל מקום הרי לרבי מאיר שמקנה דבר שלא בא לעולם הכי מי יכול להנחיל.

וכי תימא דהרי חזינן (רבי עקיבא איגר קמא סי' קל"ב, ודלא כקצות החושן סי' רנ"ג ס"ק ט') דלא מהני הנחלת רבי יוחנן בן ברוקה בדבר שלא בא לעולם משום דליתא בהקנאה, ואם כן נימא דהכי נמי לרבי מאיר לענין מעות דליתא בקנין.

אך יש לחלק, דשאני הכא לרבי מאיר דהא דליתא בהקנאה הוא מפאת שאין מעשה קנין ולא מפאת שלילת כחם כמו דבר שלא בא לעולם, ואף להגרע"א (מובא בתשובות חתם סופר חו"מ סי' ק"ט) דמלוה אינו יכול להנחיל מפאת דלא שייך קנין, אבל מעות שאני. וכך תירץ בכתב סופר.

ואולי דעת הגרע"א דהוה להגמרא לפרש דהקושיא מפאת מיגו דהנחלה. [ואע"פ דשפיר מוכחין דליכא הנחלה בדבר שלא בא לעולם מתירוץ הגמרא, דהרי אם לא כן מה מתרצין בגמרא לרבי מאיר דאיירי בנכסים שנפלו כשהוא גוסס דבנכסים אלו אינו יכול להקנות כשלא באו לעולם אלא בעינן לחידושא דיכיר, הרי אם נימא דאיכא הנחלה בדבר שלא בא לעולם אם כן לא משני מיד].

תירוץ ה' - לך חזק וקני

כתב בחזון איש (אה"ע נשים סי' נ"ח ס"ק ג') לתרץ דמכל מקום יאמר "לך חזק וקני" על המעות בשעה שיבואו לעולם, ומהני לרבי מאיר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

אמנם לדין דאינו מקנה דבר שלא בא לעולם, אם כן לא מהני "לך חזק וקני" על דבר שלא בא לעולם, כמו שכתב הגרע"א (ח"ג סי' פ') למילף כן מדברי הרמ"ה.

אמנם צריך עיון דאם כן נימא דיש לו מיגו דהתחייבות על המעות וכמו דהקשה מהר"ש חיון (מובא בבני אהרן שם) ואף לרבנן דרבי מאיר. אלא צריך לומר דליכא מיגו מכיון דרצונו שיהא שלו בלא גוביינא. ואם כן בלך חזק וקני נמי הרי ליכא מיגו מכיון דרצונו שיהא שלו מדין ירושה שהוא בלא גוביינא. [ולנתיבות המשפט (סי' שמ"ד ס"ק א')]

דבפרעון חוב באמת לא בעי מעשה קנין וסגי במייחד לפרעון החוב אם כן אכתי תיקשי קושיית מהרש"ח הנ"ל.

עוד צריך עיון בדברי החזון איש הא גם לדין אם תפס מהני דניחא ליה דליקו בהימנותיה.

תירוץ ו' - הכסף נקנה בכסף

יש ליישב דיקנה המעות בקנין כסף. אך הגרע"א אזיל לשיטתו (נבא מציעא מ"ד ב') על תוספות ד"ה נעשה, (ובעוד מקומות) דאין כסף נקנה בכסף.

תירוץ ז' - פלוגתא אם מטבע נקנה בחליפין

יש לומר דנהי דקיימא לן דאין מטבע נקנה בחליפין, אך הרי אינו מוסכם בסוגיא דבבא מציעא (מ"ו א' ב'), ומשום הכי לא בעי לשנויי הכי.

תירוץ ח' - מיגו להקדיש המעות

שמעתי מהגאון בעל זכר טוב שליט"א דיש לו מיגו להקדיש המעות, לרבי מאיר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, ולפדותם בשוה פרוטה שיוזכה בהם האי בן פי שנים, וסגי אף שלא יעשה כן אלא שיודה כן, ואם כן יש לו מיגו דאורייתא.

[אך אם נימא דאי אפשר לפדות מעשר שני שטרם קדוש, כדדן בחזון איש (דמאי סי' י"ז) לא יהא אתי שפיר. (א"ה. ועוד עיין בשערי יושר שער ו' פרק י"ז, מנחת שלמה ח"א סי' ס"ב)].

תירוץ ט' - יקנה חלק התחתון של המטבע

יש לומר דיקנה לו בסודר חלק המטבע שלמטה דאין לו שם מטבע וזה יקנה בסודר, ואת השאר יקנה לו בחצר. וכי תימא דבעינן דפנות לכלי, יקנה גם מימין ומשמאל ולזה אין שם מטבע.

וכי תימא דכיון דהוה שותפין במטבע שוב לא נקנה בחליפין, לא אדע אם גם בשותפות שכונית הוי הכי, דהרי לחלק ממטבע אין שם מטבע, ורק בשותפות מזוגית לא יוכל להקנות בחליפין.

אך התעוררתי דזה אינו, דהא חזינן בסוגיא הנ"ל בבבא מציעא (מ"ה ב') דבהיה עומד בגורן דאינו יכול להעביר המטבע לחבירו בחליפין, ואמאי הא יוכל בכהאי גוונא.

[ותיקשי התם יקנה הקרקע בסודר ויקנה בחצר, אך באמת מוקמינן התם דלית ליה קרקע דאם כן יקנה המעות אגב קרקע, וצריך לומר דאינה משתמרת, ואם כן לא תיקשי מהתם, ואע"פ דבדעת אחרת מקנה לא בעי משתמרת, דילמא סוגיא דבבא מציעא סברא דבעינן משתמרת אף בדעת אחרת מקנה, ודוחק לאוקמה סוגיא דבבא מציעא דהמטבע בבית שומר דליכא חצר לדידה, ואם הוה מוקמינן הכי חדרא הראיה דאי אפשר על ידי שותפות שכונית אך כיון דיתכן דהוה באינה משתמרת, אתי שפיר, והעירוני דליכא ליישב קושיית הגרע"א דמטבעות יכול להקנות שיקנה אותם בחצר שהרי חצר דקטן משום שלחות ולית ליה, אך הא איכא למאן דאמר משום יד גם בקטן, אך אז בעינן עומד בצד שדהו ואם כן זימנין דלא יקנה בחצר].

תירוץ י' - קנין אגב

כתב בתשובות הגרע"א (שנדפסו בירושלים בשנת תשי"ז, סי' כ"ה) ליישב דמוכח מהכא דבאמת קנין אגב הוה מדאורייתא ואם כן הרי יכול להקנות מעות בקנין אגב.

אך תיקשי דאכתי בעינן קרא היכא דלית ליה קרקע, אלא בזה מהני אודיתא שמכר אגב קרקע.

והא דבסוגמרא בבא מציעא הנ"ל בהא דגורן לא מהני אודיתא, משום דלא מהני לאיסורין, משא"כ הכא יש לו בידו באודיתא והא דלא מהני לאיסורין דלא איכפת ליה בהאי. [עיין שם].

תירוץ י"א - יתחייב ויחד לתשלום

יש לומר דיתחייב, ואי דמחוסר קנין, ייחד מה שיקבל בתשלום, דלנתיבות המשפט (סי' שמ"ד ס"ק א') מהני דלא בעינן קנין לפרעון וסגי במה שמייחד לפרעון, אלא דלא מהני בדבר שלא בעולם, אבל לרבי מאיר מהני.

אך אין דברי הנתיבות המשפט מוסכמים, עיין בספר כללא דרביתא בהסכמה (מבעל זכר טוב שליט"א, הערות ס"ק ל"ו). ובחזון איש (בבא קמא סי' י"ח ס"ק י"ו) כתב כנתיבות המשפט.

תירוץ י"ב - התחייבות

הנה בקצות החושן (סי' ס"ט ס"ק ב') תירץ קושיית מהרש"ח דיש מיגו של התחייבות בהממון של הפי שנים, ורק אין אדם משעבד דבר שלא בא לעולם, אבל לרבי מאיר משעבד, ואם כן יש לו מיגו גם במעות.

אך אין התירוץ מעלה ארוכה, דהא לפי זה כיון דמדרבנן דאקני משתעבד, יהא נאמן גם בנכסים דלאחר מכאן אף לרבנן דרבי מאיר, וכמו שכתב בקצות החושן, אך הא ברשב"ם כתב דבזה אחי נאמן רק בנכסים דהשתא, ועל כרחך דסבירא ליה לרשב"ם דאין זה בידו, ואם כן שוב תיקשי.

בתורת הדרך אמונה [י"א]

ברשותו, דאם לא כן אין כאן מצות ביעור. וכן נראה. וצריך תלמוד.

ב. מהו כשצריך הפירות לקיום מצוה

ואכתי יש לדון לענין פירות שביעית דצריך אותם לקיום מצוה, דנימא דבכהאי גוונא מהני ביעור אע"פ דאינו נותן רשות להכנס לרשותו,

דהנה בנפל חפץ לרשות חבירו, ואין חבירו מרשה לו להכנס, לכאורה יכול להכנס בעל כרחו, וטעמא דמילתא דהוי אבוד ממנו, ואם כן יש כאן מצוות השבת אבידה, ואם כן יכול לכפותו, דמה לי לכפותו בגופו או בממונו.

וכי תימא הא דחזינן בגמרא כתובות (ק"ט ב') דהיכא דלית ליה דרך יפרח באויר, שאני התם כיון דקנה הכי, הוה ליה כאבידה מדעת, ולא שייך בה השבת אבידה.

[אך בבבאור הגר"א (שם) משמע דגם בחפצו ברשות חבירו לא שרינן רק מתקנת יהושע, ואולי איירי דוקא בגווי שאין חבירו שם, ואינו מוזהר בהשבת אבידה, וצריך עיון].

מעתה יש לעיין, האם נימא דהוא הדין באיכא אתרוג של הפקר, דיכול להכנס לרשות חבירו ולקחתו בעל כרחו של חבירו, דהרי כיון דצריך האתרוג למצוה, וחבירו ערב שיהא לו מצוה, הוה נמי בכלל השבת אבידה.

ענינים שונים [א]

[וגם כיון דכרמלית הוה דרבנן והוה גם טלטול שלא כדרך, הרי יש מתירים בתרי דרבנן בפסיק רישיה. אך בחזון איש (סי' ס"א ס"ק א'), ועוד עיין סי' נ"ב ס"ק ט"ו] כתב דראוי להחמיר. [א"ה. ועיין בשער הציון סי' שט"ז ס"ק י"ח].

ד. ד' אמות בכרמלית בלא עקירה והנחה

הנה ד' אמות בכרמלית בלא עקירה והנחה מתירים לדבר מצוה ובשעת הדחק, כמו שכתב בחזון איש עירובין (סי' ק"ג ס"ק י"ט). אך היאך יכניסו מהכרמלית להרשות היחיד.

ה. האם שרי לצורך מקומו

לכאורה אמאי לא יקח הנעץ מהמנעל, דהרי הוי הנעץ כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך מקומו, וחשיבא צורך מקומו שמפריע לו להלך. אלא דתליא אם שרי להוציא תפילין מחדר כאשר אסור שיהיו בחדר, [כנה דמבואר בשולחן ערוך או"ח סי' ר"מ סעי' ו'], האם חשיבא צורך מקומו, וכד נימא שחשיבא צורך מקומו, אם כן הכי נמי חסרת הנעץ.

אך באמת הא חזינן [שולחן ערוך סי' ש"ח סעי' ז'] דבזרק לאשפה זימנן חייל עליה שם מוקצה גמור, ואם כן יש לעיין לענין האי נעץ.

ענינים שונים [ב]

א. הזיק ממון להציל הנרדף

הנה יש לדון בראובן שרודף אחרי שמעון, ולוי הזיק ממון ששייך ליהודה כדי להציל שמעון הנרדף, האם יוכל יהודה לתבוע את ראובן. הנה כן הדין נותן דראובן חייב מדינת דגרמי. אלא ברודף יש כאן פטור של קם ליה בדבריה מיניה ומכל מקום תועיל תפיסה.

[א"ה. והכי נמי בעובדא דידן, מכיון שזרקו הכסף לים כדי להנצל מהרודף, אם כן הרודף חייב לשלם עליו מדינת דגרמי].

ב. רודף גוי

אך אם הרודף היה גוי, אם בדיניהם בכהאי גוונא פטור, עכ"פ יתבענו מכח דינינו, כמבואר בגמרא בבא קמא (ק"י א') בישראל וכנעני שבאו לדין בפני בית דין ישראל, אם אתה יכול לזכות ישראל בדיני ישראל, זכור ואמור לו כך דינינו, ואם אתה יכול לזכותו בדיני כנענים, זכור ואמור לו כך דינכם.

אך הכא אין עדים כשרים אלא דבדיניהם דייני על סמך הני עדים, ובזה יש לעיין אם יוכל לומר כך דינכם כיון דבגוף המאורע פטור מדיניהם.

מפקיר ברשותו

הנה ראיתי מבואר דבשעת הדחק דאינו יכול להוציא הפירות שביעית חוצה, יפקירם בפני שלשה ברשותו. [א"ה, ע' דרך אמונה ה' שמיטה ויובל פ"ז ציון ההלכה סק"ט, דבשעת הדחק סמך החזון איש להקל, וכתב דאולי סמך על שיטת הגר"א בבבאור הירושלמי פ"ט ה"ד, המובא בחזון איש שביעית סי' י"א סק"ז].

ויש לעיין בהאי דינא בכמה אנפי:

א. לא חל ביעור כיון דיכול לעכב מלקחת

הנה חפץ של הפקר הנמצא ברשותו, ואינו רוצה לזכות בו, מכל מקום יכול לעכב אחרים מליכנס לרשותו לזכות בהפקר. וכן מבואר בשולחן ערוך (ח"מ סי' תע"ג סעי' י"ג) דאסור לצוד בהמות מרשות חבירו, אע"פ שחבירו לא זכה בההמות, [מפאת דהוה חצר שאינה משתמרת]. ומעתה, המפקיר פירות שביעית ברשותו, יכול למנוע אחרים מלהיכנס, ונהי דההפקר חל, עכ"פ יש לעיין אם חיילא מצות ביעור, מי אמרינן דחל הביעור, דהרי כיון דיש כאן הפקר, מה שאין יכולים להכנס הוא דבר מן החוץ, והרי בירושלמי (שם) איתא דמי שאין לו אוהבים יפקיר לעתותי ערב, [והיינו בלא שלשה], אע"פ שאין אנשים.

או דילמא לא חל הביעור, דלא דמי למפקיר בערב, דהתם אם ירצו יכולים לבוא, משא"כ בגוונא דידן, ואם כן יהא חייב להרשות להכנס

נעץ שנכנס בנעל

עובדא באדם שהלך בשבת ורואה שנעץ [הוא מסמר עם ראש רחב] נכנס לנעליו לסוליא מבחוץ.

א. טלטול מוקצה

הנה מפאת שמטלטל עכשיו מוקצה, הרי הוה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר דשרי.

ב. טלטול בכרמלית

אך הרי הולך בכרמלית ונמצא מטלטלו בכרמלית, והרי גם הוצאה שלא כדרך מיתסר בכרמלית.

אך נימא דכיון דלא איכפת ליה מהנעץ, דמי להא דאמרינן [משנה ברורה סי' י"ג ס"ק ג'] לענין ציצית פסולים שדעתו לזורקם דבטל לבגד. [וכן שמעתי לענין פתק ממכבסה דבטל להבגד]. אך לא אדע אם נעץ נמי דמי לזה.

ג. פסיק רישיה

הנה לשיטת הערוך יש להתיר מפאת פסיק רישיה דלא איכפת ליה, וסמכין על הערוך בשעת הדחק. [א"ה. עיין שולחן ערוך סי' ש"כ סעי' י"ח].

עת לשמור ועת להשליך

הנה איתא בתשובות הריב"ש (סי' תמ"ב) עובדא באחד שהפליג בספינה עם משרתו, ועמו תיבה מלאה מטבעות לקנות במדינת הים ולהביא פרנסה לביתו, ושמע באמצע הלילה המלחים מתנכלים להמיתו ביחד עם משרתו כדי לקחת כספו, והציל עצמו בזה שהעמיד פנים שמתקוטט עם משרתו למי שייך הכסף ומרוב רוגז השליכו לים. ואמר למלחים שיבואו למחרת לביתו לקבל שכרם, ושם המתינו להם שוטרים ואסורים ונתחייבו לשלם כל ההפסד.

[א"ה. זה לשון הריב"ש בשם המדרש, מעשה היה בסוחר אחד שפירש לים. והיה בידו ארגז אחד. ונתן אותו בכילה בתוך הספינה. שמע קול המלחים שהיו אומרים זה לזה כאשר נהיה בלב הים נשליך האיש בים, ונקח הארגז ממנו. מה עשה, עשה עצמו כאלו כועס עם בני ביתו ולקח הארגז והשליכו בים בכעס. כאשר באו אל המדינה הזמינם לדין וקרב אותם למשפט. וחייבו אותם שישלמו לו הארגז. ושאלו לו השופטים מאין למדת זה הענין להשליך הארגז כדי שלא יהרגוך בעבורו, השיב להם מן שלמה שאמר "עת לשמור ועת להשליך"].

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 330
תמוז תשס"ב

מחיה. בכל זאת כל האחראים על השכונות מספרים על כך, שמידי תקופה מגלים עוד דירה או יחידה שלא ידעו עליה.

עובדת שקיבלה לגור ביחידה תחת הבנין האם אוסרת

במעמד הסיום שהתקיים בירושלים, השתתף עימנו הרב ברכפלד שליט"א, האחראי על העירוב בשכונת סנהדריה פאג"י, שהוקם ע"י הגר"י מנת שליט"א, וסיפר על שני מקרים שהיו לו לאחרונה בשכונה. באחד מהם פנה אליו אברך וסיפר שהוא ראה בבנין שלו שיש גויה שנכנסת לאחד מהמחסנים, והבין שכנראה היא עובדת אצל אחד מהשכנים, וגרה למטה. הנה במצב כזה שהיא גרה לבד, יש מקרים שהיא אוסרת את העירוב, כיון שגרה לבד ולא יחד עם המשפחה. הוא בירר מי הוא המעסיק שלה, ופנה אליו לשכור את דירת הגויה.

המעסיק היה ת"ח לעצמו ואמר לו מה פתאום, אין צורך לשכור ממנה במצב כזה, הדירה לא שלה, ואני רק נתתי לה לגור שם. השיב לו האחראי, אכן גם במצב כזה היא אוסרת, זה לא צריך להיות דירה שלה, כמו שכתב השו"ע (סי' שפ"ד ס"א) שגוי שהוא רק אורח, כיון שקיבל רשות להיות בדירה, אם הוא נמצא שלושים יום, או שהוא פחות משלושים יום אבל רגיל לבוא לפעמים, הרי הוא אוסר מיד.

אמנם יש שתי הלכות נוספות שיתכן שבמצב כזה אינו אוסר, א. **מצי לסלוקי**, כלומר, כיון שהבעלים יכול להעביר אותה בכל זמן לדירה אחרת, מחדש הבה"ל (סי' ש"ע סס"ג ד"ה אינם אוסרים) שהיא נחשבת לעולם כאורח למן מועט. אבל החזו"א חולק וסובר שההיתר רק בתנאים נוספים שאינם קיימים כשיש לה יחידה שאוכלת בה לבד. ב. **על דעת לאסור עליו** (רמ"א סי' שפ"ב ס"א). אבל גם בדיון זה יש כמה הגבלות, ואד מהם שצריך שהוא יגור בשבת באותו עירוב, וא"כ אם הוא נוסע לשבת אחת והגויה תישאר, הרי לא שייך היתר זה. ולמעשה, כאשר יש לגויה יחידה בפני עצמה שאוכלת בה ארוחות, נכון להשתדל לשכור ממנה, מחמת שיש אופנים שהיא אוסרת. לאחר מאמצים לתת הסברים לשאלות, נאות בעה"ב להשכיר את המקום לאחראי על העירוב.

הרב ציון שפעמים רבות נתקלים האחראים באנשים שבטוחים שהם יודעים את הלכות עירובין בלי ללמוד אותם, והם עושים דין לעצמם לפי הבנתם, ולעצמם כשלומדים את ההלכות בצורה נכונה, מגלים שחלק מהדברים שהם עושים פוסלים את העירוב של כל הציבור. לכן חשוב מאוד להצטרף ליוזמה של מוקד העירוב, שאברכים יודעו לאחראים על העירובים בכל מקום, אם יש דיירים שאינם שומרי שבת או גויים, על מנת שיעשו את השכירות מהם כדן, ונזכה להדר את העירובים שיהיו כשרים ללא חשש.

כל מי שליבו חפץ יכול לסייע

על מנת להשתתף בפרויקט השכירות, ולהגדיל את זיכוי הרבים, אנו פונים בזאת לכל בוגרי השיעורים שיוזעים את החשיבות ההלכתית של עשיית השכירות, ולכל מי שליבו חפץ לזכות את הרבים, לסייע בידינו לזכות עוד יהודים טובים. הפעולות הנדרשות אינן גדולות, רק דורשות השקעה מסודרת.

א. לקחת מאיתנו מודעות עם הסבר הבקשה מהציבור, ובה מבואר על מה צריך להודיע. מודעות אלו יש לתלות בבתי הכנסת שבשכונה, ניתן לקבל את המודעות גם במייל.

ב. לסייע בידי האחראי המקומי לקבל את ההודעות, ולסדר את הנתונים לדעת מי מהם באמת אוסר, ומי מהם כבר שכרו ממנו. ואחר כך האחראי יכריע או יכיר את ההכרעה, לקבוע מי אינו אוסר, ומי צריך עדיין שישכרו ממנו. [יש מקומות שהאחראי לא ירצה להעמיס עליו לקבל את השיחות והשאלות שייגעו, ובמקרים אלו נציע לו שנרשום במודעה טלפון של הנציג שיקבל את השיחות, והוא יעביר לאחראי].

מעמד סיום לעשרות אברכים מירושלים ומודיעין עילית

ביום חמישי התקיים מעמד הסיום לעשרות אברכים ת"ח, שהשתתפו במסגרות השיעורים של מוקד העירוב, בתקופת החורף תשפ"ב, בקבוצה שבשיבת מיר, קבוצת שכונת סנהדריה, קבוצת שכונת רמות, וקבוצת מודיעין עילית. האברכים שעמלו במשך כחצי שנה ללמוד את הלכות העירובין למעשה, והשתתפו בסיוורים בשטח, רכשו בקיאות עצומה בהלכה למעשה יחד עם הידע המקצועי. וכעת נתאספו למעמד הסיום עם חלוקת תעודות לעשרות אברכים שהשלימו את המבחן המקיף על ההלכות וההוראות של גדולי ההוראה. אנו מודים לה' על תקופה זו, שבה זכינו ללמד ולהנחיל את ההלכות לכמאתיים אברכים, ומתוכם קרוב למאה אברכים סיימו והצליחו במבחן. ובתפילה לה' שכולם ימשיכו בדרך ההוראה כהלכה, ולא יצא מכשול ח"ו, עד הנה עזרונו רחמך, ולא עזבונו חסדיך, ואל תטשנו ה' אלו קינינו לנצח.

במעמד הסיום התקיים גם שיעור בדיני קרפף, עם דגש על המציאות בזמנינו, מה עושים היום בערים הגדולות, ומה המצב ביישובים, והאם יש להם על מה לסמוך, מהי שיטת הדבר שמואל, והאם זה מתאים למציאות שלנו. מהו הדין של שטחי קוצים שמקפידים מאוד בעירובים השכונתיים, ומה דרגת חומרתו. וכן בדיון קרפף צר וארוך בשיטת המשפ"ב ובשיטת החזו"א, ובדיון חצר שאחורי הבית שעלו בה קוצים ברוב החצר ואין בה בית סאתיים לשיטות שאין מטלטלים ממנו לבית. כל הדינים האלו נוגעים למעשה בזמנינו, רק צריך לדעת לתרגם אותם למציאות שלנו, ולברר ולשמוע את הוראות פוסקי הדור בענינים אלו.

פתיחת "חודש השכירות הארצי" לחיזוק העירובים השכונתיים

בשורה משמחת ומאתגרת עומדת בפנינו בחודש זה חודש תמוז, פתיחת "חודש השכירות הארצי", למען חיזוק הכשרות בעירובים המהודרים, אשר מלבד כל המאמצים של האחראים המפקחים על העירובים מידי שבוע, לתקן את המחיצות, החוטאים והלחיים, שנהרסים ומתקלקלים מחמת כל מיני סיבות, עבודות ותאונות, יש עוד דבר שבשבילו חייבים את עזרת הציבור היקר, שמבין את חשיבות העירובים המהודרים, וברצונו לסייע בהשקעה הגדולה הכרוכה בכך.

בפעם הזו לא מדובר על עזרה בכסף, ולא מדובר להתרועץ בשמש, לא מדובר להשקיע ימים ולילות, אלא **בסה"כ להודיע!** לגלות עירנות על תושבים שבאים לגור בסביבתך ואינם שומרי מצוות, ולהודיע על כך לאחראי בשכונה, כדי שיעשה את הנדרש על פי ההלכה.

השו"ע (סי' שפ"ב ס"א) כותב, שאם אדם גר עם עכו"ם בחצר, כלומר שיש בחצר שלו דירה אחרת שגר בה גוי, ויש שני ישראלים שגרים שם בשני בתים, כלומר שיש שתי דירות של יהודים באותה חצר והיהודים צריכים לערב ביניהם, העכו"ם אוסר עליהם, שאינם יכולים לערב. וזו תקנת חז"ל שהגוי יאסור, כדי שלא יגור עם הגוי וילמד ממעשיו (משנ"ב סק"א). עוד כתב השו"ע (סי' שפ"ה ס"ג) שמומר לחלל שבתות בפרהסיא, אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן, הרי הוא כעכו"ם ואוסר את העירוב. ואם אינו מחללו אלא בצנעה, אפילו מחללו באיסור דאורייתא, הרי הוא כישוראל ומבטל רשות לפ"ז גם בשכונה חרדית, אם יש דירה אחת של מחלל שבת, או יחידת דיור שמושכרת לעובדים זרים גויים, הרי זה אוסר את כל העירוב!

כתושבים בשכונה שאינם סקרנים במיוחד לעקוב על כל בית מי גר בו, אנו תמהים איפה יש דירה כזו, מה פתאום שהם יבואו לגורו באזורים כאלו, בפרט שהדירות יקרות והם יכולים ללכת לפריפריה ולשלם חצי

פתיחת פרויקט השכירות במעמד הסיום בירושלים

למטה, הגדר הגבוהה והמעקה של המדרגות היו המחיצה של העירוב, ובנקודות החיבור בסיבוב היה מקום קטן של 30 ס"מ, שבו היה נמוך משיעור י" טפחים. בדרך כלל פירצה קטנה כזו מותרת ע"י עומד מרובה, אבל במצב שהיא בדיוק בחיבור בין שתי כיוונים, הרי זה פירצה בקרן זווית, והיא אוסרת אפילו בג' טפחים, [ע"י משנ"ב סי' שס"א ס"ק י'] שכתב שהפמ"ג נקט שרק אם יש רוחב אמה, אבל ברשב"א בעבוה"ק מבוארשגם משלשה טפחים צריכה שני לחיים, ואם היה ארבעה אין לה הכשר עד שימעטנה. והיום שאיננו עושים לחיים, צריכים למעט גם פירצה ג' טפחים].

אבל במקרה זה היה כמה צדדים להסתפק האם זה נחשב קרן זווית הגדר היתה בנויה משני חלקים, החלק התחתון הוא קיר שעביו כעשרים ס"מ, וגבוה חמשה טפחים, ועליו גדר ברזל שעביו כארבעה ס"מ, ומשלימה את החמשה טפחים העליונים. כעת כאשר באים לדון עומד מרובה, האם דנים לפי החלק התחתון שהוא הקיר, או לפי החלק העליון שבסוף גובה י" טפחים ששם יש את גדר הברזל. ונפק"מ אם הגדר שממול מגיעה עד כנגד הברזל, ואינה מגיעה עד כנגד הקיר שהוא בולט יותר פנימה.

ובפשטות נוקטים שמתחשבים בכל נקודת גובה לפי המחיצה שממולה, כגון במקרה הנ"ל, צריך שבחמשה טפחים התחתונים יהיה ממול הקיר, ובחמשה העליונים כנגד הברזל. וזה דין שלא רגילים לשים לב אליו. ולפ"ז במקום הנ"ל היה חסר מעט כדי להתירו. האחראי על העירוב סיפר שכבר הביא כמה רבנים לראות את העירוב וכולם התעקבו בנקודה זו לדון בה, ולא היה דין בחר בזה. אך אמרו לו שמעתה אין להשאיר אותה כך, כי עירוב לא בונים בצורה שיש מה לדון בו, אלא בצורה שברור שהוא כשר. לא נכון להשאיר את העירוב בספק כלשהו, בפרט כשמדובר בתיקון קטן להשלים מעט בגדר. האחראי קיבל את הדברים, והרב רשם לעקוב שהדבר יתוקן.

האם הפתח בעמודים יתחיל מעל הקורה שבהלל הפתח

נידון נוסף מבין עשרות הדברים שנידונו בבדיקה זו, היה מקום אחד שהסתמכו על קיר הבנין שישמש את גבול העירוב, כי מאחוריו לא היו גדרות וגם לא היה ניתן להעמיד עמודים מחמת צלע ההר, לכן השתמשו בגדרות הקידמיים ובבנין עצמו, והשלימו עם צורות הפתח בחצרות שלא היו גדרות שלימות. באחת החצרות השכן בנה רמפה [גשר קטן] שמשמש כניסה נפרדת לדירה שלו, ונוצר חלל מתחתיו. זאת אומרת שאם משתמשים בקיר של הבנין, יש פירצה מתחת הגשר, שגם הוא חלק מהחזית של הבנין. כשגילינו את הדבר, ידענו שהאחראי עבר כבר ביסודיות ועוד הביא קודם לכן רבנים, לכן חיפשנו מה ההיתר שיכול להיות שהתכוונו אליו. הפתרון שהיה נראה הוא ע"י צורת הפתח, השאלה היא האם עמודי הבנין יכולים לשמש צורת הפתח.

והנה כאשר עמודי הבנין שווים עם הכתלים, אינם כשרים לצורת הפתח, כי צריך שיהיה עמוד בולט משאר הקיר [ויש בזה כמה שיטות והגדרות בפוסקים], אבל כאן היו עמודים ומשקוף ניכרים, ואע"פ שהם לא נעשו לשם צורת הפתח, כבר הכריע החזו"א (סי' ק"א ס"ק) שמעיל לכוון עליהם כעת לשם צורת הפתח, ואף מחשבת אדם אחר שאינו בעלים מועילת. אך התעוררה שאלה אחרת, משום שיש עוד קורת בטון שמחוברת בין שני העמודים של צורת הפתח, והיא נמצאת תוך י" טפחים לקרקע, האם זה פוסל מפני שהיא מונעת את החלק התחתון לשמש כפתח, כיון שהוא חסום ואינו פתח, [שפתח צריך חלל ברוחב ד' בגובה י" טפחים]. או שנא אפשר לומר שהפתח יהיה מעל הקורה הזו.

ונראה שהיא כשרה, ע"פ משנ"ב החזו"א (סי' ע"י ס"ק י"ט) שאם פרס מחצלת לרוחב כל הפתח, שהיא מבטלת את הפתח, אבל אם נשאר מעל המחצלת עד הקורה העליונה י" טפחים, הרי זה פתח כשר. וה"ה כאן יש י" פתוחים מעל הקורה. אמנם העמודים צריכים להתחיל מהקרקע, כיון שאם יתחילו בגובה הם יחשבו מחיצה תלויה, כי הקרקע זה על האדמה. וזה דין מחודש, שהעמודים מתחילים מלמטה, אבל דין הפתח שלהם מתחיל למעלה מעל החלק החסום.

ניתן לרכוש את החוברות החדשות - פתח העירוב ד' חלקים

בב"ב אור החיים 23 ק"ב, קרי"ס - אור החיים 14 ק"ג

בירושלים - גבעת שאול 0583248468

חובה להדגיש, שכל הפעילות בנושאים אלו צריכה להיות רק בתיאום עם האחראי על העירוב המקומי. ניתן לקבל במוקד העירוב את מספרי הטלפונים של האחראים ברחבי הארץ. לקראת הימים הבאים אנו משתדלים לערוך מצגת קצרה שתבאר את ההלכות בענין השכירות בקצרה. כמו כן פתחנו קו חדש שבו ניתן לשמוע עידכונים על שאלות הלכתיות חדשות, מההודעות שהגיעו בימים אלו. וכן שיעורים על סדר המשנ"ב.

לשמיעת שיעורים בשאלות המתחדשות בדיני השכירות בימינו
והסבר על השכירות מהממשלה ומחברת החשמל ועוד
קו חדש לדיני השכירות - בטל' 0733-83-1195

שלוחה 1 - עידכונים חדשים

שלוחה 2 - שיעורים על המשנ"ב

יש להקיש את השיעור הרצוי מ 1 עד 11

שלוחה 3 - שיעורים קצרים במגוון שאלות אקטואליות

יש להקיש את השיעור הרצוי מ 1 והלאה

דין קרפף כשהעירוב כולל חלק קטן משדה גדולה

בדיני קרפף, היתה לנו השבוע שאלה שמגיעה הרבה פעמים מהעוסקים בשטח, שהם מקפידים שלא יהיה בתוך העירוב שטח של שדה שזורעים אותו, אך כמובן הבעיה היא רק בשדה שיש בה בית סאתיים, אבל אם היא פחות מבית סאתיים, אינה אוסרת ואינה נאסרת [חוץ מטלטול ישירות מהקרפף לבית, ע"י סי' שני"ח משנ"ב ס"ק פ"ג]. באחד מהישובים שעברנו עם האחראי על העירוב והסברנו לו שלא לכלול שדות בקו העירוב, הוא הראה שיש מקום שהעירוב עובר בתוך תחילת השדה, כיון שהשדה אינה בקו ישר, ולפעמים נכנסת בין הבתים, לעומת זאת הקו של העירוב אינו מזגזג כל קטע קטן, ולכן חלק מהשדה נמצא בתוך שטח העירוב. מדדנו איתו את גודל השטח, ממקום החוט עד תחילת השדה מתוך הישוב, ומצאנו

שיש מעט פחות משיעור בית סאתיים. במקרה זה היה שטח של 28 מטר על 36 מטר, ואילו שיעור בית סאתיים הוא שיעור 34 מטר על 34 מטר, שהם 11500 מ"ר. וכיון שיש פחות מבית סאתיים, העירוב לא נאסר.

אבל יש לעיין בזה, כי יוצא שיש כאן שדה גדולה הרבה יותר מבית סאתיים, שהיא בודאי קרפף, וחלק ממנה נמצא בתוך העירוב, האם מתחשבים בכל השדה והיא יותר מבית סאתיים ואסורה, או שמא מתחשבים רק בחלק שבתוך קו העירוב, ויוצא שאין בו בית סאתיים. והתשובה היא שמתחשבים רק בקטע שנכנס מהחוט של העירוב, ולא מתחשבים בו כחלק משדה גדולה. דין כעין זה מבואר בשו"ע (סי' שני"ח סי"ב) שאם יש קרפף בגודל שלש סאים, ועשה תקרה על בית סאה, באופן שיש בסוף התקרה דין פי תקרה יורד וסותם, הרי זה מותר כי המחיצה מחלקת להחשיב את המקום פחות מבית סאתיים. לפ"ז ה"ה כשנשאר בצד השדה שטח גדול, מועילה המחיצה להפריד ולחלק את המקום, שאם יש בחלק שבתוך העירוב פחות מבית סאתיים, הרי זה מותר.

בדיקת עירובים עם האחראים והרבנים לשים לב לפרטים הקטנים
במסגרת בדיקות העירובים ברחבי הארץ, הסתובבנו שעות רבות עם אחד מהמומחים לעירובים עירוניים בצפון הארץ, לאחר שהוא עשה שיפוץ גדול בעירוב של העיר שלו, הוא ביקש שנבוא לעבור יחד איתו על העירוב, כדי לראות אם יש דברים נוספים שחשוב לתקן. יצאנו לפנות בוקר אל הצפון, ולאחר תפילת שחרית יצאנו עם האחראי ועם אחד מרבני העדה החרדית, לעבור ביסודיות על כל העירוב.

כיון שמדובר בעיר גדולה, צורת הבדיקה היא ע"י נסיעה ברכב, אבל במקומות שצריך לבדוק מקרוב, יורדים ובוחקים בליכה רגלית וזה חלק מהמקצוע, לשים לב היכן צריך לרדת ולבדוק מקרוב. בכמה מקומות שעצרנו לבדוק, היו פירצות קטנות שנראות כשרות, אך בדקדוק בצורת המקרה יש בהם ספק בהלכה. באחד מהמקומות היתה גדר גבוהה וחזקה, ובסוף הגדר היו מדרגות לרדת לרוחב

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פינחס תשפ"ב

אור ההתחדשות בראש חודש

מתנת ראש חודש

בפרשת השבוע מופיעים הפסוקים הנקראים על ידינו בכל ראש חודש: "וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֹטָאת לַה'" (במדבר כח, טו), שעיר החטאת המוזכר גם בתפילת מוסף של ראש חודש. בעודנו אומרים מילים אלו, מוטל עלינו להזכיר לעצמנו את אחת המטרות החשובות ביותר של ראש חודש, והיא, "זמן כפרה לכל תולדותם" - ראש חודש הוא זמן שבו אנחנו משיגים כפרה עבור כל מה שעשינו שלא כהוגן בשלושים הימים באחרונים. גם כיום שאין לנו בית המקדש להקריב בו את קרבן החטאת, עדיין זוהי תכליתו של ראש חודש.

לכן אנו מקדימים ואומרים בתפילה, "רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעִמְּךָ נִתְּנָה" - "נתת" פירושו שזוהי מתנה. הקב"ה נתן לנו מתנה בכל חודש - יום של כפרה, מעין יום כיפור, שבו נוכל להשיג כפרה.

ומה הופך את ראש חודש ליום של כפרה? משום שבראש חודש אנחנו חווים טלטלה עזה - לפתע מכה בנו ההכרה שעבר כבר חודש שלם! "אוי ויי, חודש שלם! מה הספקתי בחודש החולף? לעתים קרובות מדי, לא הספקתי כלום! ואולי אפילו גרוע מכך - אולי אפילו עברתי על כמה עבירות".

ולכן, כאשר מגיע יום ראש חודש, כדאי לכל אחד לזכור שזוהי הזדמנות טובה עבורו לתקן את כל שגיאותיו של החודש החולף. לא את השגיאות של השנה כולה - לזה יש את ראש השנה ויום הכיפורים - אבל לפחות את אלו של החודש האחרון. היהודי החכם מנצל את ראש החודש שלו; הוא מתבונן בחודש שחלף ושוקל בשכלו האם טעה במשהו, האם הוא לא היה נאמן לתורה באיזה שהוא אופן.

עליך להקדיש לפחות חמש דקות כדי לחשוב על החודש האחרון: "האם חייתי בצורה הטובה ביותר שאני מסוגל?" כמובן שחמש דקות זה לא מספיק; אם תקדיש חמש דקות בלבד לספירת המלאי של העסק שלך, לא תוכל להצליח בו - אבל זה לפחות משהו! אם תנהג כך

במשך חמש דקות בכל ראש חודש, דע לך שאתה כבר מרומם יותר משאר בני אדם.

בעל תשובה תוך דקה

אפילו דקה אחת זה משהו! אם תיקח ברצינות את המשימה, אז בדקה אחת גם כן תוכל להפוך לבעל תשובה. ביטוי לכך אנו מוצאים גבי תהליך כתיבת הגט, שהרב המסדר את הגט קורא לשני יהודים כשרים כדי לשמש כעדים, והוא מזהיר אותם קודם חתימתם להרהר בתשובה. לעדים אלו לא היו עשרת ימי תשובה וגם לא חודש אלול. ואם כן נשאלת השאלה, מהי המשמעות של הרהורי התשובה הללו? תשובה היא עסק רציני! האם תוך דקה אחת, לפני שהעדים קוראים וחותמים על הגט, הם יוכלו להפוך לבעלי תשובה?

התשובה היא כן! בהחלט! ומרן החפץ חיים זיע"א הוסיף ואמר, שהעדים יעשו זאת אפילו תמורת כמה דולרים. ככה נהגו, לשלם לעדים עבור חתימתם, ולמעשה זו הסיבה שהם באו לחתום. תמורת כמה דולרים בודדים הם ישובו בתשובה. וזה גם כן משהו! זה כל כך "משהו", שכעת הם כשרים לעדות! רואים אם כן שבדקה אחת אדם יכול להשיג גדולה רבה. ובחמש דקות הוא יוכל להפוך לגדול עוד יותר. תארו לעצמכם אדם שיקדיש יום אחד בחודש לעבודת התשובה - חישבו כמה הדבר יוסיף לקומתו הרוחנית בעולם הבא!

שאלות של עליה

כל יהודי צריך לשאול את עצמו: האם התקדמתי ב"בין אדם למקום" בחודש האחרון? מה קורה עם התפילה שלי? ומה עם הלימוד? כיצד נהגתי בכל הנוגע לחובתי לתת צדקה? האם ניצלתי כראוי את השבתות של חודש זה? האם הקדשתי לכל הפחות מספר דקות בכל סעודה כדי לחשוב על היסודות שהשבת אמורה ללמד אותי? ומה עם הקב"ה? האם אני חושב עליו מספיק? זו שאלה שכנראה לא שאלת את עצמך - רוב האנשים שוכחים. משאלה זו גם כשמגיע יום הכיפורים.

בחלל; לוח שנה יהודי! והנה אתם רואים שדפיו של הלוח כתובים בכוכבים במקום אותיות, והוא מורה לנו מתי יחולו כל מועדי ישראל. זהו תיאור מדויק של המציאות! הירח מורה לנו מתי חל ראש חודש, ומזה אנחנו יודעים מתי יחולו המועדים כולם.

יהודי השרוי ללא לוח שנה יהודי, כגון ברוסיה הקומוניסטית, אם יש לו מעט ידיעות בחישוב, יוכל לדעת פחות או יותר כשמתקרבים המועדים. הוא מסתכל כלפי מעלה אל השמים ורואה לנגד עיניו לוח שנה שנוצר עבורו. זה הפירוש שהירח נברא "למועדים".

אור לילי ממרום

תפקידו הנוסף של הירח, "לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ" – גם זה פשוט. אנחנו מבינים שהירח הוא גוף מאיר שהקב"ה ברא עבורנו ותלה אותו במרום כדי להאיר לנו בלילה. זו הסיבה שהוא קטן יותר מהשמש, כי באופן טבעי מנורת לילה חייבת להיות קטנה יותר ממנורה רגילה. אם אתה מתארח אצל מישהו, והוא רוצה להניח בחדר מנורת לילה, הוא לא ישים פרוז'קטור ענקי שיאיר את החדר כמו אור השמש. אתה צריך אור קטן ורך, שיספיק לך במקרה שתבחר לישון עם אור דלוק.

כך הוא אורו של הירח – הוא אינו חזק מדי ולא יפריע לנו לישון, אלא הוא בדיוק בעוצמה המספקת כדי לעזור לנו אם נצטרך לצאת אל הרחוב. אם רעייתך או ילדיך רוצים ללכת לישון באין מפריע, הם יכולים, אור הירח לא יפריע להם, אבל עדיין יש לך מספיק אור כדי ללכת אל בית המדרש. זהו "לְהָאִיר" – הירח מאיר עבורנו אור לילי.

הלכה והלימוד שבמרום

אולם עלינו לשים לב שמטרות אלו של הירח, לשמש כלוח שנה וכן להאיר על הארץ, נכתבו רק אחרי "לְאֵתֶת". המטרה הראשונה במעלה היא "לְאֵתֶת" – לשמש כסימן עבור עם ישראל. זאת אומרת שמבין כל התועלות וההנאות המגיעות אלינו מהירח, הגדולה ביותר היא שהירח אמור לשמש כסימן וסמל – הוא מייצג רעיונות וערכים שמצפים מאיתנו ללומדם.

אל נא תתפלאו לשמע הדברים; הֵיוּ סִבְלָנִים והתרגלו לשמוע את העיקרון היסודי הזה של התורה – עם ישראל הוא מטרת הבריאה, וזאת אומרת שאפילו משהו כה "טבעי" ו"מדעי" כמו הירח, נתלה בשמים כדי ללמד את עם ישראל לימודים לחיים.

והנה, הלימוד הבולט ביותר הוא זה שאנו מזכירים בכל חודש בזמן שאנו מקדשים את הלבנה. אנחנו מסתכלים כלפי מעלה על הירח שמתחיל להיגלות לעינינו עם

כיצד התקדמתי בבין אדם לחבירו? האם נהגתי כהוגן כלפי חברי? האם שגיתי בהתנהלות מול השכנים שלי? כמו כן, איך התנהגתי כלפי אנשים ברחוב? איך נראתה התנהגותי ביני לבין בני משפחתי? כיצד דיברתי אל רעייתי או אל בעלי בחודש החולף? האם אמרתי משהו שלא הייתי צריך לומר ביום הראשון של החודש שזה עתה חלף? ומה עם היום השני? והשלישי? חשוב על הדברים הלא טובים שאמרת, התבונן בפעמים שהגבת בצורה הלא נכונה כלפי דברים שנאמרו או נעשו כלפך.

אני יודע שאינכם נוהגים כך – ולכן טוב שהגעתם לכאן לשמוע את הדברים. אני מדבר גם לעצמי – קל לומר את הדברים, אבל דעו לכם שלא כל כך קשה ליישם אותם, צריך רק לדעת שבשביל זה נועד ראש חודש; אנחנו חייבים לנצל את היום המיוחד הזה שהבורא יתברך נתן לנו.

אנשי הלבנה

יש לציין כי בחינה זו של "ראשי חדשים לעמך נתת" – שה' נתן את ראש חודש כמתנה מיוחדת לאומתנו, היא משהו ייחודי עבורנו. העולם שבחוץ אינו עושה עסק מהירח, כי הם מונים ומחשבים את לוח השנה שלהם לפי השמש. אנחנו אלה שלוח השנה שלנו מבוסס על הירח, ואנו מציינים ושמחים בחידוש הירח. ואם נתבונן בדבר נבחין שהתורה אף בחרה בירח כדי להוות סמל עבור עם ישראל.

פעם בחודש אנחנו יוצאים אל מחוץ לבית הכנסת ומברכים ברכה מיוחדת על חידוש הלבנה. ובמעמד זה אנו אומרים כדלהלן: "וְלִלְבָּנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ, עֲטָרַת תְּפָאֶרֶת לְעַמּוּסִי בֶטָן". "עמוסי בטן" מתייחס לעם ישראל, וכפי שמתאר אותנו ישעיה הנביא (מו, ג): "הָעַמָּסִים מִנִּי בֶטָן" – אנחנו אומה שהקב"ה נושא אותה מאז תחילת יצירתה.

משמעות הדברים היא שהירח נוצר עבורנו, כסימן לתפקידנו בעולם הזה. זו הסיבה שבבריאת הירח אמר השי"ת, "וְהָיוּ לְאֵתֶת וּלְמוֹעֲדִים... לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ" (בראשית א, יד-טו). כתוב כאן באופן מפורש שהירח הוא אות וסימן לענין כלשהו.

לוח השנה שבמרום

והנה, העובדה שהירח מיועד "לְמוֹעֲדִים", כלומר שהוא מהווה לוח שנה עבורנו, את זה אנחנו מבינים היטב. דוד המלך מציין זאת אף הוא ואומר: "עֲשֵׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים" (תהילים קד, יט). זאת אומרת שה' תלה לוח שנה יהודי בשמים רק עבור עם ישראל. תארו לעצמכם שאתם מביטים השמימה ורואים לוח שנה אדיר ונפלא תלוי

הירח. זה מה שראש חודש נועד להיות - יום המוקדש להתחדשות, לחדש את עצמנו עבור עבודת ה' בכך שנלמד ונבחן את הירח כפי כוונת הבורא יתברך. זו הדרך הנכונה ביותר להפוך את היום הזה ל"זמן כפפה לכל תולדותם".

עולם של חושך

כעת עלינו לבחון עוד את ההיקש הזה בין עם ישראל לבין הירח, ולקחת אותו צעד נוסף קדימה. כי היות והירח הוא סמל ואות עבור עם ישראל, עלינו לשאול את עצמנו, מדוע הלילה הוא זה שנבחר להופעתו של הירח? התורה מלמדת אותנו שהירח נעשה "לממשלת הלילה" - הוא שולט בלילה, ואם החושך הוא תחום ממשלתו עלינו ללמוד ולהבין מדוע זה כך.

וכאן אנחנו מגיעים לאחד הסודות הגדולים של הבריאה - זה סוד שעוזר לנו להבין טוב יותר את תפקידו של ראש חודש כיום של תשובה והתחדשות בעבודת ה' שלנו.

נתחיל עם דברי הגמרא בבבא מציעא (פג, ב). חז"ל מביאים את הפסוק בתהלים (קד, כ), "תִּשֶׁת חֹשֶׁךְ וַיְהִי לַיְלָה", שפירושו, "ה', אתה בראת את החושך שהפך ללילה", והם מבארים שפסוק זה אינו מתייחס רק לחושך הגשמי היורד על העולם מדי לילה, אלא על העולם הזה באופן כללי - "זה העולם הזה שדומה ללילה", כלומר, העולם הזה הוא מקום שבו לא ניתן לראות. אנחנו חיים בעולם שבו האמת מוסתרת.

חשוב שנכניס את זה לראש שלנו. כאשר אתה הולך בחוץ בשעת אחר הצהריים ואור היום מקיף אותך מכל עבר, עליך להבין שלמעשה כעת הוא אמצע הלילה; בחוץ שוררת עלטה כבדה, ואינך רואה דבר! משמעות הדברים היא שהעולם הזה, מתחילתו ועד סופו, הוא מקום של שקר. ואם לא תעשה מאמץ להאיר את החושך, לראות את הדברים כפי שהם באמת, אתה תמשיך לחיות בטעות עד סוף ימך.

עלינו לשים לב ללשון הפסוק, "תִּשֶׁת חֹשֶׁךְ" - בראת את החושך. לא כתוב ש"נעשה" חשוך, שזה קרה כך במקרה, אלא "עשית" כך בדוקא. וזו הבנה בסיסית של מציאות העולם הזה: אתה, ה', אתה בראת את הכל, ובראת בכוונה תחילה את החושך של העולם הזה. זה לא בטעות - זו התכנית שלך מלכתחילה, לברוא עולם שבו האמת קבורה מתחת להר גבוה של שקר.

חושך ממזרח

למעשה, קל מאוד לראות את העובדה הזו, שהעולם הזה הוא מקום של שקר, שהרי רוב רובו של העולם מורכב

תחילת החודש החדש, ועלינו לדעת שהקב"ה מדבר אלינו כעת.

התפקיד הראשי

האם תהיתם אי פעם לגבי נקודה זו? מדוע ברא הקב"ה אור שמתמלא ונחסר במהלך החודש? אם הירח נועד רק כדי לשמש כגוף מאיר עבורנו, הלא שימוש זה נצרך לנו במשך החודש כולו. מדוע אם כן הירח מתמלא ונחסר?

אמנם זה נכון שתנועות אלו של הירח הן אלו המשפיעות על לוח השנה שלנו. המילוי והחיסרון של הירח אף שולטים על דברים רבים - לירח השפעות רבות ומועילות על כדור הארץ. הירח הוא זה ששולט בגאות ובשפל של הים, והוא נוטל חלק בעוד תפקודים רבים של כדור הארץ שחשובים ביותר עבורנו.

אבל לא זו היא המטרה החשובה ביותר של המילוי והחיסרון של הירח. הקשיבו לחידוש הזה - אנחנו אומרים אותו בברכת קידוש הלבנה בעודנו עומדים מחוץ לבית הכנסת ומביטים כלפי מעלה לעבר הירח. "וְלַלְבָּנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ, עֲטַרְתַּת תִּפְאָרֶת לְעַמּוּסִי בֶטָן שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ" - יתכן ועם ישראל הופך לקטן יותר לעיתים, עד כי נדמה שאנחנו בלתי נראים בעולם, אולם סופנו להגיע אל מלוא תפארתנו. "וּלְפָאֵר לְיוֹצְרֵךְם עַל שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ" - יום יבוא ועם ישראל יפאר את הבורא בגלל פאר מלכותו.

בשביל ישראל

זוהי מטרתו של הירח; לשמש כאות ועדות עבורנו. וזהו חלק מהלימוד של ראש חודש, להתבונן בהופעתו המחודשת של הירח ולראות בו סמל שעם ישראל, שעכשיו מפוזר ומפורד בין העמים, עתיד לשוב ולהתקבץ יחד, לארצו ולתפארתו. למרות שכולנו נמצאים כעת בגלות, יום יבוא ונשוב כולנו להאיר כמו הירח המופיע בתחילת החודש. זהו אות שאנחנו נופיע שוב מעל דפי ההיסטוריה ונאיר את העולם.

כן, התופעה הגדולה הזו ששמה "הירח" נבראה ונתלתה בשמים כדי לשמש סמל להיסטוריה של עם ישראל! אני יודע שזה נשמע מוגזם לאוזניים המודרניות שלנו; אבל זו הסיבה שאתם באים לשמוע את השיעורים הללו. במקום זה אנחנו מוציאים את אמריקה מהראש שלנו! הכל נברא עם תכנית - תכנית שמתרכזת סביב עם ישראל.

זו הסיבה שראש חודש הוא חלק כל כך חשוב בחיינו. כי בכוחנו להשיג את התהילה העתידית המוכנה עבורנו רק אם נעשה שימוש בהיקש הזה בין עם ישראל לבין

מי שיסתכל בקוראן, יראה איזה שקרן גדול הוא היה, ולא רק שקרן אלא גם אדם נבער וחסר דעת. אך בעולם שלנו יש כשני מיליארד אנשים - שני מיליארד!! - שמאמינים בקוראן. ולכן כשחז"ל אומרים לנו שהעולם הזה הוא מקום של חושך, לא קשה כל כך להבין את זה.

החושך של האבולוציה

אפשר להמשיך הלאה. היום קל יותר מתמיד להבחין כיצד עולמנו הוא עולם של חושך, שכן העולם כולו מלא באוניברסיטאות המלמדות את תורת האבולוציה. תיאורית האבולוציה היא החשוכה מכל התיאוריות, והיא עוטפת את העולם כולו. היא בוקעת בקול רעש גדול מכל עבר, כביכול זהו דבר פשוט, עובדה מוגמרת! האבולוציה נחשבת להוראה המדעית הסטנדרטית בכל מקום!

אך האמת הפשוטה היא שהאבולוציה היא דבר מגוחך ביותר. היא טיפשית כל כך, שמי שמאמין לאגדה שזוחלים הפכו לציפורים, היה צריך להישלח למחלקה סגורה. "הכל קרה בטעות", כך הם טוענים. "הזוחלים יצאו מהמים והפכו לזוחלי יבשה. כאשר הם ראו שהם נרדפים על ידי טורפים כאלו ואחרים, הם הביטו כלפי מעלה אל העצים וחשבו לעצמם, 'כמה טוב היה אילו יכולנו לעוף ולברוח אל צמרת העץ', אז הם החלו לנופף בסנפירים ובקשקשים שלהם, ולאחר מיליוני שנים של נסיונות, הסנפירים הפכו לבסוף לנוצות".

כל מי שיש לו אפילו מעט שכל בקדקדו צריך לשאול את השאלה הפשוטה: במשך כל אותם מיליוני שנים, לפני שצמחו להם נוצות, כשהם עוד לא היו מסוגלים לעוף - כיצד הם שרדו? וכן, מדוע איננו רואים את זה קורה היום? מדוע זה התרחש רק לפני מיליוני שנים? אם תיכנס אל תוך היכל האוניברסיטה ותתפוס את הפרופסור בשערו הארוך ותשאל אותו, "האם יש מקרה אחד של זוחל, מקרה אחד ויחיד, באיזה שהוא מקום בעולם, אולי אי שם הרחק באפריקה, שקשקשיו נמצאים באמצע תהליך של הפיכה לנוצות? אם זה קרה בטעות, מדוע זה לא קורה כיום?" זו שאלה ברורה ופשוטה כל כך!

אז מה הוא יאמר לך, "או, זהו תהליך שלוקח מיליוני שנים! זה לא קורה בבת אחת".

בסדר, שיקח מיליוני שנים. אבל המיליון שנים הללו לא התרחשו רק לפני מיליוני שנים, אנחנו גם כן נמצאים בעיצומם של מיליוני שנים, אז היה לנו לראות את התהליך הזה מתרחש לנגד עינינו, לכל הפחות במקצת. הבה ונראה זוחל שקשקשיו הם חצי נוצות, או לכל הפחות עשרה אחוז נוצות!

מנוצרים, מוסלמים, או הינדים, בני הדתות של המזרח הרחוק. דתות המזרח הרחוק, הן כולן עבודת אלילים. מי שילמד אותם קצת, ויחזור למקור שלהם - לא כפי שהם מוצגים על ידי כל מיני זייפנים שבאים לארה"ב כדי להרוויח כסף ותהילה - יראה שאין בהם דבר מלבד עבודת אלילים. ומלבד זאת יש בהם גם הרבה רשעות - יש בהם את כל הרעות הנלוות של עבודת אלילים.

בדתות אלו, קיים "דרך חיים" המכונה "דהרמה", ועד לא מזמן, דרך חיים זו כללה שריפת אלמנתו של בעל שזה עתה מת. זה חלק מהדת שלהם - לשרוף את האלמנה כדי שתלך יחד עם בעלה לעולם הבא. היה מלך אחד שמת, והם שרפו בחיים 2,000 מאלמנותיו.

הנהגה זו לא פסקה בגלל איזה שהוא "שיפור" שנערך ב"דרך חיים" זו. לא ולא! מה קרה? המוסלמים הופיעו, חרבם שלופה בידם - המוסלמים לא יודעים חכמות - והחלו לערוף ראשים. ואז הגיעו גם הבריטים עם הכדורים שלהם, וכך זה נפסק. אחרת זה עדיין היה ממשיך כך עד היום, כי עבודת אלילים היא הרשע בהתגלמותו. זהו המזרח הרחוק; זו רק דוגמא אחת, אך די בה כדי להבין מהו הענן החשך המכסה חלק גדול מהעולם.

השקר האדיר

אבל זה לא נמצא רק במזרח הרחוק. אם נבחן את הציוויליזציה המערבית נראה שחלק גדול מהעולם המפותח מאמין בסיפורי אגדות. האמת הפשוטה היא שהנצרות היא סיפור בדים - העניין כולו, מתחילתו ועד סופו, הוא סיפור מצוץ מהאצבע; זוהי דת מלאה בשקרים. ה"ברית החדשה" אינה אלא רשת אחת ענקית של שקרים.

כאשר אתה הולך ברחוב ורואה כנסיות אדירות, עליך לדעת שאלו הן אנדרטאות לשקר אדיר! כנסיות גדולות, עם קהילות גדולות, מוקדשות כולן אך ורק לשקר. זוהי המציאות כפי שהיא, ואני מדבר בלשון המעטה.

הרמאי המרושע

ואם אנחנו מביטים אל עבר האיסלאם, שוב אנחנו נתקלים בעלטה כבדה! מה היה לנו כאן? שקרן גדול שטוען שהוא עמד על הר הבית עם סוס, כאשר לפתע סוסו המריא אל תוך העננים, ומאות מיליוני אנשים בכל רחבי העולם קיבלו את דבריו בעיניים עצומות.

מוחמד הטיפף ללא הרף שכל מילה בקוראן התגלתה לו על ידי האלקים. "כל מילה!" כך אמר. הרמאי הזה שאמר, "כמה מרושע הוא האדם הטוען שהאלקים דיבר אליו, בעוד הוא לא דיבר אליו", טען כי האלקים גילה לו כל מילה בקוראן!

היכלי הזוהמה

זו הסיבה שהמכללות בימינו - היום יותר מאי פעם - הן המקומות המזוהמים ביותר. הם מזוהמים בהרבה מהברית החדשה ומהקוראן. אגב, מי שנכנס אל תוך בנין של אוניברסיטה, ביציאתו עליו לנער את הבגדים. אם יוצא לכם לעבור על יד ה"ברוקלין קולג" - שימו לב לריח הנוראי שנודף משם!

החושך שבאוניברסיטאות אינו מתבטא רק באפילת האבולוציה הממלאת את האולמות שם. כיום ישנם כל מיני מקצועות חדשים הנלמדים באקדמיה. מקצועות חסרי-ערך שעולם אינו זקוק להם ואין בהם כל תועלת, נלמדים ומועלים על נס בהיכלות אלו.

גיבורים שפלים

קרל מרקס הוא הדמות הנערצת בעולם האקדמי כיום. הוא הנחיל להם את תורת הקומוניזם. למעשה הוא היה דמות רקובה, דמות מרושעת ביותר. מדובר באדם שהסתובב והוציא מאנשים כסף, מבלי להחזיר להם. ומי שלא הסכים להלוות לו עוד כסף, היה זוכה למנה של קללות נמרצות. הוא היה אדם שחיפש דרכים לעשות בעיות בכל מקום, בחור לא נעים מכל היבט שהוא. וכאן בעולם הזה, בחשכת העולם, קרל מרקס נחשב דמות מכובדת ומוערכת.

בימינו, גם כאשר אתה עוזב את קמפוס האוניברסיטה ויוצא אל הרחוב, אתה עדיין טובל בנהר גדול של חושך ושקר. כיצד יתכן שפושע נאלח הופך לגיבור? אירע לאחרונה מקרה שבו שודד הגיע לבנק על מנת לשדוד אותו, ובדרכו ירה בשומרים שבפתח, אבות לילדים קטנים. הוא רצח אותם בדם קר!

השוטרים מיהרו להיכנס פנימה וניסו להציל את המצב, וירו למוות בפושע. ומה קורה לאחר מכן? האיש המושחת הזה זוכה להלוויה מלכותית למחרת היום. כל העיתונאים והעיתונאיות הרגשניים שבעיר ניו יורק, מזילים עליו דמעות. הם מתארים את האיש המסכן, קרבן של הנסיבות המצערות. הם מדברים אודות התנאים הגרועים שבשכונות העוני, ובני המעמד החלש. אלפי אנשים באים ללוות את המכונית מכוסת הפרחים הנושאת את שרידיו, והם הולכים ומזילים דמעות. עליכם לדעת שדמעות אלו הן חומר נפץ ההורס את החברה! אלו הן

דמעות שיגרמו למיליארדי דמעות נוספות ל"ע, והפעם יהיו אלו דמעות מוצדקות!

אם פושע נורה למוות, לא צריכות להיות דמעות. להיפך, הפסוק מלמד אותנו, "וּבְאֵבֶד רְשָׁעִים רָנָה" (משלי יא, י) עלינו לצהול ולשמוח כאשר הרשעים נאבדים. מי שקורא בעיתון על הריגת הפושע, צריך להגיב, "לחיים! כן יאבדו כל אויביך ה'!"

אבל במקום זאת כולם יושבים כמו טיפשים על יד מכשיר הרדיו בפה פעור, ומקשיבים לתעמולה הזולגת אל תוך ראשיהם. הם מקבלים את כל השקרים והחושך ששחקנים מקצועיים מזרימים אל תוך דרכי הנשימה, ומוחותיהם הופכים למושחתים ומלאים בעוד ועוד שקרים והבלים.

הטובים ביותר

כמובן, לא נוכל לעזוב את הנושא הזה מבלי להזכיר את החושך הגדול מכולם - התפיסה המוטעית שהעולם יצר כלפי העם היהודי. אתם יודעים, גם מי שאינו פטריוט גדול של עם ישראל, אלא צופה מן הצד בצורה הוגנת, יראה שעל פי רוב מדובר באנשים הגונים. כולם פחות או יותר יודעים שיהודים אינם מבצעים מעשי אלימות. יהודים שומרי תורה ומצוות אינם תוקפים אנשים ולא פורצים אל תוך בתים. אנחנו לא שודדים אף אחד וגם לא רוצחים. יהודים שומרי מצוות, באופן כללי, הם אנשים בטוחים. כשאתה הולך ברחוב היהודי בשעה מאוחרת, זהו המקום הבטוח ביותר שיכול להיות.

אפילו בפורים, כשיהודים יוצאים מתנוודדים מתוך השטיבל, אף אחד לא מפחד מהם. מי שעובר ליד בית קפה שממנו יוצאים גויים מתנוודדים, יחפש מיד דרך עוקפת, בכך אין כל ספק, אבל יהודים שיכורים הם בטוחים! הסכנה היחידה היא שהם עלולים לתת לך נשיקה...

והאמת היא שזו אינה הערכה הוגנת של העם היהודי. תיאור זה אינו מתחיל אפילו להראות כלפיהם כל הערכה - זהו האופן השטחי ביותר להסתכל עליהם. למעשה העם היהודי הוא טוב לאין ערוך מהתיאור הנ"ל.

ואף על פי כן, אין אף עם בעולם שמתואר במונחים נוראיים כל כך כמו העם היהודי. זוהי עובדה! אנחנו האומה המושמצת ביותר בעולם. העולם הפך את העם הטוב ביותר לאנשים מושחתים! אנשים הולכים בתוך

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

תמיד בהישג ידך. אפילו כשאתה מלקה את עצמך ואומר, "טעיתי! למה עשיתי את זה?!", בו בזמן שאתה מלקה את עצמך, אתה חושב, "איזה אדם טוב אני שאני נוהג כך עכשיו".

שוברים את החשיכה

מנין הגיעה אליך ההבנה שאתה אדם טוב כל כך? כי אמא שלך החדירה את זה חזק-חזק בתוך ראשך. אנחנו מרמים את עצמנו רק בגלל שכאשר היינו ילדים קטנים, אימותינו עשו עלינו עבודה טובה, והסבירו לנו בצורה הברורה ביותר כמה אנחנו טובים.

הנה לנו ילד קטן היושב על כסא-תינוק; המלך הקטן הזה יושב על כסא מלכותו ואמו כורעת ברכ בפניו. היא מנשקת אותו! היא מרעיפה עליו סימני אהבה גלויים! "אוי יקירי!" היא אומרת ומנשקת את ילדה שוב ושוב על הלחי. היא מתחילה בלחי אחת ואז עוברת לשניה, ואחר כך עוד לחי ועוד אחת. יש לו רק שתי לחיים, אבל היא עוברת הלך ושוב מלחי לשניה, עד שלבסוף הילד מבין את העיקרון, "מוכרח להיות בי משהו טוב מאוד", כך הוא חושב. הוא רואה שאמא שלו "משוגעת" עליו, והוא לומד להתאהב בעצמו. אם אחרים מתאהבים בו, הוא בוודאי צריך להתאהב בעצמו.

ולכן, אם האמא יכולה מפעם לפעם לאכזב את הגיבור הקטנטן שלה בכך שתתן לו סטירה קטנה, זה גם טוב. וואו! זה הלם עבורו, טראומה של ממש. הוא רואה שלא הכל בדיוק כפי שחשב. סדקים קטנים של אור מאירים פתאום בתוך העלטה הכבדה הזו. סטירה מעת לעת היא דבר נפלא. כך גם עם בנות קטנות. סטירה עבור ילדה צעירה היא דבר נפלא. אחרת, הם יגדלו כשמסך-בלתי-חדיר של חושך שורר מסביבם.

זו הסיבה שכשהם מתחתנים, הנערים והנערות הללו לעולם אינם טועים. כשאתה שומע זוגות מתווכחים, אף אחד אינו טועה. לפעמים, כחלק מאצילותם, הם לומדים לומר, "אני לא אומר שאני תמיד צודק; אני יודע שלכל ענין יש שני צדדים". אבל זהו מצג שווא. למעשה, מה שהוא באמת מתכוון לומר זה שהיא לא טובה, או שהיא אומרת שהוא אינו טוב. "אני הוא המושלם כאן", זה מה שהם באמת אומרים. יתכן והם לא יאמרו זאת במילים האלה. הם מדי מתורבתים והגיוניים מכדי לומר זאת בפה מלא, אבל לכך הם מתכוונים; זה ה"פשט" בכל מה שאתה שומע. כשאנשים מדברים, הם מדברים על כמה שהם טובים. "אני לא כזה", "אני לא עושה דברים כאלו", "אני שונא חוסר ישרות", אומר האיש שברגע זה ממש עסוק בלגנוב מהבוס שלו. בעודו מדבר איתך, הוא יושב במשרדו ומשוחח בטלפון של העבודה וגונב מהבוס שלו.

עלטה כבדה, והם אינם מודעים לכך שהסתכלות זו אינה אלא שקר אדיר ממדים; שקר אחד גדול מתחילה ועד הסוף.

הירח הקטן

וכעת אנחנו לומדים שהכל תוכנן כך מתחילה. "תִּשָּׂא חֶשֶׁךְ" - הקב"ה ברא את כל החושך הזה, והוא ברא את העולם כך עבורנו! אנחנו כאן בעולם הזה כדי לעמוד בנסיון, לנסות ולגלות את האמת. זהו תפקידו של היהודי; לחיות בעולם של חושך ולהישאר הירח הקטן שזורח ומאיר את הלילה.

זו הסיבה שהירח מסמל את האומה היהודית - כי עלינו להיות האור בתוך החושך. ולכן, בכל ראש חודש אנחנו עוצרים כדי לעשות חשבון - הירח שמתחדש עכשיו ומתחיל שוב לזרוח, מזכיר לנו לערוך עם עצמנו חשבון הנפש, להתבונן כיצד החושך הזה משפיע על חיינו, ולשאול את עצמנו האם אנחנו מצליחים במשימתנו, לראות מבעד לעולם הזה הדומה ללילה.

החושך הגדול

והנה, עם ישראל נמשל לירח המאיר בלילה לא רק מצד האור אותו מוטל עלינו להאיר אל החושך של העולם שבחוץ. זה נכון, זהו בוודאי תפקיד חשוב ביותר בחיינו, אבל ישנו חושך נוסף שגרוע בהרבה - יותר מהחושך של המדענים ושל דתות השקר, יותר מהחושך של האוניברסיטאות והרחוב - החושך שהכי קשה לראות דרכו, האמת שהכי קשה לו לאדם לחפש ולגלות אותה הלא היא האמת לגבי האדם עצמו.

זהו הדבר הקשה מכולם - הסכנה הגדולה מכל היא הסכנה של ללכת שולל אחרי עצמנו, ולא לזהות מי אנחנו באמת. יש בעולם אנשים טובים שעושים ללא הרף מעשים מרושעים, והם אינם מבינים זאת! וזאת משום שכשזה מגיע לאדם עצמו, לא רק שהוא מוטל בחשיכה, אלא הוא עיוור לחלוטין.

כתוב בתורה (דברים טז, יט), "כִּי הֵשִׁיחַ יְעֹר עֵינֶי חֻמֵּי". פירושו של דבר הוא שאין מציאות של ליטול שוחד ולהישאר חסרי פניות. זה בלתי אפשרי! ומהו השוחד הגדול ביותר בעולם? אהבת עצמנו. כולם אוהבים את עצמם יותר מכל דבר אחר, וזה אומר שכולנו עיוורים גמורים. בכל הנוגע לראיית טעויות של עצמנו, כולם עיוורים לחלוטין.

אנחנו מדמיינים שאנחנו תמיד צודקים, ולא משנה מהו הוויכוח. אתה יודע שאתה בחור טוב, וכל הטיעונים שניתן להעלות על הדעת כדי להגן על עצמך נמצאים

עליך לדעת שאתה תישא באחריות כלפי הקב"ה, שיודע את כל האמת עליך!

המרתף של המודעות

אולם כעת נשאלת השאלה, אם אני סבור באמת ובתמים שאני צודק וחף מפשע - "ישר בעיניו" פירושו שאתה באמת מאמין שאתה חף מפשע - אז מדוע אני אשם? אם אני אכן משוכנע שאני צודק, על מה אני עתיד לתת דין וחשבון?

והתשובה היא שיש כמה וכמה רמות של מודעות. משל למה הדבר דומה, לאדם שיש לו חנות שבה הוא מנהל עסק לגיטימי למדי. אולם מרתף חנותו מושכר לאנשים שעוסקים בחומרים אסורים. הוא אף פעם לא ירד לראות מה הם עושים שם; הוא מקפיד לשמור על עיניים עצומות, ומדמיין שהוא ציפור חופשית, ושזו אינה הבעיה שלו.

ואז, יום אחד, כאשר המשטרה נכנסת לחנותו והוא עומד מאחורי הדלפק, הוא אומר לשוטרים, "מה אתם רוצים ממני? אני מנהל עסק חוקי".

ומה הם עונים? "לא ולא. אנחנו רוצים לרדת למרתף ולראות מה אתה עושה שם".

אה, עכשיו הוא בצרות, כי ברגע שהם יפתחו את דלת המרתף, זה הסוף שלו.

זה הסיפור אצלנו. הקב"ה אומר, "אתה מנהל עסק חוקי" בשכל המודע שלך, אבל אתה מוליך את עצמך שולל. אם היית טורח לרדת רמה אחת מתחת לתודעה שלך, היית מתפלא לראות את מה שאני רואה בך - אתה חי חיים של שקר. ואתה מרמה את עצמך **ביודעין**, כי אם היית רוצה באמת לדעת את האמת, היית מגלה מהן הדעות האמיתיות שלך".

המתנה שבחושך

פירושו של דבר הוא שכל אחד צריך להשקיע זמן במחשבה אודות עצמו, בהתבוננות אל תוך מרתפי שכלו - ויש הרבה מה לנקות שם. ישנם אנשים שהמרתף שלהם כל כך עמוס, שדברים רבים אף זולגים אל הקומה הראשונה. נמצא שעבודה רבה ממתנה לכולנו. לעולם לא תוכל לראות מבעד לחושך של המרתף שלך, אלא אם כן תרד במדרגות ותדליק את האור.

והנה, אל לנו להצטער למשמע הדברים. אל תיכנסו לדיכאון ואל תאבדו תקווה. כי לחיות בעולם של חושך, זה בעצמו הוא המתנה הגדולה ביותר! בהחלט! זו הצלחתנו בעולם הזה - לראות מבעד לחשכת העולם הזה, ולהכין את עצמנו לקראת התחנה הקבועה שלנו בעולם הבא.

זוכרים את הנוכלים הגדולים

כל הנוכלים אוהבים את עצמם. כולם זוכרים את הפושע אל קפונה זיכרוננו לא לברכה. הדור הצעיר לא זוכר אותו, אבל אל קפונה היה אחד מהגיבורים הגדולים של העולם התחתון - הוא בעצמו רצח וכן הורה לאחרים לרצוח אנשים רבים. וכשסוף סוף הצליחו לתפוס אותו - באותם ימים נהגו, בסופו של דבר, לעצור פושעים - כאשר אל קפונה סוף סוף הגיע לכלא, הגיע לכלא כתב על מנת לראיין אותו.

אנחנו חיים באמריקה, ולכל אחד יש חופש ביטוי, אז אל קפונה אמר, "איני יודע מה הם רוצים ממני. סיפקתי עבור אנשים רבים הרבה זמנים טובים" - כך הוא תיאר את חיסול היריבים שלו. במשימה הגדולה והמוסרית שלו לספק לציבור בתי הימורים והנאות תמימות, היו אנשים שעמדו בדרכו והפריעו לו. "זו לא אשמת", כך טען להגנתו. "למה האנשים הללו מפריעים לי? מה עוד יכולתי לעשות? לא היתה לי ברירה אלא לחסל אותם; זה הגיון פשוט. מעולם רציתי להרוג אף אדם, אבל מי ביקש מהם להצר את צעדי?"! כבר היו להם את המקומות הללו לפני שהוא הגיע לאזור, אבל הוא ראה אותם כמי שמצרים את צעדיו. והוא אמר את הדברים בכנות. הוא היה פגוע מאוד מאנשים אלו שנהגו כך כלפיו.

האם אתם זוכרים את דילינג'ר? ג'ון דילינג'ר היה פושע מסוכן שהרג שוטרים - בימים שהריגת שוטר עדיין נחשבה לפשע. מה היה סופו של פושע זה? כאשר הצליחה המשטרה לסגור עליו לבסוף, התנהל קרב יריות בינו לבין השוטרים שכיתרו אותו, ובעודו מתבוסס בדמו, שמע מאן דהו את מילותיו האחרונות: "מה אתם רוצים ממני?!" הוא באמת לא הבין מה רוצים ממנו. בסך הכל הוא ניסה להתפרנס, והשוטר אותו רצח הפריע לו בעבודתו.

יש דין ויש דיין

אולם אנחנו איננו דואגים לדילינג'ר וקפונה. אני מדבר כעת על החרדים לדבר ה'. רבים הם החושבים את עצמם לצדיקים גדולים, אולם למעשה הם חוטאים ללא הרף. הן אמנם, הרשעים ישמחו לשמע הדברים; הם כל כך שמחים לשמוע שיראי השמים הם למעשה חוטאים. "זה מה שתמיד אמרנו!" הם חושבים לעצמם. אולם זאת עליהם לדעת שהם גרועים פי אלף מאותם שומרי תורה ומצוות. וכולם עתידים ליתן את הדין!

שימו לב לדברים שאומר לנו שלמה המלך במשלי (כא, ב), **"כָּל דָּרֵךְ אִישׁ יִשָּׂר בְּעֵינָיו וְתֵכֶן לְבוֹת ה' "** - כל אדם חושב שדרכו היא טובה וישרה, אולם ה' הוא זה שמודד את ליבו של האדם. אתה עלול לחשוב שאתה צודק, אולם

תולדותם"; ראש חודש הופך ליום שבו אנו מתחדשים ומקבלים מחדש את משימתנו בעולם הזה, להתכונן ליום הגדול של "וְכָאֹר בִּקְרִי יִזְרַח שֶׁמֶשׁ". באותו יום גדול נזכה סוף סוף להתחדש, ויתקיימו בנו באמת המילים אותם אנו אומרים בכל חודש, "שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָה וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ!"

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתחדשים ומאירים את החושך

ראש חודש הוא מתנה מאת השי"ת, שנועד כדי לעודד אותנו לראות מבעד לחשיכת העולם הזה המונעת מאיתנו לראות דברים בצורה ברורה, ולכן מכאן והלאה, ננצל בלי נדר את המתנה כפי שהקב"ה התכוון שנשתמש בה - כזמן כפרה.

נקבל על עצמנו בלי נדר להקדיש חמש דקות בכל ראש חודש לערוך חשבון הנפש על החודש שחלף. נתמקד בלראות מבעד לאפלת שכלנו, לשוחד של אהבת עצמנו, ונחשוב על תכניות מעשיות כיצד להפוך את החודש הבא למוצלח יותר.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כמה זמן צריך אברך להקדיש כדי לקרב יהודים לחיי תורה ומצוות?

תשובה:

זו שאלה שאני עוסק בה כבר למעלה מארבעים שנה, ומעולם לא מצאתי לה תשובה, אולם מתוך היסוס אומר כך: כל עוד אתה מעוניין ללמוד ויש לך שעה שאתה רוצה להשקיע בלימוד, שמור אותה לעצמך. נצל את השעה הזו ללימוד. אך אל תשכח שישנם שעות שאותם אתה בין כה וכה מבזבז. ישנם רבים הזקוקים להפסקה מהלימוד ולהתרענונות, והעיסוק בקירוב רחוקים הוא דבר מהנה ומספק, כך שבהחלט ישנם זמנים רבים אותם ניתן לנצל לענין חשוב זה.

אבל הכלל הוא - וזה אולי נשמע אנוכי אבל לא אזוז מדברי - אם יש לך שעה ללמוד, נצל אותה, ואל תוותר עליה עבור שום מטרה אחרת.

ויהי ערב ויהי בוקר

זו הסיבה שעל פי התורה היום מתחיל מהלילה, וכמו שלמדו חז"ל מפסוקי בריאת העולם שבהם נאמר, "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר". להבדיל, אצל הגויים היום מתחיל בבוקר - זהו היום החדש שלהם. אם תגיד לבוס הנכרי שלך שאינך יכול להגיע לעבודה בשבת, אז הוא יאמר, "בסדר, אז תגיע ביום ששי בערב". וכאן אתה מסביר לו, "לא, השבת שלנו מתחילה בשקיעה של יום ששי". אבל הוא לא מבין את זה! הלילה מגיע לפני היום?! הוא חושב שאתה מנסה להתחמק מהעבודה!

אבל אנחנו מבינים שענין זה מסמל משהו. היום שלנו מתחיל מהלילה משום שזה מסמל את התכנית שלנו לחיים, הסיבה שלמענה הגענו לעולם. "תִּשְׁתַּחֲוֶה וַיְהִי לַיְלָה" פירושו שהקב"ה ברא את העולם כמקום של חושך, משום שרק אם נעבור בהצלחה את החושך של העולם הזה, נוכל להגיע אל האור של העולם הבא. וכמו שאומר הפסוק (שמואל ב' כג, ד), "וְכָאֹר בִּקְרִי יִזְרַח שֶׁמֶשׁ", והגמרא (פסחים ב, א) מבארת שזה מתייחס לעולם הבא - הלילה הוא העולם הזה והבוקר הוא העולם הבא. ולכן כל יום מתחיל מהלילה הקודם - כדי להחדיר בנו את האמת היסודית הזו.

התקן עצמך בפרוזדור

כמה חבל שאיננו שמים לב לזה. הלילה שלפני היום והירח המאיר בלילה נועדו כדי להמחיש עבורנו את תפקידנו בעולם הזה. בכל לילה, כאשר ענני החושך מתחילים להופיע מעל האופק, אנו נזכרים שאי אפשר להגיע לעולם הבא מבלי לעבור קודם לכן דרך החושך של העולם הזה.

אנחנו חיים בעיצומה של עלטת העולם הזה על מנת שנתכונן לבוקר שבו העולם הבא יתחיל לזרוח. אז תהיה הזריחה האמיתית של השמש, שמש שתפקח את עינינו - ואז נראה הכל. אבל כרגע, לא נוכל לראות דבר אם לא נשקיע בכך עבודה מרובה. אנחנו לומדים ומנסים לגלות את מה אפשר לראות כאן בעולם הזה.

ורק באמצעות עריכת חשבון נפש נוכל להצליח בראיה זו. אין דרך אחרת! רק "בואו חשבון!" בואו לחשוב ולהתבונן! מדי פעם, עלינו לעצור את מרוץ החיים ולערוך חשבון. לכן אנחנו אומרים בתפילה, "רָאשֵׁי חַדָּשִׁים לְעַמְּךָ נִתְּנָה" - נתת לנו את ראש חודש כמתנה. יום אחד בחודש אנחנו עוצרים את חיינו ומזכירים לעצמנו את האמת של העולם הזה ואת תפקידנו לראות מבעד לחשכה. ובאמצעות חשיבה, היום הזה הופך ל"זְמַן כְּפָרָה לְכָל

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

עשו גשרים ברחובותיהם, אשר כל השומע תיצלנה אזניו משמוע, ובאחד המקומות מרוב ששחטו שם יהודים נהפכו מי הנהר לצבע אדום ועשרות אלפי יהודים מתו מרעב ודבר ומגפות ב"מ... התקיים בהם הקללות שבתורה 'בבוקר תאמר מי יתן ערב' והפסוק 'גם כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת' וכהנה צרות רבות ורעות.

ובקונטרס 'שי למורא' (ד' כ"ה וד' ע') הביא דידוע שהגאון בעל תו"ט זיע"א התענה וביקש רחמים שיודיעו משמים מה זה ועל מה זה נענשו כלל ישראל בעונשים קשים ומרים כאלו ונגזרה גזירת חרב ואובדן על רבבות אלפי ישראל, והשיבו לו בחלום כי הגזירה באה מחמת שמזלזלין בקדושת ביהמ"ד וביהמ"ד ומדברים דיבורי חול בביהמ"ד ועל ידי שדיברו בביהמ"ד ובביהמ"ד פגמו באות וא"ו של 'דבור' ונעשה דבר ב"מ, וכשנודע לו כל זאת תיקן התי"ט לעשות מי שברך למי שאינו מדבר בשעת התפילה והיה מעורר ומוזהר הרבה את חומר האיסור לאלו המדברים בביהמ"ד ובביהמ"ד עכ"ד. ושאלנו למור"ה הגרמ"מ לובין שליט"א מדוע ב-מי שברך שתיקן בעל התו"ט הוזכר על מי ששומר פיו ולשונו בשעת התפילה ולא על מי ששומר פיו ולשונו בבית הכנסת? ותייך: דכנראה בזמן התו"ט היתה פירצה בענין הדיבור בשעת התפילה וע"כ ראה לנכון לתקן ה-מי שברך על שומר פיו ולשונו בשעת התפילה, שבזה ודאי יוכלו לעמוד (ואולי בגדר 'תפסת מועט תפסת').

ובתשובות והנהגות (א.קנז) ובטעם ודעת (פר' קדושים) מביא ששמע מהרב לנדא זצ"ל ששמע מ'האמרי אמת' לאחר השואה האיומה ביהדות אירופה, שיהדות ספרד כמו במרוקו וטוניסיה אף שהנאציים ימ"ש שהו שמה בכל זאת זכו לינצל, ופירש שמשום שלא מדברים בתפילה אצל הספרדים לכן קדושת הבתי כנסיות ומדרשות שלהם מרובה מאוד ובזכותם ניצלו כל היהודים שמה משא"כ אצל האשכנזים בעו"ה, ורמז ע"ז הפסוק 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' אימתי 'ה' ילחם לכם' בזמן ש'אתם תחרישון', שאין אתם משייחין בשעת התפילה ואז אתם בטוחים שה' ילחם לכם.

ושלחו לנו מודעה נדירה בתוכנה שהתפרסמה בבתי הכנסיות בשנת תשל"ה, המודעה ניתנה ע"י אחד מניצולי השואה אשר חזה את הדבר בעיניו, וכך כתוב בה: בימי השואה בחורף תש"ד, כשהייתי ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרכבת בעיר רחוב, ניגשה אלינו אשה אחת ואמרה לנו: יהודים אתם יודעים למה אתם סובלים כל כך הרבה? מפני שאתם מדברים שיחת חולין באמצע התפילה, ואתם מסדרים כל עסקיכם בבית הכנסת. עד כאן היו דבריה, ובתוך שניות ספורות נעלמה, ואף אחד לא ידע מי היא ומאין היא באה ולהיכן הלכה. חתמתי שמי במוצש"ק פר' וישב כ"ד כסלו שנת תשל"ה יהודה נויץ רח' ברסלב 19 בני ברק.

בירורי הלכה

א. העמק ברכה ה' כבוד ספר תורה (עמו' מג) כותב, דנראה דאם עוסק בכבוד ס"ת אחרת מותר לו לחזור אחריה לס"ת הראשונה, והוא באופן שקוראים בס"ת הראשון והאחרון מחזיק את הס"ת ויושב מאחוריו ע"ש, ולפ"ז יש קולא ביום שמוציאים בו שנים או שלושה ספרי תורה, והולכים זה אחר זה להבימה, והראשון מפנה אחוריו להס"ת שמאחוריו, דכיון שעוסק בכבוד הס"ת לא הוי גנאי ובזיון.

ב. עוד כתב דבשעה שמפטיר בהפטר ונאמר 'אף שאין כאן כבוד לס"ת האחרת, מ"מ כיון שהמצוה לכתחילה שיהיה פני הקורא והמפטיר לכיוון המזרח, א"כ הרי הוא עוסק במצות שהיא חובת הציבור ויש בזה משום כבוד הציבור שדוחה כבוד ס"ת כדאיתא בסוטה מ: אר"י לעולם תהא אימת ציבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה, והיינו דהיה קשה לו היאך מותר להכהנים להפוך פניהם בברכת כהנים ופניהם אל העם, והלא מפנה אחוריו אל הס"ת, ולמד מזה דכבוד

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק ממרן ראה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א בעניין שמירת קדושת בית הכנסת משיחה שמסר בשיבה (אד"א תשע"א) וז"ל: מרן הגר"ז זצ"ל אמר פעם שהתביעה היותר גדולה היא על בני התורה, שמן השמים מדקדקים עמהם כחוט השערה, וכמו שאמרו (יבמות קכא, ב) שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה.

וידוע שבגזירות ת"ח ות"ט נהרגו אלפים רבים מבני ישראל, ומסרו נפשם למיתה על קידוש השם, ובאותה תקופה נתמעטו כלל ישראל מאוד, והתוספות יום טוב קבע כי חטא שגרם לזה היה שיחה באמצע התפילה, שזה חטא חמור וחילול השם, שבשעה שעוסקים בקידוש השם יש מי שמזלזל בכבוד שמים.

והרי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט (כדאיתא במגילה כט) ויש בהם דינים מיוחדים של מורא מקדש, ובבית המקדש היה אסור אפילו לשבת, מפני כבוד המקום וקדושתו, ואילו במקדש מעט מותר לשבת, אבל יש בו הלכות של כבוד.

וישנם רבים שנוהרים משיחת חולין בבית הכנסת לא רק בשעת התפילה אלא כל זמן שהם בבית הכנסת, אפילו לאחר התפילה אין שיחת חולין, יש אנשים פשוטים שנוהרו בזה וקיבלו שכר, אני יודע מעשים שהיו בכמה חברים שביחד קיבלו השפעה ממישהו לשמור את הפה שלא לדבר דברי חול בבית הכנסת, וכל מה שאינו דבר מצוה לא דיברו בבית הכנסת, וזכו בזה לזכויות, והיו סימנים מובהקים שמן השמים החשיבו את זה.

ועל ציבור התביעה גדולה יותר מאשר על יחידים, והציבור צריך יותר להיזהר מכל דבר שיש בו איזה זלזול במקדש מעט, במקום קדוש, ובפרט בבית המדרש שהוא מקום תורה, שקדושתו גדולה יותר מקדושת בית הכנסת (י"ד סימן רמו).

ובהרחבת ענין גזירות ת"ח ות"ט (שבעו"ה נתמעט כמחצית עם ישראל!!!), ישנו קונטרס הנקרא 'יון מצולה' המתאר מעט מהצרות שעברו בית ישראל בגזירות ת"ח-ת"ב במדינות פולין אוקראינה רוסיה ליטא ובשאר חלקי אירופה (שמיד לאחר גזירות ת"ח ות"ט נתחדשו גזירות חדשות וסבלו מזה היהודים במדינות אשר לא סבלו בראשונה), וישנם שם תיאורים איומים ממש, ובתוך דבריו כתב, שנהרגו מאות אלפים במיתות משונות ואכזריות שלא שמעתם אוזן ולא עלו במחשבה... ולא היתה מיתה משונה בעולם שלא עשו להם וכל ד' מיתות ב"ד, וכך היו עושים לכל קהילה וקהילה שהיו מגיעים אליה, ואת הס"ת קרעו לקרעים ועשו מהם שקים ונעלים לרגליהם ואת הרצועות של התפילין כרכו מסביב לרגליהם, והשליחו בראש כל חוצות את הבתים של התפילין, ומשאר ספרי הקודש

מדיני כבוד ספר תורה דלא יחזיר לו אחוריו

כתב בשו"ע יור"ד ס' רפב ס"א, חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת, ומצוה לייחד לו מקום ולכבד המקום ההוא ולהדרו ביותר וכו' ולא יחזור אחוריו, אא"כ גבוה ממנו עשרה טפחים. ובהא דאסור לו להחזיר אחוריו להספר תורה, יש לדון בג' אופנים, האחד אחוריו שפונים להס"ת, האחד שאחוריו פונים להיכל שמונח בו הס"ת, והאחד אחוריו שפונים להבימה בזמן שקוראים בו בס"ת.

א. איסור החזרת אחוריו אל הספר תורה

בהא דאסור להחזיר אחוריו להספר תורה עצמו, יל"ע גבי בכמה אופנים, כשמוציאים שני ס"ת ומהלכים מהארה"ק אל הבימה זה אחר זה, נמצא דהראשון אחוריו אל הספר תורה, ובאופן שמחזיק הס"ת יושב ע"ג הבימה ונמצא דהבעל קורא והעולים אחוריהם אל הס"ת, וכן בקריאת הפטרה וכשהש"ץ אומר אב הרחמים דעלול להיות אחוריו אל הס"ת, וכן בשמחת תורה שהרוקדים אחוריהם אל הס"ת ויל"ע בדינים.

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקלה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, הג"ר ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רוחמה רחל בת הג"ר יוסף ע"ה.

לדברי הלבוש דלפי שעה שאני, אבל באופן קבוע לא התיר הט"ז כל שאחריו לארה"ק אפילו שהוא ברשות אחרת. והנה יל"ע דהנה בס"י קכ"ח ס"י עומדים הכהנים בדוכן פניהם כלפי ההיכל ואחוריהם כלפי העם וכו' ומחזירים פניהם כלפי העם, ויל"ע דהא הכהנים שמסתובבים להעם אחוריהם אל ההיכל, ולכאורה הוא מהאי היתרא דהוא לפי שעה, וכעין שכתב המשנ"ב גבי דרשנים, אולם יל"ע דשם בס"ק ס"א כתב כשיורדים הכהנים מן הדוכן, לא יחזירו פניהם אל ההיכל אלא יצדדו ויחזירו פניהם קצת להיכל כתלמיד הנפטר מרבו שמחזיר פניו אליו בצאתו מלפניו, ע"ש, ויל"ע דלפי הנ"ל אמאי אסור הא הוא לפי שעה, וצ"ב עוד יל"ע דהנה בס"י תר"ס סק"ג כתב דהש"ך אינו נכון שבסדר ההקפות עם הלולב, שיהפוך פניו מתחילה שיהיה אחרי נגד ההיכל קודם שמתחיל את ההקפות, (והוא שאם עומד עם פניו אל ההיכל, נמצא דתחילת הקפתו לצד שמאל, ואם יהפוך פניו אל הבימה קודם ההקפה, אזי ההקפות יתחיל לימינו) עיי"ש, וצ"ב דלו יהיה שפניו אל ההיכל, הא הס"ת ברשות אחרת, והוא רק לפי שעה, וכפי שהתיר הט"ז לענין רבנים הדורשים. ובערוך השולחן יור"ד סי' רפב וכן הוא בדעת קדושים כתב דהוא סברא מיוחדת לדרשנים וז"ל ואין לתמוה שבשעת הדרשה עומד הדורש פניו אל העם ואחוריו אל ארה"ק דכיון שהס"ת מונחת בארה"ק הוה כרשות אחרת ועוד דזהו עצמו כבוד התורה שדורש בהתורה ובמצותיה והתורה עצמה צוה כן בכעין זה כמו בברכת כהנים שהכהנים פניהם כלפי העם פנים כנגד פנים והתורה גזרה כן כדאיתא בסוטה לח. כה תברכו פנים כנגד פנים וה"נ הרי התורה גזרה להודיע חוקי האלקים ואת תורותיו ובהכרח לדרוש פנים כנגד פנים, ובמדרש איתא בא וראה כמה גדול כבוד הציבור שהחכם הדורש פניו וכו'. ומבואר בערוה"ש דההיתר בדרשנים הוא משום שזה כבוד התורה, וכשם שברכת כהנים מותר, דהוא גזירת התורה ואין זה בזיון, כך כל הדורש ומודיע את דרך התורה וחוקותיה, אין בזה משום בזיון התורה דאדרבא הרי הוא מוסר את דברי התורה. ולפ"ז למדנו דבענין לג' תנאים להתיר אחוריו להיכל, האחד שהוא ברשות אחרת, האחד שהוא באקראי, והאחד שהוא צורך וכבוד התורה, אלא דצ"ע מדברי השעה"צ הנ"ל דגבי היושבים בביהמ"ד ופניהם אל הבימה ואחוריהם אל היכל ה', אמאי הוצרך לומר משום שהוא קבע, והיה לו לומר דאין היתר זה של אחוריו להיכל אלא באקראי והוא צורך התורה אבל בלא"ה לא, ויש לדחוק דאף צורת המתפללים הרי זה כבוד התורה, דזה שיושבים כולם ופניהם אל הבימה, הרי זה חלק מצורת כבוד התורה, וגם בזה כתב המשנ"ב דאסור הואיל ואין זה עראי אלא קבע, ועצ"ע. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר. בשבוע הבא נשתדל בעז"ה להביא את המשך הדברים בענין איסור החזרת אחוריו לבימה שספר תורה עליה]

חיזוקים בבתי הכנסת

אדלשטין שליט"א, וז"ל: "לכונן את בית חיינו". בית כנסת זה כמו בית המקדש, מקום תורה ג"כ, גם תורה וגם תפילה, תורה תפילה, זה ביהמ"ד, זה מקום קדוש, זה מקדש את המקום, משפיע קדושה על המקום, זה זכות גדולה מאד.. זה זיכוי הרבים, בתורה, בתפילה, אמונה. זיכוי הרבים. זה דבר מאד גדול. שיהיה סייעתא דשמיא לכל המשתתפים.

סיפור השבוע

וגם לשונו נפצעה וכו', והרופאים אמרו לו שמעכשיו לתקופה ארכה של כמה חדשים אסור לו לדבר כלל בכדי שלסתו תתרפא, והנפגע כתב לו על הדף שיתקשר לגבאים של השטיבל בו הוא מתפלל ויודיע להם שהוא מקבל ע"ע שלא לדבר יותר כל התפילה כל קריאת התורה ובין גברא לגברא והוא מבקש שהגבאים יתפללו לרפואתו השלימה, היות שהוא בטוח בעצמו שכל מה שקרה לו זה בגלל שהוא פגם בפיו כשדיבר בתפילה ובקריאת התורה. וכשחזר לשטיבל לאחר תקופה ארכה של סבל נוראי שיקום החלמה וכו', ספר לאותם מתפללים בודדים שעדין העזו לדבר בתפלה בקריאת התורה ובין גברא לגברא, שהוא בטוח שכל מה שעבר זה מדה כנגד מדה על שזלזל בכבוד שמים, וביקש מהם להצטרף לקבלה הטובה שהוא קבל על עצמו, וכו' יש שקט מחלט בשטיבל, ומתפללים רבים מספרים בהתפעלות שמאז אין דיבורים בשטיבל הנ"ל כלל וכלל ונשמר כבוד התפילה וביהכ"נ. (קונטרס כבוד ה' מאמר ה' לפרשת וארא)

ציבור דוחה כבוד ס"ת והוא קולא בהל' דחיייה, דכבוד הציבור דוחה, ובוה כתב גם דהמפסיר יש בזה משום כבוד ציבור, ודוחה כבוד הס"ת. ג. עוד כתב שם דמ"מ בשעה שהש"ך אומר 'אב הרחמים' או 'אשרי' ודאי שאסור להחזיר אחוריו להס"ת רק צריך לעמוד מהצד, דבזה לא מתעסק בכבוד התורה, ואף אין בזה משום כבוד הציבור וע"כ יש לו לדאוג שלא יהיה אחוריו אל הס"ת. **והנה במשנ"ב** סו"ס קמז ס"ק כ"ט מבואר דלא כדבריו, דכתב (והוא מהפמ"ג) דביום שמוציאים לקריאת התורה שני ספרי תורה, יזהר האוחז הספר להתרחק קצת מן הצד כדי שלא יחזיר הספר אחורי הקוראים בתורה. ע"ע בדעת קדושים ביור"ד רפ"ב שכתב בענין הריקודים בשמח"ת, דכיון שהריקודים נעשו לשמחת התורה הרי זהו כבודה, ע"ש. ואולם יל"ע ביום שמוציאים בו שנים או שלושה ספרי תורה, והולכים זה אחר זה, נמצא דאחוריו של הראשון אל השני שמחזיק ס"ת, ואפשר נמי דאוחז בס"ת עצמו, בזה אין לדון גנאי דאחוריו אל הס"ת, דכל שאוחז הס"ת בחיקו ודאי דאין לראות גנאי בהפניית אחוריו אל הס"ת. שו"ר בהליכות שלמה (תפילה) פ"ב סעי' יד, וכתב דמותר לעולה ולבעל הקריאה לעמוד כדרכם כשפניהם אל הבימה אף שיש ס"ת מאחריהם, ובדבר הלכה שם כתב, דאף שכתב המשנ"ב ליזהר בזה, לא ראינו לאחד מהגדולים שיזהר לצדד עצמו, אלא עומדים כדרכם, וטעמא דמיתלא מפני שסו"ס הוא עומד על מקומו הראוי לו עתה ואילו הספר אינו במקומו, ע"ש, ואולם יש לעיין בסברא זו, מהמ"ב סי' ק"נ סק"ד דכתב לדון כלפי היושבים לפני הבימה, נמצא דאחוריהם אל הספר תורה, וכתב דכיון שהוא רשות אחרת מותר, ואלמא דבלא"ה אסור, ועיין. ומה שכתב בעמק ברכה להוכיח מברכת כהנים דפניהם אל העם ואלמא דכבוד הציבור דוחה כבוד שכינה הוא חידוש, ובערוך השולחן יור"ד רפ"ב כתב בבאיור הגמ' האי דינא באופ"א, דאין זה מדין דחיייה, אלא דזהו עצמו כבוד התורה, שהתורה ציוותה בברכת כהנים שיהיה באופן שהכהנים פניהם כלפי העם פנים כנגד פנים כדאיתא בסוטה לח. כה תברכו פנים כנגד פנים, וכיון שזה צורת המצוה, אין בזה משום גנאי ובזיון. **ב. איסור החזרת אחוריו אל ספר תורה שבהיכל** ובהא דאסור להחזיר פניו אל ההיכל שנמצא בו הס"ת, עיין בלבוש אור"ח סו"ס ק"נ והובא בט"ז שם ובמשנ"ב שם יזהרו שלא יעשו מקום לישב עליו בין הבימה ובין ההיכל באופן שיהיה פני היושב נגד הבימה ואחוריו להיכל דגנאי הוא, (והוסיף עוד דיש אף איסור דהעומד על הבימה לברך ומשתחוה נראה כמשתחוה לו אם לא שיעשו המקום מן הצדדים). והנה הט"ז ביור"ד שם כתב ונראה דרבנים העומדים לפני ארה"ק אינם בכלל איסור זה, שעומדים אחוריהם לארה"ק כיון שהס"ת עומדת בארון הקודש הוי כמו ברשות אחרת. ובשעה"צ סק"ג כתב דאין זה סתירה

בהמשך למה שפרסמנו בעבר על ביהכ"נ 'שומרי שבת' שנחנך בבני-ברק לקראת חג השבועות, ובהכוונת המרא דאתרא הגאון הגדול רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א נבנה ביהכ"נ עם קו יסוד של 'שמירת קדושת בית הכנסת'.

ברצוננו להביא את דברי החיזוק שאמרו ע"י רשכבה"ג מרן ראה"י הגרי"ג

באחד מהשטיבלאך הידועים סבלו המתפללים קשות משני אנשים שנהגו בזלזול נורא בקדשת מקדש מעט, כי היו מדברים בשעת התפילה וקריאת התורה ובין גברא לגברא, וגם כשהמשגיחים הממנים להזהיר שלא ידברו בקשו מהם להפסיק את דיבורם זה עזר רק לכמה רגעים ספורים, כי תכף ומיד כשהמשגיחים הלכו משם הם חזרו לסורם והמשיכו לדבר רחמנא ליצלן, וכך נמשך הדבר כמה שבתות, הגבאים משתיקים אותם, וכשהגבאים הולכים הם ממשיכים בדיבורם. והנה לאחר תקופה קצרה, קבלו הגבאים הממנים בזה אחר זה שיחות טלפון בהולות מאחד ממשפחתו הקרובה של אחד מאותם דברנים, וספרו להם בבהלה גדולה, שהם כרגע בבית החולים, היות ואותו ה'מדבר' נקלע ליד קבוצה של בני ישימאל ורגמו אותו באבנים, ואבן גדולה אחת פגעה בפניו ונשברה לסתו ונפלו רוב שניו והוא מתייסר ביסורים נוראים וקשים והרופאים אומרים שגם את השיניים שנשארו צריך לעקור כי גם הם נפגעו ממכת האבן,

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

גלגלן זה נתנדב ע"י ע. ב. ו.
לע"נ בעל לב העברי ז"ל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

פנחס תשפ"ב גליון קי שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלמו תן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא תנינכם תראנה בני
ובני בני כשתילי יתיהם סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ונחמני שבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים ורמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפיקס דבריו
אני אסיב עמם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
נ"ב אשתתוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוני, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ד"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארנשטערק זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אזשיל הורמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעיי
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב,
וכל הלומד בספרי חכה לירוש',
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא
יסנולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכריז:
נצטרתי מואת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את תיחודי תורתו.
(רבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך בפי' פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הג"ר יעקב ב"ר דובער יאזעף זצ"ל רב הכולל דניו יארק יא"צ כ"ד תמוז

פינחס בן אלעזר. אמרו בסנהדרין (דף פב: ומובא ברש"י כא:): לפי שהשבטים היו מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי
אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא ישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויש לדקדק שנראה שכל טענתם היה שמפני
שהוא בן יתרו, לכן אסור לו להרוג, ואינו מובן מדוע דוקא בן יתרו אסור לו להרוג. ויש לתרץ ע"פ מה שאמרו (במדב"ר כ: כג)
שבאותה שעה שראה משה שעבדו לפעור, העמיד דיינים שיוכלו לדון את העובדים, ע"ש. ולכן כשראו בני ישראל שפנחס הרג
את זמרי, היו סבורים שגם הוא נתמנה לדיין בכדי לדון דיני נפשות, ועל כך נתרעמו בני ישראל, משום דמבואר בסנהדרין (דף
לו: וברש"י שם ד"ה מכל מום) דמי שיש לו פגם משפחה אינו יכול לדון דיני נפשות, וא"כ פנחס שאינו מיוחס האין הרג את
זמרי הלא אינו כשר לדון.

אכן באמת טעו, משום דמעשה של פנחס היה משום קנאות, ולא דבר שתלוי בדיינים, ואדרבה, אמרו (סנהדרין פב:): הבעל
ארמית קנאין פוגעים בו, ואם בא לימלך אין מורין לו כן. ונמצא שלא היה זה הלכה שתלוי בדיינים, שהרי זה הלכה ואין מורין
כן, ופנחס עשה הכל מדעת עצמו ולא מתוקף של דיינים. ולפי"ז מובן המדרש (במדב"ר כא:א): אמר הקב"ה בדין הוא שיטול
שכרו. דהכוונה בזה, שהיות שעיקר טענת בני ישראל על פנחס היה על כך שלא היה מיוחס ואינו ראוי לדון דיני נפשות, וא"כ
לסענתם לא מגיע לו שכר, לכן בכדי להראות לבני ישראל שבדין נטל את שכרו, לכן כשיבשר לעתיד לבוא על הגאולה, הוא גם
יהיה המבשר לישראל על המשפחות המיוחסות שבמשך הדורות נתרחקו בכדי לקרן (ע' סוף מסכת עדיות), וזה שכרו. וזה מה
שאמרו "בדין הוא שיטול שכרו", היינו דאותו הדין שנעשה עמו, כן יהיה לבני ישראל, וזה יהיה על ידו. דכמו הוא אף שלא היה
מיוחס עלה לגדולה ונתקרב, כך יהיה שכרו לבשר לישראל דאף שנתרחקו מיוחסן, יתקרבו לה'.

אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני. (פ"א אבות). הורנו בזה כי כל שלימות שיעשו זולתו לא יועיל לו להשלים את נפשו אם לא השלימות שיעשה בעצמו להלביש אותו מהלכות בבואו לפני מלך המלכים יתברך וזהו בענין עולם הבא שהוא נצחיי ואין אדם נוגע במוכן לחיבורו ואולם בכללות ישראל בעולם הזה מצינו שהעולם נדון אחר רובו כמו שאמרו חז"ל קידושין מ ב לעולם יראה אדם את עצמו חציו זכאי וחציו חייב והעולם גם כן חציו זכאי וחציו חייב עשה מצוה אחת אשר לו שהכריע עצמו וכל העולם לזכות עבר עבירה אחת הכריע עצמו וכל העולם לחובה ואם כן הצדיק מאבד הטוב הראוי לכללות העולם בעבור הרשע וגם לגאולת ישראל נידונים לפי רוב המעשה והצדיק ראוי להגאל אך בסיבת הרשע גם הצדיק נשאר בגלות ואם כן אין לו נקימה רק צער ויוגן וכמו שאמר המשורר תהלים קיט קלו פלגי

מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך והכונה שנצטער אדונינו דוד בראותו אנשים חוטאים לה' ותרד עיניו דמעה מבלי פוגת בשביל אחרים אשר לא שמרו תורתו יתברך

על שלשה דברים העולם עומד על הדין על האמת ועל השלום. (פ"א אבות). מה שאמר "על הדין על האמת ועל השלום", ומשמע דין ושלום אע"פ שאינו אמת. ויש לפרש ע"פ מה שאמרו (שבת י:). כל הדין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ואמר "לאמיתו", כי יש דין שקר שהוא אמת, ואמת שהוא שקר. והכוונה בזה, כי אמר הכתוב (תהלים יט) "משפט י" אמת צדקו יחדיו", וביאורו, כי אין לדין אלא מה שעיניו רואות, ואם בא אחד ותובע לחבירו ואומר שהלוהו מנה, אין לדין לפסוק רק המוציא מחבירו עליו הראיה ונפטר הנתבע, וכן הוא הדין אמת, אבל אפשר שבבחינת החיוב הוא שקר, שיש לומר שבאמת הלוה לו, רק שאין לו עדים על זה, וא"כ מה שהדין אומר שהוא פטור, הוא שקר, שבאמת הוא חייב, אבל הוא פטור מבחינת הדין, ואם יפסוק הדין שהוא חייב, אף שנתכוין אל האמת דהרי באמת הוא חייב, מ"מ זה עיות הדין, שהיה לו לפסוק פטור לפי ראות עיניו, ואי אפשר שיהיה אמת מכל צד, כי אם בשאין הכחשה בין בעלי דינים ואין באין רק בדרך שאלה לדין, וכל אחד מגיד האמת, אז גם הדין יכול להיות אמת מכל צד. וזהו הכונה "משפט י' אמת" היינו כש"צדקו יחדיו", דהבעלי דינים המה ישרים ולא עולתה בס. והנה לפי שבדין יש בחינת שקר, לכן אמר שעל כל דין העולם עומד אף שלא צדקו שניהם, כי אמר "על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום", ומשמע "על הדין" אע"פ שאינו מכוון עם האמת, דאם בדין דוקא האמת מכל צד בעינן, א"כ גם דין בכלל אמת הוא, שהוא רגל השני, אלא ודאי דין אע"פ שאינו אמת מוחלט, והיינו כשיש הכחשה בין הבעלי דינים, מכל מקום גדול הוא לפנינו ית'. ולכן ביאר הני תלתא "דין" אע"פ שאינו "אמת" לפי בחינת האמת הענין שנעשה באמיתות. ו"שלום" ג"כ אין בו צורך שיהיה אמת מכל צד, כי אמרו (יבמות סה:) דמותר לשנות בשביל השלום. ולכן אמר "הדין אמת לאמיתו", והכוונה לאמיתו של דין, ולא לאמיתו של ענין.

סיפור

סיפר לי מורי הגה"ק רבי יעקב מרדכי זצוק"ל מבילגורייא מצדקת הרה"ג מורינו רבי חיים סאלאווייטשיק זצוק"ל אבד"ק בריסק, שבהיותו הרב מבילגורייא בורר בדין תורה של האחים מסקריטשיץ, והרה"ג מורינו רבי חיים היה השליש, ונכנס שם אדמו"ר בעל השפת אמת זצוק"ל לבית שישבו שם הבוררים, והתאמץ אז הג"ר חיים בלימודו בעיון רב כדי שלא יתמהו על אשר לא עמד מפני אדמו"ר השפת אמת, וגם לא כיבדו לישב. והרב מבילגורייא ישב בעת שנכנס השפ"א, ולא היה יכול להתאפק שהשפ"א יעמוד והוא ישב, וגם לא היה יכול לכבדו לישב, כיון שהרה"ג מורינו רבי חיים לא כיבדו, על כן עמד ממקומו והלך בבית אחת הנה ואחת הנה. ואחרי שאדמו"ר השפ"א הלך משם, אמר לו הרה"ג מורינו רבי חיים, שבמכוון לא כיבדו, כדי שלא יסתתמו טענות שכנגדו. (בן לאשרי ח"ג).

א בשנת ת"ר רכש יהודי עשיר ונגיד בשם ר' מרדכי קלמן רוטנברג מחסידי קאצק, ובן אחיו של החידושי הר"מ, את אחוזת "סקריטשיץ" מידי פולני אציל אשר ירד מנכסיו, בניו היו ר' שמואל צבי ור' חיים, וחתניו של ר' מרדכי קלמן היו ר' שמחה בונם יוסטמאן נכדו של החי' הר"מ, ור' ברוך קאמינר גיסו של השפת אמת. בהיותו בן י"ו שנים נפטר ר' מרדכי קלמן, בין היורשים נתגלו וויכוחים וחיכוכים רבים בענין ירושת האחוזת, והדברים הגיעו לדיני תורה אצל גדולי ארץ, ביניהם הג"ר חיים מבריסק והג"ר יעקב מרדכי מבילגורייא זצ"ל ורבינו גוספיים.

וזה מה דאיתא (ילקוט שמעוני רמז תתק"ו): אמר ר' שמעון בן גמליאל אל תהי קץ בדין, שהדין אחד מרגלי העולם הוא. ולכאורה צ"ב מהיכא תיתי לקוץ בדין, ואם בא לומר שלא יהיה כמצוה קלה, א"כ הוה ליה לומר "אל יהי דין קל בעיניך", אבל מהיכא תיתי לקוץ. אבל לפי דברינו יובן, שלכן ביאר התנא "אל תהי קץ", שלא יחשוב האדם מה לי לצרה זאת לפסוק ולהחליט שקרו של זה לפסוק לומר שפטור הוא, ואולי האמת עם התובע, לזה אמר "אל תהי קץ" כיון דהעולם עומד "על הדין" אף אם אינו אמיתו של ענין.

לע"נ הרה"ק ר' משה סייסלביץ ב"ר צבי הירש זצ"ל בעל הישגות משה יא"צ כ"ח תמוז

ירושה ברבנות ומינוי קדושה. הנה כהן גדול מלבד מה שהוא נתמנה שיהיה ראש לכהנים (ע' רמב"ם פ"ד כלי המקדש ה"ב), וזה מינוי של שררה. יש בו גם קדושה בגופו דומיא דכלי שרת שנתקדש גופו ע"י משיחה. ויש לחקור

האם גם במלך יש חלות קדושה, או דהוי רק מינוי של שררה. ובשו"ת חת"ס (או"ח סימן י"ב) כתב, דמלך הוי רק מינוי בעלמא בלי חלות קדושה, משא"כ כהן גדול יש בו מינוי של קדושה, וז"ל: לא נאמר ירושה אלא במלך וכדומה לו כגון שוטרים וגבאי צדקה וסופרי הדינין ומכין ברצועות, דבהם איכא ירושה, אבל כל מינוי קדושה אינן בכלל ירושה, ומש"ה בעי בכהן גדול קרא יתירה לרבות דבה איכא ירושה וכו'. וכעת רואה אני ראייה אחרונה גדולה מכולן, והוא דאיתא במדרש (ילקוט שמעוני פנחס רמז תשע"ו) עה"פ "פקוד אלקי הרוחות", שהיה משה סבור שבניו יורשים מקומו ונוטלים שררתו, אמר לו הקב"ה לא כמו שאתה סובר וכו', הרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד והוא פורס את מחצלאות וכו', נוצר תאנה יאכל פריה, ע"כ המדרש. והנה מרע"ה בעצמו אמר "אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם", ואשר יכול לעמוד נגד רוח כל אחד ואחד כמבואר במדרש, ואילו לא היה יודע בבניו כל אלו המדות, לא היה מבקש להם גדולה, שהרי היה א"כ סותר את עצמו בתפלתו, אלא על כרחך היו הבנים ראויים לכך, והקב"ה לא אמר שיהושע יותר הגון לכך, אלא שסידר הספסלים ואת המחצלאות, וקשה הא כתיב "תחתיו מבניו", אלא על כרחך בכתר תורה לא נאמר זה, [כיון דזה מינוי קדושה], אבל אלעזר ירש גדולתו של אהרן, דבכהן גדול המצוה תחתיו מבניו, ולא ברבנות, וזה ראייה ברורה לפע"ד, עכ"ל.

אבל האבני נזר (יר"ד סימן שי"ב אות מ"א) כתב על דברי החת"ס, וז"ל: במחכ"ת הרמה אינני רואה בזה ראייה כלל, דהרי באבות דר"נ (פ"ז, ומד"ר פנחס פכ"א י"ד) מפורש שהקב"ה השיב למרע"ה "בניך לא עסקו בתורה", אבל אם היו עוסקים בתורה והיו ממלאים מקומו, היו יורשים גדולתו, עכ"ל.

עוד הקשה האבני נזר, דהרי משה רבינו היה מלך (כדאיתא בזבחים קב. וכו"כ הרמב"ם פ"ו בית הבחירה ה"א), וא"כ גם אם בשררה של רבנות ליכא דין ירושה, עדיין קשה מדוע לא ירשו בניו ממנו את המלכות - והא כתיב "תחתיו מבניו" שהמלכות עוברת בירושה. ולכאורה מוכרח דאע"ג שמצד דין ירושה היו צריכים בניו של משה ליורשו, מ"מ כיון שלא היו ראויים לכך לא ירשו אותו.

לע"נ הג"ר נחמיה בן הרה"ק ר' יהודה אריה לייב זצ"ל בעל השפ"א יא"צ כ"ח תמוז

לכן אמור הנני נוותן לו את בריתי שלום. איתא במדרש (פכ"א א'): בדין הוא שיטול שכרו. וכבר נאמרו ונשנו בזה הרבה על כוונת הדברים. ונראה בזה, דהנה נודע ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וביאורו בזה מה שאין בזה משום "בל תלין", כיון שהתורה ניתנה על ידי שליח, ועל ידי שליח ליכא משום "בל תלין".

אמנם במצוה שעשה פנחס, שאם היה בא לשאול לב"ד, הלא הלכה ואין

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מוליצי יושר

וועט מען מוודע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקאש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - יו"ע, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

לכבוד מערכת מליצי יושר

ראיתי מה שכתבתם שאתם שולחים הגליון במייל כבר ביום ראשון בתחילת השבוע, כי הרבה אנשים לומדים הגליון בכל יום.

הנה לדעתי אין בזה צורך, ממילא מי שיש לו צרה ומתפלל בכל יום לזכות לישועה, וגם הוא לומד הגליון בכל יום משום זה, נו, ממילא. אבל סתם לאיש שאין לו צרה מה הצורך ללמוד ספרים אלו בכל יום, ממילא בר"ה ויוה"כ ועשרת ימי תשובה וזאת חנוכה, נו. אבל סתם באמצע השנה אין טעם לזה.

בכל אופן צירפתי פה נדבתי להיות לי חלק בהרצת התורה שלכם.

נחמן ישראל ליבוביץ, אשדוד

תגובת מערכת

ראה בתניא (אגרת הקודש פרק כ"א) שמעורר ומזרז ליתן צדקה בכל יום ויום, ולא להסתפק במה שנותן סכום גדול בפעם אחת, כי אדם נידון בכל יום, וצריך בכל יום זכותים לזכות בדין.

וז": הצדקה מגינה ומצילה בפירותיה בעוה"ז מכל מיני פורעניות המתרגשות, כדכתיב "וצדקה תציל ממות", וכל שכן שמציל משאר מיני יסורים הקלים ממות, לכן טוב לנו להקדימה כל מה דאפשר, שהרי אדם נידון בכל יום.

מורין כן (ע' סנהדרין פב.), [הרי דדין זה לא נאמרו לפנחס ע"י שליח והיינו משה רבינו, אלא מהארה מן השמים, ונמצא דמצוה זו לא נאמרו לו ע"י שליח], ועל כן בדין הוא שיטול שכרו, כי צריך לקבל שכר בהאי עלמא שלא יעבור השי"ת על כל תלין פעולת שכיר^א.

ובן אחי חביבי כבני מו"ה מנחם סופר ז"ל, פירש לפי דברי התבואות שור (הובא בפרמ"ג בפתיחה כוללת חלק ד' אות ח') שלכן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מחמת שגם העונש על אי קיום המצוה, אינו בזה העולם, שהרי ב"ד אין עונשין על זה, אמנם בלא תעשה דיש בזה עונש מלקות וכדומה, הוא הדין דיש שכר מצוה בהאי עלמא.

אמנם כאן בנידון דידן, דלולי שאזר פנחס כגבור מתניו לעבור חלוצים לקנא קנאת ה', הרי יצא ח"ו הקצף על כל בני ישראל להשחיתם בכליון

חרון, ורק על ידו נתהפך מצב ישראל לטובה "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי", נמצא היה העונש חלילה כאן נראה בעיני, ורק ע"י פנחס ניצלו מן העונש, על כן בדין הוא שיטול שכרו, כיון דהעונש בהאי עלמא, גם השכר בהאי עלמא.

לע"נ הרה"ק ר' עקיבא יוסף ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל

ברית מילה בבין המצרים אי מותר בשירה וריקודים. הספרדים נהגו להביא ילד למילה בתופים ובמחולות, אי שפיר למעבד הכי בבין המצרים גם בשבוע שחל בו ת"ב, וכן הרוקדים בשמחת מצוה אצל סעודת ברית, אי שפיר עבדי לעשות כן בבין המצרים. ונראה, דבסימן תקנ"א במג"א (סק"א) כתב, דמה שאמרו "משנכנס אב ממעטין בשמחה", פירוש שאין שמחים כלל. ובסק"י כתב המג"א וז": ונ"ל דאסור לעשות ריקודין ומחולות מ"ז בתמוז ואילך עכ"ל, ולעיל מזה כתב וז": ומ"מ נ"ל דאסור לעשות סעודה אירוסין ואפילו בלא ריקודין ומחולות, ולא דמי לסעודת ברית מילה דלית ביה שמחה כלל, משא"כ כאן, עכ"ל.

ואינו מובן כלל [החילוק בין סעודת אירוסין ובין סעודת ברית], דהא מפורש בשבת (דף ק"ל) דמילה עדיין עושים בשמחה. ונראה לי, דאיכא ב' גווני שמחה, יש שמחה של מצוה שהוא כולו לה', כגון חינוך ס"ת שהשמחה הוא רק לשם שמחים, וגם מילה אין כאן שמחת בשר ודם, כיון דהוה צערא דינוקא, וכל השמחה הוא לשם שמחים. ויש שמחה של אירוסין ונישואין, אע"ג דמצוה איכא, מ"מ איכא ביה גם שמחת בשר ודם ומריעות, וזה כוונת המג"א דסעודת ברית אין כאן שמחה של בשר ודם אלא לשם שמחים, משא"כ בסעודת אירוסין [דזה גם שמחה של בשר ודם].

והנה נראה לי, דריקודין ומחולות שאסרו, היינו דוקא כנהוג אצלם ליקח כלי זמר ולעשות מחולות, משא"כ לשיר בשיר לה' ולרקוד ממש כעין שרקד דוד המלך לפני ה' בשמחת מצוה [בלי כלי זמר]. אין לאסור, דמאחר דהתירו ללבוש מלבושי שבת לבעל ברית, משום דחביבה מצוה בשעתה, ומתירים לבעל ברית בשר ויין וגילוח, דיו"ט דיליה הוא, א"כ הכי נמי שמחת מצוה בעצם אין לאסור.

ובודאי אלו אשר מתענגים בניגוני חזנות בעלמא, לשמחה זו מה עושה, אמנם האומרים שיר ושבח לפני הקב"ה, על זה נאמר "בא יבא ברינה", ועל כן בנידון שלפנינו מה שנוגע לשמחת מצוה אין ביד לאסור, ויהי רצון שיקיים בנו במהרה בימינו אז ימלא שחוק פינו.

ואנן בדידן בסעודת מילה של בני משה שמואל יצחק מנחם ע"ה ביום ה' אב תרל"ג לפ"ק, היינו אומרים שיר, ורקדו עמנו ת"ח וירא ה', וגם ביום ג' דמילה אמרו שיר ושבח, וקיימנו "אם לא אעלה את ירושלים על ראש

ע"נ הרה"ק ר' יצחק ב"ר אליעזר זצ"ל חתנו של הסב"ק מרדושיץ ז"ע

בועל ארמית קנאין פוגעין בו. כתבו התוס' (ב"מ פב: ד"ה וסבר) וז": לאו בכל אונס חייב אדם המזיק, אלא באונס דכעין גניבה ואבידה, וכמו רוח שאינה מצויה וכו', אבל באונס גמור, פטור אדם המזיק, כדמשמע בירושלמי דאם היה ישן ובא חבירו וישן אצלו והזיקו זה את זה, הראשון פטור והשני חייב, עכ"ל. וכתב בשו"ת צמח צדק (הקדמון, סימן ה'), דגם גבי רציחה אין צריך כפרה וסליחה אם היה אונס גמור, ע"ש.

והנה אמרו בכתובות (דף נא:), דהאשה שזינתה תחת בעלה בשגגה או באונס הרי זו מותרת לבעלה, ואם תחילת ביאתה היתה באונס, אע"פ שסופה ברצון, ג"כ מותרת, משום דאמרין "יצר אלבשה" (יצ"ר אונסה). וכתב הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס שם) וז": אולי זה טעם דבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ואינו מתחייב, ולא נחשב לו שום איסור משום רציחה, אע"ג דהבא לימלך אין מורין לו כן, ואם נהפך זמרי והרגו לפנחס דינא עביד, דפנחס נחשב רודף, עם כל זה הקנאי אין במעשהו משום רציחה, והטעם דכיון דמפאת קנאה עשה, נחשב אונס גמור, דכי היכא דביצה"ר אמרין ד"יצר אלבשה" נחשב אונס (כתובות נא:), הכי נמי להיפוך בקדושה, שייך דיצר טוב אלבשה למיחשיב אונס, ולכן נחשב הקנאי אונס גמור מפאת יצר טוב דאלבשה בקדושתו העליונה רשפי אש שלהבת י"ק, עכ"ל.

והנה אמרו בכתובות (דף עד.) דאם אמרו להיבם "חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז, אע"פ שבסוף לא נתנו לו מאתים זוז, חליצתה כשרה, ד"כיון דעבד מעשה חליצה, אחולי אחליה לתנאיה". פי' דאמרין דמחל התנאי, כיון דלא הזכיר בשעת החליצה התנאי.

וכתב השיטה מקובצת (שם ד"ה אלמא), וז": וכבר אמרו תחילתה באונס וסופה ברצון מותרת משום דיצר הלבשה, הכא נמי יראת ה' אלבשה שלא להכשילה, ואחולי לתנאיה, עכ"ל.

וכתב הגר"י ענגיל וז": הרי מבואר מהשיטה מקובצת דשייך הך דיצר אלבשה גם בטוב ובקדושה, וזה ענין הקנאי דנחשב אונס גמור מפאת יצר טוב וקנאת כבוד שמחים דאלבשה, ולכן אין במעשהו דנדוד חטא, דבאונס גמור גם גבי רציחה אין צריך כפרה וסליחה. וכיון דאין שם דנדוד חטא בקנאי, שוב אדרבה מקבל שכר גדול על אשר קנה לנפשו קדושה עליונה ושלחבת בוער כזה, עד שלא היה יכול לעצור כח לסבול ראות עושה

ב אחר שנשתלק בנו בילדותו, והצדיק עליו את הדין, הוסיף הגר"י יוסף עקיבא וז": ומי חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא, יש לי ספק אם טוב עשיתי, כי כדאי שריפת בית אלוקינו שלא לשמוח כל כך עכ"פ.

הפצת התורה בגלות אוזבקיסטאן

שמענו מזקן מופלג בשם ר' אברהם שיחי, שלמד בילדותו אצל רבינו הצדיק מרעננה בעל **הבן לאשרי** ז"ע, שסיפר כך: נולדתי בשנת תש"א, מגוריינו הייתה בעיר בילגוריי עירו של הצדיק מרעננה, התקופה הייתה אז בעיצומה של ימי מלחמת עולם השנייה, הורי היו בהיכרות קרובה עמו, הוא היה אהוב ונערץ בפי הכל, אצל בני המשפחה שלנו היה נקרא בחיבה בשם "רבי איצ'לה". אנו נמלטנו אז מאיימי הנאצים, ולאחר כמה שנות נדודים הגענו לאוזבקיסטאן, שם התחבאנו עם עוד הרבה יהודים באיזה מבנה ארוך בודד שעמד בתוך יער שנראה כמו נו"ן הפוכה, הבניין היה מחולק להרבה דירות קטנות, וההשגחה הפרטית העליונה גילגלה שנתגורר באותה דירה שהיתה הדירה האחרונה בקצה של אותו בנין, יחד עם הצדיק מרעננה ואשתו הרבנית הצדקת מרת לאה ע"ה, שכונתה בפינו "מימע לאה" (דודה לאה).

הצדיק מיד נרתם להפצת התורה, במקום אסף את הילדים של המשפחות שהשתכנו במבנה המאורז, חילקם לקבוצות כשהוא מקדיש שעות רבות במשך כל יום ללמדם תורה כר' חייה ובניו שלא תשתכח תורה מישראל, וגם באופן אישי היה מקדיש זמן לכל אחד ואחד מילדים ללמדו כפי גילו ורמת שכלו. אני הייתי בסך הכל בגיל 5 ועדיין לא למדתי מאומה, והיה יושב עמי שעות ומלמד אותי בסבלנות אין קץ ובמסירות נפש עצומה את אותיות האלף בית, ולאחר מכן קידם אותי גם בלימוד הקריאה, לא יאומן היה לראות ת"ח משכמו ומעלה גאון גדול הבקי בכל התורה כולה צדיק נשגב שתפילותיו היו נמשכים במשך שעות בדביקות עצומה, עוזב הכל ויושב להשקיע בילדים קטנים ללמדם דברים בסיסיים באהבה ובחיבה בהתמסרות שאין לה אח ורע.

אני זוכר שאנחנו הילדים היה לנו תמיד יראת קודש ממנו, תמיד היו פניו קורנות ומאירות בשמחה בהוד קדושה מיוחדת, ההתמסרות שלו בימים טרופים אלו להאיר את אור התורה בפני בני הנעורים בגלות אוזבקיסטאן, פעלו על נפש הצעירים לכל החיים, וזכו אח"כ להקים בתים של חיי תורה ומצוות.

אמא שלי ע"ה בתור הכרת תודה, היתה עומדת שעות בתור בכל ליל שישי בכדי לקבל לחם שחולק אז למשפחות, ואת הלחם הזה היתה מביאה בערב שבת ל"רבי איצ'לה", זה היה כעין שכר לימוד עבור השקעתו הרבה והעצומה ללמדנו, ואנו הסתדרנו עם לחם ומזון שקיבלנו מבני המשפחה אחרים. (ברכה משולשת לבעל הבן לאשרי עמוד כ"ח).

התיעוב כזה ולא יחרגנו, וכדאי היא קדושתו העצומה להשיב חמה ולכפר על כל בני ישראל.

לע"נ הרה"צ ר' אהרן בן הרה"ק הלב"י חיים מצאנז
זצ"ל יא"צ ר"ח אב

מלבד עולת התמיד. במגלה עמוקות (פרשת ראה, ד"ה האופן השני) כתב, דתיבת "מלבד", ראשי תיבות "מלוה לעני בשעת דוחקו", והרמז הוא, צדקה והלוואה לעני מכפר כמו קרבן תמיד, ולכן **"עשר תעשר"**, ר"ת **"עולת תמיד"**, עכ"ל.

ויש להוסיף על דבריו, דג' התיבות של "מלבד עולת התמיד" גימטריה "בצדקה וגמילות חסדים הוי"ה א"ד א' חותם הדין יהפך לטוב". והיינו דע"י צדקה וגמילות חסדים יכולין לעשות תמיד יחוד ושילוב שני שמות הק' של הוי"ה ואדנות, להיות אחד, וזה הוי"ה א"ד א', ועיד"ז **חותם הדין יהפך לטוב**, דיתהפך מידת הדין לרחמים ולטובה לנו ולכל בני ישראל אמן.

ויאמר משה אל בני ישראל כל אשר צוה ה' את משה. יש לדקדק דהיה לו לומר "ככל אשר צוהו ה'". ויש לומר על פי אומרים ז"ל (הובא ברש"י במדבר ל"ב) בחילוק דבין משה לשאר נביאים, דשאר נביאים נתנבאו ב"כה" אמר ה', מוסיף עליהם משה שנתנבא ב"זה" הדבר. והיינו משום דהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו (זהר ח"ג רלב). ולפי' נמצא דאין משה המדבר, אלא כח העליון שבפיו, אם כן שייך שפיר למימר "כאשר צוה ה' את משה", דהשכינה מדברת מתוך גרונו ואומר ד"ויאמר משה אל בני ישראל כל אשר צוה ה' את משה".

והרבותא בזה הוא, דכיון דמשה רבינו היה בעל בחירה, היה שייך לו לשנות דבור ה', והעיד עליו הכתוב שח"ו לא שינה.

איכה ישבה בדד. בספר הק' תולדות יעקב יוסף הקשה, דהלא תורתנו הק' היא נצחית, ואין ילמדו אחר ביאת הגואל צדק מגילת איכה. ויש לתרץ על פי דברי הרה"ק ר' נחום מטשרנובל ז"ע (מאור עינים דף רמ"ז) עה"פ "אמרת ה' צרופה", דידוע אומרים ז"ל (בראשית רבה פ"א ד') שהתורה קדמה לעולם, וא"כ אין כתוב בה כל עניני החטאים קודם שנעשו. ותירץ שהתורה הק' נכתבה רק אותיות שמות הקדושים, ובהגעת דבר מעשה ע"י התחתונים נצטרפו האותיות לחיבות של אותו המאורע. וזהו שבישר אותנו הנביא (ישעיה נא:ד) "כי תורה מאתי תצא", ואמרו רז"ל (ויקרא רבה פ"ג ג') "חדוש תורה מאתי תצא", והיינו שיתחוו צירופים אחרים שיורו על טובת בני ישראל, ומכל החטאים ועונשים יתהוו טוב, עכ"ל. ולפי' יש לומר דמ"איכה ישבה בדד" יתהוו צירוף "אין כן ישב דד", דהקב"ה שנקרא "דודי" ישכון בישראל ובירושלים תיכף בימינו אמן.

איך קענט באשטעלען פאר שבת באווארפען-שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גליון מיט די נאמען פון די בעלי שמחה ארויסגעריקט אין דאס פארטיילען ביי די שמחה!

אין די זכות פון די צדיקים וועט נמשך ווערען שטענדיג

לע"נ הג"ר אהרן ב"ר מאיר בארדאן זצ"ל יא"צ א' אב
עולת שבת בשבתו. בכל קרבנות המועדים לא נאמר לשון כזה "עולת פסח בפסחו", [ורק בר"ח כתיב (פסוק י"ד) "עולת חודש בחדשו", ודרשין (יומא סה:)] כוונת הכתוב. ומדוע בשבת כתיב כך. וי"ל בדרך דרוש, שאמנם קרבן השבת הוא מועט יותר משל כל המועדים, רק שני כבשים, אך עיקר "עולת שבת" היינו "בשבתו" לקיים כראוי את מצות השבת.

ובראשי חדשיכם וגו' ועשרון עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד. צריך עיון מדוע כתיב בראש חודש "לכבש האחד", ולא "לשבעת הכבשים" כמו דכתיב גבי יו"ט פסח ושאר ימים טובים בפסוקים שאחר כך (פסוק כ"א, כ"ט, ופרק כ"ט פסוקים ג' ו"ט), דכתיב דש ליקח עשרון לכל מספר הכבשים.

ונראה, משום דכתיב גבי ראש חודש (פסוק י"ד): "ונסכיחם חצי ההין יהיה לפר, ושלישית ההין לאיל, ורביעת ההין לכבש יין", מה שלא נכתב כן להלן גבי ימים טובים, וכיון שהנסכים הם לכל כבש וכבש, דכתיב "לכבש", דמשמעותו לכל כבש וכבש, דאילו היה אומר "לכבש האחד", אז יש לומר דמביא רביעית ההין רק לכבש אחד. אבל כיון דכתיב כאן "לכבש", היינו על כל כבש וכבש.

וכיון דאיכא נסכים לכל כבש וכבש, ממילא גם המנחות הוא לכל כבש וכבש, שהרי המנחות הן מנחת נסכים, ולכן לא הוצרך לומר "לשבעת הכבשים".

ותקרננה בנות צלפחד. מכאן ראייה להא דתניא (סנהדרין מח:): הרוג ב"ד נכסיהן לירושין, שהרי המקושש נידון למיתה במיתת ב"ד, ובנותיו תבעו את חלקן בירושת אביהן. (חזו"י סנהדרין פ"ד ה"ג).

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרכת הרה"צ מאיראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חסא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס וועט מכן דורות ישרים:

- ית"ח וירש' וחסד וטהר עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער ישועה פרייהאט באאמנות קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפילות פאר א לעגענדרע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט נדוים איבערגעבענע קייט. מיט כוונה, במחשבות. אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די נאמען נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אחי וזי אלע שטייט די שטיין בלייבט אין רעם אויפונעם פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין. ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איר וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקט. שהוא עת רצון להתפלל. כדי איר ואלט קענטן מיט זאגען די תפילה.
- די ת"ח גייט אליין צום ציון און מתפלל. נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (הפקיבל נשימתו משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע וועג און אזוי וועט מען עס נישט.
- מקען איר אפגעבען די שטיין און עס אליין דאספיליגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מקען באשטעלען אפאר שטיינען כדי מאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דאס איז דעם מקובלדיגע אופן פון מכן דורות ישרים וועט מען ווי עס ווערט מקיים די ווערט פון אריה"ק און האר יצחק מל"ג (אנשי צדק וירא' וחסד אריה"ק) שיינען לבן לשמים לרוב (ס'ישעיה ו' נאמען פלומען) וזאת כלום (נאמען וועט ווען וואונער). מקען עס געבען פון מעשה.

פאר מרשים רופט-טקסט מכן דורות ישרים

darosyesharim@gmail.com 917-635-3883

צופרידענע עלטערען פון מכן דורות ישרים זאגן:

"מיין קינד איז געווארען א אנדערע מענטש ער לערנט מוסר עד וויל ענדיגען א מוסכתא

"חיי וזהו בעהמ מיין יונגער מיין פאר סוף זמן קריאת שמע

"מיין יצחק האט ארויסגעלייגט א פילטער

"אין האב נישט געהאט קיין מנותה פארדעם נישט וויסנדיג וואס מיין בחור טוהט

"ליבא ינגעווייזן ווען העלחה מיט מייער הינדער נאכען מנרב ויין פאר מיין תברס קינד

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 12 – פינחס תשפ"ב – פרק ו'

מה אני יטען

ומרחקתו מן החטא

שח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א בס' מסלות ישרים ע"פ חובת האדם (עמ' תרכט) אחד מראשי הישיבות הגיע אל מרן זצ"ל ורצה לספר לו סיפור שהיה יכול לסייע מאד באיזה ענין. אמנם בסיפור זה היה משום חשש לשון הרע והגראי"ל הסתפק אם מותר לו לשמוע או לא מחד זה לתועלת ומאידך זה לשון הרע רבי אהרן ליב שקע במחשבות כעשר דקות ולבסוף אמר שהוא לא רוצה לשמוע לאחר זמן הסביר כי ישב ועשה חשבון נפש אני כבר זקן אני תיכף צריך לעלות ולעמוד לפני בית דין של מעלה ועשיתי שבון שכאשר אני אבוא לשם וישאלו אותי למה שמעת את זה אז חשבתי שאני אטען כך וכך לתועלת אבל לבסוף אני ראה שאם יחזרו וישאלו שאלות נוספו על כך אני לא אדע מה לענות לכן אני לא רוצה לשמוע.

ישר ובאמן

עוד שח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א בס' מסלות ישרים ע"פ חובת האדם (עמ' ריט) באמריקה היתה איזו קרן שתמכה בסכום כספי נכבד במי שמוכן התחייב שילמד כך וכך שנים, ויהיה רב או דיין. את התחייבות היה צריך להחתים בחתימה של ראש הכולל שהוא ערב על כך שהאברך יעמוד בהתחייבויותיו. בא אלי אברך אחד וביקש ממני חתימה. שאלתי אותו אתה חושב להיות רב אמר לי לא אמרתי אם כך אל תעשה את זה אמר לי והרי כולם חותמים אמרתי לו כולם חותמים ואתה אל תעשה את זה לאחר זמן נכנסתי להגראי"ל שטינמן וספרתי לו את הדבר ושאלתי אותו האם נהגתי כשורה, אולי אני מונע הכנסה מיהודי.

ואמר לי מרן הגראי"ל שלא הייתי צריך לחתום, כיון שזה שקר. והוסיף ואמר אתה מפחד שתפסיד להם? אל תדאג, הם כבר ימצאו מי שיחתום להם שקר... אבל אתה אל תחתום.

בשמחה

שמחה מראית ספר תורה

מספר תלמידו הרה"ג רבי משה יהודה שניידר שליט"א נזכרתי דבר נפלא שהי' אצל רבינו לפני הרבה שנים, כשבא יהודי יקר מנתיבות [ידידו של היקר הרב אליעזר הלוי ליברמן שליט"א] לבנות ארון להניח את הספר תורה בבית רבינו, בצורה מכובדת. [והקפיד רבינו "שלא לייחדו" לספר תורה, כדי שלא יקבל קדושת ארון קודש]. ולצורך כך נכנס לחדרו הקדוש של רבינו, למדוד את אורך הספר תורה. והספר תורה הי' מונח "על הארון" עטוף בטלית. כשפנה לצאת מהחדר, הסתכל רגע בפני רבינו, שהי' באמצע הלימוד, וצהבו פניו. וכששם לב רבינו שהוא יוצא, הרים את עיניו וראה אותו עם פנים מאירות, שאל אותו למה אתה שמח? ושתק. אמר לו רבינו אני יאמר לך למה אתה שמח, כי "ראית ספר תורה..." ע"כ.

כל הלומד תורה לשמה

כתב בנפש החיים (שער ד' פ"ב) ענין עסק התורה לשמה וכו' שהרי ארז"ל במדרש שבקש דוד המע"ה מלפניו יתב' שהעוסק בתהילים יחשב אצלו יתב' כאילו היה עוסק בנגעים ואהלות, וכו' ואם נאמר

שלשמה פי' דביקות דוקא וכו' הלא אין דביקות יותר נפלא מאמירת תהילים כראוי כל היום וכו' עכ"ד.

וביאור ראייתו דאם לימוד התורה תכליתו רק הדבקות בו יתב' אי"כ הלא התהילים אע"פ שאינם מחלק ההלכה שבתורה כי אם מכתבי הקודש מ"מ לא היה לו להמע"ה לבקש על כך שיהיו כנגעים ואהלות דבלא"ה היו כמותם דהלא הם הדבקות הנפלא ביותר בו יתב'. ומוכח שעיקר תכלית לימוד התורה היא ידיעת התורה וההעמקה בה וע"כ ככל שיעמיק בה יותר תחשב לו יותר למצוה ויקבל יותר את שכרו ע"כ, וזה מה שביקש דהמע"ה שגם הקורא תהילים יהיה כהעוסק בתורה ומעמיק בה לגבי קבול השכר. (צ"ב מדוע הקדים נגעים לאהלות דהרי בסדר המשנה אהלות קודמת לנגעים).

ומ"מ גם אחר ראייתו עדיין הדברים צריכים ביאור דמה היתה בקשתו של דהמע"ה ואם כוונתו היתה שהעוסק בתהילים אע"פ שלא העמיק יקבל שכרו כמי שהעמיק בתורה ולמד נגעים ואהלות הלא אף יתכן שמי שלא יגע והעמיק יקבל שכרו כהיגע בתורה, וביותר דהרי גם בכתבי הקודש כמגילות וחומשים ניתן להעמיק בהם יותר ויותר ומאידך גם נגעים ואהלות ניתן ללמוד בשטחיות ושלל בהעמקה.

ואין להוכיח ממש"כ במגילה ג' ע"א דמבטלין ת"ת למקרא מגילה דמשמע דמקרא מגילה בטול תורה הוא לגבי שאר לימוד הגמרא וההלכה דאולי הכוונה בזה היא על העוסק בסוגיא ומניחה לצורך מקרא מגילה דבעלמא וזהו ביטול תורה וזה קמ"ל דמ"מ למקרא מגילה מבטלים.

ובאופן אחר יש לבאר בזה דאכן אליבא דאמת מקרא מגילה אינו שוה ללימוד בעיון ומ"מ מבטלין ת"ת למקרא מגילה והוא עפמשי"כ בטי"ז יו"ד רנ"א לישב קו' המהרש"ל שהק' על מה שנפסק שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש והרי במגילה א' דגדולה ת"ת יותר מהצלת נפשות ות"י דודאי שאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש אלא דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש, ואעפ"כ פעמים שצריך לבטל תורה להצלת נפשות וכמו בשאר צרכי הגוף וכדו' שאע"פ שאין מה שישוה ללימוד התורה מ"מ לפעמים יש חיוב להפסיק את תלמודו כדי לעסוק בהם, ועפ"י יש לישב דודאי דלימוד התורה בעיון ובהעמקה עדיף על לימוד המגילה ואעפ"כ מבטלין ת"ת למקרא מגילה. [כח' אד"ב תשע"א].

ובביאור הדבר יש לבאר דאע"פ שודאי שגם כתבי הקודש תורה הם והרבה גופי תורה נלמדו מהם (כמו שלמדו מהפ' עת לעשות וגו' שמותר לכתוב התושבע"פ) והעוסק בהם אינו מבטל תורה מ"מ הרי גם בתורה ישנם הרבה תיבות שגם הם תורה וכמו פרעה, בלק, אחשוורוש, ושתי וכדו' ואעפ"כ אינם שווים ללימוד התורה דכמו שאם יאמר אדם פעם אחת את הפ' ואחות לוטן תמנע (כמ"ש בתנב"א דגם הוא תורה) יקיים מצוות ת"ת אבל אם יאמר פסוק זה בכל היום אע"פ שלא ביטל תורה מ"מ יצא עם הארץ גדול ולא תהיה בידו ידיעת התורה, וכן הוא בכל כתבי הקודש שמוטל על האדם ללמוד ולהעמיק כפי הנצרך כדי שיהיה לתלמיד חכם ויודע התורה. (רשימות הרה"ג ר"י סבו שליט"א)

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

בסוד שיח

דברים שנשא ונתנו מרן הגר"ל שטיינמץ זצ"ל ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל [חלק ה']

על מה עומד העולם

איתא באבות על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, מאידך מצינו בחולין פט ב' תולה ארץ על בלימה, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שכולם פיו בשעת מריבה, אייב על מה העולם עומד. תירץ רבינו וכתב: אם בולם עצמו בשעת מריבה יזכה לתורה ולעבודה ולגמילות חסדים.

ורבינו הגר"א שטיינמן אמר להביא לכך סייעתא מהגמ' בקידושין ע' ב' כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם ואמר שמואל במומו פוסל. ועוד שם בגמ' ע"א ב' אמר ליה זיל בתר שתיקתא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזוהי מנייהו דקדים ושתיק אמרי מיוחס טפי אמר רב שתיקוהיה דבבל היינו יחוסא. הרי מבואר דהכל תלוי בשתיקוהיה, ובוזה תלוי הכל.

ורבינו אמר על כך, שאכן ראייה טובה, אבל אין צריך לכך ראייה ופשוט הוא.

סיפר פעם רבינו, בא אליו אחד שחיבר ספר, וקיבל מכתב מלא גידופין וקללות בענין הספר ובא לבכות אצל רבינו על כך. אמר לו רבינו, גם לי יש מכתב כזה שקיבלתי כשהוצאתי את אחד מספרי ובשעתו לא ענית לשולח והיום הוא ידידי שלי.

ושוב מעשה באחד שהוציא ספר, וקיבל מכתב ביקורת חריפה, כשהראה אותו לרבינו אמר לו רבינו, גם אני כשהוצאתי אחד מספרי כתב משהו ביקורת על ספרי ושתיקתי.

הראה רבינו הגר"א שטיינמן: בכתר ראש לר' חיים מוולאזין זצ"ל בהלכות נשואין ס"ק קי"ט שכתב וז"ל אמר רבינו דבר מנוסה אם יהיה לאדם שונאים חיי אדם יפעול אצלו שהם צדיקים גמורים וידין אותם לכך זכות תיכף יתהפך לבבם לאהובים לו, עכ"ל. ועיי' בהערה.

כסף זה ברוך

ספרתי לרבינו כי בחנוכת הבית של אחת הישיבות הגדולות מרן הגר"א נפגש עם נדיב מופלג פלוני, וראי"ל אמר לגביר: געלט איז בלאטע. אמר לו הגביר: אבער דאס איז אגוטע זאך די בלאטע.

רבינו הגיב זו גמרא. הגמרא אומרת בחולין דף פ"ח: היה מהלך במדבר ואין לו אפר לכסות שוחק דינו ומכסה ובגמרא יליף מפסוק ועפרות זהב לו, ומכאן יליף דינו זהב איקרי אפר... הוסיף רבינו צריך פסוק על כך כי בלא פסוק גם אפר זה לא. אבל כל זה, לגבי הכסף מצד עצמו, אבל אם יודעים כיצד לנצל את הממון הרי בחולין דף פ"א. איתא רבי ור"ע מכבד עשירים וברש"י שם על שגומלין חסד ומזמנים מזונות לעניים.

המשיך רבינו לאמר לגבי העושר את המשל של המגיד מדובנא ע"ה על הפסוק בירמ' י"ז י"ד "קרא דגר ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבו ובאחריתו יהיה נבל", כאשר מים שוטפים את השדה יש בכך מעלה וחסרון, מעלה שהם מרככים את הקרקע שראויה לזריעה יותר, והחסרון שמביא בוץ ולכלוך, במה דברים אמורים כאשר המים נשארים בה אבל אם שוטף מים ורק עובר בשדה ולא נשאר בה יש בזה רק את החסרון ולא את המעלה, כך עושר יש בו מעלה שאפשר לעשות בו הרבה מצוות אבל גם חסרון כי יכול להביא למדות רעות גאווה ותאוה, אבל זהו רק אם העושר יישאר אצלו אבל אם העושר רק עובר אצלו ובחצי ימיו יעזבו, אז ישאר לו רק החיסרון ובאחריתו יהי נבל.

אמרתי, הגר"א עמד על כך פעם שאחרי החורבן של המלחמה יש דבר חדש שלא היה פעם, העשירים נותנים במושגים גדולים שלא היה כך קודם החורבן, יש של כסף. אמר רבינו: אחרי חורבן התורה, ה' נותן את האפשרות לבנות את התורה מחדש וזה על ידיהם. ואמרתי לו שהראי"ל אמר בנוסח קצת שונה: הקב"ה החריב התורה ואין ישלם לנו בזה על ידי בני התורה ובכזה בני התורה בין על ידי בני התורה עצמם ותלמידי החכמים ובין על ידי מחזיקי התורה וכל זאת תשלום על חורבן התורה בבנין התורה - גם של היששכר וגם של הזבולון ע"כ (מפ"ר ר"ר לוינשטיין ששמע ממרן ראי"ל).

אין ניזוק כל היום

מרן הגר"א שאל אמש (מפ"ר רבי ג. הוניסברג שליט"א) אודות דברי חז"ל בברכות ט' שהמתפלל עם נץ החמה אינו ניזוק כל היום. האם הכוונה עד שקיעת החמה או עד שעולה על יצונו בלילה, וסיפר מרן כי היה לנחם את בניו של הגר"י פישר זצ"ל שסיפרו שאביהם אמר כי הוא עוקב אחר כל אלו שהתפללו וותיקין, שמתו קודם התפילה, כי לא ניזוקו כל היום, וגם הסתלקותו של הרב פישר הייתה כך. דיברנו על זה פעם, ובפשטות זה עד שקיעת החמה. אבל גם אם ימות ביום, אין זו ראייה [שניזוק] דיש שמיתה טוב לו. דמיתה בגדר עונש היא הנחשבת שהוא ניזוק, אבל יש מיתה שזה טוב לו. ועיי' בטעמא דקרא פ' חיי שרה ד"ה ויבא אברהם, ופ' וישב ד"ה וישלחהו, ופ' וילך ד"ה בן מאה. (כל משאלותיך)

תורה ויראת שמים

אמרתי לרבינו כי נכנסנו עם גיד מפורסם למרן הגר"א והנגיד ביקש ברכה עם קויתל וכתב בו הצלחה בתורה ויר"ש. וביקש גם פרנסה ובריאות, אמר לו הגר"א: הכל הפוך קודם יראת שמים ואח"כ תורה, קודם פרנסה ואח"כ בריאות (ע"י תענית ח' ב' דכ"י יחיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב). עיי'. ושאלו את רבינו מה קודם? תורה ויראת שמים זה מחלוקת בגמרא שבת ל"א: ר' סימון ור' אלעזר. והלכה כמי? נראה שם שהלכה כר' אלעזר שיראת שמים קודם, שאמרו תסתיים וכו'. אע"פ שבגמ' שם נאמר תסתיים רק לגבי שר"א הוא סבירא ליה יר"ש קודם, אבל כיון שזה ר' יוחנן משום ר' א מסתמא כך הלכה.

ומה לגבי פרנסה ובריאות מה קודם? בריאות קודם. יש פעמים שאם אין פרנסה זה סיבה שלא יהיה בריאות. ת: אם כן הפרנסה נכללת בכלל הבריאות. (כל משאלותיך)

האם שהתלמידים יחליפו חומר לימודים שרגילים בו

מנהל התלמוד תורה בקהילה גדולה באמריקה שואל, יש מלמדים מומחים, מלמד מומחה לתחילת לימוד הגמרא אלו מציאות ואחריו מלמד לגיל יותר מבוגר שלומדים פרק 'המפקיד', וכבר שנים רבות שכל אחד מלמד את אותם דפים ואותם פרקי הגמרא, וחושב אולי לשנות, כדי שיהיה למלמדים - התחדשות בכך שילמדו דברים אחרים. ושאל את פ"ק של מרן הגר"א: והוא התעניין: ומה אומרים המלמדים? השיב המנהל: הם לא מעוניינים בכך, כי זו עבודה נוספת ומאמץ נוסף. השיב מרן הגר"א: עד שהם ילמדו היטב והפרקים החדשים יהיו רגילים על לשונם זה הפסד לילדים, נכון, שאחרי כמה שנים יהיה בסדר, אבל מה שעד אז זה לא יהיה רגיל על לשונם, דבר זה לא כדאי (בשיקול הרווח מול ההפסד).

והוא שאל בפני עצמו גם את פ"ק דרבינו רבינו על הרעיון, ואמר כי עצם הרעיון הוא טוב ושאלתי (על פי הסברא הנ"ל): הרי עד שילמדו את החומר אפשר שיהיה הפסד לתלמידים, הגיב רבינו: שאם הם תלמידי חכמים הם יסתדרו וישיתו עצה להרוויח את שניהם (א.ה. ואם לא, הרי שהדבר צריך הכרע וכו"ל).

חלב עכו"ם

אמרתי לרבינו. סיפר מרן הגר"א שטיינמן שבסביבת מרן הגר"ח סולוביצקי זצ"ל היה ילד שנתנו לו חלב עכו"ם ואח"כ גדל בתורה והרביץ תורה אבל היה איתו בעיות, והוסיף: ואני יודע במי המדובר. בתוספות חגיגה טו. ד"ה שובו, הביא ירושלמי שאלישע בן אבויה יצא כך, כי אמו בעיבורה הוכרחה לאכול עבודה זרה ואף שזה מצוה לאכול כי פיקוח נפש דחי, מ"מ זה מציאות. וברמ"א וי"ד סי' פ"א כתוב שאשה מינקת תזרזר ביוקר כדי שלא יטמסם ולדה. (שם)

וארטיס לפרשת השבוע

כה יב. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. במדרש רבה כאן מובא 'בדין הוא שיטול שכרו'. ורבים נתקשו כאן מה זה בדין מה היה צד שהקב"ה לא ישלם לו שכר? ועו"ק הא שכר מצווה בהאי עולמא ליכא ומדוע דינו ליטול שכר כאן בעוה"ז? ויש בזה ב' תירוצים: א. הסטיפלער בברכת פרץ תירץ ע"פ הא דתנן בפאה אלו בדמים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז וכו' ואלו הם גמילות חסדים וגוי' ואי"כ מ"ל דאמנש שכר מצווה בהאי עולמא ליכא אך על גמיי"ח מצנינו שיש, והנה פנחס עשה גמיי"ח עם ישראל כי הצילם מכליון כדכתיב הסיר את חמתי ולא כליתי את בניי, ולכן בדין הוא שיטול שכרו. עו"ק, תירץ רבי משה מאמן (בספרו זכרון נפטר לפני למעלה ממאה שנים), שהיות ופנחס זה אליהו ואליהו לא מת לעולם אז אי"א לתת לו שכר לעת"ל לכן אמרינן שהשכר שיקבל יהיה כאן בעוה"ז כי אי"א לחכות בשבילו לעוה"ב ולכן בדין שיטול שכרו.

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. הטעם שהקב"ה בעצמו לא אמר לפנחס אלא הוצרך לומר למשה שיאמר לפנחס: מ"ל משום שכל הבטחה שהקב"ה מבטיח יכולה להשתנות אם יגורם החטא כמו שמצינו אצל יעקב, אפי' שהקב"ה הבטיח לו שלא ינזק פחד שמא יגורם החטא. אבל מה שנביא מבטיח אינו חוזר בו גם אם חטא כדי שלא יאמרו שהנביא לא נביא אמת, לכן אמר הקב"ה למשה אתה תאמר לפנחס הנני נותן לו את בריתי שלום, וכך זה הבטחה בטוחה. וכן שנינו בספרי שכל הכהנים גדולים בבית ראשון ושני היו מזרע פנחס כי הובטח לו ברית כהונת עולם. לעולם שאי"א לשנות.

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום. איתא בקידושין סו: ו דשלוש קטוע וכאילו כתיב שלם. ובטעם הדבר מ"ל דמצינו בתענית כא: שלאביי היו אמורים שלום משמים כל שבוע, ולרבא אמרו שלום רק בערב יו"כ. והטעם משום דרבא הגן על כל בני עירו. ואי"כ מ"ל דה"ה הכא שפנחס הגן על כל בני ישראל כדכתיב והשיב את חמתי מעל בני ישראל, לכך השלום שלו לא שלם כי דיו שמגיין על כל ישראל. חתם סופר.

כה יב - יג. לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום, והיהת לו ולזרעו אחריי ברית כהונת עולם. למה פנחס התברך דווקא בברכות האלו: מ"ל דהמורה הוראה בפני רבו חייב מיתה, וכאן זכה להנני נותן לו את בריתי שלום ומובא בתרגום יונתן שפנחס זכה להיות אליהו שלא מת לעולם ולכן גם זכה לקבל שכר מצווה בהאי עולמא כי אי"א לתת לו לעת"ל, וזמיי"ש בדין הוא שיטול שכר. ועוד דהמורה הוראה בפני רבו, יש ג' שיטות בגמ' עירובין סג. מה העונש שלו. א. מת בלא וולד. ב. יורד מגדולתו. ג. מכישו נחש. וכאן הרי פנחס הורה הוראה בפני רבו (משה), והיה מותר לו לךדשיש חילול ה' אף חולקים כבוד לרב, ואומרת התורה שהוא מתברך בג' דברים, שהם כנגד ג' השיטות הנ"ל. א. זרעו אחריו, דהיינו יהיה לו וולד. ב. ברית כהונת עולם, דהיינו שישאר בגדולתו. ג. את בריתי שלום, שמרמו לנחש כדכתיב ביה מחלוקת כמו ואביה אשית ביך (הנחש) ובין אלהים, וכן כתי' ונתתי שלו' בארץ, והשבתי חיה רעה. ספר אמונת חכמים בשם רבי משה זכות זיע"א.

כה יג. תחת אשר קנא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל. הטעם שנאמר אשר קנא לאלוקיו ולא לאלקים, (ועוד צריך להבין הרי מבואר בגמ' שעשרה ניסים נעשו לפנחס ובדרך הטבע הוא היה נהרג, אי"כ לכאורה השבח הגדול שלו צריך להיות תחת אשר מסר נפשו לכבוד אלקיו שזה יותר חשוב מלקנא לאלוקיו. אע"כ בא הכתוב ללמדנו שלקנא לאלקים הוא יותר חשוב ממסירות נפש, (ולמה?) מ"ל שפעם יהודי אחד נכנס לביתכניז מלא באנשים, נגש אליו יהודי אחר, צעק עליו וביזה אותו בפני כולם. קם אחד בלי פחד ויצא להגנתו של היהודי הראשון, כאשר הוא נוטל את המבזה ומשליך אותו מכל המדרגות. החלו אנשים שם להתלחש מדוע הוא היחיד שמחה. השיב שם אחד, המוחה הוא בן של המתבזה. כעת הכל מובן אם זה אביו, בדין הוא מוחה. וזה מה שכתוב כאן אשר קנא לאלוקיו כי פנחס הרגיש שמבזים את אביו שבשמים.

כה יד. ושמ איש ישראל המוכה וגוי' זמרי בן סלוא. יליע מיי"ח הכא אישר ישראל התורה שם החוטא הא איתא בשבת צו: דרבי עקיבא היה אומר מקושש זה צלפחד ואמרו לו חכמים היאך אתה מגלה שמו כשהתורה כיסתו, והיינו שיותר נכון לכסות שם החוטא? ומ"ל דפסק הרמב"ם יב ד מאיס"ל"ב כל הבועל נכרית קנאים פוגעים בו והרשיג שם הראב"י דבד"א כשהתרו בו קודם לכן, והקשה שם הרה"מ הא דין זה דקנאים פוגעים ילפינן מפנחס והתם הא לא התרו בו כלל? ומ"ל עי"פ סנהדרין ח: דלר"י ביי"ח פנחס צריך להיטור ולכן כאן שבו לומר שבחו של פנחס אם לא יוזכר שמו לא לא שבו שהרגו כיוון שלא התרו בו, ולכן הוזכר שם החוטא שהיה נשיא שבט שמעון שהיה חבר ולכן לא בעינן התראה. אמרי שפר.

כו טז. לאזני משפחת האזני. אומר רש"י אומר אני שזו משפחת אצבון ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו. השל"ה יש לו כאן פשט נאה בזה. הנה הגמ' בכתובות ה. מפני מה אצבעותיו של אדם משופני כיתידות, שאם ישמע דבר שאינו הגון יתן אצבעו באוזנו. ולכן משפחת אצבון דהוא מלשון אצבע נקראת אזני מלשון אוזן, לרמז שעם האצבע צריך לכסות את האוזן.

כו נג. לאלה תחלק הארץ בנחלת במספר שמות. יש להקשות מאי טעמא לא כתיב כאן גולגולתם כמו בלשון מקום ועיין ברמב"ם שעמד ע"ז. ועו"ק"ל דנחלתו מצנינו שאף אם יש לאדם שני ראשים מקבל חלק אחד בלבד וכמו הסיפור הידוע שהביא התוס' במנחות לו שני דאשמדאי הביא לפני שלמה המלך אדם שיש לו שני ראשים שבא לתבוע שני חלקים בירושת אביו, ושלמה פסק שם שנידון כאיש אחד עי"י"ש. ואי"כ כיון שהלכות נחלות לא תלויה בגולגולת מקבל נחלה אחת. אבל פדיון הבן אמרינן שם במנחות שמי שיש לו ב' גולגולות צריך לתת עליו י' סלעים משום דבגולגולת תליא רחמנא. ו. טעמא דקרא.

כו נו. על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט. בב"ב קכב. מתוארת צורת הגורל שבו נעשתה חלוקת הארץ, והכי אמרינן התם "אמר רב יהודה לא נתחלקה (ארץ ישראל) אלא באורים ותומים, שנאמר: ועל פי הגורל, הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים והושעו עליו ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכיון ברוח הקדש ואומר: וזבולון עולה - תחום עכו עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו וזבולון, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו; וחוזר ומכווין ברוח הקדוש ואומר: נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר, וכן כל שבט ושבט. עי"כ לשון הגמ'. ויש לדבר מדוע הביאו כדוגמא דווקא את נפתלי וזבולון ולא דברי הוא. **וביאר** בזה ה"מנחת טנא" עי"פ מה דאמר' בגמ' במגילה דף ו. דזבולון מתרעם על מדותיו הווי, שנאמר זבולן עוף חרף נפשו למות, מה טעם - משום דנפתלי על מרומי שדה. אמר וזבולן לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם! לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות - ולי נתת ימים ונהרות. אמר לו: כולן צריכין לך דין חלולן, שנאמר לעמים הר' יקראו... ושפני טונית חול. תני רב יוסף: שפני - זה חלולן, טונית - זו טונית, חול - זה זכוכית לבנה. אמר לפני: רבנו של עולם מי מודיעני? אמר לו: שם יזבחו זבחי צדק, סימן זה יהא לך: כל הנוטל גמג' בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. עי"כ ד' הגמ' **ומבואר** בד' הגמ' שחלק נפתלי היה החלק היותר טוב שבא"י ואילו וזבולון קיבל את החלק הפחות טוב בעיניו דלבר מהכי לא מצאנו שבט אחר שהתלונן ואי"כ מ"ל דבא לומר לנו הגמ' שאפי' החלק הטוב והחלק הכי פחות טוב שזהו חלקם של נפתלי וזבולון הכל היה עי"י הגורל והכל הוכרע משמים כל אחד חלקו.

כו ב. ותעמודנה לפני משה ואלעזר והנשאים. בגמ' בב"ב קיט: נחלקו אמוראים האם מותר לתת כבוד לתלמיד ליד הרב או לא. ומבואר שם דלמ"ד דאין חולקים מדובר בשנות צלפחד שאלו לאלעזר והנשיאים וכשלא ידעו באו למשה. ולדברי החולקים שאלו לכוזרי יחד עכ"ד. והנה בשבת נו. מבואר שדוד חטא בזה שהרג את אוריה החתי, ואילו רבי שם מהפך בזכותו של דוד וטוען שלא חטא כי אוריה מורד במלכות היה, כי אמר אדוני יואב בפני דוד, ומחלוקתם בשבת האם דוד חטא או לא תלויה במחלוקת בגמ', דלמ"ד חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב, אוריה לא חטא וממילא דוד חטא שהרגו, אבל רבי למד שאין חולקים ולכן אוריה מרד וחייב מיתה ודוד לא חטא.

כו טז. יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. וברש"י כיוון ששמע משה שבנות צלפחד יורשות אמר הגיע הזמן שאתבע צרכי, שירשו בניי את גדולתי. וקשה הא כעת התחדש רק שבנות יורשות ואילו שבנים יורשים הוא כבר ידע קודם, ואי"כ למה רק כעת הא תבע את הירושה לבניו? מ"ל, אומר בעל האיבני המקום, שכל הזמן משה חשב שהולכים לפי איכות וכיוון שיהושע יותר איכותי מהבנים שלו אז הוא ראוי לירש אותו, אבל כעת שהוא שמת שבנות צלפחד יורשות אפי' שהן בנות ולגבי ירושה בנות פחותות מזכרים ובכ"א הן יורשות מדין בנות אביהם, אי"כ אז שבני יירשו את גדולתי, ואפי' שבאיכות הם פחותים מיהושע בכ"א מדין בנים שירשו. אמר לו הקב"ה כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושו שלא משך מתוך האהל.

כו כ. ונתת ממוחד עליו. אומר רש"י וביותר בגמ' בב"ב עה. וקנים מבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כלבנה וכו'. יש לעיין מדוע רק הזקנים אמרו ד"ז, מה עם הצעירים? ומ"ל, עי"פ רבינו חננאל, שכל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא קידשו את החודש עי"פ הראיה, אלא עי"פ החשבון משום שלא ראו את אור

פרשת פנחס תשפ"ב

החמה והלבנה משום דהעננים כיסו הכל. ולכן רק זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה כי הצעירים לא ידעו מה זה לבנה וחמה. נפתלי שבע רצון.

כח טו. ושעיר עיזים לחטאת לה'. רש"י כאן מביא את דברי הגמ' שהטעם שנאמר כאן להי' בשונה מכל השעירים משום ששעיר ראש חודש הוא כפרה לה' שמיעט את הירח. והקשה עי"כ החיד"א דאי"כ מדוע שכתמפללים תפילת ראש חודש אומרים 'ומזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו ושעיר עיזים נעשה בברצון'. ויש לעיין למה הוי' ב'ברצון' הא השעיר הוא כפרה וכפרה הוא הפך רצון כי רצון הוא נדבה. ותירץ עי"כ החיד"א שהתפילה שלנו ברי"ח הוא לעת"ל כמיי"ש והביאנו לציון עירך ברינה וגוי' ושם נעשה לפניך קרבנות וכו' והיינו לעת"ל. ולעת"ל כתוב שהיה אור הלבנה כאור החמה ואז כבר לא יצטרך כפרה על מיעוט הלבנה כי זה גדל, ולכן השעיר אז יהיה לרצון.

כח כב. ויעש משה כאשר ציווה ה' אותו ויקח את יהושע ויסמוך ידו עליו. אומר רש"י ויסמוך את ידיו בעין יפה ויותר ממה שנצטווה ויעשהו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו. יש לעיין מה הוסיף רש"י ככלי מלא וגדוש. מ"ל חידוש נפלא על כך כתב רבי יוסף שטינהרט שהנה בסוף פרשת וזאת הברכה מסופר על פטירתו של משה ונאמר שם ויתמו ימי בכי אבל משה ויהושע מלא רוח חכמה כי סמך את ידו עליו. ויש להקשות איך כתוב ויהושע מלא רוח חכמה הרי אמרו חז"ל (תמורה טו) ששלושת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה ואיך נשאר יהושע מלא? ולפי רש"י"י כאן הכל מצויין כי רש"י"י כאן כותב שיהושע היה מלא וגדוש ובימי אבלו של משה שנשתכחו וכו' הוא נשאר מלא.

כט א. יום תרועה יהיה לכם. יש לעיין מדוע בסדר התפילה של ראש השנה נקרא רי"ה יום הזיכרון בשונה מהלשון שהקב"ה אמר בתורה יום תרועה? ומ"ל דהנה הכלי יקר ביאר מה טעם נקרא אף הפסח בשם פסח ולא חג הקצור כמו שקרא לזה הקב"ה בתורה: ותירץ עי"פ ברכות ו. שבתפילין של הקב"ה הוא משתבח בישראל וכתוב שם מי כעמך ישראל, ואילו בתפילין שלנו כתוב ה' אחד והיינו כבודו של הקב"ה, ולכן בחג פסח הקב"ה קרא לזה חג המצות כי הוא משתבח בישראל שיצאו ממצרים בחיפזון עד שלא הספיק בצקם להחמץ, ואנו קוראים לזה חג הפסח עי"ש שהקב"ה פסח עלינו. ולפי"ז מיושב היטב למה הקב"ה קרא לרי"ה יום תרועה כי הוא שבו לישראל שמריעים לפניו וממליכום אותו, ואילו אנו קוראים לזה יום הזיכרון שעולה זיכרוננו לטובה.

כט יב-טז. ובחמשה עשר יום לחודש השביעי וגוי' ושעיר עיזים אחד לחטאת וגוי'. מי ששיים לב יראה שינוי בפסוקים שלפנינו: ביום הראשון וביום השני כתוב, שעיר עיזים אחד חטאת, וביום השלישי כתוב שעיר חטאת (בלי עיזים), וברביעי כתוב כתוב שעיר עיזים, ומהחמישי ואילך כתוב שעיר בלבד. ויש לעיין מה הטעם בזה: מ"ל, אומר הגאון, שמדובר על חג הסוכות, שביום הראשון מקריבים 13 פרים, בשני 12, בשלישי 11, וכן הלאה כל יום מוריד אחד עד היום האחרון שבו מקריבים 7, ס"ה 70 פרים כנגד 70 אומות. ואיתא בזוהר ששבעים האומות עיקרן הם מעשו ושמעאל, (שמון יונקות כולן), וזה מתחלק ש 35 כנגד ישמעאל, ו-35 כנגד עשו. עוד איתא שם ששמעאל נקרא שעיר עיזים, ועשו נקרא שעיר סתם, וכעת מובן. בראשון ובשני (שעיר עיזים) 13 ועוד 12 כנגד ישמעאל ואי"כ זה כבר 25 כדי להשלים ל 35, מוסיפים את ה-10של הרביעי שגם הם שעיר עיזים, שאם גם בשלישי שיש בו 11 היה כתוב שעיר עיזים אז היה יוצא 36. ולכן כתוב רק 35 בראשון ובברביעי שעיר עיזים, שזה בסך הכל 35, ובכל הימים האחרים שהסך הכל שלהם הוא גם 35 כתוב סתם שעיר, שהוא כנגד עשו.

בין המצרים. על מה חרבה ירושלים: יש סתירה בגמ' בדברי רבי יוחנן על מה חרבה ירושלים: פ"א כתוב אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שנתת חינם. ובמקום אחר כתוב אמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא משום שהעמידו דבריהם על דין תורה. לכאורה זו סתירה. ומ"ל עי"פ רבי יוחנן שלישי, אמר רבי יוחנן אקמצא ובר קמצא חרבה ירושלים. ששם המצרי"ב צעק על בר קמצא וחכמים שהיו שם לא מיחו, ונשאלת השאלה למה לא מיחו, ומ"ל שהם אמרו אם בעה"ב שונא אותו, סימן שזה בהיתר, ומה ההיתר, שראה בו דבר ערוה ביחודי, שאז מותר לו לשנא, כדאיתא בפסחים קיג: (על שונא לטעון, שמשביר איך שייך שונא, ולמה צריך לעזור לו, הרי"ז שונא בהיתר) ואי"כ חזרות הקושיה למה נענישו עי"כ ונחרבה ירושלים הרי זה היה בהיתר? מ"ל עי"פ תוס' שם, שאומר שההיתר לשונא הוא רק עי"פ דין, אבל לפני משורת הדין לא ישנא, עיווי"ש. וכעת מובן, ירושלים חרבה בגלל שנתת חינם, שאמנם השנתת חינם בקמצא היתה מותרת עי"פ הדין, אבל זה גופא הבעיה שהעמידו דבריהם עי"פ דין, ולא הלכו לפנים משורת הדין.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

ובני קרח לא מתו - יש קונה עולמו בשעה אחת: על הפסוק ובני קרח לא מתו פירש"י הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה גיהנם וישבו שם. ובאילת השחר עה"ת כתב וז"ל: והנה הלשון הרהרו תשובה בלבם משמע שלא התוודו ולא התחרטו וקיבלו על העתיד, אלא רק הרהרו בתשובה ובהם כבר זכו להינצל, ורואים מזה כמה מועיל הרהור טוב (ובלבד שיהא הרהור אמיתי) ויש קונה עולמו בשעה אחת, והקב"ה דן את האדם על כל חלק ממחשבתו, לא רק ממחשבת הרהור עבירה, דגם הרהור טוב של חרטה לוקחים בחשבון. **כידוע בני קרח היו הצעירים** שלבו את המחלוקת וסחם היו המערערים חזק בכל ענייני המחלוקת וסחפו עוד ועוד אנשים, ובכ"א הם ניצלו בזכות שברגע האחרון הם חזרו בהם וחזרו בתשובה אז הם ניצלו, וגררר לדעת שהעולם הוא לא הפקר ומי שחוטא ולא שב בתשובה סופו שנענש, ומי שבש אפי' ברע האחרון לפני מיתתו ושובתו מתקבלת בראון ויש קונה עולמו בשעה אחת. מלבד מי שאומר אחטא ואשוב שאז אין מספיקים בידו לעשות תשובה. ותשובה היא מצווה חשובה שמוטלת על האדם באופן תמיד, והיינו כל הזמן להתייצב על דרך טובה והיינו לעשות שינוי לטובה, ואם למשל יש אצל האדם רעיון דיבורים אסורים הוא צריך להתגבר ולהישמר יותר ואפי' שהוא לא מצליח אבל עצם זה שהוא מתקדם והיום הוא לא אמר איזה לשון הרע שהיה לו על הלשון, או איזה רכילות עסיסית אפי' שעדיין הוא חוטא בזה זה כבר נקרא שהוא מתייצב על דרך טוב ולאט לאט הוא יצליח, אבל כשאדם כל הזמן חוטא ולא מנסה אפי' לחזור בתשובה אלא כל ימיו בעבירה וכשהוא עובר עבירה הוא לא מרגיש שום רגשי חרטה ואין לו כלל רצון לשנות את דרכו, כזה אדם הוא חוטא גדול וגדול עונו מנשוא, כי הקב"ה נתן לו מתנה את התשובה והוא לא משתמש בזה אלא הוא מלגלג למרות שיש לו את האפשרות להתחרט ולעשות איזה פעולה של תשובה או נסיון לכך והוא לא עושה, כזה אדם צריך לזכור ולדעת שהעולם הוא לא הפקר ועל כל דבר יביא ה' למשפט, ומי שהוא כן חוזר בתשובה אז אפי' שחטא בחטאים גדולים ועצומים, ועבר על עבירות הכי חמורות הקב"ה מקבל אותו בראון והוא ניצל מכל הדנים שהיו אמורים להיות לו. כמה אנו צריכים להודות לה' על המתנה הנפלאה הזאת שהוא מסכים לפתוח לנו דף חדש, וע"י שנודה לו ע"י ונרגיש את זה זה יעזור לנו ג"כ שהשתמש במתנה הגדולה והנפלאה הזאת.

פעמים רבות אדם מתעורר מדבר חיוזק שהוא שמע ותופס את עצמו עד שהוא משנה את כל חייו מן הקצה אל הקצה, והוא בכלל מה שאמרו יש קונה עולמו בשעה אחת. **נביא כאן כמה סיפורים** על אנשים שבחיוזק והחלטת של רגע אחד שינו את חייהם לטובה וקנו את עולמם. כאשר החפץ חיים היה ילד בגיל בן עשרה מת עליו אביו. בגורלו נפלו נסיונות קשים. באותו זמן גברה בוילנה יד ההשכלה והשפיעה רבות על בני הישיבות ללכדם במצודתה, ולהעבירם על תורתם ודתם. המשכילים שמו ידן על הח"ח וניסו כמה פעמים להסירו מדרכו. משכיל דען ששימש כמורה הראשי בבית המדרש לרבנים בוילנה שנוסד בהשפעת המשכילים, היה לא עתים קרובות לבית המדרש שלמד בו ר' ישראל מאיר וניסה לשוחח עמו, אבל ר' ישראל מאיר לא שעה לדבריו ונשאר בתמימותו. ר' ישראל מאיר היה מספר תמיד על מאבקי באותו זמן ומזכיר את מאמרו חז"ל: יש קונה עולמו בשעה אחת כי הכל היה תלוי ברגע אחד, ברגע של החלטה לכאן או לכאן. פעם כבר עמד עליו אותו משכיל להסיתו ולהדחין, עד שר' ישראל מאיר נאצל לברוח לעיירה קרובה, הממאקב היה חישל את הכרתו והגביר את אמונתו המוצקה שליוותה אותו כל ימי חייו. **אנו שומעים רבות** על אנשים שבחיוזק של רגע תפסו את עצמם והשתנו לכל החיים. **רבי יחזקאל אברמסקי** אמר על עצמו בגיל עשרים תפסתי את עצמי - **רבי עזרא ברזל** שהיה מגדולי הת"ח בבני ברק סיפר על עצמו כך: כשהייתי ילד בן ארבע עשרה למדתי בירושלים היכן שלמדתי, היו לי נסיונות קשים, יכן למדו או לא למדו, מה שהיום קוראים לזה משבר. בקיצור, הלכתי כמו סהרורי ולא היה מי שיעזור לי, לא היה לי עם מי לדבר, לא היה מי שיבין אותי. 'נכנסתי, שברוני, לבית המדרש אשר בשכונת כרם בירושלים. וכשאני נכנס, אני רואה שני אברכים צעירים, אחר נישואיהם, וישיבים ולומדים חבורות בשקידה, האחד מהם היה רבי טוביה לסיצין ורעהו רבי אהרן בריסקר (ביאליסטוצק) היו הם שני אברכים צעירים אריות בתורה, תקופה קצרה אחרי נישואיהם, ואולי עוד בשנה הראשונה, וישיבים ולומדים יחד בחבורות, בלי לדבר דברים בטלים, הם לומדים ולומדים, אנשים נכנסים לבית המדרש ואנשים יוצאים, הם לא מתעניינים בשום דבר, לא אכפת להם מכלום, שש שעות. נדלקתי מזה, חשבתי לעצמי, אם אברכים אלו יכולים ללמוד בחשק

כה עז, בודאי אוכל אף אני ללמוד כן, ומאז נכנסה בי חשקת התורה, התיישבתי ללמוד, ומאז אני לומד ולומד עד היום הזה. הוא היה אז בן ארבע עשרה, בגיל עשרים הוא סייע לבאמת שלשה סדרים, וידע לומר אותם רעל פה גמר אתם עם תוס'. הכתר תקופה שהוא רעל עם שלום שבדרון, כאשר היו שניהם בחורים צעירים. והיה פעם שהם התיישבו ללמוד למחרת פורים, והתחילו בלימוד מסכת 'לבו' בתרא', וממחרת פורים עד ראש חודש אייר הם למדו 'בבא בתרא' שמונה פעמים. בצורה רצינית. **כפי הידוע היה הרב אלישיב** בעל רגש גדול והתענע על תפילה כהלכתה, שנאמרה בהשתפכות לב ונפש. ביום מן הימים הגיע לירושלים בעל התפילה הנודע, החזן ר' יוסף'ה רזנבלט, שהתעתד לעבור לפני התפילה בבית כנסת החורבה, שכלל אנשי ירושלים באים לשמוע אל הרינה ואל התפילה. הרב אלישיב שהיה באותה העת נער צעיר, חשק גם הוא לשמוע את קולו המשתפך של החזן. במשך שעה ארוכה הוא התלבט והתחבט בדבר. מחז אין ראוי לבטל תורה עבור זמרה, אך מאידך מדובר בהזדמנות נדירה, שמי יודע אם תחזור שנית. לאחר שהכך בדעתו שוב ושוב, גמר בדעתו ללכת לשמוע את החזן הגדול. אולם לאחר כחברת דרך קצרה עצר מדרכו וערך חשבון נפש נוקב, שבמחלוקת ההתנהגות המשיך לעצור לבית הכנסת או לשליש פעמים אל בית המדרש ולשוב לתלמודו. בחלון השנים סיפר הרב אלישיב: באותם רגעים עצרתי וחשבתי הפסד מצוה כנגד שכרה וכמה זמן אפסיד אם אלך לשמוע את קול החזן. הרגשתי, שבלבני ניטשת מלחמה עזה, אך לבסוף החלטתי שלא ללכת ושבתי לבית המדרש. בעוד כל ירושלים נוהרת אל עבר בית הכנסת החורבה בציפייה לשמוע את רינת החזן, הוא צעד בכיוון ההפוך לעבר בית המדרש ושב אל תורתו ושקידתו. בהחלטה נחושה ר' סיפר, קניתי את עולמי ברגע אחד, וגמרתי בדעתי להקדיש את כל חיי לתורה הקדושה ואין זולתה.

בספר ללא שם מובא כמה סיפורים על תלמידי רבי בן ציון פלמן איך קנו עולמם בשעה אחת בזכות מילה טובה שלו. ביישיבת מכונביקה, בשנים שהרב פלמן מסר שיעורים עם ביישיבת היה בחור לא טוב בלשון המעטה עד שבאחד מהשיעורים, הרב פלמן שאל סתירה משני מקומות במסכת, ואותו בחור ענה לו סברא לחלק ולתרוץ את הסתירה. בעת שענה הוא הקשיב ואמר כי זו סברא טובה, והסביר לתלמידי השיעור מה שאמר. והנה באותו יום בשעות הערב, שלא כרגיל ולא כמתוכנן, הגיע ליישיבה וחיפש את הבחור. מספר אותו בחור כאשר מצאנו, ניגש אלי בשמחה כאשר בידו קונטרס 'שלמי תודה' שיצא לאור באותם ימים, ואמר: 'באתי לכאן ליישיבה כדי לתת לך מתנה עבור הסברא שאמרת'. הבוקר, כיון שעד עכשיו אני נהנה מהסברא שאמרת'. הדבר עשה עלי רושם אדיר. ומאותו לילה נהייתי 'מחובר' יותר לסוגיא ולגמרא, והיחס הזה נתן לי דחף עצום ללמוד, ומאותו ערב ניצלתי את שנות חברותי לתורה. וכיון שלמדתי יותר טוב, לאחר כשבוע אמרתי לו ביאור נוסף בסוגיא, ובשעת מעשה חשב על הדברים בשתיקה. אך למחרת לפני השיעור קרא לי ואמר: 'חשבתי על הדברים שאמרת אמש בתשובה על מה ששאלנו, וזו תשובה אמיתית'. ושוב הוציא קונטרס נוסף בשמחה והעניק לי כהכרת טובה על התירוץ הנכון שלי. ראיתיו שהוא באמת שמח מהחידוש התורני שלי. **יהודי שכנים**, הוא מגיד שיעור בשיעור ג' ביישיבה קטנה בבית שמש. הוא סיפר כך: בשיעור א' ביישיבה קטנה, הייתי בחור חלש בלימודים, בקושי למדתי, ולא הבנתי את הנלמד. הייתי נחשב לבחור חלש בכל קנה מידה. תלמיד חכם פלוני סידר לי חבורות מדי ערב בבית הכנסת 'נחלת משה' בבני ברק. ראיתי את ר' בן ציון מפעם לפעם והוא ראה אותי אבל מעולם לא דיברנו, לא לילד קטן בשיעור א' ביישיבה קטנה עם רב המקום. יום אחד בסוף הקיץ התקיימה בקהילה 'הכנסת ספר תורה'. מנהג המקום שלפני שמכניסים את הספר תורה לארון קודש, קוראים בו בתורה, ובסיום מגביהים את הספר - הגבהה וגלילה. בעת ההגבהה נדחקתי למקום והחזקתי את הכתר של הספר כדי למסור אותו לגולל. מיד כאשר מסרתי את הכתר לגולל התכוף אלי משיחו - הרב פלמן - תפס את ידי בחביבות ואמר לי משפט קצר באהבה רבה: "אם תלמד טוב אז גם על הראש שלך יהיה כתר תורה". מעולם לא דיברתי עמו, ומסתמא הוא לא ידע מי אני, אבל המשפט שאמר לי, נתן לי כאילו בעיטה לגובה. לגובה! לגובה! גבהים! אינני יכול להסביר את זה, אבל קיבלתי חיוזק. תפסתי את עצמי ללימודים ברצינות בשקידה וברצון עז, ועליתי על דרך המלך. מידי פעם כאשר היה לי קצת קשה נזכרתי במשפט 'אם תלמד טוב יהיה על הראש שלך'...". המשכתי את השטייגן גם ביישיבה גדולה. והיום הנני ר"מ ביישיבה בשיעור ג', של זה הכוונה ליכתור. על הראש, כי 'כתר תורה' שעל הראש לא נמדד דווקא במשרה כזו או אחרת, אבל זה רק ביטוי למצב שלי מול מה שהייתי, לפני שר' בן ציון ניסה להניח לי את הכתר על הראש..."

ישנו סיפור שהתפרסם לפני ארבע מאות שנה ע"י בעל ה'מגלה עמוקות' בגודל אימת הדין: זוג קבצים שותפים שהאכילו רבבות יהודים במשך שנים נבילות וטריפות, ולימים כשנודע להם כמה חמור הדבר הם פנו למגלה עמוקות ובקשו דרך לשלם בתשובה שלמה. המגלה עמוקות הביא להם את הדרך אשר ישובו, שהם יודו מספר, ויקבלו ע"י סיגופים גדולים וישונו בתשובה שלמה. ואכן הם עשו כך בשמחה עצומה, ואז המגלה עמוקות שהיה קדוש עליון הוא ובית דינו נתנו להם אגרת ששם זה הם יתייצבו בפני ב"ד של מעלה וזה יפתח להם את השערים. זוג הקבצים התחייבו זה בפני זה שמי שימות קודם יתגלה לחבירו בחלום ויאמר לו מה סדר העניינים ואין זדים אותם בב"ד של מעלה. ואכן כך היה אחד השותפים נפטר לביע' ולאחר כשלושים יום הוא התגלה לחבירו בחלום והוא נראה זורח באור יקרות ופניו כפני הלבנה בתפארתה, וכולו מראה קדושה מופלאה, וכך הוא סיפר: מיד כשנפטרתי לבית עולמי באו להתנפל עלי חיות מפחידות ובריות משונות בתערובות של איש פרא וחיות עזר ודמויות מסמרי שער שרצו לקרוע אותי לגזרים, אך זה הזמן עמדו משני צדדי שני מלאכיה רחמים שמרו עלי מכל משמר. ואז כשבאו לקרוע אותי, הדמויות המפחידות כמעט הצליחו לקרוע אותי מהם אך בחסד ה' עלי ניצלתי מציפורניהם. ואז אני הרגשתי שאני מרחף ולפתע רואה את עצמי בשמים נמצא באולם עצום בלי סוף והכל מאיר שם בפאר ובהדר והילומים, מאירים את כל האור באור שא"א להסבירו לבר אנוש, ואז אני רואה שדנים נשמה נשמה כמו שדנים כאן ולכל נידון מגיעים עדים לכאן ולכאן והאדם מאשר כל מה שמעידין עליו. וזה שנפסק דינו לג"ע מיד מגיעים מלאכים שמלווים אותו לקול לגינה מיוחדת... והנפסק לגהנום מיד מגיעים מלאכי חלה שחוטפים את הנשמה המייללת והמתחרטת באכזריות לכיוון גהנום. ואז לפתע אני שומע שמכריזים את שמי ושם אבי. לבי נתקף בחלחלה האם התשובה שלי עזרה או לא? ואז אני נעמד לפני ביה"ד של מעלה ולפתע פתאום נשמעת זעקה! מה הבאתם את הרשע מרושע הזה חוטא ומחטיא לכאן... הוא צריך להיות מושלך מיד לגהנום... והנה המלווים שלי מנסים להראות את האגירת של בעל המגלה עמוקות, אבל אז נשמעת שאגה מי הוא בעל המגלה עמוקות שיכול למחוק פסק של אדם כ"כ רשע שהחטיא כ"כ הרבה אנשים! ואז באורח פלא הופיעה במהירות קבוצה גדולה של מלאכים מליצי יושר שפתחו במתקפת נגד וזעקה במר ליבה מדוע אתם נטפלים לנשמה מעונה זו שכבר סבלה יסורים ובזיונות רבים, עשתה את כל הדרך לתשובה, הביעה חרטה בפני קהל רב על כל המעשים שעשתה, וקיבלה ע"ע בהכנעה גמורה כל סוגי התשובה, וויתרה מרצונה הטוב על כל העושר שצברה והכל קיבלה בהכנעה גמורה, ובמקום שבעלי תשובה עומדים... **אז מלאכי** החבילה לא הרמזו ידים, והחלו לזעוק כנגד! תראו את השואה האיומה שעשה קצב זה. ותוך שנייה התייצבו בראות האולם רבבות נשמות מיוסרות ומייללות מרה וצווקות הוא גרם למותנו במגפה בגלל עוונותיו. נשמה אחרת צעקה היינו תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, היו לנו סיכויים לקנות תורה ויראה ובגלל עוונותיו אבדנו בעודנו ילדים קטנים. נשמה אחרת צעקה בקול רם, בגלל עוונותיו הלכנו לעולמנו בעודנו צעירים ובמקום לגדל ולדנו הקטן שזה עתה נולד השאירו אותו לחסדי השכנים שהזניחו אותו והוא גדל בלי אמה שתשלח אותו כל יום לחיידר אהבה וברחמים. ובעוד נשים שופכות את מרי ליבם בצווחות זעם ותובעות משפט עבור מה שעשה לעולליליהם ונזקיהם, לפתע נכנסים לתוך לאולם עדרים עדרים של בקר וצאן שצווחים מרה על זה שהיו גלגולים וסוף סוף נקנו מיד ישראל והיו בטוחים שהישראל יביא תיקון לנשמתם המיוסרת ע"י שחיטה כשרה, אלא שכשהגענו לבית השחיטה שם הוא הניף עליו גרזן ושוב חיסל את סיכויינו לתקן את מה שפגמנו והיינו צריכים שוב להתגלגל. בתוך הרעש והמהומה המלאך המליץ עץ מהמקום ולאחר מספר שניות הגיע יחד עם רבבות מלאכי עליון שפתחו בנאוים הגנה וכן אמרו אל תזנו אותו הוא גדל בבית הרוס רק כסף נזק את בית דודו שגידלו באכזריות, וברגע שנודע לו מה רב חטאו הוא לא חסד שום מאמץ לשוב בתשובה שלמה, ויש דין מפורש שאדם החוזר בתשובה נמחלים לו עוונותיו. הדברים השפיעו בפני ב"ד של מעלה והם פסקו מיד שכוון שהוא עבר בעבירות חמורות והוא חטא והחטיא, אבל הוא עשה אח"כ תשובה כמו שהוטל עליו ומקומו בג"ע, ובד בבד בגלל שכי"י ריבה סבלו בשבילו אנו מודיעים בזאת שכל מי שנענש בגלל היה ג"כ בגן עדן. מיד באו רבבות מלאכים לקחת כ"א מהנשמות המיוסרות שהיו שם לגן עדן למקום המיוחד לו. ואז המשיך אותו אחד לתאר לו את האושר וההנאה שיש בג"ע באופן שא"א לתאר. ורואים כאן כמה העולם ועל הפקר ועל הכל יעמיד ה' למשפט וכל יום מוטל על האדם לשוב בתשובה וע"י"כ יזכה לישועה.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערך בדרך של שו"ת

נוח לו שמחפשים דירה בימים אלו. וכ"ש לקנות דברים שמשמחים מאוד.

שאלה: בימים אלו יש אנשים שמתארגנים לצאת בימי בין הזמנים (החופש) לנופש וכו'. מה הנופש שהכי ראוי לבחור בו בשביל הילתמות של הילדים: **תשובה:** המצוינות מוכיחה בחוש שמי שיוצא לנופש יקר בבתי מלון וכדו' לא נו יותר ולא נהיה אדם יותר מאושר וגם לא מעניק לילדים את גופם ובנפשם. וידוע שיעקר ההנאה של הילדים בחופש זו השהייה בצוותא עם ההורים והיחס המקשיב המפנק והשונה שהם מקבלים מהם בימות החופש. וברור שילד יזכור לכל החיים ויהיה לו טוב בנפש ובנשמה אם הנופש עם ההורים יתבטא בעצם העובדה ששניו מורים מורים והוא נמצא עם משפחתו בתנאים של רוגע ושלווה ויש להורים את כל התנאים והזמן להעניק לו יחס חם ואוהב. וזה שווה בעיניו פי מיליון מאשר מה שיכול לקבל בשחייה באיזה מלון נוצץ.

שאלה: איזה ייצור קטן יכול למוטט עצי דקל ענקיים? **תשובה:** לפני מספר שנים עיריית ראשל"צ נאלצה לעקור 150 עצי דקל ענקיים אשר עמדו לקרוס ושנים את העוברים ושבם, מדובר בעצים שגובהם לפני 120 שנים, ומי גרם לכל זה חרק קטן המכונה 'חדקונית הדקל האדומה' שהגיע מהמזרח הרחוק והתפשט ברחבי הארץ. הוא מנקב את קליפת התמר חדר לגזע ומטיל לו שביצי שבוקעים מהם זוחלים המכרסמים את תוכו של התמר ומרוקנים אותו ואז גורמים להתיבשות העץ ותוך זמן קצר הגזע נמצא במצב קריסה וכך חרק קטן הורס עץ ענק.

שאלה: מה הדרך להתקדם? **תשובה:** יש שחושבים שהדרך לשאוף כדי להתקדם היא ע"י שמבזבזן דברים שאין לו, ושלא זכה להם עדיין. כגון: להתבונן בהתמדה המופלגת של גדול הדור או בדיעת התורה שלו ושהוא עצמו לא זכה לה. אך רבי ירוחם ממיר היה אומר: שהדרך להתקדם היא ע"ד מה שפסמו חז"ל בעיניו ממון יש לו מנה רוצה מאתיים וזאת דווקא כי יש לו מנה. אך אדם שיש לו חמישים רוצה מאה וכמו שמצוי שאדם שמשתכר חמשת אלפים רוצה עשרת אלפים, ואדם שמשתכר עשרת אלפים רוצה חמש עשרה אלף, כיוון שישוד הדברים הוא שאדם שואף לפי מה שכבר יש לו. והוא הדין לרוחניות אדם שיוזע מסכת אחת או פרק אחד מתבונן על המסכת שכבר יודע וישאף לדעת עוד מסכת ומאשר ידעתי שיש מסכתות שכבר לדעת ארבעון כל. והוא וכדי לעורר את הרצון האמיתי יסתכל על מה שיש לו.

שאלה: אדם שמתפלל על עניין מסוים שזה נס אם זה יקרה, האם בשביל שתתקבל תפילתו צריך לנכות לו מזכויותיו כמו כל נס שקורה לאדם, והאם כשהתפילה מתקבלת זה על חשבון משחו אחר? **תשובה:** כשאדם מתפלל על משחו הקב"ה נותן חכ לתפילה שהיא מתקבלת ולא פוגעת כלום ובוודאי לא מנכים לו מזכויותיו. כוח התפילה הוטבע במחלק הטבע המופנה כולה לתפילה ואפי' שמתפלל על נס זה מועיל, וזה לא בגדר נס.

שאלה: מהו הזמן הסגול שהקב"ה מחבב אותו מאוד? **תשובה:** הרמ"א סימן קכה ב כותב כשאומרים קדושה יש לשאת עיניים למרום והביא במשנ"ב מהמדרש כשנשואים עיניהם למעלה בקדושה אין להקב"ה הנאה יותר גדולה מאותה השעה ומבט בעיניהם של ישראל וכו' וממהר גאולת ישראל.

שאלה: השבוע מגיע לישראל נשיא המעצמה הגדולה ביותר בעולם. מה היחס שלנו לאותו אדם? **תשובה:** כידוע היחסים בין ארצות הברית וישראל קרובים מאוד וכמדינה קטנה במזרח התיכון הנתונה לסכנת קיומיות תמידיה רואה בישראל ביחסיה עם המעצמה כמו ארצות הברית חשיבות עליונה. בחסדי שמים גם ארצות הברית מתיחסת אל ישראל כבעלת ברית עיקרית שלה; היא מעניקה לישראל אפשרות לקבל ציוד ולהשתתף בפרויקטים ביטחוניים אמריקאיים (כמו פיתוח טילים וטובות) ארה"ב תומכת בישראל בצידו בטחוני עצום בשווי מיליארדים בשנה, וממשלת ארצות הברית מעניקה כל שנה לישראל סיוע כלכלי גדול (ממוצע של 25.5 מיליארד דולר בשנה, וזה לא כולל ערבויות בשווי של עשרות מיליארדים). ולכן דעת תורה שזה נחשב למלכות של חסד וצריך להיזהר מאוד לא להתגרות בהם ולכבדם ככל שניתן.

שאלה: ביז בתמוז שחל בשבת נרצח רבי שלמה מקרלין שהיה תלמידם של הגדולים ממנהיגיהם ורבי אהרן מקרלין. כיצד הוא נרצח? **תשובה:** ביום שבת קודש יש בתמוז תקני"ב באמצע אמירת קדושה 'כתו' ונכנס גוי לבית מדרשו וירה בו חץ שפצע אותו אנושות ולאחר מספר ימים הוא נפטר מפצעיו.

שאלה: כידוע אומרים לנו כל הזמן שעדיף לאכול דברי מאפה מקמח מלא, מה ההבדל בין קמח מלא לקמח לבן? **תשובה:** בעת טחינת הקמח הלבן, מוסרים מגרעין הדגן הקליפה והבט ועמם היטמינים והמינרלים, חלבונים וסיבים תזונתיים. למעשה, מה שנשאר בקמח הלבן – זה רק העמילן. קמח לבן, זו פחמימה ויקה עם ערך תזונתי מאוד נמוך. העמילן עתיר קלוריות ומשמש כאנרגיה זמנית המתפרקת בקלות, נספגת לסך ונמלכת רמות סוכר מהי מאוד (כשם שהסוכר עולה בקצב מהיר, כך הוא צונח באותו הקצב. התוצאה המיידית היא תחושת שובע וערנות אך עם צניחת הסוכר מרגשים חולשה, סחרחורות ובעיקר רעב

שעושה כך וחי באמונה בוודאי הקב"ה יענה לכל משאלותיו לטובה ויהיו לו חיים מאושרים עד בלי די.

שאלה: מה הטעם שלא מקריבים בזמן הזה קרבן פסח בהר הבית, הרי טומאה הותרה בציונה? **תשובה:** כיוון שאנחנו עדיין בגלות, אנו מחויבים להיזהר שלא לגרום למהומות אדירות אצל הערבים עד כדי חשש לפיקוח נפש ממש, ובמשך השנים היו יהודים לא מעטים שרצחו על ידי המון ערבי וזעם בעקבות התגרות בהם. זאת, בנוסף לשיטות כשתבו לאסור משום שלא יודעים מקומו המדויק של המוטב. ודנו בזה רבות רע"א וחתנו החת"ס, ובזמן רי"ח זוננפלד ג"כ רצו להתיר וכנ"ל ענה תשובה לבעל ההתעוררות.

שאלה: מה הסגולות הנהוגות ביום פטירת ה'אור החיים הקדוש' היום יום חמישי טו בתמוז? **תשובה:** ידוע שביום פטירת ה'אור החיים הקדוש' רבים נשעו מלימוד בספריו, והתפרסם שהחזון איש שלח את אחד מאחייו לקברו בהר הזיתים להיושע. לכן מי שצריך ישועה אז ביום חמישי זה ידליק נר וילמד מספריו. ואז יבקש רחמי שמים מהקב"ה שבזכות רבי חיים בן רבי משה בעל האור החיים, הקב"ה יחס עילו לכל צרכיו בתוך שאר עמו ישראל, ויפרט בקבשה. ואם יש אפשרות לעלות לקברו בלי סכנה וודאי הדבר הוא טוב. ויש להוסיף שכידוע האוה"ח הקדוש למרות שהיה מצפון אפריקה בפולין הגו בספריו כאחד מהגדולים הקדמונים והעשויים ותלמידיו עודדו מאוד את הלימוד בספר האוה"ח ואמרו שכתב ברוה"ק וישועות גדולות אפשר לפעול ע"י לימוד בספריו, וכידוע עד היום כל תלמידי ההגש"ע וממשיכי דרכו הוגים בספריו הקדו', (ביום ההילולא שלו אמרו להתחתן בנו של רבי שלמה גולדשילד שליט"א רבי דוד שליט"א שלפני מספר חודשים התחיל להנות בספריו ותקופה קצרה לאחמ"כ קיבל את זיווגו והוא זוכה להינשא ביום ההילולא).

שאלה: מה ראוי לכל אחד לעשות בימים אלו? **תשובה:** בשו"ע סימן א - ג נפסק: ראוי לכל ר"ה ה' שהיה מצר ודואג על חורבן בית המקדש, ויש חיוב מדאורייתא לצפות כל הזמן לישועה. ופסק הרמב"ם יא א ממלכים כל מי שאינו מחכה לביאתו כפר בתורה. ובסידור בית יעקב הלכות תעשה את כתב שהסיבה לכל הצרות והנוראות והמפלגות שיש עמנו היום היא בגלל שאנשים מלזלים באבל על ירושלים. וכדאיתא במדרש שוחר טוב פי"ז שכל אותם אלפים שנכלו ביום דוד לא נפל אלא משום שלא תבעו את ביהמ"ק. ובמשנ"ב תקנ"א כתב בשם האר"י שבימים אלו יש להתאבל ולנכות לפחות חצי שעה על החורבן. וביערו דבש כתב שמנינום צריך להזיל דמעה (וא כמו שאומר הסטיפלער שכל אחד והדמעה שלו והיטו שצריך להצטער במקסימום שיכול), ויש כאלו שקשה להם להזיל דמעה אז לפחות שיכונו והישבו ע"י שאומרים ב- 'ירושלמים יערו' ויאת צמח', שע"י שתתקבל תפילה זו, נגיע לשלמות האמיתית, ותהיה לנו שלווה הנפש ללא צרות כלל וכלל בשום עניין. ואיתא שהקב"ה שהוא אב הרחמן יושב ובוכה כל לילה בשלוש משמרות על הגלות, אז אנו חו צריכים לעשות הכל בשבילו. ואל יאמר אדם מי אני שאבכה על החורבן, האם על ידי תצמח הישועה? אז התשובה שיעיין במסילת ישרים פרק יט. וז"ל שם: לפיכך נברא אדם יחיד, שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, ונחת רוח הוא לפניו שיהיו בני מבקשים ומתפללים על זאת, והקב"ה שמח בזה, ולא עליך המלאכה לגמור ע"כ. ולכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וכל אחד יעשה את המינימום הזה להשקיע קצת יותר בימים אלו שנקבעו בחז"ל להתאבל על החורבן, ובעיקר לתקן את הסיבה שבגללה נחרב הבית. כי מה יעזר אם אחד יתפלל על ירושלים, ובמקביל ימשיך ר"ל בעבירות שגרמו את החורבן. לכן כל אחד, לבד מתפילה על עניין החורבן, גם יתחזק ביתר שאת בעוונות שגרמו לכך, ובמיוחד בהירות משנת חינוס, ועי"ז נזכה לראות בבניין ירושלים בב"א.

ויש להוסיף כתוב בחז"ל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ומי שאינו מתאבל אז חלילה כשתבנה ירושלים לא יזכה ויראה בשמחתה, וכתבו הראשונים (נכראה מובא בריטב"א בסוף תענית) שלעת"ל כשתיבנה ירושלים כ"א יזכה להנות כפי רמת האבלות של מעל. אם הוא התאבל הרבה אז הוא ישמח הרבה ואם מעט אז הוא ישמח מעט וכו'. וחז"ל ישו לנו טובה גדולה וכיוון שבימים אלו ארנו

דברים נוראים לעם ישראל ולבית המקדש יתקנו בג' שבעות אלו למעט בשמחה ואסרו אז לשמוע שירים ויוגינום וכיוצא"ו למעט התעורר בעיניו יז של החורבן להתחזק ביתר שאת בעניין הזה. אם זה ע"י אמירת תיקון חצות לפחות בימים אלו. ואמירת התיקון יכולה להיעשות גם בחצות היום או בסמיך למנחה למי שקשה לו להיות ע"י חצות לילה. ומנימום יש לאמרו בליל שיש ער"ש וער"ח ור"ח אין לאומרו (בחצות היום). כמו"כ בימים אלו ראו הימנע מכל פעילות שיש בה סיכון אפי' קלוש כי זה זמן המסוגל למה, וכל טיפול רפואי שיש בו סיכון והוא לא דחוף ידחה לאחר ט טבא. ובשו"ע תקנא יח הביא שמ"י בתמוז אסור ללכת יחיד בן שעה רביעית לתשיעת ובוודאי יקפיד בזה כשהולך סתם לא לצורך מצווה במקום שומם, וכן ראוי להימנע מלהתענג בימים אלו ואסור לומר שהחינו. ולכלת לא לצורך בריאות התיור, וסתם ללכת יש שנמנעו מכך (הסטיפלער והרב אלישיב) אבל גם מי שהולך יזהר לא להיכנס לים עמוק או סוער. והחזו"א גם לא היה

שאלה: התורה הקדושה פותחת את הפרשה בשבחו של פנחס ומעלה על נס את מעשה קנאותו. האם כל הרוצה לייטול את השם יבוא ויטול וכל אדם יכול לקנאות? **תשובה:** קנאות כנגד הרשעים היא מידה גבוהה ומאד נעלית, ואינה מסורה ללב כל אדם. רק ברי לבב אשר יודעים במשחנות, רשאים לקנא קנאת השם. אך מי שלא הגיע לדרגה זו, וזהו לכל יקר לאחור במידת קנאותו של קנאות מוכרחת להיות במאת האחוזים לשם שמים. הרב ואזנר היה אומר בכל מצוה ופעולה שאדם עושה ופועל, אם רוצה לזכות שביעצא דשמיא, הוא מוכרח שתהיה כוונתו לשם שמים, לכל הפחות שישם אחוזים מתוכה. אולם בקנאות לא מספיק שישם אחוזים, וגם לא שבעים או שמונים, האדם מוכרח שתהיה פעולתו במאת האחוזים לשם שמים. וידוע שהקנאה הגדול ביותר לכבוד ה' היה רבי יחזקאל לוישטיין והוא התנדב נחרצות לעשות פעולות חריגות, שיש בהן איזו פגיעה בבני אדם וביזויים, גם אם לפי המבט החיצוני נעשו לשם שמים. בכל הדומנות שדבר על כך יצא מגדרו, וצחק נגד זה בכאב מנמחת ליבו. הוא אמר, כי אנשים מטבעם אוהבים לעשות רעש והמולה, ובמקום להכיר את התאווה הזאת שקיימת בהם, הם רואים בעיני עצמם פעולות אלו כפעולות לשם שמים, ועושים ועולות ועוונות חמורים. זו אינה ריאת שמים אמיתית ונפמית, היא פעולה חיצונית שנובעת מאכזריות ורוע. לכן היה אומר המשגיח: שלא יהיין שום בן תורה, להאמין בעצמו, כי הוא מסוגל ויכול לעשות מעשה או פעולה של פגיעה וזלזול לכבוד השם יתברך, ולפעול עם אש הרתחות והכעס הבורע בו, לא בדיבור ולא במעשה. כי פעולות אלו אמורות להיעשות בנקיות, כולן להשם. שתהיה נובעת אך מאהבת השם ויראתו, בלי תערובת של חשבונות אחרים. פעולה טהורה וזכה שנובעת מתוך אהבה עזה להשם יתברך. זוהי מדרגה נדירה מאד שזוכים לה אך יחידים, ולא כל הרוצה להתהדר באיצטלר זו ראוי לה, לכן יש לעשותו רק לאחר קבלת הוראה ברורה מגדולי התורה. רבי משה שטרנבוך סיפר כי שמע פתם מפה קודשו של הרבי מסאטמאר, כי למרות שהנהיג את דעותיו ושיטתו באמיצות וזקיפות קומה, ולחם בעקביות ובעז ללא חת ומורא, כדי להעמיד בבהירות את שיטתו ודרכו, הקפיד מאוד שלא לבזות ולחרף את האחרים, ומעולם לא דיבר בריס כנגד שום גאון וצדיק שאזו אחרת ממנו. כאשר הגיע הרבי מסאטמאר לביקור בארץ הקודש, נכנס רבי משה טורק, לבקר באכסניה שלו בבני-ברק, והרבי קיבלו במאור פנים ובחום. הרבי שאל על מעשיו והוא השיב שהוא מחנך. התעניין הרבי: היכן; ורבי משה נמנע מלהשיב. הרבי בפקחותו הרבה, הבין כי הסיבה שרבי משה לא משיב לו, כיון שהוא עובד במוסדות התיכון העצמאי, אשר כידוע הרבי לא היה מרוצה ממשגרת זו, בגלל שנטלה תקציבים מהמדינה, ומיד אמר: מדוע אתם מתביישים במקום עבודתכם? הרי אני באופן אישי יכול לקחת אחריות להקים מוסדות על טהרת הקודש בירושלים ובבני-ברק, אבל המוסדות היכן שאתם עובדים לוקחים אחריות על כל ערי הפיתוח מזה ועד באר שבע ודאי יש להם הרבה זכויות! הרבי הוציא מכיסו סכום כסף מכובד, והעביר לרבי טורק כדי למסור להנהלה. למדים אנו, כי למרות שהיה הרבי מסאטמאר בוער כאש לכבוד שמים בכל מאודו, כאשר פנו אליו אנשים בבקשה שישיע להם בענייני צדקה חסד, הניח את השקפתו בצד ופעל עם רגש יהודי חם שפעם בו, מבלי לבדוק בציציותיו של המבקש, לאיזה חוג הוא משתייך ובאיזו השקפה הוא דוגל. מתוך אוצרותיהם אמלא.

שאלה: בפרשתנו מובא אך בגורל תחלת את הארץ. כתוב בחז"ל שאסור לשאול בגורלות וכן פסק בשו"ע יו"ד קעט. ואי"ל קשה אין היום עושים גורלות? **תשובה:** מובא בפוסקים שהאיסור הוא רק כשתולה בגורל עתידות. אבל כשעושה גורל להכריע בין שני דברים שאין לו בזה הכרעה ולקבל את זה כעצה שרי. אך נהג הרבה רבי חיים קניבסקי הצורה שרבי חיים קניבסקי היה עושה גורל לא כשהיו מגיעים לפניו לשאול שאלות שההכרעות בהן היו באותה מידה לכאן ולכאן, אלא היה פותח תני"ך והעמוד שהיה פותח הוא היה מסתכל מה האות הראשונה בתוך האותיות ל או כ מתחילת העמוד, אם האות היתה ל היה אומר לא לעשות ואם היתה כ היה אומר כן לעשות.

שאלה: מה הדרך הקלה לכפר על עבירות בלי יסורים? **תשובה:** מובא במדרש שאברהם אבינו שאל במה אדע כי ארשנה, והיינו אין אני אדע, אולי בני יעשו עבירות? אמר לו הקב"ה תיקנתי בשבילם קרבנות. ואז אברהם שאל ומה יעשו בגלות, א"ל הקב"ה יאמרו קרבנות, והיינו שאמירת קרבנות מכפרת על עוונות. ולכן במקום שאדם יצטרך לסלוב ייסורים ועגמ"י מעבירות שעשה יאמר קרבנות. וידוע שהעידו שהחפץ חיים רעד כשראה אחד שהגיע לתפילה אחרי קרבנות. אצל החסידים והספרדים מאוד הקפידו בזה. בעולם הישיבות יוצאי ליטא פחות הקפידו בזה, אך מי שיכול וודאי שיתעשה הכל בשביל לומר קרבנות ופרשת תמיד חובה לכל הדעות. ורבי חיים קניבסקי היה מקפיד, וידוע שזה הרב אלישיב הקפיד לומר קרבנות מתנות. מי לא רוצה להוריד מעצמו סבל ויסורים. וברור שצריך תשובה. ויש להוסיף שחוף מקרבנות הקב"ה נתן לנו עוד מתנה אדירה והיא תפילה: כשאדם יש לו איזה בעיה או סתם הוא רוצה לקבל איזה מתנה יש לו את האפשרות פשוט לשבת ולדבר עם הקב"ה כאילו הוא נמצא על ידו, ומי

גדול הגורם לאכילה מרובה). מאחר וגרעין הקמח הלבן דל בוטמינים ובמינרלים, נשאלת השאלה-מהיכן ייקח הגוף את הוויטמינים והמינרלים החיוניים להתהליך עיכול הקמח והפיכתו לאנרגיה ואמיה? באין ברירה, "שודד" הגוף מעצמו, מהלב, מוח, דם, עצמות, שרירים, בלוטות הרמונאליות, כבד, כליות וממערכת העצבים והתוצאה— חוסר איוון בוטמינים ובמינרלים המשפיעים על תפקוד האברים בגופנו. לנזק זה, נלוותת זאת, קמח מלא מכיל את גרעין החיטה השלם, כפי שמגיע אלינו מן הטבע, כולל הנבט והקליפה. בתוך הנבט מצויה תמציתו של הצמח השלם והוא מכיל שפע ויטמינים. בקליפה, הנקראת גם סובין, מצויים הסיבים התזונתיים, מינרלים כגון: מגנזיום, זרחן, ברזל, אבץ, אשלגן ותכלונים. לסיבים התזונתיים חשיבות רבה בתזונה ובנזקת מחלות ובראשם סרטן המעי הגס שיכתיחותו מאריך הלא בגובה. הסיבים מסייעים בחילוף החומרים, נותנים תחושת שובע לאורך זמן וכן משתתפים באיוון הסוכר בדם (בכך שהם נכנסים לדם באופן מתון ובכך מעכבים הפרשת אינסולין) ובסילוק רעלים ושומנים רעים מגופנו כ-כולסטרול וטריגליצרידים, לא בכדי הם נקראים: "המטאטא של המעייים".

שאלה: איך מתנהלים עם כספים בין בני זוג? **תשובה:** ברור שצריך לעשות הכל בשביל להימנע מחיכוכים, וכל אחד צריך לשאת את הבן או בהוצאות שיהיו כמו שצריך. וידועים דברי האר"י שעל האדם לספק כל רצונות וצרכי אשתו אף שאין ידו משגת כ"כ. וברור שבדרי האר"י הם רק כשיש אפשרות ובזדחוק ייתן, אבל ללוות ואח"כ להיכנס לגילגולי הלוואות ומגמיהם כשאל יודע מהיכן יהיה לו להחזיר, גם האר"י סובר שאסור לתת ויזהר מלשלמוע לפיתויהם.

שאלה: מה כדאי לתת לילדים לקרוא? **תשובה:** מובא הרבה בספרי רבותינו עוד מזמן הראשונים, שבסיפורי צדיקים יש הרבה תועלת שע"י גודלת שאיפתו לחקות את מעשיהם, ועיין במה שכתב בזה ברבינו יונה בשערי תשובה ח' קמז-ח. וגדולי ישראל בכל הדורות ייחסו חשיבות עליונה בסיפורי צדיקים, ואף אחוז שצעה גדולה בחינוך הבנים בדרך זה הוא ע"י משפטים לילדים סיפורי צדיקים, והחז"א עודד מאוד דבר זה והיה רגיל לומר סיפור מעשה אחד על גדולי ישראל שווה להתעוררות של כמה שיחות מוסר. ולגבי לתת לילדים לקרוא סיפורים דמוניים על עלילות ומתח שאין בהם שום יראת שמים ושום מסרים קדושים, ברור שקריאה זו הנאה לילד ויש לתת לו את זה ולא להגביל אותו בכך, ואם רוצה לקרוא בשעות הפנאי ויש ספר שהילד קורא יש להורה לבדוק בלבקד

ואתו לפני"כ, כי יש פעמים שהספר מחזיר השקפות פסולות או ידיעות שלא היית רוצה שהילד שלך יידע. וסגירה של הילד יותר מידי עלולה להתפוצץ בהמשך ואז כבר אין מה לתקן.

שאלה בחושן משפט: שוכר שכר דירה לשנה והמשיך לגור ללא חוזה. המשכיר רצה לעשות חוזה והשוכר מתחמק, כעת רוצה השוכר לעזוב מיד האם זה נחשב שכירות סתם שצריך להודיע לו יום קודם, או שיכול לעזוב בלא הודעה מראש? **תשובה:** לשיטת רוב הראשונים יכול לעזוב בלא הודעה מראש, ושיטת העה"ש צריך להודיע לו יום, ולמעשה אפשר להקל לעזוב בלא הודעה. וע"ע עמק המשפט שכירות בתים סימן כ אות ד.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות של השבוע: א. כל שנה אני מזכיר את העניין הזה דלהלן. הרבה פעמים מתרבים זבובים במטבח. הדרך למנוע את זה היא ע"י שמנים במקומות שיש זבובים ספרי בשם 'אנטופלי' זה נמכר בחלק מה'מטמבורים'. וזה יעיל מאוד מאוד למשך זמן של כחודש. לאחר שחוזר שוב אפשר שוב להתיז. **ב.** לעצירת נשירת שיער: 1. להשתמש אך ורק בשמפו על בסיס טבעי ולא כימיקלי (ניתן לרכוש בחנויות טבע או בבתי מרקחת [כגון סדרת הרימון])— מעכב נשירה, 2. לעידוד צמיחת השיער למרוח לפני השינה שמן קיק (חנוט טבע או בית מרקחת). (ואו לחצות שן שום ולמרוח בצד הפתוח— אלא שהריח לא נעים). 3. ענייני נשירת שיער יש לעשות בדיקת דם ולראות אם חסר אבץ. חוסר באבץ גורם לנשירת שיער. 4. לגבי נשירת שיער, לבשל הדסים בתוך מים ולשים על הראש אחרי חפיפה. **ג.** לגבי האסטמה בעור יש משחת ידיים שעולה מאד מאוד יקרה ושמה "אקסאומנה" קונטרול קרם לגוף ולפנים היא עולה 200 מ"ל 100 שח אבל שווה כל שקל. פרופ' עזר מומחה אמר לי לקחתה ואני רואה פלאים. אחר כתב: בנינין אטופיק דרמטיטיס— "אסטמה של העור" החיים של הבה יש ושלנו דמחלקים ל-1, 2. לילות מלאי גירודים עד זוב דם, 2) יום א' התפרסם ב"יחד" מכתב עם המייל sp3125155@gmail.com וקיבלנו את כל המידע ששיפר את המצב בצורה דרסטית, מה שרופאי העור פשוט לא יודעים. מומלץ בכל פה. אחר כתב על אסטמה של העור שהוא במשך עשרים שנה הפך את כל העולם ולא מצא כלום ויש פתרון. **ד.** עוד בקשר ליבלות. הזוג המבורח בירושלים בשכונת זכרון משה שמכין את המשחה לפטרת הצפרור מכין גם שמן מעולה ליבלות. בטל' 02-5385664. **עוד כתבו:** לי היו יבלות בגב היד ממש הרבה והשמשתי בחומר שקונים בבית מרקחת שיש ליה פקק עם מברשת (דומה לטיפקס) זה קצת שורף. צריך לעשות כל יום בעקביות, זה לוקח זמן

הלכות

מדיני ראש חודש: ובראשי חדשיכם. בפרשתנו קוראים את דיני ראש חודש. נביא כאן כמה דינים לראשי חדשים: **נהוג הנשים** לעשות שינוי בראש חודש מימות החול. ובעיקר נהגו שלא לתפור ולטוות. והעובדת בתמירה ויכולה להשתמש ברי"ח כגון שהיא עצמאית לכתחילה תחמייר ע"ע. וכשאניה יכולה להחמייר משום צרכי פרנסה קשים יכולה להקל וביום הראשון של ר"ח יש להקל יותר. ובכ"א נתנה איהו משחו שונה מימות החול. ונהוג להחמייר מהחילה. סריגה דינה כתפירה. וכיוון שרוב הנשים לא תופרות נהגו להימנע מכביסה. ולגבי מכות כביסה שזה רק לחיצת כפתור יש שנהגו לומר לבצל וכדו'. ורבים נהגו להקל במכונת כביסה. ומגיהוך וייבוש ראוי להימנע. אבל האנשים מותרים בכל המלאכות.

מצווה להרבות בסעודת ר"ח וזה נכלל בכלל הוצאת שבת ויו"ט שחוזרים. נוהגים שלא להסתפר ולטויל ציפורנים ברי"ח. וא"כ כשחל ר"ח ביום ערש"י יכול לטויל ציפורניו ביום המשי. אמירת הלל יכול להשלים כל היום. ולכתחילה אין לאכול קודם הלל.

בין המצרים: המנהג הוא שהראוה מקום המדשדש חי"ב לקרוע פעם בחודש. מה הדין אם ראה בשבת, האם חי"ב לקרוע בביתו בחול. וכן יש להקשות מה קורה אם אח"כ שוב ראה בחול האם חי"ב בקריעה בחול או מכיוון שראה בשבת ואז נפטר מקריעה וא"כ בחול זה בתוך הל' יום מהשבת שראה וא"כ פטור. הרב אלישבי פסק שפטור.

יו בבתמו: **כמה הלכות פחות ידיעות לצום יו' בתמו:** **א.** בירך על מאכל או שתיה בצום לא יטעם אפי' פרוז בשביל להניצל מבורכה לבטלה. **ב.** האוכל בצום צריך לצום יום נוסף. **ג.** אכל בטעות בצום אם אכל בית אינו נושג לפני התיבה ואינו עולה לתורה ולא אומר ענוו. **ד.** העולה לתורה לא יאמר **עם הציבור** הפסוקים שאומרים בקול כמו שוב מחורן אפיך אלא יאמר העל בקרא.

חידות

מותר לרכב על הדף (עיקר תוה"ש כלאים פ"ח אות ו') מהגאון הגדול רבי משה שינקר שליט"א ממודיעין עילית. **ד.** סנהדרין ק. לעתיל כל אנשי העולם יהיו כאד"ה"ר שהיה גובהו 200 אמה.

חידות מבורגים: **א.** מה שותים דרך האוזן? **ב.** איזה זזהב מקומו 'שהכל נהיה בדברו' למרות שלא אוכלים אותו? **ג.** איזה זזהב מקומו במים? **ד.** מי מאיר גם כשהוא אפל בחושך מוחלט? **ה.** מי עף בה פנמים? **ו.** איזה פסק אי אפשר לפתוח עם פותחין ולא ביד? **ז.** מה שוקל פחות ממה שהוא שוקל? **ח.** מה עולה רק אחרי שהוא יורד, יוריד רק אחרי שהוא עולה? **ט.** למי ההגה ברכבו נמצא בצד ימין? **י.** מתי לא עוזרים להודיע במבור שהוא נופל? **יא.** איזה המבורג שלא משלם ולא משלמים עליו בנסיעה באוטובוס? **יב.** מי שר עם פה סגור? **יג.** מיר קעלה ואף פעם לא יורד? **יד.** מה השעה כשהחבר שוב אחד לשלוש? **יז.** מי לא מברך כשהיה שבע? **יח.** איזה דבר רטוב נקרא יבש? **יז.** מה משותף לורינט ותרנגול? **יח.** איזה שני חפצים של בהרבה בתים ויש ליה אותו השם ושמים הוא ממה שעשוי והמוצר לא עשוי ממה שנקרא בשמם?

תשובות: **א.** שותים בצמא את הדברים. **ב.** על שתייה. **ג.** דג זהב. **ד.** אדם בשם מאיר. **ה.** חלום. "וכחלום עיוף". **ו.** פקק בבניש. **ז.** משקל. **ח.** מעליט. **ט.** רכב מנקר חרובות. **י.** גבולית אמיים. **יא.** הנהג. **יב.** שר (מיניסטר) שלא פותח את הפה. **יג.** עלות השחר. **יד.** שעה 12 בלילה. **יז.** שני אחד שושה"ש אי"כ השעה 12 בדיוק. **יח.** מי שנהיה שבע עצור. **יז.** יין יבש. **יח.** הודו. **יח.** פח. וזה לא עשוי מפח כי עשוי מפלסטיק ומתכת. וכן כיסוי לגז בשבת (בלאך) עשוי ממתכת ולא מפח. **ל.** האף של פיל נקרא חדק.

חידות על בעלי חיים לשאל את הילדים: **א.** שמות בעלי חיים בכל אותיות הא—ב: 1. לפחות עשרה שמות של בעלי חיים שהם גם שמות בני אדם? **איה** בעל חיה הראש שלו חרוק מהותיט שלו? **איה** בעל חיים שמם מורכב ממילה בארבע אותיות שהיא שתי אותיות פעמיים? **איה** בעלי חיים שמם ושם בן זוגם שונה לגמרי? **איה** בעלי חיים אוכלים בשבת? **איה** בעל חיים נקרא

אבל זה עודב מעולה ובסוף הכל נעלם לגמרי. **עוד כתבו** בקשר ליבלות, יש לנו תכשיר פלא, והנה מספר הטלפון שלנו לקבלת פרטי הטיפול: 0533128592 (מכון פדקור). **ה.** לחדקים בעור יש בדידת מרקחת פריץ ר"ע 160 משחה בשם קאמפף. או משחה של ד"ר מלמוד בשם קמפור. **ו.** פתרון לשיעור. מייד!!! חותכים בצל לחתיכות קטנות ומערבבים עם דבש, ומניחים בצד לכמה דקות. אחרי כמה זמן מורס מוציא מהבצל את המץ שלו ונהיה הכל תערובת נוזלית. לוקחים מהמים ומורחים על אמצע החזה ומעסים קלות. טוב גם לאכול מעט תערובת. אומנם זה לא כ"כ מתאים לאינסטנסים... אך זה עוזר מאד. אחרי כמה לילות שלא הצלחתי להירדם נרמלי מחמת שיעולים שמעתי על זה ועשיתי את זה ומיד ישנתי כמה שעות רצוף ללא שיעול. **ז.** לשיעור חתך, לחתוך בצל רצוצות לשפוך עליו דבש. (מסיק כמות בצל של מינימום חצי כוסות חם עד שלמים) עד שיכוסה הבצל לשים בכוס כל הלילה מכוסה ובבוקר כל שעה כף רואים פלאות. **ח.** לפסוקאים בהמלצת סנו (שאלתי אותם על מטבח) ואמרו ש6000 מועיל ועזר לי. **י.** שן משהו מאד שימושי במגהץ: בלדותיו של ארון מטבח או מדפים וכדו' עם פורמייקה, קורה שמתקלף הרצועה שברוחב של המדף, מניחים נייר אפייה ומגהייה קלות (לא הרבה מדי) הדבק ומתנסס והרצועה נדבקת בחורה (לא לשכוח להוציא לפני זה את כל השכבות של הסלוטיפ...).)

התורה חסה על ממונם של ישראל: שאלות ובקשות שנשלחו למערכת. למי שיש פתרונות או רעיונות שונים שיפנה למייל שבסוף העלון. **א.** איך לנקות מגהץ שמוציא אדים מולכלכים מידי פעם? **א.** איך מורידים קימאפ ממדג? **ב.** מחפש פתרון לבעיית ריח לא נעים ברצועת עור של שעון יד. **ד.** אשמח בבקשה שתפרסם פתרון לילדים שאוכלים ציפורניים וכן תולשים שערות. **ה.** ילד בגיל שש שמתעורר כל לילה ללא סיבה. מה ניתן לעשות. **ו.** האם יש עצה כיצד ניתן להסיר כתמי זיעה (בצבע לבנבן) שמופיעים על החליפה, לאותם שמוזעים הרבה והנסיכון מראה שגם בנייקוי יבש הם לא יורדים, אבל צצים מיד לאחמ"כ. **ז.** יש עצה להסיר כתמי שמן מבגד שממש נשפך עליו כוס שמן או שחבל על הזמן? **ח.** מי יכול לייצג מה עושים בכדי להעלים צלקת במצח בעקבות פציעה? **ט.** אשמח לתפונות קילופים בכף הרגל? **י.** מי שיוזע על איטה להסיר כתמי כלור או לחילופין לבצוע כתמי כלור מבגד בעל כמה בצעים.

הארות: בקשר לעצצן לעשות טוסט עם המגהץ יתכן ויש בעיה הלכתית להשתמש עם המגהץ לאוכל אם הוא נחשב כלי ואינו טבול. **בקשר לשימוש** עם מיץ מלימון אפשר לעשות הפעולה עם חומץ.

המשך הלכות שביעית לנופשים ערוך מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א. המשך סחורה. **א.** היתר זה של הבעלה שייך רק במכירות ביתיות, שכנותיות, זכונים שמכירים פירות, הומנות טלפניות, ובכל מקום שלא מוציאים חשונות, אבל ברשותות שמוציאים חשונות ומפורט בהם כל פרטי סוכסם התשלום עבורו לא שייך כלל היתרית של הבעלה. **ב.** וכן הורצה לקנות סלטים, רסק פירות וכדו' מהכשר שאינו נוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, כאשר המאכל עצמו מורכב ומכיל כמה דברים שחלקם אינם קדושים בקדושת שביעית, יכול לקבוע את המאכלים אלו והמאכל המעורב בו הוא מתנה. **ג.** וכן המתארח במלון שלא נוהגים קדושת שביעית בפירות נכרים יקבע עם בעל המלון, וכן בעל הקיטרינג, שהתשלום הוא עבור המאכלים שאינם קדושים בקדושת שביעית ועבור הנחשה וההכנה ושאר הדברים הללוים, ואת המאכלים הקדושים קדושי"ש מקבל מבנה. **ד.** רק על פירות שביעית עצמם יש איסור סחורה אבל מאכלים שבלועשבהם טעם של פירות שביעית, למרות שכאשר הטעם ניכר בהם צריך לנהוג בהם קדושת שביעית, אין עליהם איסור סחורה, ולכן גם במקום שלא מקפידים על סחורה בפירות נכרי רשאי להזמין מנה עיקרית ותוספות שדק התבטלו בירקות או פירות שביעית. **ה.** מותר להתארח אצל מי שמיקל ולא שומר קדושת שביעית בפירות נכרי ולפני שהגיע זמן הבעור). ובאשר אוכל אצל מי שאינו נוהג קדושת שביעית רשאי לאכול כרגיל למרות שיוזע שמתארח או הפחיתים יורקו את השאריות לאשפה ולא ינהוג בהם קדושת שביעית, אמנם לכתחילה ישתדל לקחת לעצמו כמות כזו שנראה לו שיגמור אותה. וכן אם מסייע בסידור וניקוי השולחן לא יסייע בבקוין מאכלים שיש בהם קדושת שביעית. אבל אם מתארח אצל מי שלא שומר שביעית איסור לו לאכול מהירקות של שביעית משום איסור ספיחין.

ישר והפוך אותו הדבר? **ח.** איזה בעל חיים יש לאחד מאבריו שם שונה מאשר לכל הבעלי חיים?

תשובות: **א.** אריה. ברזוו. גמל. **ב.** הפופוטס. וירוס. זאב. חמור. טווס. יונה. **כלב.** לויתן. מקס. **מקס.** **סוס.** עורב. פרה. **צבי.** קרנף. ראם. שור. **תרנגול.** **ג.** אריה. **זאב.** **דב.** **צבלי.** **יונה.** **אריה.** **דבורה.** **חולדה.** **חיה.** **דג.** **על.** **לביאה.** **ציפור.** **רחל.** **ג.** גירפה. **יש** לה גוואר ארוך, ולכן הראשה חרוק מהבטן. **ד.** צלצר. **פרפר.** **ה.** אריה. **לביאה.** **חמור** **אתון.** **ו.** דג, תרנגול, **ז.** **סוס.** **ח.** פיל האף שלו נקרא חדק.

חידון ילדים: השלם את המילה החסרה בפסוק: למען ---- שורך וחמורך. למען ---- את יום צאתך מארץ מצרים. למען ---- ימיכם. למען ---- ימים. למען --- את בניו ואת ביתו. למען ---- לי בעבורך. למען ---- אותותי אלה קיברו. למען ---- כל עמי הארץ. למען ---- אברהם של שלום בך. למען --- מלכם. **איתנו** מלכם. **נפשי** ----

חידון משמעותיות מילים לפרשת פנחס: ו' משמעויות למילה תחת. תחת - תמורה. "תחת אשר קמו לאלוקיו" תרגום: חלף (מבדבר תג). **תחת - בית.** "וילא קמו איש מתחתיו שלשתי ימים" אבן עזרא: מתחתיו מביתו (שמות י כג). **תחת - למטה.** "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (דברים ד לט). **תחת - בגלל.** "תחת אשר לא עבדת" (דברים כח מ). **תחת - הפחד.** "ויאמר ה' אל יהושע אל תירא ואל תתהי' (יהושע ח א). **תחת - במקום.** "תחת העצוץ יעלה ברוש" מצודת דוד: במקום (ישעיהו נה ג).

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ

alon@gmail.com או טל: 0527633431 לקבלת העלון בבקס יש להתקשר לטלפון 03:6180383

מעייני החידוק

גליון 64 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ם הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון ופאל ארלונגר זצוק"ל

יבואר גודל מהות השלום

ידוע דברי המהרש"א שכתב בטעם דסוף מס' יבמות מסיימת בתלמידי חכמים מרבים שלום אל תקרי בניך וכן בברכות וכן בכריתות וכתב הטעם שביבמות יש סוגיה דעד אחד מעיד על אשת איש שמת בעלה שמוותרת לינשא ועוקרים דבר מן התורה משום שדומה לקצת לד"ת והטעם משום עיגונא הקילו בה רבנן, וכן בסוגיה דהיו לו בנים ומתו שפטורה מן החליצה משום דרכיה דרכי נועם וכן רואים מה שדוד המלך אמר וראה בנים לבניך שלום על ישראל דהיינו דבכ"מ מחפשים את ענין השלום כמו שידוע מה דחז"ל אומרים במס' חולין דף קמ"א גדול השלום שמוחקין שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים ומזה רואים כמה הקב"ה חפץ בשלום ובעמדנו בפרשת פנחס כתוב פנחס בן אלעזר לכן הנני נותן לו את בריתי שלום. ומקשים העולם הרי פנחס עשה מעשה קנאות שהוא היפך משלום ומדוע זכה לברכה הנני נותן לו את בריתי שלום וזכה לכהונה מחמת קנאותו כמו שאחז"ל (זבחים דף ק"א) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, ובאמת דהדברים פשוטים שיסד ענין השלום זה מכוח קבלת התורה שנעשה שלום בין ישראל לקב"ה והתורה זה רק בתנאי אחד שיהיו מובדלים מאומות העולם כמו שאומרים והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת ופנחס שהפריד בין זמרי שרצה לישא ארמית וע"י קנאותו החזיר את האחדות של ישראל והתורה אל הקב"ה זה השלום האמיתי ולכן זכה להתכהן מחמת קנאותו ולזכות להמשיך את מורשתו של אהרן הכהן שכל מהותו הוא אוהב שלום ורודף שלום ורדיפתו של אהרן בעשותו שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו זה רק ע"י ישראל שכל יסודם זה האחדות אבל להכניס ח"ו את אומה"ע לישראל זה פגם גדול בענין השלום. ואפשר להוסיף עוד דידוע מה דאחז"ל שפנחס זה אליהו וגם באליהו הנביא אומרים במוצש"ק אשרי מי שראה פניו בחלום אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום ה' יברך את עמו בשלום ואליהו הנביא רץ כל יום ויום מברית לברית להמשיך ולחזק את הקשר בין עם ישראל להקב"ה וזה השלום הכי גדול בעולם ולכן מצוות ברית מילה עושים מיד כשהתינוק נולד ולא מחכים לגיל חינוך משום דיסודו דמיד עם לידתו לקשור את הילד לקב"ה ומי יודע אם היו מחכים עד גיל חינוך כמה ילדים היו מתנגדים למצוה הנ"ל ובע"כ של הילדים מקשרים אותם עם

הקב"ה דזהו יסוד של עם ישראל וזה יסוד היהדות שלהם ואע"פ שברית מילה ג"כ יסודו זה ענין ניתוח והיה צריך לעשות את זה בבתי חולים ע"י רופאים ורואים שהמוהלים הם צדיקים שאינם רופאים מ"מ הופכים את זה ליום שמחה ואין אומרים תחנון ועושיין סעודת מצוה משום דיסודו הוא הקשר והחיבור שיש בין ישראל להקב"ה ואליהו הנביא שהוא המשכו של פנחס מטריח את עצמו לזה ואפ"ל לפי הנ"ל דגם מעשה פנחס זה כעין ברית מילה דע"י שהרג את זמרי חיבר בין ישראל לקב"ה. ולכן יש בסוטה שמוחקין את השם שנכתב בקדושה ובטהרה כדי להחזיר את השלום בין איש לאשתו וזה המשך קבלת התורה שישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא אבל ח"ו לחשוב שענין השלום זה לקרב את אומות העולם לישראל כמו שמבואר ברמב"ם בהל' ע"ז דצריך להתרחק מאוה"ע בדיבורם ובלבושם ובמעשיהם. וזה גם הביאור מה שיצחק סיפר לעשיו שיעקב גנב את הברכות ואף שע"ז נגרם שנאה בין עשיו ליעקב והכל כיון דעשיו הוא מאוה"ע וזה השלום הכי גדול להפריד את יעקב מעשיו דע"ז מתקשר השלום בין ישראל לקב"ה שיסודו זה והבדילנו מן התועים. וראיתי בספר בת עין בפרשת השבוע שכתב דיסוד הטעם שישראל נפרדים מאומות העולם הוא משום דישראל חיים מעל הטבע וזה בחינת שישראל מונין את החודש ואת השנה לפי הלבנה שהלבנה פעמים מתמעטת ופעמים גדולה ואוה"ע מונין לפי החמה שיסודה לפי הטבע וכל מהותו של עם ישראל זה מעל הטבע, והביא בשם הקדושת הלוי על הפסוק שמש ידע מבואו שהשמש הוא בחינת חוק אחד כאשר גזר עליו ה' יתברך בעת בריאתה אבל הלבנה אינה כן כי פעמים מתמעטת ובאה בארוכה ופעמים באה בקצרה ועיקר מה שצריך לברוח מהם כי הכוח של עכו"ם תמיד זה בחינת טבע אבל ישראל שכל הנהגתם זה מעל הטבע כמו שביארנו במאמרים הקודמים שאצל ישראל יש בחינת שבת ושמיטה שזה מגלה שדווקא שישראל עוסקים בתורה מתקיים הברכה של וצויתי את ברכתי וכן כשישראל נותנין צדקה מתקיים בהם עשר בשביל שתתעשר והיינו בכ"מ שישראל חותכים מעצמם ונותנים לשני שם מתקיים בם הברכה וזה יסוד מה שאומרים שלא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים משום דשורש הענין של אוה"ע זה בחינה של טבע וכשאדם מבקר בביתם ונותנים לו לחם ומים זה בא על חשבונם ולכן הם פסולים לחיתון לעולם לישראל משום דיסוד

המדה של עם ישראל זה לתת לשני ולהעניק לשני ואפי' כשעמון מתגיר פסול לחיתון משום דשורשו זה ענייני טבע כמו אנשי סדום שאסור להכניס שם אורחים אבל ישראל זה היפך שכל יסודו זה לעזור לשני ולקיים ואהבת לרעך כמוך ויסוד הדברים ידוע מה שכתבו על הפסוק ויקחו לי תרומה שהיה צריך לכתוב ויתנו לי תרומה אלא זה מלמד שכל יהודי שנותן תרומה לשני עי"ז הוא נותן לעצמו. וראיתי מעשה באחד מתלמידי הגר"א הצדיק הפרוש ר' ישעיה זוכביצר צוק"ל שכתב בעל המגיד מישרים רבי אברהם אליהו מילקובסקי שמרן הגר"א אמר עליו את הפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך וכותב שם בגודל דביקותו בה ואורחים רבים היו מסבים על שולחנו והיה מגיש לכל אורח ואורח כרצונו ובהלויה שלו הספיד אותו הגר"א מוילנא והביא את המשנה מסורת סיג לתורה ומעשרות סיג לעושר ואמר שאצל הנפטר הנ"ל היה שני דברים הנ"ל ששמר על המסורת של עם ישראל ונתן מעשרות וזכה לשני דברים לתורה ולעושר וחידש אז הגר"א שאם אדם נותן מעשר אז הופך הנקודה של הש' השמאלית שהוא עשר לעשר בצד ימין ושגור היה בפי המשפחה שהעושר שקיבל זה מחמת שהגר"א חידש לו שאומרים אמן בלעולם אל יחסרנו שהוא סיום ברכת הטוב והמטיב ועי" שחיזק את עצמו בולעולם על יחסרנו עי" עניית אמן זכה לכל העושר. ומזה רואים את הס"ד שכל יהודי שחותך מעצמו אז הוא זוכה לעשירות כנ"ל. וידוע מה שהיה אומר שבקידוש לבנה אומרים אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה ובכל מקום שאדם מכניס אורחים זוכה בכל רגע ורגע יותר מקבלת פני השכינה וכבר ביארנו בפרשת וירא שהזמן שנתבשר אברהם אבינו על לידת יצחק זה היה בזמן שקיבל אורחים במס"נ וקיים אז את מה שחז"ל אמרו גדול הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה ואז זכה לבשורת יצחק שזה המשך של מורשת אברהם אבינו ונשתרש בתכונותיו המדרגה שההצלחה של יהודי זה דווקא כשהוא נותן לשני וזה היפך מעמון ומואב ובזה פנחס שהרג את זמרי מחמת שרצה להכניס את אוה"ע לישראל הוא החזיר את כוחו של אברהם יצחק ויעקב שהשרישו בנפש היהודי את הכוח של נתינה לשני שאינו כן באוה"ע.

יבואר עוד בגודל קנאותו של פנחס

ידוע מה דאחז"ל דהדין של נושא ארמית קנאים פוגעים בו זה הל' ואין מורין כן, וראיתי בספר בת עין שכתב בתו"ד לכן צריך ליזהר מאד בבחינת קנאה שתהיה רק לשם שמים ולכן השבטים שראו מעשה פנחס אמרו ראו פנחס בן פוטי שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז ולכן הקב"ה יחסו לאהרן הכהן כמו שאומרים פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן שלא נתערב בו שום נגיעות אלא כולו היה לשם שמים ולכן זכה לקבל מתנה כהונה להמשיך את מורשתו של אהרן הכהן וכתב עוד שכל מהותו של פנחס זה בא מחמת שהיה לו ענוה גדולה שכיון דעסק בקנאות היה צריך

להיות ענוה גדולה שזה שורש כל המידות כמו שמבואר בכל הספרים שיסוד ושורש המידות זה בחינת ענוה וכן כתבנו ביהושע בן נון שנלחם עם המרגלים וזכה שמשה רבנו הוסיף לו שם קה ישיעך מעצת מרגלים זה מחמת מידת הענוה שהיה לו כמו שכתוב בתרגום יונתן שכד חזי משה ענוותנותו של יהושע ומזה רואים שמידת הקנאות זה בא רק אם אין שום נגיעות ולא שייך בזה ענין מתוך שלא לשמה בא לשמה כמו בכל המצוות כי ענין הקנאות זה דבר שתלוי בחוט השערה. ולכן נאמר עי"ז הל' ואין מורין כן וכבר ביארנו מה שכתב הח"ח בספר שמירת הלשון שיש שני דרכים בעבודת ה' האחד הוא שיטת יהושע שנלחם במרגלים והדרך של כלב שפיו ולבו אינם שווים שכלפי חוץ הוא נהג כאחד מחבירים ובלבו היה בוער כאש אל הקב"ה וסיים הח"ח לשני הדרכים הנ"ל הם כשרים לקב"ה עי"ש ובודאי שבשנים האחרונות שרואים שנכנס הניסיון המר והקשה של פגעי הטכנולוגיה אשר ברובו זה בא ממעשה זמרי רח"ל ולכן צריך כל אחד להתחזק ולחזק אחרים בגודל ההשגחה פרטית שיש באותם אנשים שבזרעם מכל המכשירים הנ"ל ובזה יש שני חיזוקים, אחד בגודל ההשגחה שיש בסור מרע, וב' בגודל הענין של ועשה טוב שידוע שע"י עסק התורה אפשר לסלק את היצה"ר הנ"ל כמו שאומרים בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. וכן ביוסף שניצל מן הניסיון זה מחמת שעסק בתורה כמו שכתוב בזוהר הק' שבעת הניסיון הגדול עסק בתורה וזה מה שהציל אותו.

ונביא כמה סיפורי חיזוק ששמענו בתקופה האחרונה

סיפר לי יהודי בליל ש"ק האחרון באחד מבעלי התשובה שבצעירותו עמד לישא נכרית ואביו שהיה לו צער גדול נכנס עמו בש"ק האחרון לפני הנשואין לביתו של אחד מגדולי הדור זצ"ל ותינה בפניו את צערו הגדול ואחר שיצאו כולם מביתו פנה הגדול לבחור הנ"ל ושאל אותו כמה שנים שהוא בנפילה וא"ל שזה בערך ארבע שנים ושאל אותו אם במשך השנים הללו אם היה לו פעם הרהורי תשובה ואמר שבערך ד' או ה' פעמים ושאל אותו כמה זמן היה כל הרהור תשובה ואמר שבערך כ' דקות ועשה חשבון ויצא כשעה וחצי וביקש הגדול הנ"ל מהבחור שיברך אותו כיון שהיה לו הרהורי תשובה במשך שעה וחצי כמה חשוב אתה וראוי לברך, וראה הנ"ל כמה מעריכים אותו וחזר בתשובה וסיפר הבחור הנ"ל שבצעירותו למד בחיידר והרבי נכנס עם כל הכיתה לאותו גדול שביחנו אותם וכל ילד קיבל סוכריה על כל שאלה וכשהגיע תורו ושאלו אותו שאלה ראשונה לא ידע ושאלה שניה ולא ידע ובשאלה השלישית שאל אותו הגדול איזה פרק הם לומדים בחיידר ואמר שהוא לא יודע וכשיצאו כולם קרא לו אותו גדול ואמר שלכולם ששאל שאלה אחת נתן סוכריה אחת ולו ששאל אותו ג' שאלות מגיע לו ג' סוכריות, וכל החיזוקים הנ"ל והקירוב גרם שנתקרב בבגרותו ונהיה בעל תשובה גמור. ומזה רואים שבמילה טובה אפשר להציל ולחזק יותר מצעקות וגערות. ושמעתי עוד סיפור מאותו גדול באחד מבני ברק שלמד בישיבה קדושה ונפל לשאול תחתית ממש, וכשהתחתן בצפון

הארץ הוריו לא הכירו בו ולא השתתפו בחתונה וכשנולד לו בן ביקש הבן שיבואו לברית שיצא בשבת ומצד אחד לא רצו להכיר אותו ומצד שני נהיה לאב ספק בהל' שכיון שהזמינו אותו לברית חייבים לבוא כמו שנפסק בשו"ע ונכנס לאותו גדול ופסק לו שישע לברית עם בני ביתו וכשהגיעו לביתו ראו אותו ואת ב"ב כאחד מחשובי ב"ב וא"ל כשהייתי גר בבית כל היום הייתי שומע רק הערות וביקורת ולא אמרו לי אף פעם מילה טובה וכשהגעתי לשוב בצפון שכולם חילוניים רח"ל פגש כמה בעלי תשובה שחיפשו אדם שיש לו קצת מושגים בהל' שבת כו' והתחילו להחשיב אותו וזה גרם לו להפוך לבעל תשובה גמור. ושמעתי עוד מידידי הרב משה קוגלר מארה"ב בגודל החיזוק שבלימוד התורה דידוע במעשה בדיבוק שהרעיש את כל העולם כולו ופיזרו הרבה ממון להוציא את הדיבוק בארה"ב וכל האנשים שחשבו שהם מבינים בהוצאת הדיבוק לא נבהל מפניהם ובאותה תקופה היה בארה"ב חתנו של מרן הרב שיינברג הגאון ר' חיים דב אלטוסקי זצ"ל שהיה ידוע כאחד משקדני הדור וכשראה הדיבוק את הגאון נתמלא חרדה. וכן ידוע מהדיבוק שהיה בזמן הח"ח שעד שראה את הח"ח לא נבהל משום אדם וכן אצל הגר"א מוילנא ומזה רואים כמה כוח יש לתורה ולומדיה וידוע שהחזו"א זצ"ל אמר שכל זמן שהגר"ש שקופ ובעל ברכת שמואל היו בחיים לא היה כוח לשואה להתחיל. ושמעתי עוד סיפור שלפני כמה שנים היה גר בירושלים בשכונת מטרסדורף הגאון רבי אברהם מרדכי איזבי שהיה ממרביצי התורה בגור ובקמניץ והיה שקדן נורא ולעת זקנותו נפל עליו תרדמה ממושכת ומצאו כדור שהיה אפשר להעיר אותו וזה היה משפיע בערך שתיים עשרה שעות וכשהגיע זמן נישואי אחד מצאצאיו נתנו לו את זה כדי שיפגש וישמח בשמחת הנישואין וכשהתעורר ניצל את כל הזמן הנ"ל ללימוד התורה, וכמה צריך להתעורר אנחנו שיש לנו כ"כ הרבה זמן ולנצל את זה לשקיעות בלימוד. ושמעתי סיפור מהרה"צ ר' אלימלך שליט"א שבשנה שעברה היה אברך שהיה לו ניסיון להסתכל במכשיר הנ"ל ובאותו הזמן קיים מה שעשה יוסף וינס ויצא החוצה ובאותו זמן היה שם באותו מקום תאונה קשה שאם היה נשאר שם היה נהרג רח"ל, וכן שמעתי בבת ישראל שהיה לה נכות מאה אחוז ואחרי הרבה תפילות נכנסה אל הגה"צ ר' יעקב אדלשטיין זצ"ל ויעץ לה להתנתק מהמכשיר ובדרך לא דרך מצאה את זיווגה, וכן סיפר לי ידידי הרב משה קוגלר מליקווד שנסע במטוס לפני כמה שבועות והיה שם בחור שלא רצה לשבת בין שתי נשים וכמה דקות לפני שהמטוס המריא היה צריך להחליט אם הוא נשאר במטוס או שהוא יורד והתעקש לא לשבת בין שתי נשים ובאותו זמן קמה בת ישראל והציעה את מקומה ובתוך כמה שבועות מצאה את זיווגה וראתה

איך שויתור למען ריבוי קדושה מונע הרבה דמעות. וידוע שכמעט בכל שבוע יש מאות סיפורים של השגחה פרטית באנשים שמתחזקים בעניינים הנ"ל. וידוע שלפני כמה שנים באותו זמן שעלה החשש של תקרובת ע"ז בפאות ואז נתחזקו כולם כמה שבועות והעידו אז הרופאים שכל המחלקה הארורה של מחלקת נורולוגיה בכל הבתי חולים היו ריקים, ולדאבוננו היום כל המחלקות מלאות רח"ל. וכן ראינו בכמה אנשים שנתחזקו בלימוד התורה שניצלו ממיתות משונות וסיפרנו שהשנה בתקופת כסלו נכנס יהודי לביהכנ"ס לתפילה בנץ החמה ואחרי התפילה הציעו לו ללמוד כמה דק' והוא אמר שאין לו זמן מחמת טרדת הפרנסה ואחרי הפצרות נשאר ללמוד והספיד ג' דפין וביום שישי ר"ח כסלו תשפ"ב בא לביהכנ"ס ואמר הגומל שסיפר שבאותו יום היה לו תאונה קשה וניצל בניסים והרגיש שדפי הגמ' שלמד באותו יום עטפו אותו וניצל בנס ויצא עם כמה מכות יבשות ונתקיים בו שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה. וכן ביארנו את דברי הגמ' בסנהדרין שכל הקללות של בלעם נתקיימו חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות ובזה רואים בגודל הענין של לימוד התורה שמציל את האדם גם ברוחניות וגם בגשמיות כמו שאומרים אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. ואנו נכנסים לימי בין המצרים שהוא י"ז בתמוז שהוא יום שנשתברו בו הלוחות וראיתי בספר פרי צדיק לר' צדוק הכהן שלש שבועות בין י"ז בתמוז לת"ב יוצא תמיד יום הראשון והאחרון ביום שחל בו פסח וכתב שביום הראשון של פסח נבחרו עם ישראל להיות לעם ה' ובשלושת השבועות שזה מתחיל בי"ז נשתברו הלוחות ובת"ב חרב הבית וזה בא לחזק כמו שיציאת מצרים בא אחרי טומאת מצרים שעם ישראל היה בנפילה גדולה של מ"ט שערי טומאה כן י"ז בתמוז שהוא יום שבירת הלוחות שזה בא מחמת חטא העגל זכינו למה שאחז"ל בשבת פ"ז שהקב"ה אמר למשה ישר כוחך ששיברת את הלוחות וזכו לכל תורה שבע"פ וכל העמל התורה שיש בדורנו וכן ביום ת"ב זה לידת משיח וחורבן ביהמ"ק השני הוא הכנה לבית השלישי וקורין בשלש שבועות אלו ג' הפטרות דפורענות כדי להגיע לשבעה הפטרות של נחמה ומזה צריך לחזק את כל אלו שנפלו שאם רצונם לחזור בתשובה אז השבירה שלהם זה יתן להם כוחות מעל הטבע ויזכו להגיע למקומות שאחז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם וכמה צריך להתחזק דווקא בג' שבועות אלו שהוא תמיד יוצא בפרשת פנחס שהרג את זמרי ומזה יצא הכוח הגדול של פנחס זה אליהו שיתקיים בנו בקרוב ממש הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם בבנין ביהמ"ק השלישי.

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

הביאו ברכה ויראת שמים אל ביתכם
פרקי לימוד מהליכות חיו של רבם ולבם של ישראל

בס"ד

יצירת ענק מפוארת ומרתקת

חדש!

3 כרכים
1600 עמודים

רבי מיכל יהודה

פרקי לימוד מהליכות חיו של רבם ולבם של ישראל
סדר ראש השנה
רבי מיכל יהודה ליפקוביץ וילנא

053-412-4068

לרגל יום היארצייט האחד עשר למרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

מחיר מבצע מיוחד: סט הספרים (ג' חלקים) בסך 120 ₪ בלבד

משלוח חינם ברחבי הארץ (בכפוף למוקדי ההפצה)

להזמנות ע"י מערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות"

053-3145900

k.gilyonot@gmail.com

ראשי ורבני 'דרשו' ו'שיח אמונה' בסגירת מעגל מרגשת בביתו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

שנה אחרי שהמסלול נפתח בברכתו של מרן שר התורה זצוק"ל: מעמד סיום מרגש לתכנית 'קניין שביעית' של דרשו התקיים בביתו

את הסיום ערך בנו חביבו של מרן שר התורה הגר"ש קניבסקי שליט"א | את המעמד פתח הגר"ח ברוידא שליט"א, מרא דאתרא דאחיסמך: "אין ספק שרוחו של רבינו הקדוש שנמצאת איתנו כאן, עומד ושמח ובודאי משפיע טובה וברכה" | הגר"ד דיסקין שליט"א: "מרן שר התורה זצוק"ל לא רק פעל בחלק של קיום השביעית בשדות, אלא הרבה גם בלימוד תורת השביעית" | נשיא דרשו הגר"ד הופשטטר: "לא פלא שכאן נתחדשו התכנית של קניין שביעית שהיא בבחינת מעל דרך הטבע, דווקא אצל מי שחי מעל דרך הטבע" | בסיום המעמד נערכה חלוקה של פירות הקדושים בקדושת שביעית בשיתוף 'שנת השבע'.

המפעלים הגדולים שלו, והזכות של מרן שר התורה תמשיך הלאה ושיהיה מליץ יושר בשבילי ובשביל כל הדרשו וכל המפעלים הגדולים, ונזכה בקרוב לקיים מצות שביעית מדאורייתא, גם אלו שבתפוצות שלא זוכים, יזכו בקרוב בעז"ה לקיים במהרה בימינו אמן.

נשא דברים גם נשיא 'דרשו' הרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א. "אנחנו מתכנסים יחד במקום הקדוש הזה שהיה היסוד להרבה דברים בעם ישראל, וזה מחייב אותנו להתחזק. המצווה של שביעית היא שכל השנה אנו חיים באמונה של הקב"ה, בבטחון ברב"ש"ע. זה לא פלא שנתחדש כאן התכנית של קניין שביעית, שמרן שר התורה זצ"ל דחף את עניין לימוד הלכות השביעית, דווקא הוא שכל החיים שלו היו חיים למעלה מדרך הטבע. יהי רצון שמהבית הזה ימשיכו הלאה להפיץ את תורתו ואת דרכו ושנזכה עם כל האמונה והבטחון להקביל פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן".

בסיום המעמד נערכה חלוקה לכלל הציבור של פירות הקדושים בקדושת שביעית, בשיתוף ארגון שנת השבע. ראשי הארגון אמרו כי החקלאים התרגשו מגודל המעמד והזכות לחלק את הפירות ללומדי התורה ועמלי לימוד הלכות שביעית ובחרו את המיטב ביבול שדותיהם לחלוקה זו.

חלוקת פירות שביעית נערכת במקביל גם במוקדי המבחנים של דרשו, כאשר "שנת השבע" מפיץ את תוצרת החקלאית ביד רחבה, בעשרות ישיבות וכוללים ברחבי הארץ שנהנים מפירות א"י. במהלך השבועות האחרונים נערכו סדרת ביקורים של ראשי דרשו אצל החקלאים גיבורי הכוח, שפירותיהם מחולקים לציבור בני התורה.

ראשי 'דרשו' הביעו את התפעלותם נוכח מסירות הנפש של החקלאים, שמפקירים את עצמם באופן ההרואי ביותר לחסדי הבורא, ומטילים את יתבם על מי שזן ומפרנס נפש כל חי, ומצהירים בכל יום מימי השמיטה, כי הם סומכים אך ורק על ידו הפתוחה המלאה והרחבה של הקב"ה.

בדרשו אומרים שחלוקת פירות שביעית נעשית בהוראת גדולי ישראל, ובמטרה לעודד את שמירת השמיטה של החקלאים, כאשר למצער בשנים האחרונות רבים נמנעים מאכילת פירות שביעית, מרצון שלא לעסוק בשימור השאריות וכו', אולם כפי שכבר הורה מרן שר התורה זצוק"ל, וכל גדולי ישראל בדורות האחרונים, שזו זכות גדולה לאכול פירות שביעית ולשמור על קדושתם.

אחרי כעשרה חודשי לימוד שבהם שקדו אלפי משתתפי 'קניין שביעית' בלימוד הלכות שביעית, נערך מעמד סיום תכנית הלימוד המיוחדת של דרשו ו'שיח אמונה' - "קניין שביעית", ללימוד הלכות שביעית כפי שתיקן וייסד בעל ה"דרך אמונה" מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל. מעמד הסיום נערך בדיוק במקום שבו נערך מעמד הפתיחה לפני כשנה, במעון קודשו של מרן שר התורה ברחוב רשב"ם, מקום שבו נוסדו תוכניות לימוד רבות שהאירו לרבבות בעולם היהודי כולו.

את המעמד המיוחד בהשתתפות ראשי ורבני דרשו פתח הגאון רבי חזקיהו אברהם ברוידא שליט"א, מרא דאתרא דאחיסמך ומחשובי הדיינים בבני ברק. ששיבח את מפעלות דרשו. "באמת כל המפעלים של דרשו זה מפעלים של הקניית תורה, לא לימוד התורה, לא זמן של לימוד התורה, אלא קניית תורה. כל סדר הלימוד וכל הצורה של העמדת הדת על תילה באופן של לימוד, כמו שרבינו הגדול לימד אותנו, שלימוד צריך להיות ע"פ סדר, צריך להיות בנוי ערוך ומסודר, יודעים מה לומדים היום, ויודעים מה לומדים מחר, יש סדר איך הדברים נבנים אריח ע"ג לבניה, עד שהבנין מגיע להיות בנין שלם".

"אז באמת אין לנו מילים, אין לנו כלים להעריך את גודל המפעל

הגדול והקדוש הזה שהיום אנחנו עומדים על הסיום של המפעל המופלא הזה של קניין שביעית, ואין ספק שרוחו של רבינו הקדוש שנמצאת איתנו כאן, עומד ושמח ובודאי משפיע טובה וברכה, מה כאן עומד ומשרת אף שם עומד ומשרת".

מיד לאחר מכן נערך סיום משניות שביעית ע"י בנו חביבו של מרן שר התורה הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א, כאשר לאחר מכן נאמרו דברי סיום וברכה ע"י הגאון הגדול רבי דב דיסקין שליט"א. "כולם יודעים שהזכות הגדולה זה ששר התורה זצוק"ל מסר נפשו על שמירת השביעית בהמשך למה שהחזו"א ייסד כאן. אבל מרן שר התורה זצוק"ל לא רק פעל בחלק של קיום השביעית בשדות, אלא הרבה גם בלימוד תורת השביעית. וזכות גדולה שדרשו יזכו את הציבור וכשאנחנו יושבים ועוסקים בדיני שביעית בשנת השביעית אז כולנו שותפים לשביעית, לקיום של מצות שביעית, זה נקרא בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה".

"וב"ה רואים בכל מקום שהוא איך שלומדים את המסלול הזה של דרשו, לומדים אלפים ורבבות בכל המקומות, זה דבר בעתו מה טוב. הקב"ה יעזור באמת שדרשו יוכל להמשיך הלאה בכל

שמות 88 הזוכים בין ד' - י"א תמוז, בהגרלות מפעל 'שיח התורה'

תואר	פרטי	משפחה	עיר	מסלול	הזכיה
הרב	מאיר	מועלם	לוד אחיסמך	בדרכו 8 דף	700
הרב	משה	קטרי	בית שמש	משניות	500
הרב	יהודה	ארנטריו	מדינת עילית	לאורו	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הבה"ח	ישראל	לוי	מ"ע	משניות	ספר
הרב	ח.	עמר	ביתר עילית	משניות	ספר
התלמיד	יעקב	ריינר	רכסים	משניות	ספר
הרב	מיכאל	אליאס	בני ברק	מתורתו	ספר
הרב	גד שלמה	אחימן	בני ברק	מתורתו	ספר
הרב	יצחק צבי	ליבוביץ	תפרח	מתורתו	ספר
הבה"ח	שלמה	גולדמן	נוה יעקב י-ם	מתורתו	ספר
הרב	יחזקאל	רוז	זכרון יעקב	בדרכו 8 דף	700
הבה"ח	מרדכי	מן	אשדוד	משניות	500
הגב' /	ברכה	רוזנטל	בני ברק	כהנהגותו	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	משה	מנדל	מ"ע	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מ"ע	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מ"ע	משניות	ספר
הרב	יוסף	אורדנטליך	ביתר עילית	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הבה"ח	דוד שלמה	קרויזר	בית שמש	משניות	ספר
הרב	ישראל	ליבוביץ	מ"ע	בדרכו 8 דף	700
הרב	יצחק	שניידר	אופקים	מתורתו	500
הרב	אלחנן	קנטור	מ"ע	לאורו	ספר
הרב	ישראל איה	לוזנטל	מ"ע	לאורו	ספר
הרב	דב בעריש	אבא שאל	מ"ע	לאורו	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מ"ע	משניות	ספר
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הבה"ח	שמעון שלום	שפיצר	ביתר עילית	משניות	ספר
הבה"ח	אפרים	איכנטל	ירושלים	משניות	ספר
הרב	דוד	שטרן	רכסים	בדרכו 8 דף	700
הרב	יעקב	יעקבזון	מ"ע	ירושלמי	500
הרב	יצחק מרדכי	גפן	אלעד	משניות	500
הרב	משה מרדכי	ברידא	לוד אחיסמך	לאורו	ספר
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	ספר
הרב	יצחק	כליף	בני ברק	משניות	ספר
התלמיד	אליהו מאיר	ליזרון	אלעד	משניות	ספר
התלמיד	אלחנן	נוימן	י-ם	משניות	ספר

הלומדים שעלו בגורל יכולים לקבל את זכיותם
בבית הרב זצוק"ל רחוב רשב"ם 23 בני ברק.

או במוקדים ברחבי הארץ לקבלת הזכיות:

אלעד	משפחת יונג	ששון בן שבת 7/8
בית שמש	משפחת היילר	אורשטין 11
ביתר עילית	משפחת מלאכי	המגיד ממעורש 14
ירושלים	משפחת פרידמן	מנהריה מרחבת 116 ג' 16
מדינת עילית	משפחת שטיינר	מפילת יוסף 21

03-308-5000

לשאלת רבים פירוט סדרי הלימוד בירושלמי:

מסלול ברכות בכל ימות השבוע בהספק של 2 דף ליום
מסלול מסכת כלאים בימים ראשון עד חמישי בהספק של 2 דף ליום, ובימי שישי שבת חזרה על הנלמד בימות החול
הגרלה מיוחדת נפרדת בין כל לומדי סדרי הירושלמי על סך 500 ש"ח מתקיימת מידי יום
ההשתתפות בהגרלה הינה לעונים נכונה על רוב השאלות בכל אחד מהמסלולים בפני עצמו
העונים נכונה על שתי המסלולים יכנסו פעמיים להגרלה המיוחדת

"שי"ח מן השמים"

ספר הזכרון למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל

בין אוצר שלל מקצועות התורה הנידונים בספר והשאלות והתשובות שבו, ישנם חידושים, ביאורים ועיונים בתנ"ך, גמרא ומדרשים, בירורי הלכה בד' חלקי שו"ע, מעשים והנהגות, עצות, הערות והארות, חינוך, חיזוק ואמונה, מוסר והשקפה, אגדה ותפילה, נטילת ידים, ציצית, תפילין, בית כנסת, פרנסה, רפאים ורפואה, ענייני שמות ושדוכים, כיבוד הורים, שלום בית, שבת וימים טובים, ארץ ישראל, פריה ורביה, עין הרע, תשובה וגאולה, ענייני לבוש, חיידרים, ישיבות, כוללים וסמינרים, גרים וגוירים, פיקוח נפש, שמירה והצלה, קירוב רחוקים, הלכות והנהגות הרב והחכם, ספרים וסיומים, מעשר וצדקה, ברית מילה, ספר תורה, נזיקין, ממונות, צניעות, דירות וקרקעות, סיפורי חוד נאצלים, זכרונות מחוויות מעוררות השראה, סגולות שנגלו, ברכות שנתקיימו, מופתים שנחזו, ועוד ועוד.

כמות עצומה של תשובות ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, כשחלקן מפתיעות ומדהימות ביותר.

להזמנות ופרטים ap@torah24-7.com – 054-251-0336

הזכרת

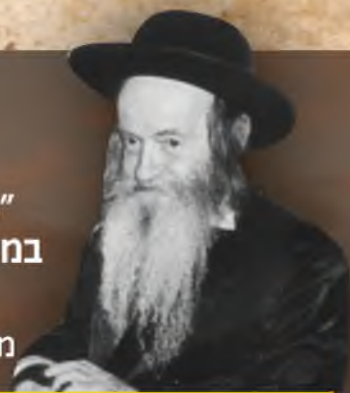
לבנות בית לשמו

גדולי ישראל בכל הדורות
העמידו את שמירת השמיטה
כבסיס לגאולת עם ישראל

"...ולתמוך ביד נדיבה ב'קרן
השביעית' וזכות שמירת
שביעית תעמוד לנו לקרב
את גאולתינו בביאת משיח
צדקנו אמן"
מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

"ובזכות מצווה רבה זו נזכה
במהרה לקיים שמיטין ויובלות
בביאת משיח צדקנו"
מרן הברכת משה חלעלוב זיע"א

"וזכות השמיטה יהיה חל
על כלל ישראל... ואולי יהיה
תיקון כללי להחטא שגלינו
מארצנו בעוון שמיטה,
כמבואר בכתוב"
מרן הדבר חיים מנדבורנא זיע"א

"והנני מבקש להתאמץ, לעזור
ולסייע בכל היכולת לקרן
השביעית. ובזכות זה נזכה
לביאת גואל צדק בב"א"

מרן הגאון רבי חיים פנחס
שיינברג זצוק"ל

להגנה על קדושת הארץ ורכישת
חלק בבניין בית המקדש

1800-300-5444

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי / סניף 185 / מס' חשבון 485101

וזכות זו תעמוד לכם
לקניין שלם בביתכם
ולצאצאיכם
עד עולם

100 ₪
7* חודשים